

အခန်း(၁)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မူလ အစ

လူနှင့်လူ့ယဉ်ကျေးမှုတို့၏အစ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်သန်းပေါင်း (၁၅၀၀) မှ (၉၀၀) ကြားကာလတွင် သက်ရှိသတ္တဝါဟူ၍ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ နှစ်သန်းပေါင်း (၇၀) မှ ၄၀ ကြား ကာလတွင် လူ၏အစပျိုးရာ ပရိုင်းမိတ်^၁ သတ္တဝါများသည် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်လမ်းကြောင်းအရ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နှစ်(၂)သန်းမှ နှစ်(၈၀၀၀)ကြားကာလတွင် တန်းနိုမိုပရိုင်းမိတ်^၂ ကို အခြေပြု၍ တန်းမြင့်ပရိုင်းမိတ်^၃ လူသတ္တဝါများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူစတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှာ နှစ်တစ်သန်း ခန့်ရှိပြီဟု ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ လူနှင့်အတူ ဒွန်တွဲဖြစ်ပေါ်လာသည်မှာ လူ့ယဉ်ကျေးမှု^၄ ဖြစ်သည်။ လူ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုသည်မှာ လူတို့၏အသိစိတ်ကို အခြေခံသော ‘လူလုပ်ဆောင်ချက်များ’ ဖြစ်သည်။ လူတို့၏အသုံးအဆောင် လက်နက်ကရိယာ၊ အိုးခွက်၊ ပန်းကန်၊ စားကြွင်း စားကျန်၊ အဆောက်အအုံ တို့သည် လူ့ယဉ်ကျေးမှုများအဖြစ် လူစွမ်းပကား အထောက်အထားများ ဖြစ်ကာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် အထောက်အထား ခိုင်မာစွာဖြင့် ရှေးအကျဆုံး ယဉ်ကျေးမှုသည် ကျောက်ခေတ်ယဉ်ကျေးမှု^၅ ဖြစ်သည်။ ကျောက်ခေတ်လူသားများသေဆုံးပျောက်ပျက်သွားကြပြီဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့၏ အရိုးကြွင်းများ၊ အသုံးအဆောင် ကရိယာများသည် ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းဖြစ်ကာ ကမ္ဘာမြေပေါ်တွင်လည်းကောင်း ကမ္ဘာမြေအောက်တွင်လည်းကောင်း ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ကျောက်ခေတ်လူသားများအကြောင်းကို မလေးရှားနိုင်ငံ မလေးကျွန်း ဆွယ် ပါရက်မြစ်^၆ ၏ အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် တွေ့ရသော တန်ပနီယန်ယဉ်ကျေးမှု^၇၊ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံ ဂျာဗားကျွန်းအလယ်ပိုင်း ပက်ဇီတန်ဒေသတွင် တွေ့ရသော ပက်ဇီတန်ယဉ်ကျေးမှု^၈၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံဟိုဝါဘင်နယ်တွင် တွေ့ရသော ဟိုဝါဘင်ယဉ်ကျေးမှု^၉၊

၁။ Primate

၄။ Culture

၇။ Tampanian Culture.

၂။ Lower Primate.

၅။ Stone Age Culture

၈။ Patjitanian Culture.

၃။ Higher Primate

၆။ Parek River

၉။ Hoq-Binh Culture.

ဘက်ဆိုနီယန် ယဉ်ကျေးမှု^၁၊ တရုတ်ပြည် ပေဂျင်းမြို့အနီး ခြုံခိုလှိုင်ဂူတွင်တွေ့ရသော ခြုံခိုလှိုင်ယဉ်ကျေးမှု^၂ တို့သည် မြန်မာပြည်တွင် တွေ့ရသောအညာသားယဉ်ကျေးမှု^၃၊

ကဲ့သို့ လူသားတို့၏သမိုင်း၊ လူသားတို့၏ယဉ်ကျေးမှုကို ပြောပြ နေပေသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူ့ယဉ်ကျေးမှုသည် အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲတိုးတက်လျက် ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သမိုင်းမတင်မီခေတ်ကပင် ရှေးအကျဆုံးသော တိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်ကြသည်။ ကျောက်ခေတ်လူသားများ၊ နီဂရိုတိုများ^၄၊ မောင်ဂိုကုန်းမြင့်^၅ မှ ဝင်ရောက်လာသူများဟူ၍ ရှိခဲ့ကြသည်။ [ဒေါ်စင်ရီ(၁၉၉၉)စာရင်း]၊

ဆင်းသက်လာပုံ

‘ဝ’လူမျိုးတို့ စတင်ဖြစ်တည်ရာ၊ စတင်ပေါက်ဖွားရာအရပ်သည် အရှေ့အာရှ အလယ်ပိုင်း မွန်ဂိုကုန်းမြင့်ဖြစ်၏။ ယနေ့ ‘ဝ’များ၏ ဘိုးဘေးတို့၏ ဘိုးဘေးများသည် မွန်ဂို ကုန်းမြင့်ရေကို သောက်ခဲ့ကြ၏။ မွန်ဂိုကုန်းမြင့်မြေတွင် အသက်ရှင် နေထိုင်ပွားများလာခဲ့ ကြ၏။ မွန်ဂိုကုန်းမြင့်တွင်ပင် ခေါင်းချခဲ့ကြ၏။ ထိုကာလသည် လူ့သမိုင်းဟူ၍ သမိုင်းမတင် နိုင်သေးမီခေတ်ဖြစ်သည်။

သဘာဝတရားကြီးကို မှီခိုကာ၊ သဘာဝပေါက်ပင်မှ အသီးအနှံများ၊ သစ်ဥ များကိုရှာဖွေ စားသောက်ခဲ့ကြသည်။ လူစုလူဝေးဖြင့် တိရစ္ဆာန်များကို အမဲလိုက်ခြင်းသည် နေ့စဉ်အလုပ်ဖြစ်သည်။ ကျောက်တုံး၊ ကျောက်ခဲတို့ကို လက်နက်အဖြစ်အသုံးပြု အမဲလိုက်၍ ရရှိသော အသားငါးတို့သည် နေ့စဉ် အသက်ရှင်နေထိုင်မှုအတွက် အဓိက အစားအစာများပင် ဖြစ်သည်။ တနေရာတည်းတွင် နေထိုင်လေ့မရှိသေးပေ။ ရေကြည်ရာအရပ်များသို့ ပြောင်းရွှေ့ ခဲ့ကြသကဲ့သို့ အစားအစာပေါများရာအရပ် အလွယ်တကူလုံလောက်စွာ ရှာဖွေစားသောက်နိုင် သောအရပ်များသို့လည်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်တိုင်စိုက်ပျိုးခြင်း၊ မွေးမြူခြင်း အတတ်ပညာများကို မတတ်မြောက်ကြသေးချေ။ ကျောက်ကြမ်းခေတ်ကာလ၊ ကျောက်ခေတ်ဦး ကာလဟု ခန့်မှန်းရသည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်တို့ကို ခက်ခဲစွာရင်ဆိုင်ခဲ့ရသောကာလ များဖြစ်သည်။

၁။ Bac Sonia Culture

၃။ Anya thian Culture

၅။ Mongol Highland.

၂။ Chou Kou - Tian Culture.

၄။ Nigreto.

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အစားအစာရှာဖွေစားသောက်ရန် လွယ်ကူပေါများသောအရပ်များသို့ တရွေ့ရွေ့ပြောင်းရွှေ့ လာခဲ့ကြရာ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၃၀၀၀)မတိုင်မီ ခရစ်တော်မပေါ်မီ ဘီစီ (၁၀၀၀)ခန့်ကပင် မွန်ဂိုကုန်းမြင့်၏တောင်ဘက် ယန်စီမြစ်ဝှမ်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည်။ နေထိုင်ရာအတည်တကျမရှိ။ ခြေသလုံးကို အိမ်တိုင်ပြု၍ တနေရာမှတနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေကြသူ လူအုပ်စုကြီးတွင် ပါဝင်လာကြသူများသည် ဆံပင်အရောင်၊ မျက်လုံး အရောင်နှင့် အသားအရောင်တို့မှာ ကွဲပြားမှုမရှိကြ။ ဆံပင်နှင့်မျက်လုံးတို့မှာ အနက်ရောင် တူညီကြသကဲ့သို့ အသားရောင်မှာလည်း ‘အသားဝါ’များချည်းသာ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုလူအုပ်စု ကြီးသည် မူလ မွန်ဂိုကုန်းမြင့်မှ ဆင်းသက်လာသော မွန်ဂိုအမျိုးအနွယ်များဖြစ်ကြသည်။ ဝင်ရောက်လာရာဒေသမှာလည်း အာရှတောင်ပိုင်းဖြစ်၍ ထိုသူတို့ကို ‘တောင်ပိုင်း မွန်ဂို မျိုးနွယ်’ များဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မနုဿဗေဒပညာရှင်များ၏သတ်မှတ်ချက်အရ မွန်ဂိုမျိုးနွယ်ဝင် တောင်ပိုင်းအစုကြီးအတွင်းမှ မွန်-ခမာ အုပ်စုလူမျိုးများဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုကြ၏။

ထိုစဉ်လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း(၃၆၀၀)၊ဘီစီ(၁၆၀၀)ခန့်က တရုတ်တို့၏ ဒုတိယမင်းဆက် ‘စန်း’သည်‘စန်းနိုင်ငံ’ကို မြစ်ဝါမြစ်နှင့် ၎င်း၏မြစ်လက်တက် ‘ဝေ’ (Wei) မြစ်တို့ပေါင်းဆုံရာ မြစ်နှစ်သွယ်အကြားဒေသတွင် ထူထောင်ခဲ့သည်။ မြို့တော်မှာ ‘အန်းယန်’ (An Yang)ဖြစ်သည်။ ‘စန်း’မင်းဆက်သည် နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)ခန့် တည်တံ့ခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၃၁၀၀)၊ ဘီစီ(၁၁၀၀)ဝန်းကျင်ခန့်က ‘စန်းနိုင်ငံ’၏ အနောက်ဘက် ‘ဝေ’ မြစ်ဝှမ်း၌ တည်ရှိခဲ့သော ‘ကျိုးပြည်ထောင်’က ‘စန်းနိုင်ငံ’ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သဖြင့် ‘စန်းနိုင်ငံ’ပျက်စီးခဲ့ ရသည်။ ယန်စီ မြစ်ဝှမ်းသို့ ရောက်ရှိနေထိုင်လာကြပြီးဖြစ်သောမွန်-ခမာ အုပ်စုကြီးရှိရာဒေသ သို့ ယန်စီမြစ်၏မြောက်ဘက် မြစ်ဝါမြစ်ဝှမ်းတွင် နေထိုင်ကြသော တရုတ်လူမျိုးများက အလုံးအရင်းဖြင့်ဝင်ရောက်လာကြပြန်သည်။ မွန်-ခမာအုပ်စုမျိုးနွယ်တို့လည်းအစားအသောက် ပေါများရာဒေသများသို့ ထပ်မံရွှေ့ကြရပြန်သည်။ ထပ်မံရွှေ့ပြောင်းရာအရပ်သည် အရှေ့တောင် အာရှဒေသသို့ဖြစ်လေသည်။

အရှေ့တောင်အာရှတိုက် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ရှေးအကျဆုံးဝင်ရောက်လာ ကြသော မွန်-ခမာအစုကြီးတွင် ‘ဝ’မျိုးနွယ်တို့ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ [ဗိုလ်မှူးဘွင် (၁၉၅၉)၊ ဒေါ်စင်ရီ (၁၉၉၉)]၊ ‘ဝ’လူမျိုးတို့နှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဘီစီ(၆၀၀)မတိုင်မီက ဝင်ရောက်လာ ကြသော မွန်-ခမာမျိုးနွယ်စုတို့၏ [Scott(1924)] ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်သည် ကျောက်ချောခေတ် ၁။ Before Christ(ခရစ်တော်မပေါ်မီ)

(ဝါ) ကျောက်ခေတ်နှောင်းကာလ ဖြစ်ဟန်တူသည်။ အသက်ရှင်သန်ရန် နေ့စဉ်စားသောက်မှု တွင်သစ်သီး သစ်ဥရှာဖွေခြင်းနှင့် အမဲလိုက်ခြင်းသည် အဓိက အလုပ်ဖြစ်မြဲဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သည်။ အမဲလိုက်ရန်အတွက် ခွေးကိုအသုံးပြုတတ်ပြီဖြစ်သော်လည်း၊ အခြားတိရစ္ဆာန်များကိုမူ မွေးမြူခြင်းနှင့်ယဉ်ပါးအောင်သွန်သင်၍ မခိုင်းစေတတ်သေးပေ။ ထူးခြားသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးကို စတင်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အစကာလဖြစ်၍ မကျယ်ပြန့်သေးပေ။

‘ဝ’တို့ပါဝင်သော မွန်-ခမာအုပ်စု မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သော ကာလနှင့် ခေတ်ပြိုင် အိန္ဒိယနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း အိန္ဒုမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ထွန်းခဲ့သော အိန္ဒုမြစ်ဝကျွန်းပေါ် ယဉ်ကျေးမှုသည် ဘီစီ(၂၅၀၀) ကပင် စတင်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ဘီစီ(၆၀၀)ခန့်တွင်ပင် အိန္ဒိယ တိုင်းသားတို့သည် အိန္ဒုမြစ်ဝကျွန်းပေါ်နှင့်အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းတို့တွင် တိုင်းကြီး(၁၆)တိုင်းကို ထူထောင် နိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ တိုင်းကြီး(၁၆)တိုင်းအနက် ‘မာဂတ’တိုင်း(လက်ရှိ ဘီဟာနယ်)သည် အင်အားအကြီးဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။

ဝင်ရောက်လာသော လမ်းကြောင်း

မြန်မာပြည်သည် အာရှတိုက်တွင်ရှိ၍ တောင်ပိုင်းသို့ ထိုးထွက်နေသော ကျွန်းဆွယ်ကြီး(၃)ခုအနက် အရှေ့ဘက်ဆုံးကျသော အင်ဒိုချိုင်းနား ကျွန်းဆွယ်ကြီးတွင် ပါဝင်သည့်အရှေ့တောင်အာရှဒေသ ဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်၏ မြောက်ဘက်တွင် တရုတ်ပြည် (တိဗက်ကုန်းပြင်မြင့်)၊အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည် (ယူနန်ပြည်နယ်)၊ လောနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နှင့်ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်၊ တောင်ဘက်တွင် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့နှင့်အဒါမင်ပင်လယ်တို့ ရှိကြ၏။

မြန်မာပြည်၏ မြေမျက်နှာသွင်ပြင်သည် မြောက်ဘက်၊ အရှေ့ဘက် နှင့် အနောက်ဘက်တို့တွင် တောင်တန်းများ ကာဆီးဝိုင်းရံထားသည်။ မြန်မာပြည်၏တောင်တန်း များသည် အနောက်မြောက်ဘက်ရှိ ကမ္ဘာခေါင်မိုးကြီးဟု တင်စားအပ်သော ဟိမဝန္တာတောင်တန်း ကြီးမှ ဖြာထွက်ဆင်းသက်လာကြသည်။ မြန်မာပြည်မြောက်ဖျား ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ‘ခါကာဘိုရာဇီ’တောင်ထိပ်သည် ပေပေါင်း (၁၉၃၁၅)ပေ မြင့်၍ မြန်မာပြည်၏အမြင့်ဆုံး တောင်ထိပ် ဖြစ်သည်။ ‘ဂန်လန်ရာဇီ’တောင်ထိပ်သည် ပေပေါင်း (၁၉၁၄၂)ပေမြင့်၍ ဒုတိယ အမြင့်ဆုံးတောင်ထိပ်ဖြစ်သည်။ တောင်တန်းများသည် မြန်မာပြည် မြောက်ဖျားမှ တောင်ဖက်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သို့တိုင် မြောက်မှတောင်သို့ သွယ်တန်းတည်ရှိကြသည်။ အနောက်ရိုးမ၊ အလယ်ရိုးမနှင့် အရှေ့ရိုးမ ဟုခေါ်ကြသည်။ မြစ်များသည်လည်း တောင်တန်းတောင်ကြောများအလိုက် မြောက်မှတောင်သို့ သွယ်တန်းစီးဆင်းနေကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ်၊ ချင်းတွင်းမြစ်၊ သံလွင်မြစ် နှင့်စစ်တောင်းမြစ်တို့သည် ထင်ရှားကြသည်။ ရိုးမတောင်တန်းကြီး (၃)ခုကြားတွင် မြောက်မှ တောင်သို့ တန်းလျက်ရှိသော မြေနိမ့်မြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်ကြီး နှစ်ကြောင်းကို တွေ့နိုင်သည်။

သဘာဝအတိုင်း မြောက်မှတောင်သို့ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေသော မြန်မာပြည် တောင်တန်းကြီးများ သွယ်တန်းနေမှု၊ မြစ်ကြီးများ စီးဆင်းနေမှုနှင့်မြေနိမ့်မြစ်ဝှမ်း လွင်ပြင်ကြီးများ ဖြစ်ပေါ်နေမှုများသည် ရှေးရှေးကာလက မြောက်ပိုင်းကုန်းမြင့်မှလူမျိုးများ မြောက်ပိုင်းမှပင် မြန်မာပြည်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာနိုင်ရန် ဖန်တီးထားသကဲ့သို့ ရှိလေသည်။

မြန်မာပြည်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသော မွန်-ခမာ၊ တိဗက်-မြန်မာ၊ ထိုင်း-တရုတ်၊ အုပ်စုကြီး (၃)စုအနက် မွန် - ခမာ မျိုးနွယ်စုကြီးမှာ ပထမဆုံး ဝင်ရောက်လာ ခဲ့ကြသောသူများ ဖြစ်သည်။ [ဒေါ်တင်ရီ (၁၉၉၉)စာ ၈၁]။

မွန်-ခမာ အနွယ်ဝင်များသည် ယန်စီမြစ်ဝှမ်း (တရုတ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်း)တွင် ဘီစီ(၁၀၀၀) မတိုင်မီ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက နေထိုင်လာကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ဘီစီ(၁၀၀၀)ခန့်တွင် တရုတ်လူမျိုးများ မူလနေထိုင်ရာ မြစ်ဝါမြစ်ဝှမ်း (တရုတ်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်း) မှနေ၍ ယန်စီမြစ်ဝှမ်းဘက်သို့ ဝင်ရောက်လာကြသဖြင့်၊ မွန် - ခမာ တို့သည် အနောက်နှင့် အနောက်တောင်အရပ်ရှိ မြန်မာ၊ လော၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ အိန္ဒိယ စသည့် နိုင်ငံများရှိရာသို့ တရွေ့ရွေ့ဆင်းသက်လာကြသည်။ ယင်းသို့ဆင်းသက်မလာမီ၊ အရှေ့တောင်အာရှတောင်ပိုင်း တွင် ‘နီဂရီတို’ လူမျိုးများနေထိုင်လျက် ရှိကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ [ဒေါက်တာ နိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၃၊ ပိုလ်မှူးဘွင် (၁၉၉၉)၊ ဒေါက်တာကျော်သက် စာ ၁၁]။

တောင်ဘက်သို့ဆင်းသက်လာကြသော မွန် - ခမာ အုပ်စုထဲမှ မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’ စသည် တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံဧရာဝတီ၊ စစ်တောင်းနှင့်သံလွင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများတွင် ယခင်ကရှိနေနှင့်သော ‘နီဂရီတို’ တို့ကို တောင်ဘက်သို့ ဖယ်ရှားမောင်းထုတ်ပြီး ဘီစီ(၆၀၀) မတိုင်မီကတည်းက ထိုမြစ်ဝှမ်း များသို့ ရောက်ရှိနေကြပြီဟု ဆို၏။ (Scott (၁၉၃၂)စာ ၁၇)၊ မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’တို့သည် ဘီစီ (၂၀၀)ခန့်လောက်တွင်မူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ဒေသ တစ်ခုလုံးနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ တောင်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်း သို့တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိကာ အခြေချနေထိုင်နေကြပြီဖြစ်သည်။ [ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၂)စာ ၁၀၉]။

လူမျိုးအုပ်စုနှင့်ဘာသာစကား

မြန်မာနိုင်ငံသို့ အစောဆုံးဝင်ရောက်လာကြသော မွန်ဂိုမျိုးနွယ်ဝင် လူမျိုးစုကြီးများကို ဘာသာစကားဗေဒအရ ‘**ဩစတြစ်**’^၁ ဟု ခေါ်သည့် တောင်ပိုင်းအစုကြီးနှင့် ‘တိဗက်-တရုတ်’ဟု ခေါ်သည့်မြောက်ပိုင်းအစုကြီးဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်၏။ ထိုအထဲတွင် ရှေးအကျဆုံးမှာ ‘ဩစတြစ်’ လူမျိုးစု ကြီး ဖြစ်သည်။

‘ဩစတြစ်’ အစုကြီးကိုလည်း ပင်လယ်ပိုင်း ‘ဩစတြိုနီရှန်း’^၂ အစုခွဲနှင့် ကုန်းပိုင်း ‘ဩစတြိုအေးရှ’^၃ အစုခွဲဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲထား၏။ ကုန်းပိုင်း ‘ဩစတြိုအေးရှ’အစုခွဲတွင် မွန်၊ပလောင်နှင့်‘ဝ’တို့ ပါဝင်ပြီး ‘မွန် - ခမာ’ အနွယ်ဝင်များဟု ခြုံငုံ၍ ခေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’လူမျိုး များသည် မွန်-ခမာ အနွယ်ဝင်များဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

[ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၉)စာ ၈၈ - ၈၉]။

မွန် - ခမာ စကားပြောသူများကို ‘ ဩစတြိုအေးရှ’ အနွယ်ဟုလည်း ခေါ်ကြလေသည်။ မွန် - ခမာ စကားပြောသူများသည် ယခု မြန်မာပြည်အောက်ပိုင်းရှိ မွန်များနှင့် မြန်မာပြည်အထက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ပလောင်၊ ‘ဝ’၊ယင်းနက် လူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ [ဒေါ်တင်နီ (၁၉၉၉)စာ ၈၁]။

အဆင့်ဆင့်အခြေချနေထိုင်ရာဒေသ

‘ဝ’လူမျိုးသည် မွန်ဂို မျိုးနွယ်ဝင်၊ကုန်းပိုင်း ဩစတြိုအေးရှ အစုခွဲ၊မွန် - ခမာ အုပ်စုတွင်ပါဝင်ကြောင်း မွန်-ခမာ အုပ်စုဟုခြုံငုံခေါ်ကြ၍ မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’တို့သည်အလွန် နီးစပ်သည့် မျိုးနွယ်စုကြီး ဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းဝင်ရောက်ရွှေ့လျားရာ၌လည်း ကနဦးအစပိုင်းတွင် အတူပူးတွဲလှုပ်ရှားနေထိုင် ကြကြောင်း မနုဿဗေဒပညာရှင်များနှင့် သမိုင်းပညာရှင်များက လက်ခံအတည်ပြုထားကြသည်။

မနုဿဗေဒ ပညာရှင်များ၊ သမိုင်းပညာရှင်များ၏ နောက်ကြောင်းပြန်ခြေရာကောက် လက်ခံ ထားချက်အရ မွန် - ခမာ အနွယ်ဝင်များသည် ဘီစီ (၁၀၀၀)မတိုင်မီ နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက တရုတ် ပြည်တောင်ပိုင်း ယန်စီမြစ်ဝှမ်းတွင် အခြေချ နေထိုင်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဘီစီ (၁၀၀၀)ခန့်ကာလတွင်မူ မြောက်ဘက် မြစ်ဝါမြစ်ဝှမ်းတွင်

၁။Austrie

၃။ Austroasia.

၂။Austronesian.

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မူလနေထိုင်ခဲ့ကြသည့် တရုတ်လူမျိုးများသည် တောင်ဘက် ယန်စီမြစ်ဝှမ်းသို့ ရောက်ရှိ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာကြသည်။ သို့အတွက် မွန်-ခမာ နွယ်ဝင်လူမျိုးများသည် အနောက်ဘက် နှင့် အနောက်တောင်အရပ်သို့ တရွေ့ရွှေ့ပြောင်းရွှေ့ဆင်းသက်လာကြရာ မြန်မာ၊ လော၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံများသို့တိုင် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသွားခဲ့ကြသည်။

ထို့သို့ရွှေ့လျားပြောင်းရွှေ့ကြရာတွင် မြောက်မှတောင်သို့ စီးဆင်းနေကြသော ဧရာဝတီမြစ်၊ သံလွင်မြစ်၊ မဲခေါင်မြစ်ကြောင်းကြီးများအတိုင်း ဆင်းသက်လာကြပုံရသည်။ မွန်-ခမာ နွယ်ဝင်မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’ တို့ကို မြန်မာပြည်တွင် ဧရာဝတီမြစ်၊ စစ်တောင်းမြစ်၊ သံလွင်မြစ်၊ မဲခေါင်မြစ်တို့၏ မြစ်ဝှမ်းဒေသနှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများတွင်လည်းကောင်း၊ လာအိုတွင် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းဒေသ၊ ထိုင်းတွင် သံလွင်မြစ်၊ မဲခေါင် မြစ်ဝှမ်းဒေသ နှင့်မဲနံမြစ်ဝှမ်း ဒေသ၊ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းဒေသတို့သို့ ရောက်ရှိအခြေချ နေထိုင်လာကြသည်။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသအသီးသီးသို့ ရွှေ့လျား၊ ပြောင်းရွှေ့ အခြေချလာ ကြသော မွန်-ခမာ မျိုးနွယ် မွန်၊ ‘ဝ’၊ ပလောင်လူမျိုးတို့၏ မပြောင်းရွှေ့မီ နောက်ဆုံးအခြေချ ရာဒေသသည် ယန်စီမြစ်ဝှမ်း ဖြစ်သကဲ့သို့ တောင်ပိုင်းဒေသ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံတို့သို့ ရောက်ရှိအခြေချရာဒေသသည်လည်း မြစ်ဝှမ်းဒေသများ၊ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန် - ခမာ မျိုးနွယ်ဝင် မွန်၊ ‘ဝ’၊ ပလောင် လူမျိုးတို့သည် နီးကပ်စွာ လှုပ်ရှား သွားလာ၊ နေထိုင် လုပ်ကိုင်ကြသောလူမျိုးများဖြစ်သည် သာမက ရေကြောင်းသွားလာ မှုပညာနှင့်စိုက်ပျိုးရေးပညာတို့ကို အထိုက်အလျောက် တတ်ကျွမ်း နားလည် ကြသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’ လူမျိုးတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိခဲ့ ရာတွင် မိမိတို့ ထက်ဦးစွာ ရောက်ရှိခဲ့၊ နေထိုင်ခဲ့ကြသော နီဂရီတို့ အနွယ်ဝင် ဆလုံလူမျိုး၊ မလေးအနွယ်ဝင်လူမျိုးတို့ထံမှ မတူသည့်ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို လက်ခံရယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ရေကြောင်းပညာရပ်များနှင့်စိုက်ပျိုးရေးပညာရပ်များ ကိုလည်း ထပ်မံအားဖြည့်နိုင်ခဲ့ကြပုံရသည်။ ဆလုံလူမျိုး၊ မလေးလူမျိုးများထံမှ တောင်ယာစံနစ်ကို နည်းယူကာ သီးနှံများပိုမိုစိုက်ပျိုးလာ နိုင်ကြသည်။ ဤသို့ပိုမိုစိုက်ပျိုးလာနိုင်သည်နှင့်အမျှ မွန်-ခမာ အုပ်စုဝင်တို့အတွင်း နေထိုင် စားသောက်မှု ဖူလုံပြည့်စုံလာကာ၊ လူအင်အားလည်း တိုးပွားတောင့်တင်း အားကောင်းလာ ပေမည်။ စုစည်းမှုအင်အား စည်းရုံးမှုအင်အားတို့တွင်လည်း ထူးခြားစွာပြောင်းလဲလာစေခဲ့ ပေမည်။ နောက်ပိုင်းဝင်ရောက်လာသူများ အင်အားကြီးလာ၍ ရှေးဦးရောက်သူ လူမျိုးများ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရွှေပြောင်းသွားကြတော့သည်။ ထိုသို့ စုစုစည်းစည်း၊ စည်းစည်းရုံးရုံး နေထိုင်လာကြရာမှ အုပ်စုအတွင်းနေထိုင်ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာစည်းကမ်းများ၊ လူမျိုးခလေ့ထုံးတမ်းများ အဆင့်ဆင့်ဖြစ် တည်လာကာ၊အုပ်ချုပ်မှုအခြေခံသဘော တရားများနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်သူခေါင်းဆောင်များ စတင် ပေါ်ထွန်းလာရသည်။ မိမိလူမျိုးအုပ်စု၊ ပုဂ္ဂလိက ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် မိမိတို့နယ်ပယ်ဒေသ တို့ကို အခြားတပါးမှ မနှောင့်ယှက်နိုင်ရန်၊ ဒေသ၊ လူမျိုး အုပ်စုအလိုက် မြို့ပြနိုင်ငံလေးများ စတင်ထူထောင်လာကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လူမျိုးအုပ်စုအလိုက် ပထမဦးစွာပေါ်ထွန်းလာသောမြို့ပြနိုင်ငံ လေးများ ရှေ့စဉ်နောက်ဆက်ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် သက်နှင့် အနွယ်တူတို့၏ သင်းတွဲ(ခေါ်)တကောင်းပြည်၊ မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းတွင် ပျူလူမျိုးတို့၏ သရေခေတ္တရာ(ခေါ်)ပြည်၊ မြန်မာပြည်အနောက်ပိုင်းတွင် ခညဝတီ (ခေါ်)ရခိုင်ပြည်၊ မြန်မာပြည် အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် မွန်တို့၏ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်) သထုံပြည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာရာဇဝင်၌ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်) သထုံမြို့ကို လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)ကျော်က တည်ဆောက်ခဲ့သော်လည်း၊ ရေလွှမ်းမိုးပျက်စီးသဖြင့် ကေလာသတောင်အနီး သို့ နေရာသစ်ရွှေ့ရသည်ဟု ဆို၏။ သထုံမြို့တွင် မင်း (၅၉) ဆက်တိုင်တိုင်စိုးစံကြောင်းဖော် ပြထားလေသည်။ [ဦးဘဖေ မြန်မာ့ရာဇဝင်သမိုင်း အကျုဉ်း (၁၉၅၅)စာ ၁၂]။

မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်) သထုံ မြို့ပြနိုင်ငံသည် အလွန်ရှေးကျသကဲ့သို့ နိုင်ငံသည်လည်း အေးချမ်းတည်ငြိမ်စွာဖြင့် မင်း(၅၉) ဆက်တိုင်တိုင် နိုင်ငံကို ထိန်း ထားနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်ကာလက သထုံမြို့တည်ရာအရပ်သည် ပင်လယ်ကမ်းခြေပေါ်တွင် တည်ရှိခဲ့သောကြောင့် ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးဖြစ်ခဲ့ပြီး၊ အာရှတောင်ပိုင်း နိုင်ငံများဖြစ်သော အရှေ့ဘက်ရှိတရုတ်ပြည်၊ အနောက်ဘက်ရှိ အိန္ဒိယပြည်တို့နှင့်ရေကြောင်း ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခဲ့ကြသည်။ အနောက်ဘက်ရှိအိန္ဒိယ နိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းကမ်းခြေမှလူမျိုးများ နှင့်ပိုမိုအဆက်အဆံများခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်) သထုံမြို့ပြနိုင်ငံ ထူထောင်ပြီးချိန်သည် ထိုင်းနိုင်ငံ တွင်လည်း မွန်-ခမာမျိုးနွယ်မှ မွန်တို့က တောင်ပိုင်းတစ်ခွင် တွင် ‘ဒွါရဝတီ(Dvaravati)’၊ ‘ဝ’တို့က လဗို(Lavo)နိုင်ငံ လဝပူရမြို့နှင့်မြောက်ဘက်တလွားတွင် ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’မြို့ပြနိုင်ငံတို့ကို ထူထောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအချိန်က သထုံနှင့်‘ဒွါရဝတီ’ သည်လည်းကောင်း၊ သထုံနှင့်‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံသည်လည်းကောင်း မျိုးနွယ် တူများ အချင်းချင်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရင်းနှီးစွာ ဆက်သွယ်ဆက်ဆံကြ၍ ကြီးပွားတိုးတက်လျက်ရှိကြသည်ဟု ဆို၏။

ထိုစဉ်ကမြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတနင်္သာရီမြို့နယ်တို့၏ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်) သထုံသည်လည်း ကောင်း၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ရှိ ပျူတို့၏သရေခေတ္တရာ(ခေါ်)ပြည်မြို့ သည်လည်းကောင်း၊ ပင်လယ် ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည့်အလျောက် တနင်္သာရီ သထုံမှ မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’တို့နှင့် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်မှ ပျူတို့သည် အိန္ဒိယ အရှေ့ တောင်ပိုင်းကမ်းခြေရှိ၊ အိန္ဒိယ တိုင်းရင်းသားတို့ထံမှ ဘာသာအယူဝါဒ၊ စာပေအက္ခရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နေထိုင်ဝတ်ဆင်မှု၊ လူမှုဆက်ဆံရေးစသော အလေ့အထ၊ ဓလေ့ထုံးစံတို့ကို နမူနာယူကာ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု နှင့်သင့်လျော်စွာ ပြင်ဆင်လက်ခံ၍ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုအဖြစ် ပြောင်းလဲခံယူခဲ့ကြဟန်ရှိသည်။

ထို့အတူ မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်း ချင်းတွင်းမြစ်ဝကျွန်းပေါ်နှင့်ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ရှိ သက်နှင့်အနွယ်တို့သည်လည်း အိန္ဒိယနှင့်တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများကို ရရှိနေ ကြသည်ဟု ဆိုပေသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်)သထုံတွင် မွန်တို့နှင့်အတူ ‘ဝ’များလည်းရှိနေကြသည်ကို သထုံ နောက်ဆုံးမင်း ‘မနုဟာ’ ရေးထိုးခဲ့သော ‘**တြာပ်**’^၁ ကျောက်စာတွင် အခိုင်အမာတွေ့ ရပါသည်။ [Luce (1969) P-24 ဦးချစ်သိန်း (၁၉၆၉)စာ ၃၊ ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၈)စာ ၁၀-၁၃၊ ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၂) စာ ၁၁၂]၊ **တြာပ်**ကျောက်စာကို သထုံမြို့ရွှေစာရံဘုရား ရှေ့စောင်းတန်းမြောက်ဘက်၌ စတင်တွေ့ရပြီး၊ ယခုထက်တိုင် သထုံရွှေစာရံဘုရားတန်းစောင်းတွင် အမှတ်(၇)ကျောက်စာ အဖြစ် ရှိနေပါသည်။ **တြာပ်** ကျောက်စာကို မွန်နှင့်ပါဠိနှစ်ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထား၏။ ပုဂံကျောက်စာများထက် ရှေးကျပြီး စာပေအရေးအသားမှာလည်း ပျို့အလင်္ကာတို့ဖြင့် အဆင့်အတန်းမြင့်မားစွာ ရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုကျောက်စာ၏ စာကြောင်းရေ (၂၆)တွင် ‘လွအ်’၊ ‘ကြောပ်’၊ ‘ဧကံဗ’ ဟူ၍ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ‘လွအ်’ မှာ ‘လဝ’ (သို့) ‘ဝ’ လူမျိုးဖြစ်၏။ ‘ကြောပ်’ မှာ ရှေးမွန်တို့ခေါ်သော ‘ကြွမ်း’ (ကမ္ဘောဒီးယား)လူမျိုးဖြစ်၏။ ‘ဧကံဗ’မှာ ဂျာဗားလူမျိုးဟုဆို၏။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်)သထုံမြို့အနီးတွင် ‘ဝ’များစုစည်းအခြေချနေထိုင်ခဲ့ရာတောင် ကို ‘ဝ’တောင်ဟု ယခုတိုင် ခေါ်ဝေါ်ဆဲရှိပါသည်။ ထိုသို့ မွန်များနှင့်အတူ ‘ဝ’များလည်း တစ်ဒေသတည်းနှစ်ကာလရှည်ကြာစွာနေခဲ့သောကြောင့်၊ ထိုစဉ်ကပင် မွန်များကဲ့သို့ ‘ဝ’များ

၁။ Trap = အရှင်သခင်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သည်လည်း စာပေအက္ခရာရေးသားခြင်းပညာတတ်ကျွမ်း နိုင်သော အခြေအနေ၊ အချက်အလက်များရရှိနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ ယခုတိုင်ရှေးဟောင်း ‘ဝ’စာပေ၊ အက္ခရာတို့ကို ခြေရာမခံနိုင်ကြသေးပေ။ ထိုစဉ်ကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူဝါဒများ လက်ခံရရှိလာသောကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအဆုံးအမ ဆိုင်ရာလူမှုဆက်ဆံရေး ဓလေ့ထုံးစံများကြောင့် ထူးထူးခြားခြားပြောင်းလဲ လာနိုင်ကြပေသည်။ ဗိသုကာပညာ၊ ကျောက်ဆစ်ပညာ၊ ပန်းချီဆေးရေးပညာ စသောလက်မှု ပညာတို့လည်း တိုးပွားလာကြပေမည်။

‘ဝ’မျိုးနွယ်စုတို့နှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဘီစီ (၆၀၀)မတိုင်မီက ဝင်ရောက်လာကြသော မွန်-ခမာ မျိုးနွယ်စုတို့သည် [Scott (1924)] နောက်ပိုင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိသွားကြပြီး၊ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံတော်ကို အေဒီ^၁ ၁ ရာစုမှ ၅ ရာစုအတွင်း ထူထောင်ခဲ့ရာ၊ အေဒီ ၇ ရာစု အရောက်တွင်မူ ကောင်းစွာ စည်ကားနေပြီဟုဆို၏။

[ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၆]။ ဒွါရဝတီမြို့တော်မှာ ‘လဝပူရ (Lawa-Pura Lo-hu Lavo: Lopburi) ဟုဆိုလေ့ရှိပါသည်။ ဗိုလ်မှူးဘွဲ့ (၁၉၉၇)စာ ၄၇၊ Maung Htin Aug (1967)p.25; Luce (1969)p- 4] မွန်မြို့ပြနိုင်ငံ ဒွါရဝတီ၏မြို့တော်မှာ ‘လဝ ပူရ’ ဟုဆိုကြသော်လည်း ‘လဝပူရ’၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘လဝ’တို့၏မြို့တော်ဟူ၏။ ‘လဝပူရ’သည် ယနေ့အချိန်တိုင် ‘လော့ပူရီ’ (Lopburi) ဟူသော အမည်ဖြင့် ဘန်ကောက်မြို့မြောက်ယွန်းယွန်း မဲနံမြစ်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိနေသေးသည်။

[ဒေါက်တာသန်းထွန်း (၂၀၀၂)စာ ၁၀၉၊ ဗိုလ်မှူးဘွဲ့ (၁၉၉၇)စာ ၄၇။

ထို‘လဝပူရ’ကိုပင် ‘လဗိုဒရပူရ’ (Lavodayapura)ဟူ၍ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ‘အင်ကာ’(Anker)ရှိ ‘ဖရခန်ကျောက်စာ’ (Prah khan Incription)တွင်ရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရပြီး ‘လဝတို့၏ မူလမြို့ တော်’ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ထားလေသည်။ ‘လဝပူရ’ ‘လဝ’တို့၏လဗို (Lavo) နိုင်ငံမြို့တော်ဟူ၍ လည်း အချို့ကဆိုကြသည်။ [Griswold + Nagera (1972) P. 30-38].

ဒွါရဝတီသည် မွန်တို့၏နိုင်ငံဟု အယူရှိထားသော်လည်း မွန်-ခမာ မျိုးနွယ်စုကြီးတွင် မွန် တို့နှင့်တစ်အုပ်စုတည်းအတူရွှေလျားပြောင်းရွှေ့လာသည့် ‘လဝ’ခေါ် ‘ဝ’များ ကိုယ်တိုင် ထိုဒေသတွင် ကိုယ်ပိုင် “လဗို” နိုင်ငံတော် ထူထောင်ကာမြို့တည်၍ နေထိုင် လျက်ရှိကြောင်း “လဝပူရ” မြို့အမည်က သက်သေ ထူနေသည်ဟုဆိုက ရပါသည်။

၁။ A.D =anno domini (လက်တင်ဘာသာ) = ခရစ်နှစ်။

‘လဝပူရ’သည် ဒွါရဝတီ နိုင်ငံတွင် ပါဝင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ဘဲ၊ ယဉ်ကျေးမှု တူသည့် ဒေသတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ‘လဝ’တို့ သီးခြားအုပ်ချုပ်သည်ဟုလည်း ဆိုသူရှိ၏။ အေဒီ ၁၀ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်မှ မလေး၊ ထို့နောက် ခမာတို့လက်အောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ လေသည်။ ‘လဝပူရ’ကို အုပ်ချုပ်သောဘုရင်မှာ **စကြဝတေး**^၁ မင်းဟု အမည်ရ၏။ ‘လဝ’ မင်း စကြဝတေးတွင် စမ္မဒေဝီ အမည်ရသော မင်းသမီးတပါးရှိ၏။ သူတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် များဖြစ်ကြ၏။ အေဒီ (၇) ရာစုနောက်ပိုင်းတွင် သမီးတော် စမ္မဒေဝီ သည် ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း ယခု **ဇင်းမယ်**^၂ ၏ တောင်ယွန်းယွန်းရှိ ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံကို အေဒီ ၇၆၈ ခန့်တွင် ထူထောင်ပြီး၊ အုပ်ချုပ်စိုးစံသည်ဟု ဆို၏။ **[Harvey (1933)P.181. Griswold Nagara (1972) P. 31. ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၂)စာ ၃၊ ဒေါက်တာ နိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၆]**။ စမ္မဒေဝီ တို့က ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံကို မထူထောင် မီကပင် ထိုအရပ်တွင် တောင်ပိုင်း ‘ဝ’များလောက် ယဉ်ကျေးမှု၊ အသိဉာဏ်မဖွံ့ဖြိုး၊ မမြင့်မား သေးသော မြောက်ပိုင်း ‘ဝ’လူမျိုးများရှိနေနှင့်ကြပြီဟု သိရသည်။ **[Codes (1925) Haracy (1933) P 1.]**

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် အေဒီ ၁ ရာစုမှ ၁၀ ရာစုနှစ်များအတွင်း ယခု ထိုင်းနိုင်ငံ တစ်ခွင် တပြင်လုံးတွင် ပျံ့နှံ့ကာ မွန်လူမျိုးများနှင့် ရောပြွန်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ တောင်ပိုင်း ‘ဝ’များသည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ပိုမိုနီးကပ်ခဲ့ကြ၏။ မြောက်ပိုင်း ‘ဝ’များသည် နတ်ကိုးကွယ်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ တောင်ပိုင်း ‘ဝ’တို့သည် ‘လဗို’ နိုင်ငံကို မွန်တို့၏ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံနှင့်အပြိုင် ထူထောင်လာကြခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံ၏ လက်အောက်ခံမည်သည့်အခါမျှ မဖြစ်ခဲ့ပါ။ **[Griswold + Nagaya (1972) P.30.31.]** ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ကို ထူထောင်စဉ်က ၎င်း၏မြို့တော် လန်ပုန်တွင် ရှိနေသည့် မွန်များကို မြောက်ပိုင်း ‘လဝ’တို့၏ခေါင်းဆောင် **‘ခွန်လွမ်ဝိလင်က’**^၃ က ‘လဝ’ မင်းသမီး **‘စမ္မဒေဝီ’**^၄ တို့ဘက်မှ ပါဝင်တိုက် ခိုက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။

အေဒီ ၁၁ ရာစုအလယ်လောက်တွင် **‘ဟရိဘုဉ္ဇ’**^၅ နိုင်ငံ၌ ဝမ်းရောဂါကျရောက် သဖြင့် တနိုင်ငံလုံးပျက်စီးပြိုကွဲသွားရာ စမ္မဒေဝီ၏ မျိုးနွယ်အများစုသည် ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ကို စွန့်ခွာပြီး သထုံဒေသသို့ အလုံးအရင်းနှင့်ဝင်ရောက်လာကြသည်ဟု ဆို၏။ **[ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၆]**။ ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံပျက်ရခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓဝါဒီမဟုတ်သော မြောက်ပိုင်း ‘လဝ’များကြောင့်ဟုလည်း အချို့ကတွေးဆကြပါသည်။ **[ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၂)စာ ၁၃]**။ ဟရိဘုဉ္ဇ ‘သား’တို့သည် သထုံတွင်

၁။ Cakravati. ၃။ Luang Wilangka (or) Milangka. ၅။ Haribhunza (Haripunchai).
၂။ Chiang Mai ၄။ Cammadevi.

— ‘ဝ’သမိုင်း —

ခိုနားကြသော်လည်း ပုဂံမင်း အနော်ရထာ (အနုရုဒ္ဓ)က သထုံကို တိုက်ခိုက်သောကြောင့် ပဲခူးသို့ ပြေးဝင်ကြရပြန်သည်။ ယခု ရန်ကုန်တံတားကလေးအထိ ဒုက္ခသည်စခန်းကျယ်ပြန့်ခဲ့ပါသည်။
[ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၆)စာ ၁၅၈]။ ပဲခူးသားတို့ကလည်း ၎င်းတို့နှင့်စကားတူ သူများဖြစ်၍ ‘ဟရိဘုဉ်’ သားများကို ပျူငှာစွာ လက်ခံထားကြသည်ဟုဆို၏။ [ဒေါက်တာ နိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၆]။

မွန်တို့၏ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ(ခေါ်)သထုံမြို့ပြနိုင်ငံသည် မင်းဆက်(၅၉)ဆက်မြောက် အထိ ခိုင်ခံ့တည်ငြိမ်ခဲ့သည်။ နန်းဆက်(၅၉)ဆက်မြောက် မနုဟာမင်း ရေးထိုးခဲ့သော တြာပံကျောက်စာအပြင် ပဏ္ဍိတ် ကျောက်စာလည်း ရှိသေးသည်။ ကျောက်စာတွင် သထုံသည် ဆန်ရေစပါးပေါကြွယ်ဝသည်။ မြို့ရိုးကျုံး တို့ ခိုင်ခံ့သည်။ သို့သော် ရံဖန်ရံခါ ‘လဝ’တို့နှင့် ကြောမိတို့၏ နှောင့်ယှက်မှုကို ခံရသည်ဟု ရေးထိုးခဲ့သည်။ [ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၂)စာ ၂]။

အေဒီ ၁ ရာစုမှ အေဒီ ၅ ရာစုအတွင်း မွန်တို့၏ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံတော်ကို ထူထောင်ခဲ့သည့်ကာလ နှင့် မရှေးမနှောင်းတွင်ပင် ပေါ်လာသည်ဟု ယူဆရသည့် ‘ဝ’တို့၏ လဗို နိုင်ငံတော်သည်လည်း ဒွါရဝတီ နိုင်ငံ နည်းတူ အေဒီ ၇ ရာစုတွင် ထွန်းကားစည်ကား ခဲ့ပြီးနောက် အေဒီ ၁၀ ရာစုနောက်ပိုင်းတွင် မိမိတို့ထက် သာလွန်အင်အားကြီးမားသော မလေး၊ ထို့နောက် ခမာတို့၏ လက်အောက်ကျရောက်ခဲ့ရသည်။

မွန်တို့၏ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံထွန်းကားစည်ပင်မှု အရှိန်ကျလာသည့်ကာလ မွန်တို့အင်အား ယုတ်လျော့လာချိန်ကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ ဒွါရဝတီ၏ မြောက်ဘက်တွင် ‘ဟရိဘုဉ်’ နိုင်ငံကို ‘ဝ’ မင်းသမီး စမ္မဒေဝီ က မြောက်ပိုင်း ‘ဝ’များ၏ အကူအညီကို ရယူ၍ ‘ဝ’မြို့ပြနိုင်ငံကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

‘ဝ’တို့သည် မွန် -ခမာ အနွယ်ဝင် မွန်၊ ‘ဝ’၊ ပလောင် မျိုးနွယ်စုအတွင်းအခါ အားလျော်စွာ ပူးတွဲရွှေ့လျားနေထိုင်ကြသော်လည်း ရုန်းကန်လှုပ်ရှားနိုင်သည့်အခြေအနေရ လာသည့်အခါ မိမိတို့ ‘ဝ’လူမျိုးတို့ကို စုစည်း၊ စည်းရုံးနိုင်သော စွမ်းရည်ရှိသည်။ တောတွင်း တောင်ပေါ်တို့တွင် နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်တတ် ရုံမက မြို့ပြနိုင်ငံကိုလည်း တည်ဆောက် ထူထောင်နိုင်သော စွမ်းရည်ရှိသည်။ သို့သော် ကံကြမ္မာ ကား ‘ဝ’တို့ဘက်တွင် မရှိသေးချေ။ အေဒီ ၁၁ ရာစုအလွန်တွင် ‘ဟရိဘုဉ်’ နိုင်ငံတော်၌ ဝမ်းရောဂါ ကပ်ဘေးကျရောက်လာသည်။ တနိုင်ငံလုံးပျက်စီးပြိုကွဲသွားခါ ‘ဟရိဘုဉ်’ကို စွန့်ခွာ၍ အနောက်ဘက်သထုံသို့အလုံးအရင်း နှင့် ဝင်ရောက်လာကြရသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သထုံသို့ရောက်ပြီးနောက် မန္တဟာမင်းလက်အောက်မှ ရုန်းထွက်လိုကြ၍၊ သထုံကိုပုန်ကန် ကြသေးသည်။ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ သထုံလည်း အေဒီ ၁၀၅၇ ခုနှစ်တွင် ပုဂံမင်းအနော်ရထာ၏ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓပိဋကတ်တော်များရယူရေး ကြည်းကြောင်း၊ ရေကြောင်း ချီတပ်များ လက်သို့ပါခဲ့သည်။ ‘ဝ’တို့လည်းအခြေမကျနိုင်သေးပေ။ ပဲခူးသို့ ပြေးဝင်ကြရ ပြန်သည်။ ပဲခူးသားများနှင့်စကားတူသူများဖြစ်၍ ကြည်သာစွာ နားခိုအခြေချနိုင်ခဲ့ကြသည်။

သထုံပျက်၍ ‘ဝ’များ ပဲခူးသို့ပြေးဝင်ကြသောအချိန်သည် ပုဂံခေတ်ဟုခေါ် ဆိုကြသည့် ပထမဦးဆုံး မြန်မာနိုင်ငံကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း စုစည်းနိုင်ခဲ့သော အနော်ရထာမင်း လက်ထက်ဖြစ်သည်။ ပုဂံ ခေတ်မတိုင်မီက မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းတွင် မွန်များက သထုံ(ခေါ်) သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ၊ ပျူများက သရေခေတ္တရာ(ခေါ်) ပြည်၊ မြန်မာနိုင်ငံအနောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင်များက ခညဝတီ(ခေါ်) ရခိုင်ပြည်တို့ကို ရှေ့စဉ်နောက်ဆက်မြို့ပြနိုင်ငံများ အသီးသီးထူထောင်နိုင်ခဲ့ကြ ၏။ ထိုအချိန်တွင် မြန်မာတို့သည် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း မိုး၊ ရေကောင်းသောကျောက်ဆည် အရပ်တွင် လယ်ယာလုပ်ကိုင်စားသောက်နေကြသည့် မထင်ရှားသည့်သာမန်လူမျိုးအဆင့်သာ ရှိသေး၏။ ကိုယ်ပိုင်အက္ခရာစာပေမရှိသေးသကဲ့သို့ ယုံကြည်မှုတွင်လည်း တိရစ္ဆာန်ကိုသတ် ယဇ်ပူဇော်သည့်နတ်နှင့်မဟာယန ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်သောကာလဖြစ်သည်။

ယခုမြန်မာဟု တွင်လတုံသော မွန်ဂိုမျိုးနွယ်စု တိဗက်-မြန်မာအုပ်စု၏ မူရင်းဒေသမှာ တရုတ် ပြည်အနောက်မြောက်ပိုင်း တိဗက်ကုန်းမြင့်နှင့် ဂိုဘီ သဲကန္တာရ အကြားရှိ ကန်ဆူအရပ်ဖြစ်သည်။ [ဦးဘပေ မြန်မာ့သမိုင်းအကျဉ်းချုပ် (၁၉၂၁) စာ ၆-၁၇။]

တိဗက်-မြန်မာလူမျိုးသည် လွန်ခဲ့သော အနှစ် (၂၀၀၀) ထက် နောက်မကျ သော အခါကာလဆီက (Not later than the begining of the Christian Era)အတန်သိသာစွာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့၏။ [အမျိုးသားပညာဝန် ဦးစိုးကျား ‘ခေတ်မီမြန်မာရာဇဝင်အကျဉ်း (၁၂၉၉) စာ ၄]။

ခရစ် သက္ကရာဇ် မပေါ်သေးမီ အေဒီ ၁ ရာစု ထက်စောစွာကတည်းက တိဗက်- မြန်မာအုပ်စု တို့သည် တိဗက်ကုန်းမြင့်မှ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းတလျှောက် မြန်မာနိုင်ငံအလယ် ပိုင်းအထိ တရွေ့ရွေ့ စုန်ဆင်းခဲ့ကြသည်။ ဗြဟ္မာပုတ္တရမြစ်နှင့်ချင်းတွင်းမြစ်တို့မှတဆင့် တပ်ဦးဝင်ရောက်လာသူတို့မှာ ပျူ၊ ကမ်းယံနှင့်သက်တို့ ဖြစ်လေသည်။ တိဗက်- မြန်မာအုပ်စုဝင် မြန်မာတို့သည် သက္ကရာဇ် ၇ ရာစု အကျော်လောက်တွင် မေခမြစ်နှင့် သံလွင်မြစ်အကြားရှိ အရပ်များကို ကျော်၍၊ ကျောက်ဆည်နယ်သို့ဆင်းလာခဲ့ကြ၏။ မြန်မာတို့ ကျောက်ဆည် မရောက်မီ ခေတ္တ နားခိုခဲ့သည့် ‘နန်ချောင်ပြည်’^{၁။} ရှမ်းတို့ထံမှ လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း၊ မြင်း

၁။ Nan chao = နန်ချောင် = နန်ချို = နန်ကျောင် = နန်ကျောက်။

— ‘ဝ’သမိုင်း —

မွေးမြူခြင်း၊ နယ်မြေအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ စစ်မက်တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ အတတ်ပညာသစ်များကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ ဝင်ရောက်နေထိုင်ရာ ကျောက်ဆည်ဒေသများမှာ စမုံမြစ်၊ ပန်းလောင်မြစ်၊ ဇော်ဂျီမြစ်၊ မြစ်သာမြစ် များစီးဆင်းရာဒေသဖြစ်၍ အလွယ်တကူရေပေးသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သဖြင့် တသုတ်ပြီးတသုတ် အဆက်မပြတ် ဝင်ရောက်လာကြရာ နေရာမဆန့်ဖြစ်လေသော်၊ ကျောက် ဆည်နယ်မှ မင်းဘူး၊ တောင်တွင်းကြီး၊ ပြည်အထိ၊ တဖန်မြောက်ဘက် ရွှေဘို၊ တပရင်း၊ မြေတူးအထိ ပျံ့နှံ့သွားတော့ ၏။ အေဒီ ၉ ရာစုရောက်လတ်သော် ပုဂံတည်ရာ တဝိုက်တွင်လည်းနေသားတကျ စုရုံးမိကြပြီး ဖြစ်သည်။ **ဦးဘဗေ မြန်မာ့သမိုင်းကျမ်းချုပ် (၁၉၅၂) စာ ၁၈-၁၉။**

အေဒီ ၁၁ ရာစုရောက်သော် ပုဂံသည် ဖြည်းဖြည်းချင်း လက်နက်နိုင်ငံကြီး တစ်နိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ စစ်အင်အားကောင်းသည်ထက်ကောင်းလာကာ၊ မြန်မာတစ်ပြည် လုံးသာမက အရှေ့တောင်အာရှတွင် ထိုင်းကိုကျော်၍၊ ကမ္ဘောဒီးယားအထိလည်းကောင်း အနောက်မြောက်ဘက် အာသံ၊ မဏိပူရနယ်အထိလည်းကောင်း ဩဇာသက်ရောက် လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သည်။ ဩဇာသက်ရောက် လွှမ်းမိုးနိုင်ရန် ‘ဝ’တို့၏ အကျိုးဆောင်ချက်များလည်း ပါဝင်သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ပုဂံအနီးတဝိုက်နှင့် စစ်ကိုင်းမှ ကျောက်ဆည် တိုင်အောင် ‘ဝ’ရွာများတည်ရှိကြောင်း ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများနှင့် မင်စာများတို့တွင် ခိုင်မာစွာ တွေ့ရသည်။

- ၁။ အေဒီ ၁၁၆၂-၁၁၆၅၊ ပုဂံမြို့ အရှေ့တောင်ရှိ အလောင်းစည်သူမင်းကြီး၏ သမီးတော် အထောလတ် ရေးထိုးခဲ့သော ဓမ္မရံကြီးကျောက်စာတွင်လည်းကောင်း။
- ၂။ အေဒီ ၁၁၉၀ အမတ်ကြီး သိဃံသူ ရေးထိုးခဲ့သော ပုဂံမြို့ ဓမ္မရံကြီးဘုရားအနီး တောင်ဘက် တောင်ဂူနီဘုရား ကျောက်စာတွင်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အေဒီ ၁၁၉၈ (၁၁၉၆) ပုဂံမြို့ အနောက်ဖွား စောရွာရှိ ဓမ္မရာဇက ဘုရားတွင် ရေးထိုးထားသည့်ကျောက်စာတွင်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အေဒီ ၁၁၉၈ ခု၊ စက်တင်ဘာ ၁၈ တွင် ရေးခဲ့သော ညောင်ဦးခရိုင်၊ ပုဂံမြို့နယ် အနောက်ဖွားစောရွာအနီး ဓမ္မရာဇက ဘုရားဂန္ဓကုဋီတိုက် မြောက်နံရံ၊ အနောက်ဘက်ခြမ်းတွင် ရေးသားထားသောမင်စာတွင်လည်းကောင်း၊
- ၅။ အေဒီ ၁၂၂၈ ခု ပုဂံဝက်ကြီးအင်းရွှေကျောင်း အရှေ့မြောက်ရှိ မုတ်ဂူဘုရား ကျောက်စာတွင်လည်းကောင်း၊

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၆။ အေဒီ ၁၂၃၁ ကျောက်ဆည် စီရင်စု စွန်ရဲရွာ မြောက်ဘက် သိမ်တော်ဘုရား ကျောက်စာတွင်လည်းကောင်း၊
- ၇။ အေဒီ ၁၂၃၄ ပုဂံအနီး မင်းနန်သူရွာ လေးမျက်နှာဘုရား ကျောက်စာတွင် လည်းကောင်း၊
- ၈။ အေဒီ ၁၂၃၅ ပုဂံဝက်ကြီးအင်း အနောက်ဘက် အိုပြည့်ဝသင် ဘုရားကျောက်စာ တွင်လည်းကောင်း။

ကျောက်စာ(၇)ချပ်နှင့်မင်စာ (၁)ချပ် တို့တွင် ‘ဝ’လူမျိုး၊ ‘ဝ’ရွာများကို ဖော်ပြ ရေးထိုး မှတ်တမ်း တင်ထားကြသည်။ ထိုအချိန်က ‘ဝ’များသည် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း ပင်လယ်ကမ်းခြေသထုံ၊ နောက် ပိုင်း သံလွင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ် မုတ္တမနှင့်ပဲခူးမြစ်ဝှမ်းမြေပြန့်သို့ တိုင် မွန်များနှင့်အတူ ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသည်နှင့် တချိန်တည်းတွင် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း ပုဂံဒေသနှင့်စစ်ကိုင်းမှ ကျောက်ဆည်တဝိုက်တိုင်အောင် မြန်မာ၊ ပျူတို့နှင့်အတူ ရောပြွန်းနေထိုင် ကြသည်။ ရှေး မြန်မာမင်းများ၏ အုပ်ချုပ်ပုံထုံးတမ်း၊ အရေးပေါ်စစ်မှုထမ်း စနစ်အရ၊ အရပ်သား များသည် စစ်မက်ရေးရာ မရှိချိန်တွင် ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်း လယ်ယာကိုင်းကျွန်းများ လုပ်ကိုင် နေထိုင် ခွင့်ရှိသော်လည်း၊ စစ်မက်ရေးရာ ပေါ်လာသော် မြန်မာဘုရင့်တပ်မတော်သို့ ဝင်ရောက်စစ်မှုထမ်း ကြရသည်။ ပုဂံပြည်သား ‘ဝ’များသည်လည်း စစ်အေးကာလများတွင် လယ်သမားများဖြစ်ကြ၍၊ စစ်ရေး ကာလများတွင် မြန်မာဘုရင့်တပ်မတော်၌ တပ်မတော်သားစစ်မှုထမ်းများ ဖြစ်ကြပေ လိမ့်မည်။ အေဒီ ၁၁ ရာစုအလွန် သက္ကရာဇ် ၁၀၅၇ တွင် သထုံသိမ်း ပုဂံ ဘုရင့်တပ်မတော်တွင် ပုဂံသား ‘ဝ’များလည်း ပါလာပေလိမ့်မည်။

သထုံအပျက်တွင် သထုံဝန်းကျင်ရှိ ‘ဝ’များသည် အနောက်ဖက် ပဲခူးသို့ ခရီးဆက် ကြသကဲ့သို့ မြောက်သို့လည်း တက်လာနိုင်ကြပါသည်။ အေဒီ ၁၀ ရာစုနောက်ပိုင်းတွင် မလေး တို့၏ နှောင့်ယှက်မှု ခံရပြီးနောက် ခမာတို့၏ လက်အောက်ကျခဲ့ရသော ‘လဝပူရ’မြို့မှ ‘ဝ’များသည် မူရင်းဒေသမှ အနောက်ဘက် သို့ ရွှေ့လာကြသော အုပ်စုရှိသကဲ့သို့ မြောက်ဘက်မှ ယခု ကျိုင်းတုံမြို့ဖြစ်တည်လာမည့်အရပ်သို့လည်း ရောက်လာကြဟန်တူသည်။ ကျိုင်းတုံမြို့သမိုင်းတွင် နောင် ကျိုင်းတုံမြို့ဖြစ်လာမည့် ချိုင့်ဝှမ်းကြီးသည် တောင်ကုန်းတောတန်းများ ပတ်လည်ဝန်းရံ လျက်ရှိသော စိမ့်စမ်းရေအိုင်ကြီးအဖြစ် တည်ရှိ၍၊ စောစောပိုင်းက လူများမနေနိုင်ကြသေးပေ။ ချိုင့်ဝှမ်းရေအိုင်ကြီးအတွင်း မြေသားဟူ၍ ကျွန်း(ရ)ကျွန်းသာ ပေါ်ထွန်းနေသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

(၁)စွမ်ဆတ်ကုန်း၊ (၂)စွမ်မွန်းကုန်း၊ (၃)စွမ်တောင်းကုန်း၊ (၄) လွမ်လုံကုန်း၊ (၅) စွမ်သီရိကုန်း၊ (၆)ယန်းဖါဟိုင်ကုန်း၊ (၇)ထုန့်ဖါဆတ်ကုန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။အေဒီ ၁၀ရာစုခန့်တွင်မှ ‘ဝ’လူမျိုးများ ရောက်လာကြ သည့်အခါရေအိုင်ကြီးမှရေများကို ဖောက်ထုတ်နိုင်မည့် ရေထုတ်ပေါက်များကို ရှာဖွေ တွေ့ရှိကြပြီးနောက်၊ ရေများလျော့ပါးခန်းခြောက်သွားစေရန် ရေမြောင်းဖောက် သွယ်ထုတ် နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ရေများ သွယ်ဖောက်ထုတ်ပြီး မြေသားသေသွားသည်အထိ စောင့်ဆိုင်းကာ စိုက်ပျိုးရေးကို စတင်နိုင်ကြလေသည်။ ‘ဝ’တို့သည် ထိုစဉ်ကပင် ရေသွယ်၊ ရေထုတ်စနစ်၊ တူးမြောင်းတူးဖော်ခြင်း အတတ်ပညာတို့ကို ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် တတ်မြောက်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ထို့နောက်တွင်မူ မြေဩဇာကောင်းသော၊ ရေအရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝသော ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်းသို့ အခြားဒေသမှ ‘ဝ’လူမျိုးများ တစ်စတစ်စ ဝင်ရောက်အခြေချနေထိုင်လာကြသည်။ ထိုသူတို့တွင် အေဒီ ၁၁ ရာစု အလွန်တွင် ပျက်ခဲ့ရသည့် ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံမှ ‘ဝ’များလည်းပါဝင်လာဟန် ရှိသည်။

မြေကောင်း၊ ရေကောင်းသော ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်၍ အဓိက အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း ဖြစ်သော စိုက်ပျိုး ရေးကောင်းသောကြောင့် ဝမ်းစာဖူလုံရာမှ ပိုလျှံကာ၊ ခန့်ဥစ္စာ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း များကြွယ်ဝလာသည်။ လူများလည်း စည်ပင်တိုးပွားလာသည်။ ထိုအခါ မိမိအသိုက်အမြို့၊ မိမိ ခန့်ဥစ္စာ၊ မိမိလူမျိုး၊ မိမိဒေသကို အရှည်တည်တံ့ရန်၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သွားရန်၊ အဖက်ဖက်အခြေအနေများက တောင်းဆိုလာပေတော့သည်။

‘ဝ’လူမျိုးများသည် ‘ခေ’သူများမဟုတ်ကြပါ။ အေဒီ ၁ ရာစု မှ အေဒီ ၅ ရာစု အတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံအနောက်တောင်ပိုင်း မဲနံမြစ်ဝှမ်းတွင် နေစဉ်ကပင် ‘လဝပူရ’မြို့ကိုတည်ဆောက် ခဲ့ကြ၏။ ‘ဝ’တို့၏ ‘လဗို’ နိုင်ငံကို မွန်တို့၏ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံနှင့်ခေတ်ပြိုင်ထူထောင်ခဲ့ကြ၏။ ထိုမှတဆင့် အေဒီ ၇ ရာစု နောက်ပိုင်းတွင် ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံကို ဒွါရဝတီ၏ မြောက်ဘက်တွင် ထပ်မံထူထောင်ခဲ့ကြ၏။ ထိုကာလ၊ ထိုဒေသတွင် ရှိခဲ့သော မွန် -ခမာ အုပ်စုဝင် မွန်၊ ‘ဝ’ပလောင် လူမျိုး(၃)မျိုးအနက်မှ ‘ဝ’များသာကွက်ချန်၍ ခေတ်နောက်ကျ မကျန်ရစ်ခဲ့ပါ။ သူတို့ခေတ်နှင့်အပြိုင် မြို့များကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြ၏။ နိုင်ငံများကို ထူထောင်ခဲ့ကြ၏။ ထိုခေတ်၊ ထိုကာလတွင် ခေတ်မီသောလူမျိုး၊ ယဉ်ကျေးမှုမြင့်သောလူမျိုးများအဖြစ်ဝင့် ထည်စွာ ရပ်တည်ခဲ့ကြ၏။

ယခုလည်း ‘လဗို’ နိုင်ငံပျက်၊ ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံ ခေတ်ပျက်ခဲ့ကြသည်ကို ဒူးထောက်အညံ့ မခံကြ။ ရူး ယောင် မနေကြ။ မြေကောင်း၊ ရေကောင်းဒေသကို စွန့်စားရှာဖွေ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကြပြန်၏။ မြေအုတ်များ ပြိုကျခဲ့သည်ကို ကျောက်အုတ်များဖြင့်အသစ်တည်ရန် လုံးပမ်းကြ၏။

သက္ကရာဇ်(၉၀၀)ခုနှစ် ဝန်းကျင်ခန့်ကတည်းက စတင်ဦးဆောင်အခြေချခဲ့သော ‘တုတု’ကို အစွဲပြု၍ (ကိန်းတုံ) ကျိုင်းတုံဟုအမည်တွင်ခဲ့၏။ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၄ ရောက်သောအခါ ကျိုင်းတုံဒေသကို ‘ဝ’များ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်ချုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ကြပြီ။ ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်းကို ‘ဝ’များကြီးစိုးနိုင်ခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းသုတေသီအများက လက်ခံထားကြ၏။ ထိုကာလအတွင်း ကျိုင်းတုံမြို့ကို နန်းမြို့အဖြစ် အခိုင်အခံ တည်ဆောက်ခဲ့ကြ၏။ နန်းမြို့ရိုးသည် (၁၅)ပေခန့်မြင့်၍၊ အထက်တွင် သူရဲခိုများပါ၏။ ပတ်လည်အရှည် (၄)မိုင် (၆)မီလီမီတာခန့် ရှိသည်။ မြို့ရိုး တံခါး (၁၂)ပေါက် ရှိသည်။ မြို့ရိုးနှင့် ကပ်လျက် ရေကျိုးပတ်လည်တူးထားသည်။ နန်းမြို့တွင်း၊ မြို့ပြင်တွင် ရေကန်ကြီးများ ရှိသည်။ မြို့ကို ရန်သူဘေးမှ ကာကွယ်ရန် မြို့ရှေ့ကာ ခံတပ်များဆောက်ထား၏။ ကျိုင်းတုံမြို့၏တောင်ဘက် အရှေ့ယွန်းယွန်းရှိ မြို့ရှေ့ကာ ‘မိုင်းကျင်း’ ခံတပ်နှင့် ကျိုင်းတုံမြို့၏မြောက်ဘက် အရှေ့ယွန်းယွန်း ကတ်တောင်၊ ကတ်ထိုင်ဒေသရှိ မြို့ရှေ့ကာ ‘ကတ်ထိုင်’ ခံတပ်တို့ဖြစ်ကြသည်။

ရှေး‘ဝ’ကြီးများကိုယ်တိုင် တည်ဆောက်ခဲ့သော နန်းမြို့ကျိုင်းတုံသည် (ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း)ကျုံး၊ မြို့ရိုးနှင့် မြို့ရှေ့ကာ ခံတပ်များပါဝင်သည့် အင်္ဂါရပ်နှင့် ပြည့်စုံသော ကနဦးအစ ပထမ နန်းမြို့ဖြစ်သကဲ့သို့ တစ်ခုတည်းသော နန်းမြို့လည်း ဖြစ်၏။

အေဒီ ၁၂ ရာစုအလယ်ခန့်က ရှေး‘ဝ’ကြီးများတည်ဆောက်ခဲ့သော ကျုံး၊ မြို့ရိုး၊ သူရဲခိုများပါဝင်သည့် နန်းမြို့ကျိုင်းတုံ၏ နန်းမြို့ရိုးကို ယခုတိုင် မြို့ရိုးပျက်အဖြစ် မြေသားတောင်ကုန်းအနေအထားဖြင့် အချို့နေရာများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သေး သည်။ မြို့တံခါး (၁၂)ရပ်ကို နေရာအတိအကျ ကြည့်မြင်နိုင်သေးသည်။ (၁) မါလန်မြို့ရိုးတံခါး၊ (၂)နောင်မါမြို့ရိုး တံခါး၊ (၃)ကျိုင်းလန်းမြို့ရိုးတံခါး၊ (၄) မါယန်မြို့ရိုးတံခါး၊ (၅) ယန်းခမ်းမြို့ရိုးတံခါး၊ (၆) ငမံမြို့ရိုးတံခါး၊ (၇) ယန်းပွန်းမြို့ရိုးတံခါး၊ (၈) ကိုင်ဟိုင်မြို့ရိုးတံခါး၊ (၉) မါရာမြို့ရိုးတံခါး၊ (၁၀)မင်္ဂလာမြို့ရိုးတံခါး၊ (၁၁) ယန်းကုန်းမြို့ရိုးတံခါး၊ (၁၂) ပါလုံမြို့ရိုးတံခါး တို့ဖြစ်ကြသည်။ ပါလုံ မြို့ရိုးတံခါးပေါက်ကို ရှေးလက်ရာမပျက် ယနေ့တိုင်တွေ့ရှိနိုင်သေးသည်။ မြို့ရိုးတံခါး ပေါက်၊ ပါလုံ၏အရှည်တည်တံ့မှုကား ချိုးကျူးလောက်ပါ၏။ အေဒီ ၁၂ ရာစုမှ ယနေ့ အေဒီ ၂၁ ရာစုတိုင် ရာစုပေါင်း ၉ ရာစု နှစ်ပေါင်း (၉၀၀)နီးပါး ရှေးလက်ရာမပျက် ခိုင်ခံ့နေဆဲဖြစ်သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အေဒီ ၁၂ ရာစုခေတ် ရှေး ‘ဝ’ကြီးများ၏ ဗိသုကာပညာမြင့်မားမှုကို အစမ်းသပ်ခံနိုင်ဆဲ၊ မော်ကွန်းတင်နိုင်ဆဲ ရှိ၏။ နောင်ဖါမြို့ရိုးတံခါးနှင့် ဖါယန်းမြို့ရိုးတံခါးတို့တွင်လည်း ရှေး‘ဝ’ ဗိသုကာလက်ရာအဆင့်အတန်းကို ကြည့်ရှု အကဲခတ် မှန်းဆနိုင်သေးသည်။

ရှေးဟောင်း ‘ဝ’မြို့ပြနိုင်ငံ ကျိုင်းတုံ၏ မြို့ရိုးတံခါး (၁၂) ရပ်မှ တံခါး(၃)ရပ်ကိုသာ ယခုတွေ့ မြင်အကဲခတ်နိုင်တော့မည်ဖြစ်သော်လည်း ထူးခြားအံ့ဩဘွယ်ကောင်းသည်မှာ ရှေး‘ဝ’များ ဖောက်ထားခဲ့သော ဆက်သွယ်သွားလာရေး မြို့တံခါးပေါက် (၁၂)ပေါက်၏ မြို့ဝင်၊ မြို့ထွက်လမ်းကြောင်းများကို မျက်မှောက်ခေတ်တိုင် လုံးဝပစ်ပယ်၍မရ၊ ယနေ့အထိ ထိုလမ်းကြောင်း လမ်းပေါက်များကိုပင် ကျိုင်းတုံမြို့နှင့်ဝန်းကျင် တို့၏ ဆက်သွယ်ရေးအဓိက လမ်းပေါက်များအဖြစ် ဆက်လက်အသုံးပြုရဆဲ ဖြစ်သည်။ ကျိုင်းတုံမြို့တွင်း သွား၊ လမ်းမကြီး အသွယ်သွယ်တို့သည်လည်း ထိုနည်းနှင့် ဖြစ်၏။ ရှေး‘ဝ’ကြီးများ၏ ကျိုင်းတုံမြို့တည်ဆောက်ပုံ၊ နန်းတည်မြို့ပြပန္နက်ချပုံကား စနစ်ကျလှ၏။ နန်းမြို့တွင်း၊ မြို့ပြဝန်းကျင်၊ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ယက်တည်ဆောက်ထားပုံကားခေတ်မီလှချေ၏။ အေဒီ ၁၂ ရာစုမှ ရှေး‘ဝ’ကြီးများ၏မြို့ပြပန္နက်ချပုံစံကို၊ ယခု အေဒီ ၂၁ ရာစု မြို့ပြ ဗိသုကာပညာရှင်များပင် မကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြသေးပေ။

မြို့ရိုးထောင့်(၇)ထောင့် ရှိသည်။ (၁) ကျိုင်းငမ်းထောင့်၊ (၂) ကျိုင်းခမ်းထောင့် (ကျိုင်းပေါက်)၊ (၃) ကျိုင်းလမ်းထောင့်၊ (၄) ကျိုင်းအင်းထောင့်၊ (၅) ကျိုင်းစမ်ထောင့်၊ (၆)ကျိုင်းယင်းထောင့်၊ (၇) ကျိုင်းကြန်ထောင့်များဖြစ်ကြသည်။ မြို့ရိုးထောင့်များမှာ ယခုအချိန်တွင်ပျောက်ကွယ်သွားပြီး၊ ၎င်းတို့နေရာများ၌ ရပ်ကွက်ကျေးရွာများ ဖြစ်ကုန်ကြပြီ ဖြစ်သည်။

ရေကန် (၉)ကန် ^၁ ရှိသည်။ (၁) နောင်ကျောက်ကန်၊ (၂) နောင်ယန်းကန်၊ (၃) နောင်ခမ်းကန်၊ (၄) နောင်ဖါကန်၊ (၅) နောင်ခိုက်ကန်၊ (၆) နောင်လျန်ကန်၊ (၇)နောင်တုံကန်၊ (၈) နောင်ပေါင်းကန် နှင့် (၉) နောင်ရေးကန် တို့ဖြစ်သည်။ နောင်ယန်းကန်နှင့်နောင်ခမ်းကန် တို့မှာအချို့အဝက်သာကျန်ရှိပြီး၊ နောင်တုံ ကန်ကြီးမှာကျိုင်းတုံ၌ထင်ရှား၍ မြို့ကြက်သရေဆောင် ကန်ကြီးဖြစ်သည်။ ယခုထက်တိုင် တည် ရှိနေသေးသည်ကိုတွေ့နိုင်သည်။ နောင်တုံကန်မှာ ပတ်လည် (၆၁၀၈)ပေ၊ (၁.၁၈)မိုင်ခန့်ရှိသည်။ အနက် မှာ (၅ မှ ၆)ပေ အထိရှိကြောင်းသိရသည်။

ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်း ရေအိုင်ကြီးမှ ရေများ မဖောက်ထုတ်မီကတည်းက ပေါ်ထွန်းနေသော ကျွန်း (၇)ကျွန်းအနက် (၂)ကျွန်းတွင် ဘုရားစေတီ(၁)ဆူစီ တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့

၁။ ကျိုင်းတုံမြို့တွင်းနှင့်ဝန်းကျင်ရှိ ကန်(၉)ကန်၏ အမည်ကွဲပြားမှုလည်းရှိ၏။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကြသည်။ အနောက်တိုင်းသားများက ကုန်းမြင့်၊ တောင်ထိပ်တို့တွင်ခံတပ်များ၊ ရဲတိုက်များဆောက်
လေ့ရှိကြ၏။ အရှေ့တိုင်းသား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့က ကုန်းမြင့်၊ တောင်ထိပ်တို့တွင် စေတီ၊ ပုထိုးများ
တည်ထားတတ်ကြ၏။ ကျိုင်းတုံမြို့ စွမ်းတောင်းကုန်းတွင် မူလဘွဲ့နာမ စွမ်းတောင်းစေတီ၊
ယခု စွမ်းခမ်းစေတီကိုလည်းကောင်း၊ မြို့ပြင် ကုန်းမြင့်တွင် မူလဘွဲ့နာမ ဓါတ်စွမ်လွဲစေတီ၊
ယခု ကမ္ဘာအေးစေတီတို့ကို တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ အနောက်တောင်ပိုင်း ‘လဗီ’ နိုင်ငံသား ‘ဝ’များသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဝင်များ ဖြစ်ကြ သကဲ့သို့ မြောက်ဘက် ‘ဟရိဘုဉ္ဇ’ နိုင်ငံသားများသည်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ
ပင် ဖြစ်ကြ၏။ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်း သထုံသည်လည်း ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကား
ခဲ့ရာဒေသဖြစ်သောကြောင့် သထုံသား ‘ဝ’များသည်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်လာစရာရှိ
သည်။ ဤသို့ ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်းသို့ အဖက်ဖက်၊ အရပ်ရပ်မှ လာရောက်စုရုံး ပေါင်းစည်းမိ
ကြသော ‘ဝ’တို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုပါ တပါတည်းသယ်ဆောင်လာခဲ့ကြ ပုံပေါ်သည်။

ကျိုင်းတုံရှိ စည်တော်ကြီးသည်လည်း ကျိုင်းတုံသား ရှေး‘ဝ’ကြီးများ ချန်ထားရစ်ခဲ့
သော ရှေးဟောင်း ‘ဝ’ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တစ်ခုပင်ဖြစ်၏။ စည်တော်ကြီး၏ တစ်ဘက်မျက်နှာ
ကို နွားအထီးသားရေ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကျန်တစ်ဘက်မျက်နှာကို နွားအမ သားရေဖြင့်
လည်းကောင်း ကျက်ထားသည်။ ယနေ့ ထက်တိုင်တီးခတ်နိုင်သေးသည်။ စည်တော်ကြီးကို
ကျိုင်းတုံမြို့စတင်တည်ထောင်စဉ်ကတည်းက ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ စည်တော်ကြီးကို တစ်နှစ်လျှင်
တစ်ကြိမ် နှစ်သစ်ကူးသင်္ကြန်အချိန်တွင် တီးခတ်ရသည်မှာ ကျိုင်းတုံမြို့ စတင်တည်ထောင်
ကတည်းက ကျင့်သုံးခဲ့သောအစဉ်အလာဖြစ်၏။ တိုင်းပြည်အေးချမ်းသာယာစေရန်၊ ရာသီဥတု
မှန်ကန်စေရန်၊ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်စေရန်၊ ရန်သူဘေးအန္တရာယ်မှ ကင်းရှင်း စေရန်၊
ရည်သန်၍ တီးခတ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် စည်တော်ကြီးကို မင်္ဂလာ
စည်တော်ကြီး၊ သင်္ကြန်စည်တော်ကြီးဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။

စည်တော်ကြီးကို တီးခတ်ရာတွင် တိကျစွာလိုက်နာရသောစည်းကမ်းများ
ထားရှိခဲ့၏။ စည်တော် ကြီးကို သင်္ကြန်အကြိုနေ့ မွန်းလွဲပိုင်း (၁၅:၀၀ နာရီ မှ ၁၆:၀၀ နာရီ)
အချိန်တွင်ဖါတ‘ဝ’ရွာသားထဲမှ သုံးခွန်းသောစကား အမေးအဖြေပြုလုပ်ပြီးမှ စတင်ချိတ်ဆွဲရသည်။
စည်တော်ကြီးကို ‘ဝ’လူမျိုးမှလွဲ၍ မည်သည့် လူမျိုးကမျှ တီးခွင့်မရှိဟုဆိုကြ၏။ ယနေ့ထက်တိုင်
လည်း ‘ဝ’လူမျိုးကပင် တီးခတ်ကြဆဲဖြစ်၏။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- (၁) မေး - ဒီစည်တော်ကြီးက ဘာစည်တော်ကြီးလဲ။
ဖြေ - ဒီစည်တော်ကြီးက ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်၊ စိန်၊ မြေတနာ စည်တော်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။
- (၂) မေး - ဒီလိုတီးခတ်ခြင်းဖြင့် ဘာအကျိုးထူးပါသလဲ။
ဖြေ - ဒီစည်တော်ကြီးကို တီးခတ်ခြင်းအားဖြင့် အေးချမ်းမှုကို ပေးနိုင်သည့်အပြင် ဆန်ရေစပါး ပေါများကြွယ်ဝပြီး၊ ရန်သူများ၏ ဘေးရန်မှ ကင်းရှင်းနိုင်သည်။
- (၃) မေး - ဒီစည်တော်ကြီးကို ဘယ်အထိ ပို့ကြသလဲ။
ဖြေ - ဒီစည်တော်ကြီးကို အစဉ်အလာအရ နမ့်ခင်ချောင်းသို့ သွားရောက် ပို့ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အေးချမ်းသာယာမှုကို ရရှိရန်ဖြစ်သည်။ စည်တော်ကြီး ချိတ်ဆွဲပြီးသည် နှင့် နှစ်ဟောင်းမှ မကောင်းမှု များ၊ မစင်ကြယ်မှုများကို ဆေးကြောသည့်သဘောဖြင့် ကင်ပွန်းရည် ပက်ဖျန်းပြီးနောက် အသံမဆဲ ညလုံးပေါက်၊ နောက်တစ်နေ့ သင်္ကြန်အကျနေ့အထိ တီးခတ်ရ သည်။ တီးခတ်သူသည် အနီရောင်အင်္ကျီ ဝတ်ဆင်ထားသော ‘ဝ’ လူမျိုးဖြစ်ရမည်။ စည်တော်ကြီး ချိတ်ဆွဲထားသော စင်မြင့်တွင် အရှေ့ဘက်မှစပြီး အဖြူ၊ အဝါ၊ အနီ၊ အစိမ်း စကြာအလံများကို နှစ်ဖက်စီတန်းပြီး စိုက်ထူထားရသည်။
- သင်္ကြန်အကျနေ့ မွန်းလွဲ (၁၃:၀၀ နာရီ)အချိန်တွင် နမ့်ခင်ချောင်းသို့ အစီအစဉ် အလိုက် သွား ရောက် ပို့ဆောင်ကြသည်။ ပထမဦးစွာ ရောင်စုံအလံများ စထွက်ပြီး၊ စည်တော်ကြီး လိုက်ပါစေရသည်။ စည်တော်ကြီး၏နောက်တွင် သင်္ကြန်မင်းလိုက်ပါသည်။ နောက်တွင် ‘ဝ’တစ်ဦးကမြင်းစီး၍လိုက်ရသည်။ နောက်တွင်မှလိုက်ပါပို့ဆောင်သူများက လိုက်ပါကြသည်။
- နမ့်ခင်ချောင်းသို့ ရောက်သောအခါ ချောင်းဘေးတစ်နေရာတွင် ဖါးရုပ်ပြုလုပ် ထားရပြီး၊ စည်တော်ကြီး စတင်ချိတ်ဆွဲစဉ်ကဲ့သို့ အမေးအဖြေများ ထပ်မံပြုပြီးနောက် စည်တော်ကြီးကို ပြန်လည် သယ်လာကာ မဟာဗောဓိပင်အနီး မြို့စောင့်နတ်တည်ရှိရာ ဟိုခိုနတ်စင်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီး(၄)ပါးက အန္တရာယ်ကင်း ပရိတ်ရွတ်ဖတ်၍ စည်တော် ကြီးကို ကင်ပွန်းရည်ပက်ဖျန်းပြီးမှ ပြန်ကြရသည်။
- ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်းကို အထက်စီးမှ လွှမ်းမိုးထားသည့် တောင်ကုန်းများတွင် စေတီ၊ ဘုရား တည်ထားကိုးကွယ်ကြ၏။ မင်္ဂလာစည်တော်ကြီးတစ်လုံးထွင်း ပေါက်၍ နိုင်ငံအေးချမ်း တည်ငြိမ်စေကြောင်း၊ ပြည်သားများသာယာဝပြောစေကြောင်း၊ စိုက်ပျိုးသီးနှံများ အောင်မြင် ဖြစ်ထွန်းစေကြောင်း ရည်သန်ကာ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း၊ နှစ်သစ်ကူးတိုင်း၊ ဆုမွန်ကောင်းတောင်း တီးခတ်သည့် အစဉ်အလာကို စီမံထားသည်။ တည်ငြိမ်မှုကို လိုလားသော၊ အေးချမ်းမှုကိုလိုလား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သော၊ ရိုးသားပွင့်လင်းစွာ နေထိုင်လိုသော စိတ်ဓါတ်ကို ကျိုင်းတုံသား ‘ဝ’များ၏ လုပ်ရပ်တွင် ထင်ဟပ်နေပေသည်။

‘ရိုး’လွန်းလျှင်ကား ‘အ’ တတ်ပေသည်။

‘ပုံအပ်’ လျှင်ကား ‘ကုန်တတ်’ပေသည်။

ကျိုင်းတုံ‘ဝ’များ၏ ရွှေခေတ်သည် အေဒီ ၁၁၃၄ မှ ၁၂၄၃ တိုင် နှစ်ပေါင်း (၁၀၀)ကျော် ရှည်ကြာတည်ငြိမ်ခဲ့သည်။ တည်ငြိမ်စည်ပင်သော ကြွယ်ဝပေါများသော ‘ဝ’တို့၏ ကျိုင်းတုံ ဂုဏ် သတင်းသည် ကျော်စောခဲ့ပုံရ၏။ အရပ် (၄) မျက်နှာမှ ဝင်ထွက်သွားလာကြသူ များထံမှ တစ်ဆင့်သော် လည်းကောင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသော ကုန်သည်များထံမှ တဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ အဆင့်ဆင့် ပျံ့နှံ့ခဲ့ပုံရ၏။ အေဒီ ၁၃ ရာစုမှစ၍ ကျိုင်းတုံ ချိုင့်ဝှမ်းသို့ ထိုင်းနွယ်ဝင်များ တစ်မိမ့်စိမ့်ထိုးဖောက်ဝင် ရောက်လာခဲ့၏။

မြန်မာပြည်တွင်းသို့ တတိယဝင်ရောက်လာသူများသည်ထိုင်းလူမျိုးများ ဖြစ်၏။ ထိုင်းလူမျိုးတို့ကား တရုတ်ပြည် ယန်စီမြစ်တောင်ဘက်တွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသော မွန်ဂိုမျိုးနွယ်ဝင် လူမျိုးဖြစ်၍ မူလက တရုတ်လက်အောက်ခံဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် (၇၈)တွင် တရုတ်တို့အုပ်စိုးမှုကို အလိုမရှိ ၍၊ ပုန်ကန်ရာတွင် စစ်ရှုံးသည်နှင့် ထိုင်းလူမျိုးအမြောက်အများသည် မြန်မာပြည်အရှေ့ မြောက်ဘက် ယူနန်နယ်စပ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းရောက်ရှိစုရုံးမိကြသည်။ သက္ကရာဇ် (၆၅၀)တွင် နန်ကျောင်ပြည် (ယခုယူနန်ပြည်နယ် အနောက်တောင်ပိုင်း)ကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်းကို သိမ်းယူ၍ တိဗက်တို့နှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့ပြီးလျှင် တရုတ်တို့ကို ပြန်လည်တိုက်ခိုက်နိုင်သည်အထိ အင်အားကြီးထွားလာခဲ့၏။ ထိုမှ ဆက်လက်၍ အာသံ၊ မဏိပူရပြည်တိုင်အောင် လွှမ်းမိုးကြီးစိုးကြသည်ဟုဆို၏။ ထိုစဉ်က နန်ကျောင်ပြည်၏ဩဇာ သည် မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းရှိ ပျူနှင့်သက်တို့အပေါ်သာမက တောင်ဘက်ပျူလူမျိုးများအပေါ် တွင်လည်း ဩဇာသက်ရောက်ဟန်လက္ခဏာရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍ အေဒီ(၇)ရာစုမှ (၉)ရာစုခန့်အထိ နန်ကျောင်ပြည်တန်ခိုးအကြီးမားဆုံးအချိန်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၃ တွင်မွန်ဂို ဘုရင် ကူဗလိုင်ခန့်က နန်ကျောင်ပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူသောအခါ မှ ထိုင်းလူမျိုးတို့ တစ်မျိုးလုံး(အလုံးအရင်းဖြင့်) တောင်ဘက်ပြောင်းရွှေ့၍ ယခု ‘ထိုင်း’^၁ (ယိုးဒယား)ဟု ခေါ်သော အရပ်ဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသည်။

ဦးဘသန်း (၁၉၅၀)မြန်မာ့ ဂုဏ် စာ ၂၆-၂၇၊ ဦးဘဗေမြန်မာ့သမိုင်းအကျဉ်းချုပ် (၁၉၅၂)စာ ၁၆၊ ၁၇။

၁။ Thai = Siam.

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အေဒီ ၁၃ ရာစုမှစ၍ ကျိုင်းတုံချိုင့်ဝှမ်းသို့ ထိုင်းနွယ်ဝင်များ တစ်စိတ်စိတ်ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ခဲ့သည်ဆိုသော်လည်း အေဒီ ၁၃ ရာစုမတိုင်မီကပင် ယခုထိုင်းနိုင်ငံအနောက် တောင်ပိုင်း သို့ ဝင်ရောက်၍ စတင်အခြေချပြီးဖြစ်ပုံပေါ်သည်။

ထိုစဉ်က လန်နား (Lan Na ယခုထိုင်းနိုင်ငံ)ကို ယွန်းဘုရင် ‘ဝ’လူမျိုး ဖရားမန်ရိုင်းက စတင်ထူထောင် အုပ်ချုပ် စိုးစံသည်ဟုဆို၏။ [Michael C. Howard (2005) P 177] ကျိုင်းတုံမြို့ပြနိုင်ငံကိုမူ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ က အုပ်ချုပ် စိုးစံချိန်ဖြစ်၏။ လန်နား ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရိုင်းသည် စည်ပင်ကြွယ်ဝသော ကျိုင်းတုံမြို့ကို အလွန်နှစ်သက် မက်မောခဲ့သည်။ လန်နား ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရိုင်းက ကျိုင်းတုံမြို့ကို အကြိမ်ကြိမ်တိုက်ခိုက်လာသော်လည်း တန်ခိုးဩဇာကြီးမားသည့်၊ စစ်ပရိယာယ်ကြွယ်ဝသော ကျိုင်းတုံကို အနိုင်မတိုက်နိုင်ခဲ့ပေ။ ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ သည် ကျိုင်းတုံသားတို့၏ ထောက်ခံအားပေးကူညီမှုကို အပြည့်အဝရနေ၏။

သို့ဖြင့် လန်နားယွန်းဘုရင် မန်ရိုင်းက ကျိုင်းတုံကိုအနိုင်တိုက်သိမ်းပိုက်နိုင်ရန် လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အား၊ မြို့ဝန်းကျင်ပထဝီအနေအထား၊ စိတ်ဓါတ်အခြေအနေတို့ကို စူးစမ်းလေ့လာရန် မိမိ၏လူများကို စေလွှတ်ထောက်လှမ်းမှတ်သားစေ၏။ ထိုသူတို့အတွင်း ‘မန်ခမ်း’(Mang Khom)နှင့်မန်ခင်း(Mang Khen)ဆိုသူနှစ်ယောက်သည် လုပ်စွမ်းရည်အမြင့်ဆုံး သူများဖြစ်ကြ၏ဟု ရှေးဘိုးဘွားများက မိမိတို့၏သားမြေးတို့ကို ပြောပြလေ့ရှိကြ၏။ ဘိုးဘွား တို့က မိမိတို့၏ဇာတိရပ်မြေကို သတိတရ လွမ်းဆွတ် မေ့မရနိုင်သမျှကို နောင်လာနောင်သားတို့ ထပ်မံမှားကြစေရန် ပညာပေးခဲ့သော သမိုင်းသင်ခန်းစာလည်းဖြစ်၏။ ခေတ်အဆက်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့သည့်နှုတ်မှတ်တမ်းသမိုင်း၊ ပါးစပ်ရာဇဝင်ဟုဆိုကလည်း ဆိုနိုင်ပေသည်။

လန်နား [Lan Na] ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရိုင်း၏ လူယုံတော် ‘မန်ခမ်းနှင့်မန်ခင်း’ တို့နှစ်ဦး သည် ပထမ ဦးစွာ ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ အပါးတွင် နေထိုင်ခွင့်ရရန်ဖန်တီးကြ၏။ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’၏ယုံကြည်မှု ကို ရယူနိုင်ရန် ကြိုးစားကြ၏။ မိမိတို့သည် ‘ဝ’လူမျိုးများဖြစ်ကြ၍ လန်နား ယွန်းဘုရင်မန်ရိုင်းက မယုံကြည်သဖြင့် နှင်ထုတ်ခြင်းခံရကြောင်း၊ အကယ်၍ ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ကသာ မိမိတို့အား မယုံကြည်ပါက မိမိတို့သည် ယွန်းဘုရင်က ‘ငှက်’အမျိုးဟု သမုတ်ခြင်း ခံရ၍ ‘ဝ’ဘုရင်ကလည်း ‘ကြွက်’အမျိုးဟု သတ်မှတ်ခြင်းခံရမည့် ‘လင်းနို့’ များဖြစ်ကြရပါတော့ မည်ဟု ‘ငို’ ပြကြ၏။ ဤတွင် ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’က ‘မန်ခမ်းနှင့်မန်ခင်း’ တို့၏ ‘အပြော’ကို သဘောကျ၍ အမှုတော်ထမ်းဆောင်ခွင့် ပြုလိုက်လေတော့သည်။

ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင်‘မန်ယွဲ’၏ ယုံကြည်မှုကို ရယူနိုင်ပြီးနောက် ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’အား ချဉ်းကပ်၍ ‘ဝ’ဘုရင်ကြီးနှင့် ထိုက်တန်သော နန်းတော်ကြီးတည်ဆောက်၍ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်လိုကြောင်း တင်လျှောက်ခဲ့ရာ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’လည်း အလွယ်တကူပင် ခွင့်ပြုခဲ့၏။ လိုအပ်သော လုပ်အားကို ပြည်သူလူထုများအား ဆင့်ခေါ်၊ စီမံခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ‘မန်ခမ်းနှင့်မန်ခင်း’ တို့က တောတွင်းလျှိုမြောင်မှ ဆွဲထုတ်၊ သယ်ယူရန်ခက်ခဲသော သစ်ကြီး သစ်ကောင်းများကို ခုတ်လှဲစေသည်။ ဘုရင်ကြီးအတွက် နန်းတော်သစ်ဆောက်ရန်ဟု အကြောင်းပြကာ ခုတ်လှဲ ပြီးသော သစ်များမှ သစ်ကိုင်း၊ သစ်ခက်များကို မရှင်းရ၊ မဖြတ်ရ။ သစ်ဆွဲထုတ်ရာတွင် ထုံးစံ အတိုင်း အပင်၏အရင်းမှ ဆွဲခွင့်မပေး။ အပင်၏အဖျားပိုင်းမှ ဆွဲစေသည်။ လူ(၁၀)ယောက်ဖြင့် အလွယ်တကူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အလုပ်ကို လူ(၁၀၀)ဖြင့်ခက်ခဲ ပင်ပန်းကြီးစွာ လုပ်ကိုင်ကြ ရတော့သည်။ လူအင်အားလည်းဖြုန်း၊ သစ်တောလည်းပြုန်းတီးသင့်သည်ထက်ပြုန်းတီးကုန်တော့ သည်။ တိုင်းပြည်၏စီးပွားရတနာ သစ်တောများပြုန်းတီးခဲ့ရ၍ မိုးလေဝသ ရာသီဥတုပျက်ခဲ့ ရ၏။ လယ်သမား၊ ယာသမားတို့ အချိန်မှန်လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင် မဝင်နိုင်၍ လယ်ပျက်၊ ယာပျက် ရိက္ခာအထွက် ကျဆင်းခဲ့ရသည်။ ရိက္ခာများရှားပါးလာသည်နှင့်အမျှ တိုင်းသားပြည်သူတို့၏ ယုံကြည် ကိုးစား ထောက်ခံမှုကိုလည်းဆုံးရှုံးခဲ့လေတော့သည်။

‘ဝ’ဘုရင်‘မန်ယွဲ’၏ အားနည်းချက်ကို သိရှိနိုင်ရန် ‘ဝ’ဘုရင်နှင့် နီးကပ်နိုင်သမျှ အနီးကပ်ဆုံး နေနိုင်မည့် အခွင့်အရေးရယူရန် ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရိုင်း၏ သမီးတော်များအနက် အလှဆုံးနှင့် ဉာဏ်ထက်မြက်သူ သမီးတော်တစ်ပါးကို ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ထံပို့လွှတ်ဆက်သ ရန် အကြံပေးကြ၏။ လန်နားယွန်းဘုရန် ဖရားမန်ရိုင်းကလည်း မိမိယခင်က ကျိုင်းတုံကိုစစ်ဖက်၊ ရန်ပြုတိုက်ခိုက်မိခဲ့ခြင်းအမှားကို ကျေအေးစေလိုဟန်ဖြင့်သမီးတော်အချောအလှကညာတစ်ပါး ဆက်သခဲ့လေသည်။ ပို့လွှတ်ဆက်သလာသော သမီးတော်လှကလျာကို ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင်ကြီး သဘောကျနှစ်သက်တော်မူလေပြီ။ ချစ်ခင်စုံမက် မြတ်နိုးတော်မူ၍ မိဖုရားငယ်ကလေးကို အလိုလိုက် အကြိုက်ဆောင်တော်မူသည်။ ‘ဝ’ဘုရင်ကြီး‘မန်ယွဲ’ ‘မ’ဘက်လိုက်မိ၍ ‘မိုက်’ဘက်ပါလေပြီ။ ‘ဝ’ဘုရင်ကြီး‘မန်ယွဲ’က မိမိသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်သည့်အရာကိုမျှမကြောက် အမြီးနှစ်ဘက်ပါသောသတ္တဝါ(ဆင်ဖြူစွယ်နီ)ကိုသာ ကြောက်ပါသည်ဟု မိဖုရားငယ်ကလေး အား ချစ်ခင်စုံမက် မြတ်နိုးတော်မူသောစိတ်ဖြင့် မိမိ၏လျှို့ဝှက်ချက်ကို ပေါက်ကြားမိ လေတော့သည်။

နောက်ဆုံးတွင် (ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရှင်းက)ခေါင်းကို ကိုင်တော့သည်။ ခေါင်ကို ချိုးတော့သည်။ အောက်လမ်းနည်းဖြင့်စီမံထားသော ရွှေသရဖူကို ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’အား သမီးတော်မှတစ်ဆင့် ဆက်သလိုက်၏။ ထိုရွှေသရဖူကို ဆောင်းမိသည့်အချိန်ကစ၍ ညစ်ညူးသည့်အရာတို့ကို ခေါင်းပေါ်တွင် တင်ထားသည့်အလား၊ မိမိ၏ တန်ခိုးဩဇာများကျဆင်း ကုန်တော့၏။ ကွယ်ပျောက်ကုန်တော့၏။ လက်ရုံးရည်နှင့်ပြည့်စုံသော ‘ဝ’ဘုရင်‘မန်ယွဲ’လုံတံကို ပစ်လွှတ်သော်လည်း အဝေးမရောက်နိုင်တော့ပေ။ ယခင်က ကျင်းမိုင် (Chiang Mai) အထိ အရောက်ပစ်လွှတ်နိုင်ခဲ့သော လုံတံသည် ယခုတာချီလိတ်အပေါ်ရှိ ‘ဟောင်လိတ် ရွာ’ တွင်သာ ကျတော့သည်။ (ဟောင်လိတ်၏အဓိပ္ပါယ်မှာ လုံတံစိုက်ရာနက်လှသည့်နေရာ) ထပ်မံပစ်လွှတ် ကြည့်ပြန်ရာ ပို၍နီးလာပြီး၊ ကျိုင်းတုံမြို့ပြင် “နမ့်မော်ပိတ်”တွင် လုံစိုက်ခဲ့သည်။ (လုံစိုက်ခဲ့သော နေရာတွင် ရေထွက်သောကြောင့် ယခုအချိန်အထိ လူအများသောက်သုံးရေတွင်းအဖြစ် ပြုလုပ် ထားရှိသည်) မည်သည့်အချိန်က မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မိမိ၏မြင့်မားလှသော လက်ရုံး စွမ်းရည်များ ကျဆင်း ကွယ်ပျောက်ခဲ့သည်ကိုပင် ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’ မသိရှိရှာခဲ့ပေ။

မိမိ၏ လက်ရုံးစွမ်းရည်များ ပြန်လည်ဖြည့်တင်းရန် တန်ခိုးဩဇာများပြန်လည် တည်ဆောက်ရန် အသိဝင်လာသော ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင်‘မန်ယွဲ’အား ကျိုင်းတုံကို သိမ်းပိုက်လိုသော ယွန်းဘုရင် ဖရားမန်ရှင်းက အချိန်မပေးတော့ပေ။ ဆန်စပါးရိက္ခာကြပ်တည်းအခက်ကြုံနေရသော ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’။ တိုင်းသား ပြည်သူတို့၏ ငြိုငြင်မှုကိုခံနေရသော ‘ဝ’ဘုရင် ‘မန်ယွဲ’။ တန်ခိုးဩဇာများကျဆင်း စစ်ရေးစွမ်းရည်များ နိမ့်ပါးနေသော ‘ဝ’ဘုရင်‘မန်ယွဲ’ကို အလွတ် မပေးတော့ပေ။ ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင်၏ အဘက်ဘက် အခက်ကြုံ၊ အကြပ်ရိုက်နေသည့်အချိန် ကောင်းကို အရအမီ အခွင့်ကောင်းယူပြီး ဆင်ဖြူတော်စွယ်နီကို တပ်ဦးတင်၊ စစ်အင်္ဂါပြည့်ချီတက်၊ ကျိုင်းတုံမြို့ကို ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့၊ ခြေလျင်တပ်များက လေးမှမြားကို ပစ်လွှတ်လိုက်သည့် အလား တဟုန်ထိုး ဝင်ရောက် စီးနင်းတိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ ယွန်းနှင့်ထိုင်း ပူးတွဲတပ်များ၏ လက်တွင်းသို့ ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’ဘုရင်ကြီး‘မန်ယွဲ’ ကျိုင်းတုံမြို့ကြီးကို လက်လွှတ်ပေးလိုက်ရလေ တော့သည်။ [Michael C. Howard (2005)P 15]

‘ဝ’တို့ကိုယ်တိုင်တည်ဆောက် ပျိုးထောင်ခဲ့သော ‘ဝ’နိုင်ငံကျိုင်းတုံသည် ယွန်းတို့လက်တွင်းသို့ ကျရောက်သွားခဲ့ရလေပြီ။ သံပုဆိန်သည် သစ်ကိုခုတ်၊ ဖြတ်၊ ရွှေရာတွင်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လက်ကိုင်ရိုးအဖြစ် ‘သစ်’ကိုပင် သုံးသည်။ ‘သစ်သား’လက်ကိုင်ရိုး မရှိက ‘သစ်’များကို ခုတ်၊ ဖြတ်၊ ရွှေထုတ်၍မရနိုင်။ ‘မန်ခမ်းနှင့်မန်ခင်း’တို့သည် ယွန်းတို့၏ ပုဆိန်ရိုး၊ ယွန်းတို့၏လက်ကိုင်တုတ် အဖြစ်အသုံးချခံခဲ့ကြလေသည်။

ကျိုင်းတုံမြို့တွင် ‘ဝ’လူမျိုးများသည် သက္ကရာဇ် (၉၀၀)ခန့်မှစ၍ နှစ်ပေါင်း(၃၀၀)ကျော်တိုင်တိုင် ကြီးစိုးနေထိုင်လာခဲ့ကြပြီးနောက်၊ ‘ဝ’အကြီးအကဲ ‘မန်ယွဲ’ (Mang Yoi) လက်ထက်ရောက်လတ်သော် ယွန်းဘုရင် ‘မန်ရိုင်း’ (Mang Rai)က ‘ဝ’တို့၏ သဘောထားရိုးသားမှုအပေါ် ဥပါယ်တံမျဉ်းသုံး၍ အမြတ် ထုတ်မှုကြောင့် ကျိုင်းတုံမြို့သည် ယွန်းတို့၏ လက်တွင်းသို့ သက္ကရာဇ် (၁၂၄၃)^၁ ခုတွင် ကျရောက်ခဲ့၏။ ထိုအခါ ‘ဝ’လူမျိုးအချို့မှာ ကျိုင်းတုံမြို့ ‘နောင်ရှဲန်ကန်ကြီး’ တွင် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရပြီး၊ ကျန် ‘ဝ’လူမျိုးအများစုမှာ ဝေးလံခေါင်သီသော (ဒွိုင်မွန်းနီနိုင်) ရွှေသမင်တောင်တန်းသို့ အပို့ခံကြရ၏။ ထိုနေရာတွင် ‘ဝ’တို့သည် ‘ဝမ်ခမ်း’ (Wan Kham) ကျေးရွာအုပ်စုကြီး ထူထောင်၍ နေကြသည်ဟုဆို၏။ ကျိုင်းတုံတွင်မူ ‘ဖရားမန်ရိုင်း’ (Mang Rai)က သူလျှိုအဖြစ် စေလွှတ်ခဲ့သော ‘ဝ’နှစ်ဦးဖြစ်သည့် ‘ကျောက်မန်ခမ်း’ (Mang Khom) (အေဒီ ၁၂၄၃-၁၂၄၇)နှင့် ‘ကျောက်မန်ခင်း’ (အေဒီ ၁၂၄၇-၁၂၅၃)တို့က စော်ဘွားများအဖြစ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ၏။ အေဒီ ၁၂၅၃ နောက်ပိုင်းတွင်မူ ဖရားမန်ရိုင်း၏သား ‘ကျောက်နမ့်ထုမ်’ (၁၂၅၃-၁၂၆၆) စော်ဘွား အဖြစ်ခံယူသည့်နေ့မှစ၍ ကျိုင်းတုံ^၂ တွင် ‘ဝ’မင်းဆက်ပြတ်ခဲ့ရလေသည်။

[Scott and Hardiman (1901) P. 370-450, ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၄)စာ ၁၈-၆၃။]

ထိုခေတ်ကြီးသည် ကြီးနိုင် ငယ်ညဉ်းခေတ်ဖြစ်၏။ ရန်သူဟူက ကျူပင်ခုတ်၊ ကျူငှတ်ပင် မကျန်စေရ။ မိမိအားတုံ့ပြန်အန္တရာယ်ပြုနိုင်မည့်သူမှန်သမျှကို အရှင်မထား၊ ကုန်စင်အောင် ချေမှုန်း သုတ်သင်လေ့ရှိသောခေတ်ဖြစ်၏။

ကျိုင်းတုံတွင် ပိတ်မိနေသော ‘ဝ’များမှ ကောက်နုတ်ရွေးထုတ်၍ ထမင်းစားပွဲ၊ အရက်သောက်ပွဲ၊ ကခုန်ပျော်ရွှင်ပွဲကြီး ကျင်းပပေးကာ ခေါင်းမထောင်နိုင်အောင် အရက်အမူးလွန်နေသည့် အချိန်တွင် သုတ်သင်ပစ်ကြသည်ဟုဆို၏။ ‘နောင်ရှဲန်’^၃ ဟုအမည်တွင်ခဲ့ရသည့်

၁။ ယွန်းဘုရင်လက်သို့ ကျိုင်းတုံမြို့ ကျရောက်သည့်ခုနှစ်ကို အချို့(၁၂၂၉)ခုနှစ်ဟု ဖော်ပြသည်လည်းရှိကြသည်။
၂။ မန်ယွဲနောက်ပိုင်း ကျိုင်းတုံကို ဆက်ခံခဲ့ကြသောမင်းဆက်များက ကျိုင်းတုံအား မြို့အမည်အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲသမုတ်ခဲ့ကြ၏။ (က) မုန်းတမိလ၊ (ခ) မုန်းအောင်ပူ၊ (ဂ) မုန်းစန္ဒြကွမ်း၊ (ဃ) မုန်းခေမရဌဇေယျသောမိတုဂုံပူရ၊ (င) မုန်းခင် တို့ဖြစ်သည့်။
၃။ ကျိုင်းတုံမြို့ မြောက်ဘက်အရှေ့ယွန်းယွန်းရှိ မြို့ကာခံတပ် ကတ်ထိုင်အနီးတွင်ရှိသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရေကန်ကြီးတွင် လူအင်အားတစ်သိန်းနှင့်ညီမျှသည့်စွမ်းရည်နှင့်ပြည့်စုံသော အမျိုးသားကောင်း ‘ဝ’များအားသုတ်သင်၍ နစ်မြုပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည့် သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံကို လူကြီးသူမ များက ရင်နှင့်စွာ ပြောဆိုကြဆဲရှိ၏။ ထိုသူများသည် ရန်သူ၏ ချောမြူ လှည့်စားခံရ၍ ရန်သူခါးသွား လှံအောက် အသက်ပျောက်ခဲ့ကြရသူများဖြစ်၏။ ကျန်ကျိုင်းတုံ ‘ဝ’များကိုလည်း ကျိုင်းတုံတွင် ဆက်လက်နေထိုင်ခွင့်မပြုကြပေ။ ယွန်းဘုရင်‘ဝ’ လူမျိုး ဖရားမန်ရိုင်းက စစ်ရှုံးသူ ကျိုင်းတုံသား ‘ဝ’များကို အခြေကျပြီးသော နေရာဟောင်း၊ ကျိုင်းတုံမှ နယ်မြေစိမ်း၊ နေရာသစ်သို့ပြောင်းခိုင်းရုံ မျှမက ‘ဝ’များ မပြန်မလှန်ရဲအောင်ကျိန်စာပင်တိုက်ခဲ့သေး၏။

ပထမကျိန်စာ -

‘လူဟူ၍ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှမနေ၊ မသွားသည့်နေရာ တိရစ္ဆာန်တစ်ကောင်တလေ၏ အသံကိုမျှမကြားရသည့် နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရမည်။ ဖါးအော်သံကို ကြားခဲ့ရပါက တစ်မျိုးလုံး အနာရောဂါကပ်ဘေးကျရောက်ပါစေ’ ဟုလည်းကောင်း။

ဒုတိယကျိန်စာ-

‘ချထားနေခွင့်ပေးသော နေရာသို့ရောက်ပြီးနောက်၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားစွာမနေ၊ ထကြ ပုန်ကန်မည်ဟု ကြံရွယ်ခဲ့ပါက၊ ‘ဝ’တစ်မျိုးသားလုံးသေကြေပျက်သုဉ်းပါစေ’ ဟု လည်းကောင်း ကျိန်စာဆိုကြရလေ၏။ **စိုင်းလုံးရှုန်လန်း (ဂုံရှမ်းယဉ်ကျေးမှုစုစုံ၏ ကျိုင်းတုံသမိုင်း၊ စာ-၃၅)**၊ ပြီးမှ ရွှေသမင်တောင်တန်းသို့ နယ်နှင့်ဒဏ်ခတ်၊ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်စေ၏။ ထိုသူများသည် သုံးပန်းအဖမ်းခံရပြီးနောက် နယ်နှင့်ဒဏ်အပေးခံ ရသော အစုဖြစ်၏။

အခြားအစုတစ်စုလည်း ရှိသေး၏။ ထိုသူတို့ကား မိမိအင်အားကို မဖြုန်းတီး၊ မိမိအင်အားကို ထိန်းသိမ်းသူများ ဖြစ်၏။ ရှေ့ရေးကိုမျှော်တွေးတတ်သော အမြော်အမြင်ကြီးမား သူများလည်း ဖြစ်၏။

စစ်ရှုံး၊ ပြည်ဆုံး ဖြစ်ခဲ့ရသော ‘ဝ’များ၊ အခြေပျက် ဘဝပျက်ခဲ့ရသော ‘ဝ’များ၊ ရန်သူလှံဖျား ခါးသွားအောက် အသက်ပျောက်မခံ၊ ရန်သူခြေဖဝါးအောက် ပြားပြားမှောက် အညံ့မခံ၊ မိမိရင်သွေးကလေးသူငယ် လူမမယ်များ သက်ကြီးရွယ်အို၊ ဖိုးအို၊ ဖွားအိုများ တအုပ် တမ စုစည်းနိုင်သမျှစုစည်း၊ အုပ်စည်းမပျက်၊ မြောက်ဘက်သို့ ရှောင်ထွက်လာခဲ့ကြသည်။ စစ်၏သဘောအရ မိမိတို့ထက်အင်အားသာလွန်နေသော ရန်သူကိုရှောင်၊ စစ်ခွင့်မှ ခွါ၍ ကျိုင်းတုံမြောက်ဘက် နမ့်လွေချောင်းဘေးတွင် ရန်သူကို ခုခံကာကွယ်ရေး၊ ခံစစ်စည်းချ၊ မိုင်းကာ ဒေသတွင် ခေတ္တရပ်နားခဲ့ကြသည်။ ကျိုင်းတုံတွင် ချန်ခဲ့သူများလည်း ချန်ခဲ့ကြပြီ။ လမ်းတွင် ကျန်ခဲ့သူများလည်း ကျန်ခဲ့ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ထိုမှတဆင့်ရန်သူများနှင့်ဝေးနိုင်သမျှဝေးဝေး၊ ရန်သူများ ခြေရာမကောက်၊ အနံ့မခံနိုင်တော့ဟု ယူဆရသော နေရာ၊ လူဟူ၍ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မပေါက် မရောက်နိုင် သည့်တောကြီးမျက်မည်း၊ တောင်ထိပ်၊ ဂူချောင်၊ တိုးနိုင်သမျှတိုး၊ အောင်းနိုင်သမျှအောင်း၊ ခြေရာလည်းဖျောက်လူလည်းဖျောက်၊ ‘ကောန်ည-လှလှိုင်း’ (Kawn nyah lah lai)ဒေသသို့တိုင် ခရီးပေါက်ခဲ့ကြတော့၏။ ခရီးရှည်ရှည်၊ ရက်ရှည်ရှည်၊ မနေမနား၊ ပြေးလွှား၊ ခိုပုန်း လုံခြုံရာကို ရှာခဲ့ကြ၏။ ထိုနေရာ၊ ထိုဒေသရောက်တော့မှပင် စိတ်တိုင်းကျကြတော့၏။ ယုံကြည်စိတ်ချ ကြတော့၏။ ရန်သူများ မလိုက်နိုင်ကြတော့ပြီ။ ရန်သူများမတွေ့နိုင်ကြတော့ပြီ။ ငါတို့‘ဝ’ချည်းသက်သက်၊ ဘယ်သူမှ မစွက် မဖက်နေထိုင်ကြတော့မည်ဟု စိတ်ဒုံးဒုံးချလိုက် ကြ၏။ စစ်ပြေး ဒုက္ခသည် ခရီးရှည်ကြီးကား ရပ်နားသွားချေပြီ။ စစ်ပြေး ဒုက္ခသည်ဘဝကား ပြီးဆုံးသွားလေပြီ။ သို့သော် ကျိုင်းတုံမြို့ပြနိုင်ငံ ရွှေခေတ်အနှစ် (၁၀၀) ကျော် အေးငြိမ်းချမ်းသာ သော ကာလအတွင်း မွေးဖွားကြီးပြင်းလာခဲ့ ကြသူများပီပီ ရန်သူဆိုသည်ကို ကြားမျှပင်မကြားဖူး၊ စစ်ပွဲကို တွေ့မျှပင်မတွေ့ဖူးကြရာမှ၊ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့၊ ခါးခုတ်လှံထိုး၊ သွေးသံရဲရဲ၊ မီးတောက် မီးလျှံ၊ ပြေးလွှားဆူပွက်၊ ကမ္ဘာပျက်သည်ကို ကြုံခဲ့ရသမျှ၊ ကြက်သည်းထ ဒီဘဝမမေ့နိုင်ကြ တော့ပေ။ နောက်နောင်စစ်ရှုံးသမားဘဝ၊ စစ်ပြေးသမားဘဝ၊ ဒုက္ခမှန်သမျှကို မခံစားလို ကြတော့ပေ။

ဘဝပေးအသိက စစ်ရေးအမြင်ကို တပ်ဆင်ပေးလိုက်၏။ ရန်သူများအလွယ် တကူ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်နိုင်မည့်မြေပြန့်တွင်မနေတော့ပဲ၊ တောင်ထိပ်များတွင်သာရွာတည်ကြ တော့၏။ ရွာပတ်လည်ကျောက်တုံးစီ၊ စည်းရိုးကာ၊ မြောင်းတူး၊ ရွာဝင်ရွာထွက် အပေါက်နှစ် ပေါက်သာထားကြတော့၏။ ခွေးတိုး ဝက်ဝင်ရန် နေရာမျှမချန် ရွာစည်းရိုးတလျှောက် ဆူးနွယ် ပင်များ စိုက်ထားကြ၏။ လူသွားလမ်းကို တောင်ကြောပေါ်တွင်သာဖောက်၏။ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာ ဆက်သွယ်သောလမ်းကိုလည်း အတိုဆုံး၊ အနီးဆုံး လမ်းကြောင်းကိုသာ ရွေးဖောက်၏။ ချောက်မည်မျှနက်နက်၊ တောင်မည်မျှမတ်မတ် ဖြတ်လမ်းကိုသာ သုံးကြတော့၏။ တစ်ရွာ နှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်တောင်ထိပ်နှင့်တစ်တောင်ထိပ် အရေးပေါ်အချက်ပေး သစ်စည်ကြီး (၁)စုံကို အုပ်စုခေါင်းဆောင်ရွာတွင် ထွင်းထုထားရှိ၏။ အချို့က ကျောက်ဂူ၊ လိုဏ်ခေါင်းထဲတွင် နေကြသည်ဟုဆို၏။ ‘ဝ’တစ်ရွာ၊ တစ်ကမ္ဘာဖြစ်ကုန်ကြတော့၏။

စစ်ဘေးမှပြေး၊ စည်ကားရာအရပ်မှပြေး၊ အမျိုးမတူသူအနားမှပြေး၊ ပြေးလာ ကြရာ၊ နောက်ဆုံး ‘ဝ’အနားတွင် ‘ဝ’များသာရှိတော့သည်။ ဦးခေါင်းမော့ ကြည့်လျှင် မိုးကောင်းကင်၊

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရွာဆေးကြည့်ရာတောကြီး မျက်မည်း၊ ရွာအောက်ငုံကြည့်က လှိုမြောင်။ ထိုမှလွဲ၍ဘာဆိုဘာကိုမျှ မမြင်ကြရတော့၊ ဘာကိုမျှလည်း မကြား ကြရတော့၊ နောက်ဆုံးဘာကိုမျှပင် မသိကြတော့ပေ။ ကျိုင်းတုံမြို့ပြတွင် နေခဲ့စဉ်က ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်ခဲ့ကြသော၊ အသိပညာ အတတ်ပညာ၊ ဗဟုသုတများလည်း တဖြည်းဖြည်း၊ လုံးပါး ပါး ပျောက်ဆုံးကုန်ကြတော့သည်။

နှစ်ကာလရှည်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အရေး အဖတ်၊ မှတ်တမ်း မှတ်ရာ စာပေ အက္ခရာများလည်း ပျောက်ဆုံးခဲ့ရသည်။ အတွက် အချက် သင်္ချာပညာများလည်း မမှတ်မိ ကြတော့။ မိမိတို့၏သမိုင်းကိုပင် မိမိတို့ဖျောက်ဖျက်ပစ်လိုက်ကြတော့၏။

‘ကောန်ည-လှလိုင်’ (Kawn nyah-lah lai) ဒေသ၏ အရှေ့တောင်ဘက် (ယခုရင်းဖန် မြို့နယ်) ပတ်ကတဲရွာ (Pak Tie) အနီးရှိ ကျောက်ဂူတလုံးကို **‘စကန်းလိ’ (Sikang lih)** ဟု ခေါ်ကြ၏။ ‘စကန်းလိ’ ဂူကြီး ကွဲအက်သွားရာမှ ဂူအတွင်းမှ လူသားများထွက်လာကြ၏။ ပထမဦးဆုံး ထွက်လာသော လူသားတို့မှာ ‘ဝ’လူမျိုးများ ဖြစ်ကြ၏။ မိမိတို့ ‘ဝ’လူမျိုးကို ‘စကန်းလိ’ ဂူကြီးက မွေးထုတ်ပေးလိုက်၏။ ‘ဝ’လူမျိုးဆိုသည်မှာ ‘စကန်းလိ’ ဂူကြီးက ပေါက်ပွားပေါ်ထွက်လာသော လူမျိုးသာဖြစ်သည်ဟု နောင်လာနောင်သား ကလေးများကို ပုံပြင်လိုလို၊ အမှန်လိုလို ဝေဝေဝါးဝါးပြောကြတော့၏။ သို့ဖြင့် ‘ဝ’လူမျိုး၏ မျိုးရိုး၊ ဇာတိ၊ ဖြစ်ရပ်မှန်တို့ကို ‘စကန်းလိ’ ဂူကြီးအတွင်းသို့သွင်း၍မြှုပ်နှံဇာတ်မြုပ်လိုက်ကြလေတော့သည်။ ထိုစဉ်ကာလက ‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်မှ ‘ဝ’ရွာကြီးများသည် ညအချိန် တိမ်မဲများဖုံးအုပ်လာသည့် အခါတိုင်း မဲမှောင်၊ တိတ်ဆိတ် အိပ်မောကျလျက် ရှိနေပါတော့သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မျိုးကွဲအမည်များ ခံယူခြင်း

ရှေးဟောင်း မြန်မာ ကျောက်စာ၊ မင်စာ၊ စာပေတို့တွင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့အား ‘ဝ’၊ လ၊လဝ၊ လွအ် ဟုလည်းကောင်း၊ မွန်ကျောက်စာတွင် ‘လွအ်’ ဟုလည်းကောင်း သုံးနှုန်းခေါ်ဝေါ် ခဲ့ကြ၏။ ရှမ်းလူမျိုးတို့က ‘ကွန်းလွယ်’ဟု လည်းကောင်း၊ ‘လွယ်’၊ ‘လွယ်လ’ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ကြ၏။ ထိုင်းတို့က ‘လဝ၊ လွ’ဟု ခေါ်ကြသကဲ့သို့ တရုတ်တို့က ‘ဝ’ (Va, Vax). ‘အဝ’ (Ava, Avax) ဟု ခေါ်ခဲ့ကြ၏။ အချို့က ချစ်စနိုး ‘အဝါ’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများ ကိုယ်တိုင်ကမူ မိမိတို့ကို မိမိ ‘ဝ’ဟုသတ်မှတ်ကြလျက် ‘ဝ’လူမျိုးဟူသောအမည်ကိုသာ ‘ဝ’တို့ အနှစ်သက်ဆုံးဖြစ်၏။ ကျိုင်းတုံတွင် ‘ဝ’တို့တစ်စုတစ်စည်းတည်း နေထိုင်လာရာမှ ကျိုင်းတုံ ပျက်သောအခါ ‘ဝ’တို့လည်း အစည်းပြေကာ တကွတပြားစီ ကွဲပြားပျံ့နှံ့ကုန်ကြသည်။

ရန်သူ၏လှည့်စား၊ ချောမြို့လူသတ်ကွင်းအတွင်း သို့လည်း အရောက်မခံ။
ရန်သူ၏ သုံးပန်းအဖြစ်လည်း အဖမ်းမခံ။ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ် ကြောက်ရွံ့နေကြသူများအား
စုစည်းနိုင်သမျှ စုစည်းပြီး အားမတန် မာန်လျှော့ကာ မိမိအင်အားကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် ကျိုင်းတုံမှ
ခွါ၍ မြောက်ဘက်သို့ တက်လာသော ‘ဝ’အုပ်စုကြီး တစ်စုလည်း ရှိခဲ့လေသည်။

မြောက်သို့ ရှောင်ထွက်လာကြရာ၊ ရှေ့မှလမ်းထွင်သွားသူများကို အမှီမလိုက်
နိုင်တော့၍ ကျန်ရစ်ခဲ့ရသူများလည်း ရှိ၏။ ကျန်ရစ်သူ ‘ဝ’များသည် အင်အားကြီးသော ရန်သူကို
မယှဉ်နိုင်၍ မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ ‘ဝ’လူမျိုးဖြစ်သည်ကို ဖုံးကွယ်လိုသောကြောင့် အခြားမျိုး
ကွဲအမည်များကို စတင်ခံယူလိုက်ကြတော့၏။ ကျန်ရစ်သော ‘ဝ’များက မိမိတို့ ကိုယ်ကိုမိမိ
‘စဗွဲ’ (Si viex)(ဝကစ်)လူမျိုးဟုလည်းကောင်း၊ အချို့ကလည်း ဆမ်တောင်း (Sam tao)(ဖါတ)
ဟုလည်းကောင်း၊ အဲင်း (Ien)၊ ပလန်း (Plang)၊ နကုန်း (Nax kong)၊ ရှမ်းကျင်း (Shiam ceem)
စသည်ဟုလည်းကောင်း မျိုးကွဲအမည်များကို ခံယူလိုက်ကြရလေတော့သည်။ မိမိအုပ်စုအလိုက်
ရောက်ရှိရာအရပ်တွင် ရွာများတည်ဆောက်နေထိုင်လာ ကြသည်။ အဆက်အသွယ်များလည်း
ပြတ်တောက်ကုန်ကြသည်။ နှစ်ကာလရှည်ကြာလာသော် စကား၊ အသုံးအနှုန်း၊
ဝေါဟာရများလည်း ကွဲပြားခြားနားလာကြ၏။ ထိုသူများ၏မျိုးဆက်တို့သည် ကျိုင်းတုံဒေသတွင်
ယနေ့ထက်တိုင် အခြေချနေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။

လူဦးရေနွဲ့ပွဲနဲ့နေထိုင်ပုံ

ထိုစဉ်ကာလ၏ ‘ဝ’လူမျိုးဦးရေကို သိရှိနိုင်သော အထောက်အထားများ
မတွေ့ရှိနိုင်သော်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာပြည်တစ်နံတစ်လျား မြေပြန့်၊ တောင်ပေါ်၊
မြစ်ဝှမ်းမှသည် ပင်လယ်ကမ်းခြေသို့တိုင် အပျံ့အနှံ့နေထိုင်ကြကြောင်းကို သမိုင်းအထောက်အထား
ခိုင်လုံစွာဖြင့်တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာပြည်အထက်ပိုင်း မန္တလေးမြို့၏ မြောက်ဘက်မတ္တရာမြို့အနီး အုပ်စုတွင်
‘ကျွေလဝ’ ဟူသော အမည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မန္တလေးမြို့၏တောင်ဘက် ကျောက်ဆည်
နယ်တွင်လည်းကောင်း၊ အနောက်သို့လားသော် အင်းဝ၊ စစ်ကိုင်း၊ ပုဂံအထိလည်းကောင်း၊ ‘ဝ’၊
‘လ’၊ ‘လဝ’၊ ‘လွအ်’ ဟူသော အမည်အမျိုးမျိုး ခေါ်ဝေါ်ကြလျက် ကျေးရွာ၊ အုပ်စုကြီးများ
ထူထောင်ကာ၊ ပျူလူမျိုး၊ ဗမာ လူမျိုး တို့နှင့်အတူ နီးနီးကပ်ကပ် ဆက်စပ်မှုရှိစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းတွင် ဥဿာပဲခူး၊ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသထုံ၊ မုတ္တမ၊ ရေး၊ ထားဝယ် ဒေသသို့တိုင် ပင်လယ်ကမ်းခြေတစ်လျှောက် မွန်တို့နှင့်တွဲလျက် လွှာအံ၊ လဝ ဟူသော အမည်များဖြင့် နေထိုင်ခဲ့ကြ၏။

မြန်မာပြည်အရှေ့ပိုင်းတွင်ရှိသော ကျိုင်းတုံမြို့သည် ‘ဝ’များမူလ ထူထောင်တည်ဆောက်ခဲ့ ကြသော ကျိုင်းတုံမြို့ပြနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်။ ကျိုင်းတုံမြို့ကို လက်လွှတ်ခဲ့ရပြီးနောက် ‘ဝ’လူမျိုးမှ ‘ဝ’လူမျိုးများ မဟုတ်သယောင် မျိုးကွဲနာမည်များ စတင်ခံယူ အသက်ရှင်ရပ်တည်ခဲ့ကြရာဒေသလည်း ဖြစ်၏။ ကျိုင်းတုံမြို့ကို စွန့်ခွာခဲ့ကြသော်လည်း ကျိုင်းတုံဒေသတွင်ပင် ကျန်ရစ်သည့် ‘ဝ’များသည် ကျိုင်းတုံမြို့၏ အရှေ့ဘက်တွင် မိုင်းဖြတ်၊ မိုင်းယောင်း၊ တာချီလိတ်။ အနောက်ဘက်တွင် မိုင်းပြင်း၊ မက်မန်း။ တောင်ဘက်တွင် မိုင်းဆတ်၊ မိုင်းတုံ။ မြောက်ဘက်တွင် မိုင်းခတ်၊ မိုင်းကာ၊ မိုင်းယန်း၊ မိုင်းဖျင်၊ မိုင်းပေါက် ဒေသတို့တွင် ယနေ့တိုင်ပျံ့နှံ့စွာနေထိုင်လျက် ရှိကြသည်။

ကျိုင်းတုံဒေသကို ကျော်လွန်လာသည့် ‘ဝ’များသည် ဆက်လက်ခြေဆန့်ကာ ‘ဝ’တောင်တန်းဒေသကြီးသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေချခဲ့ကြ၏။ ‘ဝ’တောင်တန်းသည်ကား ‘ဝ’တို့ ဌာနေ၊ ကိုယ့်ရေ ကိုယ့်မြေပင်ဖြစ်တော့သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဘူမိနက်သန် နေရာမှန်ပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ထိုစဉ်က ‘ဝ’လူမျိုးများနှင့်ပတ်သက်၍ သံလွင်မြစ်အရှေ့ပိုင်းရှိ ‘ဝ’တို့နေထိုင်ရာ တောင်တန်းဒေသများကို သက္ကရာဇ် ၁၃၇၀ ပြည့်နှစ်က ပြုစုခဲ့သော ယွင်ခေတ်သမိုင်းကျမ်း (Yuan Shi)တွင် ‘ဝ’တို့သည် မြို့ပြထူထောင်ကာ နေထိုင်လာကြသည့် ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာ ရှိသော လူမျိုးများဖြစ်ကြောင်းမှတ်တမ်းတင်ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ၁၈၉၁ ခု စက်တင်ဘာလ(၁၀)ရက်နေ့ထုတ် ပီကင်း ဂေဇက်၌လည်း ‘ဝ’နယ်မြေ ဟူလူ (Hulu) သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် ရှိသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

အခန်း (၂)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ ဘာသာတရားနှင့်အဘိဓမ္မာ

သဘာဝအချင်းအရာများ နှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၏အခ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ်ကိုယ် မတ်မတ်ရပ်နိုင်သည့်အချိန်မှစ၍၊ လူသားများ၏ ဦးနှောက်သည် တဆင့်ပြီးတဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့ကြ၏။ ကမ္ဘာကြီးတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝအချင်းအရာများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြ၊ ခုခံခဲ့ကြ၊ ကျော်ဖြတ်ခဲ့ကြ၏။ ကမ္ဘာကြီး၏ သဘာဝတရား အချင်းအရာ လျှို့ဝှက်ချက်များကို ဖော်ထုတ်၊ ဖြေရှင်း၊ လာနိုင်သည် နှင့်သမျှ လူသားတို့၏ အသိတရားသည်လည်း မြင့်တက်လာကြ၏။ လူသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု သည်လည်း မြင့်တက် လာကြ၏။ လူသား၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးသည်လည်း မြင့်သည်ထက် မြင့်တက်လာလေတော့သည်။

ကမ္ဘာကြီး၏ သဘာဝအချင်းအရာ လျှို့ဝှက်ချက်များကို မဖော်ထုတ်နိုင်သေးမီက လူသားများသည် ကောင်းကင်တွင် လျှပ်စီးလက်ခြင်း၊ မိုးချုန်းခြင်း၊ မိုးကြိုးပစ်ခြင်းကြောင့် ပေါ်ထွက်လာသော အသံများကို ကြောက်ရွံ့ခဲ့ကြ၏။ ကမ္ဘာမြေပြင်တွင် လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်း၊ မုန်တိုင်းကျခြင်း၊ မိုးကြီးသည်ထန်၍ ရေကြီးလာရာမှ ရေတိုက်စားခြင်း၊ တောင်ပြိုကျခြင်းတို့ ကိုလည်း ကြောက်ရွံ့ခဲ့ကြ၏။ ကမ္ဘာမြေထုအတွင်း မြေလွှာရွေလျားရာမှ ကမ္ဘာမြေပြင်တွင် ငလျင်လှုပ်သည်ကိုလည်း ကြောက်ရွံ့ခဲ့ကြ၏။ နေကြပ်ခြင်း၊ လကြပ်ခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာကြီး ခေတ္တအလင်းရောင်မရ၊ မှောင်သွားသည်ကိုလည်း ကြောက်ခဲ့ကြ၏။ ထိုအကြောက်တရားများမှ လွတ်မြောက်ရန် အားကိုးရာ၊ အားထားရာများကို ရှာခဲ့ကြခြင်းသည်ပင် ယုံကြည်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု များ၏အစဟု ယူဆကြ၏။

နတ်၊ တစ္ဆေ တို့ကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်း

ရှေးအခါက လူတို့သည် သဘာဝအချင်းအရာများနှင့် သဘာဝစွမ်းအင်များကို စိုးမိုးချုပ်ကိုင် ထားနိုင်သူများမှာ လူသားများမမြင်နိုင်သည့် နတ်များဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ ‘ဝ’တောင်တန်းတွင် နေထိုင်ကြသော ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အစဦးကာလ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုမှာ သဘာဝ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သည်။ တောတောင်များ၊ မြစ်များနှင့်သဘာဝစွမ်းအင်များကို မမြင်ရသည့် နတ်သား၊ နတ်သမီးများက ချုပ်ကိုင်စိုးမိုးထားကြသည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ နတ်များက လူသားတို့၏ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုး ကံကြမ္မာများကို သယ်ဆောင်လာကြသည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမြင့်ဆုံးသော နတ်ကို ‘မွီဂ်’(Meeig)ဟု ခေါ်၏။ ထို ‘မွီဂ်’တွင် ကောင်းကင်ကို ဖန်ဆင်းသော၊ မြေကြီးကို ဖန်ဆင်းသော၊ အလင်းရောင်ကို ဖန်ဆင်းသော၊ ငလျင်ကို ဖန်ဆင်းသော နတ်နှင့် ‘ဝ’လူမျိုးအား ပေါက်ဖွားစေသော နတ်များ ရှိသည်ဟု ရိုးသားစွာ လေးစားယုံကြည်ကြ၏။ ထိုမျှမက ရေ၊ လေ၊ မီး၊ သစ်ပင် တို့တွင်လည်း နတ်များ ရှိသည်။ ယုတ်စွာအဆုံး ဗိုက်နာခြင်းနှင့် ယားယံခြင်းသည်ပင်လျှင် ထိုနတ်များကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ရိုးစင်းစွာ ယုံကြည်ခဲ့ကြ၏။ သက်ဆိုင်ရာတစ္ဆေ၊ နတ်တို့ကို သူ့အချိန်ကာလအလိုက်၊ သတ်မှတ်ထားသော တိရစ္ဆာန်ကိုသတ်၍ တင်မြှောက် ပသ ပူဇော်ရ၏။ ရွာဦး ရွာထိပ်တိုင်းတွင် နတ်တောနှင့်နတ်စင်ကို တလေးတစား ထားရှိပူဇော်ကြ၏။

နတ်ဆရာနှင့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်း

နတ်များကို အချိန်ကာလ အမျိုးအစားအလိုက် တင်မြှောက်ပသခြင်း ကို နတ်ဆရာများကဦးဆောင်ပူဇော်ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်းနှင့် ရိုးရာ ဆောင်ရွက်ရသည်များကို အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်တတ်သူများမှာ နတ်ဆရာ များပင် ဖြစ်၏။

သက်ဆိုင်ရာနတ်အား သတ်မှတ်ထားသော တိရစ္ဆာန်ကို သတ်၍ အသွေးအသားများဖြင့် တင်မြှောက် ပသ၊ ကျွေးမွေးပေးခြင်း ဆောင်ရွက်မှု များသည် ယဇ်ပူဇော်ခြင်းဖြစ်၏။

မှော်ပညာ

လူလိပ်ပြာခေါ်ခြင်း၊ အိမ်စောင့်နတ်ခေါ်ခြင်း၊ အိမ်သန့်ခြင်း၊ ငွေနတ် ခေါ်ခြင်း၊ စပါးနတ်ခေါ်ခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းစသည်တို့သည် မှော် ပညာတွင် အကျုံးဝင်၏။ ‘ဝ’လူမျိုးများအတွင်း ဒေသအလိုက်ရိုးရာ နတ် ပူဇော်မှုလေ့ ကွဲပြားခြင်း အနည်းငယ်ရှိတတ်၏။

-လူလိပ်ပြာခေါ်ခြင်း

လူတစ်ဦးအပြင်းဖျားသည့်အချိန်၊ ရောဂါတစ်ခု စွဲကပ်မှုရှည်ကြာပြီး၊ ဆေးအမျိုးမျိုး၊ ဆရာအမျိုးမျိုးဖြင့် ကုသသော်လည်းရောဂါသက်သာပျောက်ကင်းခြင်းမရှိသည့်အခါများတွင် လူလိပ်ပြာခေါ်ခြင်း နတ်ပူဇော်မှုကို ပြုလုပ်တတ်ကြသည်။ ခန္ဓာကိုယ်နှင့် လူ့ဝိညာဉ်ကွဲကွာသွားခြင်းမှ ပြန်လည်ဆက်စပ်ရန်ရည်ရွယ်၍ နတ်ကိုကန်တော့ခြင်းဖြစ်သည်။

မွေးကင်းစကလေး၊ မိခင်ဝမ်းမှ ကျွတ်ပြီး (၁) ရက်၊ (၂)ရက်အတွင်း (အချို့ဒေသတွင် ဝမ်းမှ ကျွတ်လျှင် ကျွတ်ခြင်း၊ နတ်များလုယူမသွားစေရန်) ကလေးလိပ်ပြာခေါ်ရသည်။ စကောအတွင်း ထမင်း၊ ဟင်း၊ စားစရာများထည့်၍ အိမ်အပြင်သို့ ထွက်ပြီး မည်သူ/မည်ဝါ လာပါဟုရွာတွင် အော်ခေါ်ရ၏။ မွေးဖွား သန့်စင်လာသော ကလေးကျန်းမာစေရန်၊ ရွှင်လန်းစေရန် ရည်ရွယ်၍ လိပ်ပြာခေါ်ကြရသည်။

-အိမ်စောင့်နတ်ခေါ်ခြင်း

အိမ်အဟောင်းကို ဖျက်၍၊ အိမ်အသစ်ဆောက်ပြီးချိန်တွင်ဆောက်ပြီးသောအိမ်အသစ်အား မီးဘေးအန္တရာယ်မှ ကင်းဝေးစေရန်၊ အိမ်မပြိုလဲစေရန်၊ ဘေးဥပါဒ်အန္တရာယ်အပေါင်းမှ ကင်းဝေးစေရန် အိမ်ကို စောင့်ရှောက်ရန် ရည်ရွယ်၍ အိမ်စောင့်နတ်ကို ခေါ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ နွားမီး၊ ကြွက်သားခြောက်တို့ကို ထမင်းနှင့်ရော၍ နတ်ဆရာက အိမ်သစ်တံခါးဝမှ ရွတ်ဖတ်အော်ခေါ်ရသည်။ နတ်ဆရာက အိမ်စောင့်နတ်ကို ခေါ်နေစဉ်အတွင်းအခြားသူများ မည်သူမျှအိမ်အတွင်းသို့ မဝင်ရပါ။

-ဓပါးနတ်ခေါ်ခြင်း

တောင်ယာမီးရှို့ရန် ရွာမှသက်ကြီးရွယ်အို တစ်ဦးဖြစ်စေ၊ နတ်ဆရာတစ်ဦးဖြစ်စေ အမွေးနှုကြက်ပေါက်စကလေးတစ်ကောင်ကို လည်လှီး၍ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ကာ တောင်ယာမီးရှို့ရမည့်ရက်ကောင်းကို ရွေးရ၏။ တောင်ယာ

မီးလောင်ကောင်းစေရန်၊ တောသို့မီးမကူးစေရန်နှင့် ရွာများကိုလည်း မီးဘေးအန္တရာယ် ကင်းဝေးစေရန် ဖြစ်သည်။ စပါးစတင်စူးထိုး စိုက်ပျိုးချိန်တွင်လည်း ထမင်းပျော့ချက်၍ မိမိတောင်ယာသို့ အိမ်တိုင်းမှသွားရောက်ကာ စပါးလိပ်ပြာ နတ်ခေါ်ကြ၏။ သီးနှံအောင်မြင်စေရန် ဖြစ်သည်။

—စပါးရိတ်သိမ်းချိန်တွင်လည်း ထိုနည်းအတိုင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။ စပါးစိုက်ချိန်နှင့် စပါး ရိတ်သိမ်းချိန်တို့တွင် ရွာသူကြီးကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်ရသည်။ စပါးရိတ်သိမ်းချိန်တွင် လူစုလူဝေးဖြင့် စုစုစည်းစည်း ပျော်ပျော်ပါးပါး သွားကြသည်။

အချို့က စပါးရိတ်သိမ်းချိန် မရောက်မီ၊ စပါးနှံများ ထွက်ချိန်တွင် စပါးနှံဖျက်ပိုးများမကျရောက်စေရန်လည်း တောင်ယာသို့သွား၍ စပါးလိပ်ပြာ နတ်ခေါ်ကြသေးသည်။

—တိရစ္ဆာန်လိပ်ပြာခေါ်ခြင်း

ကျွဲ၊ နွား စသည့်တိရစ္ဆာန်များ အခြားဒေသမှ ယူလာပြီး အိမ်သို့ရောက်သည့်အခါ ဝယ်ယူလာသည့် တိရစ္ဆာန်၏ လိပ်ပြာကို တပါတည်းပါလာစေရန် တိရစ္ဆာန်လိပ်ပြာကိုပါ ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အတူ မိမိအိမ်တွင် မွေးမြူထားသော တိရစ္ဆာန်များ ပျောက်ဆုံးသွားသည့်အခါတွင်လည်း ပျောက်ဆုံး အခိုးခံရသော ကျွဲ၊ နွား စသည်တို့ ပြန်လည်ရရှိစေရန်၊ ပြန်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍လည်း တိရစ္ဆာန်လိပ်ပြာခေါ်တတ်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရောက်ကိန်းအောင်းလာခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရောက်လာခဲ့သည်မှာ အေဒီ ၇ ရာစုကပင် ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာကြီးများက ဖော်ထုတ်ရေးသားခဲ့ကြ၏။

‘လဝပူရ’သည် ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံတွင်ပါဝင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ဘဲ၊ ယဉ်ကျေးမှုတူသည့်ဒေသ တစ်ခုဖြစ်ပြီး ‘လဝ’ တို့ သီးခြားအုပ်ချုပ်သည်ဟုလည်း ဆိုသူရှိ၏။‘လဝပူရ’ကို အုပ်ချုပ်သော မင်းမှာစကြဝတေးမင်း(Cakravati) ဟုအမည်ရ၏။ ‘လဝ’မင်းတွင်

စမ္မဒေဝီ(Chammadevi)ဟူသော သမီးတော်တစ်ပါးရှိ၏။ သူတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြ၏။ အေဒီ ၇ ရာစုနောက်ပိုင်းတွင် ဒွါရဝတီ အရှိန်အဝါကျလာသည့်နောက်သမီးတော် စမ္မဒေဝီသည် ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း ယခု ဇင်းမယ် (Chiang Mai) ၏တောင်ဘက်ယွန်းယွန်းရှိ ဟရိပုဉ္ဇ နိုင်ငံ(HaripunZaya)ကို အေဒီ ၇၆၈ ခန့်တွင် ထူထောင် ပြီး အုပ်ချုပ်စိုးစံသည်ဟု ဆို၏။ [Harvey (1933) P. 181 ; Griswold Nagrara (1972 P. 31) ဒေါက်တာ သန်းထွန်း (၂၀၀၀) စာ ၃၊ ဒေါက်တာ နိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁)စာ ၁၆]။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသထုံတွင် မွန်တို့နှင့်အတူ ‘ဝ’များလည်း ရှိနေသေးကြောင်း၊ မနုဟာမင်း ရေးထိုးခဲ့သော တြာပ် (အရှင်သခင်) ကျောက်စာတွင် အခိုင်အမာတွေ့ရပါသည်။ ယခုထက်တိုင် သထုံ ရွှေစာရံဘုရား တန်စောင်းတွင် အမှတ် (၇) ကျောက်စာအဖြစ် ရှိနေပါသည်။ သထုံကို ပုဂံမင်းက သက္ကရာဇ် ၁၀၅၇ တွင်တိုက်၍ ပျက်ခဲ့ရသည့်အတွက်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာသထုံတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသော ‘ဝ’များထဲမှ အနည်းနှင့် အများသည် အေဒီ ၁၀ ရာစုကတည်းကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်များ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

‘ဝ’များကိုယ်တိုင်ထူထောင်ခဲ့သော ကျိုင်းတုံမြို့(၁၁၃၄-၁၂၄၃) မြို့ပြင်ကုန်းမြင့် တွင် ဓါတ်စွမ်လွဲစေတီ ယခု ကမ္ဘာအေးစေတီကိုလည်းကောင်း၊ ကျိုင်းတုံမြို့တွင်း စွမ်တောင်း ကုန်းပေါ်တွင် ဓါတ်စွမ်တောင်း ယခု ဓါတ်စွမ်ခမ်းစေတီတို့ကို တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။

ရှေးသမိုင်းအထောက်အထားများအရ ‘ဝ’လူမျိုးများတွင် ရိုးရာ နတ်ကိုးကွယ် သူများလည်းရှိသကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုလည်း အေဒီ ၇ ရာစုထက်နောက်မကျဘဲ၊ လက်ခံ၊ သက်ဝင်၊ ယုံကြည်သူများရှိလာကြပြီ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အဘိဓမ္မာ နှင့်အတွေးအခေါ်

‘ဝ’လူမျိုးများ ‘ဝ’တောင်တန်းတွင် အခြေချနေထိုင်သည်အထိ ယုံကြည်ကိုးကွယ် မှုအပေါ်မူတည်၍ အဘိဓမ္မာ(၂)မျိုး၊ အတွေးအခေါ် (၂)ရပ် ယှဉ်တွဲတည်ရှိနေသည်။ ရိုးရာနတ်အယူအဆနှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ အယူအဆတို့ဖြစ်ကြသည်။

အဘိဓမ္မာနှင့်အထူးအမှတ်အသား

ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်သူများ၏ အဘိဓမ္မာမှာ - သဘာဝအချင်းအရာများ နှင့် စွမ်းအင်တို့ကို နတ်များက ချုပ်ကိုင်စိုးမိုးထားပြီး၊ လူတို့၏ ကောင်းကျိုး

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဆိုကျိုးများကို နတ်တို့က သယ်ဆောင်လာသည်။ ကောင်းကျိုးများဖြစ်ပေါ်
စေရန် နတ်များကို ပူဇော်ပသရမည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓ၏အခြေခံ အကျဆုံး အဘိဓမ္မာမှာ-‘အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တ’ဖြစ်၏။
‘မမြဲခြင်းသည်သာလျှင် မြဲ၏’ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ မိမိကိုယ်တိုင်၏
လုပ်ဆောင်ချက်များကသာလျှင် မိမိကို အကျိုးပေးနိုင်၏ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ ရိုးရာအထူးအမှတ်အသားမှာ သစ်စည် (Krawg)
စကန်းတိုင် (Khaox Sikang)၊ ကျွဲခေါင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ သစ်စည်ကို
ရှေးရှေးအခါကာလများက ဝေးလံမြင့်မားလှသော တောင်ထိပ်များပေါ်ရှိ ရွာ
အသီးသီးသို့ အရေးပေါ်အခြေအနေ သတင်းစကားအချက်ပေးရာတွင်အသုံးပြု
ခဲ့ကြ၏။ နှောင်းလူတို့ကသစ်စည်၏အသုံးဝင်မှုကို တိုးချဲ့ခဲ့ကြ၏။ ပျော်ရွှင်မှု
ဂီတ၊ စစ်အောင်ပွဲတေးသံ၊ လွမ်းဆွေးနှုတ်ဆက်ခြင်းတီးလုံးအထိ အသုံးပြုလာ
ကြ၏။ သို့ဖြင့် သစ်စည်သည် အမျိုးသားအမှတ်အသား တစ်ခုဖြစ်လာခဲ့
သည်။ စကန်းတိုင်နှင့်ကျွဲခေါင်းများသည် ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်သူများ၏ အမှတ်
အသားများဖြစ်သကဲ့သို့ ကြွယ်ဝမှုကိုလည်း ဖော်ပြသောသင်္ကေတဖြစ်၏။

နှောင်း ‘ဝ’လူမျိုးများအတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာကိုသက်ဝင် ယုံကြည်လာ
ကြသည့်အခါ ဗုဒ္ဓ၏ဒုက္ခအပေါင်းချုပ်ငြိမ်းရာ လမ်းကြောင်းအမှန် နှင့်သတ္တဝါ
များအပေါ် ထားရှိရမည့်မေတ္တာတရားကို မိမိကိုယ်၌မမေ့မလျော့တည်စိမ့်
သောငှာ စေတီပုထိုးများကို တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်၏။ ကုန်းမြင့်၊
တောင်ထိပ်များတွင် တည်ထားသည့်စေတီပုထိုးများကို အမြဲမပြတ်မြင်တွေ့
ဖူးမျှော်ရခြင်းအားဖြင့် ဗုဒ္ဓ၏အေးမြသည့်တရားတော်များကို မပြတ်သတိရ
ကြလျက်ဗုဒ္ဓတရားကပေးစွမ်းသော ငြိမ်းချမ်းခြင်း၊ တရားမျှတခြင်းများလွှမ်းခြုံ
ထားသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ချမ်းမြေ့သာယာစွာ နေထိုင်လိုကြခြင်း
လက္ခဏာကို ဆောင်ပေသည်။

စကန်းလိ ရိုးရာအစဉ်အလာ တင်စားမှုပုံရိပ်

‘စကန်းလိ’ ဂူသည် ကောန်မိုင် (Kawn mau) မြို့နယ် ပတ်ကတဲရွာ
(Pak Tie)အနီးတွင် တည်ရှိသည်။ ‘စကန်းလိ’သည် ကျိုင်းတုံမြို့ပျက်၍

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လက်ရှိ ‘ဝ’တောင်တန်းရောက်၊ ရှေး ‘ဝ’လူကြီးသူမများက သားစဉ်မြေးဆက် လက်ဆင့်ကမ်း ပြောကြားခဲ့ကြသည့်အမှန်လိုလို၊ ပုံပြင်လိုလို ထင်ယောင် ထင်မှား တင်စားပုံဖော်ခဲ့ကြသော ရှေးရိုးစကား ဖြစ်သည်။

‘စကန်းလီ’သည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူသားများပေါက်ပွားခဲ့ရာ အရပ်၊ ‘ဝ’လူမျိုး စတင်မွေးဖွားထွက်ပေါ်လာရာနေရာ၊ ‘ဝ’လူမျိုးများ ဖြစ်တည်ရာ သက်တမ်းတလျှောက် အတွေ့အကြုံများတည်ရာ၊ ‘ဝ’လူမျိုး များ၏သက်ရှိ သမိုင်းသက်သေ စသည်စသည်ဟု တင်စားမှတ်သားခဲ့ကြ၏။ ‘ဝ’များ၏ အမျိုးသားအမှတ်အသား တစ်ခုအဖြစ် ရှေး‘ဝ’များ နားလည်ခဲ့ကြ၊ လက်ခံခဲ့ကြ၊ ယုံကြည်မှု တူညီခဲ့ကြပေသည်။

ထိုစဉ်ကာလ၏ သမိုင်းနောက်ခံ ဖြစ်သော ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏မြို့ပြ၊ ပြည်ရွာ ကျိုင်းတုံကို အချေမျှန်းခံခဲ့ရသည့်အရိပ်မဲကြီးအား မမေ့မပျောက် နိုင်သေးသည့်အချိန်သာ ရှိသေးသည်။ ရန်သူများလိုက်လာ၍ ‘ဝ’တို့အား တွေ့ရှိကာ၊ ထပ်မံနှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးမှုမှ လွတ်ကင်းလိုစိတ်များ လွှမ်းမိုးနေဆဲ ကာလဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ရန်သူကို ရှောင်ကွင်းလိုစိတ်နှင့် ရန်သူမသိမမြင်စေရန် ပုန်းအောင်း၊ လျှို့ဝှက်နေထိုင်ရမည့်အခြေအနေတို့၏ တွန်းပို့မှုကြောင့် ‘ဝ’တို့၏ ဇာတိချက်ကြွေ မွေးရပ်မြေကိုလည်းကောင်း၊ မျိုးရိုးအစဉ်အလာ သမိုင်းဖြစ်ရပ် မှန်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ‘စကန်းလီ’ဂူကြီးအတွင်းမြှုပ်နှံ၊ဇာတ်မြှုပ် တင်စား ပုံဖော်ခဲ့ကြခြင်းပင်ဖြစ်ပေတော့သည်။

၁။ ‘ဝ’လူမျိုးများက မိမိတို့လူမျိုးသည် ‘စကန်းလီ’ဂူကြီးမှ ပေါက်ပွားလာသည်ဟု ယုံကြည်ကြသကဲ့သို့ ဗူးသီးမှ ပေါက်ပွားသည်ဟုယုံကြည်ကြသူများလည်းရှိ၏။

အခန်း (၃)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း

သဘာဝနေထိုင်စားသောက်မှု

ရှေးကနဦးအစ ‘ဝ’လူမျိုးများသည်လည်း အခြားသောကမ္ဘာဦးလူသား၊ ကျောက်ခေတ်လူသားများ ကဲ့သို့ပင် သဘာဝသစ်ဥသစ်ဖု၊ အသီးအနှံများနှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များကို ရှာဖွေသတ်ဖြတ်၍ အသက်ရှင်သန်ခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုမှီခို နေထိုင်စားသောက်ခြင်းပြုခဲ့ကြရပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၃၀၀၀)ကျော်ခန့်က ရုပ်ရည်အားဖြင့် လွန်စွာဆင်တူပြီး လူမျိုးရင်း တစ်ခုတည်းမှပင် ဆင်းသက်လာဟန်ရှိသော လူမျိုးတစ်သိုက်သည် မွန်ဂို ကုန်းမြင့်ဒေသမှ တောင်ဘက်သို့ တရွေ့ရွေ့တစ်မုံစီမှ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအထဲတွင် ‘ဝ’လူမျိုးများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ဤသို့ဝင်ရောက်လာစတွင် ထိုလူမျိုးစုတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု မည်သို့ရှိသည်ကို အတိအကျ မသိရသော်လည်း မယုတ်မလွန် အဆင့်အတန်းရှိခဲ့သည်ဟုခန့်မှန်းရပါသည်။ ၎င်းတို့သည် တစ်နေရာတည်း အတည်တကျမနေကြဘဲ လူမျိုးစုဦးရေများ ပွားများလာကြသည့်အတွက် အခြားရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့ လှည့်လည်သွားလာနေထိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု ယူဆရပေသည်။ ထိုလူမျိုးတို့သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ကျွမ်းကျင်စွာ တတ်မြောက်ခြင်းမရှိသေး၍ သစ်ဥသစ်ဖုများနှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် များကို ရှာဖွေသတ်ဖြတ် စားသောက်ခဲ့ကြဟန်ရှိကြောင်း နှင့် ၎င်းတို့အသုံးပြုခဲ့ကြသည့် ကျောက်ခေတ် လက်နက်ပစ္စည်းများ စသည့်အသုံးအဆောင်တို့က ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ခိုက်ပျိုးခြင်းနှင့်မွေးမြူခြင်း

ခိုက်ပျိုးခြင်း

ရှေးအခါက ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သဘာဝနေထိုင်စားသောက်သောကာလများကို ဖြတ်သန်းခဲ့ကြပါသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည်ပင်မ မွန်ဂိုလီးယား ဒေသမှ တရုတ်ပြည်ကို လမ်းကြောင်း အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြတ်သန်းလာခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့မွန်၊ ပလောင်တို့ နှင့်အတူတကွ ဦးဆုံးဝင်ရောက်လာခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာပြည်အတွင်း မူလရှိနေနှင့်

ပြီးဖြစ်သည့် အခြားလူမျိုးများဖြစ်သော ဆလုံ၊ မလေးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်တကွ စိုက်ပျိုးရေးဖြစ်သော တောင်ယာစံနစ်နှင့်သီးနှံများကို စိုက်ပျိုးခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူခြင်း အတတ်ပညာကို ရရှိခဲ့သည်။ ဤသို့စိုက်ပျိုးမွေးမြူလုပ်ကိုင် ခြင်းဖြင့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ နေထိုင်စားသောက်မှုနှင့် စုရုံးမှုတို့ကို ထူးခြားစွာပြောင်းလဲစေခဲ့ပါသည်။

ထို့အပြင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ရှေးယခင်က ‘ဝ’တို့၏မြို့တော်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော ‘လဝပူရ’မြို့တော်ကို ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းတွင်တည်ထောင်စဉ်ကာလကသော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သထုံ(ခေါ်)သုဝဏ္ဏဘုမ္မိကျောက်ဆည်၊ ပုဂံ၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ မတ္တရာ စသောဒေသတို့တွင် နေထိုင်စဉ်ကာလကသော်လည်းကောင်း၊ မိမိကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု နှင့်စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးကို အခြားလူမျိုးစုတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးနှင့်ဖလှယ်ပြီး ဘဝအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့ကြပေသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ‘ဝ’လူမျိုးများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတောင် ပိုင်းရှိ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ယခု ကျိုင်းတုံခေါ်သော နေရာဒေသသို့ စုရုံးရောက်ရှိလာကြသည်။ ထိုအခါ ယင်းဒေသ၌ ရေဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိပြီး၊ ‘ဝ’လူမျိုးများက ရေထုတ်မြောင်းဖော်ထုတ်ကာ ခန်းခြောက်အောင် ပြု၍ မြို့တော်တည်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုအချိန်ကပင် ‘ဝ’လူမျိုးများတို့သည် ဆည်မြောင်းရေသွင်းရေထုတ် ကျွမ်းကျင်ပြီး၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများ တတ်မြောက် ကျွမ်းကျင်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ မိမိအိမ်ခြံတို့တွင် ရာသီအလိုက် ဟင်းသီးဟင်းရွက် များစိုက်ပျိုးကြသည်။

တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး

တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ ထူထပ်ပေါများသော ဒေသဖြစ်သဖြင့် တောင်စောင်းများတွင် တောင်ယာခုတ်ထွင် ရှင်းလင်းကာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ မြေပြန့်နည်းပါးပြီး ယင်းမြေပြန့်များ တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးကြသည်။ စိုက်ပျိုးသီးနှံများမှာ တောင်ယာစပါး၊ လယ်စပါး၊ ပြောင်း၊ ကြံ လူး၊ ဆပ်၊ ဝါ၊ လွှက်၊ ဆေးရွက်ကြီးနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ တို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုး တို့က တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းကို မာ(Ma) ဟု ခေါ်ကြသည်။

တောင်ယာလုပ်ငန်း၏ ထူးခြားချက်မှာစိုက်ပျိုးမြေကွက်ကို တစ်ကွက်မှ တစ်ကွက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ တစ်လှည့်စီ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးနည်းစံနစ်ဖြစ်သည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းကို မိမိတို့ရွာ အနီးအနားတွင်

လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ရွာနှင့်လေးငါးမိုင်ဝေးသော နေရာတွင်လည်းကောင်း သွားရောက် လုပ်ကိုင်တတ်ကြသည်။

လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး

‘ဝ’ဒေသ၏ မြေပြန့်ရှိသောနေရာတွင် လယ်စိုက်ပျိုးမှုကို အနည်းငယ်တွေ့ ရသည်။ လယ်စိုက်ပျိုးခြင်းကို မိုးဦးကျဖြစ်သည့် မေလ၊ ဇွန်လ များတွင်စတင်လုပ်ကိုင် ကြသည်။ လယ်ကို ကျွဲများဖြင့် ထွန်ယက်ကြသည်။ ကောက်စိုက်သည့်အခါနှင့် စပါးရိတ်သိမ်းသည့်အခါတို့တွင် တစ်အိမ်နှင့်တစ်အိမ်လက်စားလိုက်ကူညီသည့်လေ့ ရှိသည်။

— နှမ်း —

နှမ်းကို အနည်းအကျဉ်းသာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ နှမ်းကို တောင်ယာ စပါးခင်း၏ ပတ်လည်တွင်လည်းကောင်း၊ သီးသန့်တစ်ကွက်ထား၍ လည်းကောင်း၊ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရောင်းချရန် မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့မိသားစု သုံးစွဲရန်သာဖြစ်သည်။

— လူးနှင့်ဆပ်

စပါးနှင့်ရော၍ လူးနှင့်ဆပ်တို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဆန်ရှားပါးသော အခါ ဆန်အစား ချက်ပြုတ်စားသောက်ရန်၊ ခေါင်ရည်ချက်ရန် စိုက်ပျိုးကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားသီးနှံများကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။

မွေးမြူရေး

ရှေးယခင်က ‘ဝ’များသည် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များကို လိုက်လံသတ်ဖြတ်စား သောက်ကြပြီး နောက်ပိုင်းခေတ်များတစ်ဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသည်နှင့် အမျှ တိရစ္ဆာန်များကို လိုက်လံသတ်ဖြတ်ခြင်းအစား မွေးမြူခြင်းများပြုလုပ်လာ ကြသည်။ ထိုသို့မွေးမြူခြင်းသည် လူသားတို့၏ ခေတ်တစ်ခေတ်တိုးတက်လာခြင်း ပုံသဏ္ဌာန်ပင်ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ကျေးရွာများတွင် ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝမှု ၏ သင်္ကေတမှာ ကျွဲ၊ နွား၊ ကြက်၊ ဝက်ပိုင်ဆိုင်မှုပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူတစ်ဦးသည် ကျွဲ၊ နွား အကောင်နှစ်ဆယ်မှ တစ်ရာအထိပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ဆင်းရဲသားအများစု မှာ ကျွဲ၊ နွားတစ်ကောင်နှစ်ကောင် ပိုင်ရန်ပင်မလွယ်ကူလှပေ။

ကျွဲ၊ နွား မွေးမြူခြင်းတွင် နို့နှင့်အသားစားရန် သက်သက်အတွက် မွေးမြူခြင်း မဟုတ်ပေ။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ပွဲလမ်းသဘင်တွင် မသုံးမဖြစ် မပါမပြီးသော အသား (ဟင်းလျာ)အဖြစ် မွေးမြူကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့နောက် ကျွဲ၊ နွားများကို လယ်ယာလုပ်ငန်း၊ တောင်ယာလုပ်ငန်း များအပြင် ဝန်တင်နွားများအဖြစ် အသုံးပြုရန် လည်း မွေးမြူကြပါသည်။

ဝက်များကိုလည်း မွေးမြူကြပါသည်။ ဝက်မွေးမြူရာတွင် အဓိက အားဖြင့် စီးပွားရေးအရ မွေးမြူခြင်းမဟုတ်ဘဲ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအရ တစ်နှစ်တာ အတွင်းကျင်းပသော ပွဲလမ်းသဘင်များအတွက် ဝက်ကိုသာ အများဆုံးအသုံးပြုကြ သဖြင့် အိမ်တိုင်းလိုလိုပင် တစ်ပိုင်တစ်နိုင် မွေးမြူကြပါသည်။ ဝက်မွေးမြူရာတွင် အချို့ကခြံခတ်၍မွေးမြူကြသော်လည်း အများအားဖြင့် အိမ်အောက်တွင် ကြက်များနှင့် ရောနှော၍ လွှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကြက်တစ်အုပ်တစ်မမွေးမြူခြင်းကိုလည်း အိမ်တိုင်းလိုလို တွေ့ရသည်။ ကြက်မွေးမြူခြင်းမပြုသော ‘ဝ’အိမ်ဟူ၍ မရှိသလောက်ဖြစ်သည်။ ကြက်မှရသောဥ များကို စားသုံးမှုနည်းပြီး ကြက်ကလေးရရန်အတွက် သားဖောက်မွေးမြူကြသည်။ ဘဲမွေးမြူခြင်းကိုမူ အိမ်တိုင်းတွင် မတွေ့ရဘဲ အချို့အနည်းငယ်မျှသာ မွေးမြူကြသည်။

မွေးမြူရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မွေးဖက်ပေးခြင်း ဓလေ့ထုံးစံရှိကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ထိုဓလေ့မှာ ဆင်းရဲသောသူက ချမ်းသာသောသူထံမှ ကျွဲတစ်ကောင်မွေးဖက် ပေးပါဟု တောင်းရသည်။ ထိုအခါ ချမ်းသာသူက ကျွဲမတစ်ကောင်ပေးလေ့ရှိပြီး ကျွဲမမှ သားသုံးကောင်ပေါက်လျှင် ပိုင်ရှင်ကို နှစ်ကောင်ပေးရပြီး မိမိက တစ်ကောင်ရသည်။ ဝက်ဆိုပါက ငါးကောင်ပေါက်လျှင် မိမိက သုံးကောင်ရပြီး ပိုင်ရှင်အား နှစ်ကောင်ပေး ရသည်။ အချို့ချမ်းသာကြွယ်ဝသူ အနည်းစုသည် လား၊ မြင်း စသည်တို့ကို ပိုင်ဆိုင် ကြပြီး၊ ၎င်းတို့ ကို ဝန်တင်ရန်အတွက် အသုံးပြုကြသည်။

အခြားလုပ်ငန်းများ

မွန်ဂိုလီးယား ကုန်းပြင်မြင့်မှ လမ်းကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သို့ ဝင်ရောက်အခြေချနေထိုင်ခဲ့သော ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာပြည်တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် နှစ်ပေါင်းကြာရှည်စွာ မွန်တို့နှင့်အတူတကွ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် ယိုးဒယား (ထိုင်း)နိုင်ငံတွင်လည်း ရှိနေပြီးဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်ကာလတွင် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ မွေးမြူခြင်း အပြင် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ စစ်မှုထမ်းလုပ်ငန်းများ ပန်းတိမ်၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းရံနှင့် ရိုးရာဓလေ့ အိမ်တွင်း လက်မှုလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

ထို့နောက် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းမှ အခြေအနေအမျိုးမျိုးကြောင့် ယခု ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်း ကျိုင်းတုံ၌ ဝင်ရောက်အခြေချနေထိုင်စဉ်တွင် အထူးသဖြင့် စစ်မှုထမ်းခြင်း၊ အခြားသော ဒေသများနှင့် စီးပွားကုန်ကူးခြင်းနှင့် အိမ်တွင်းလက်မှုလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ၎င်းအပြင် ရိုးရာဓလေ့လုပ်ငန်းများဖြစ်သော တော(အမဲ)လိုက်ခြင်း၊ အိမ်ခြံ သီးနှံစိုက်ခင်းများ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းတိမ်၊ ပန်းရံ စသည့် အနုပညာလုပ်ငန်း များနှင့်အတူ အထူးသဖြင့် ဂျပန်ခတ်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်လေ့ရှိကြသည်။ အချို့ နေရာများတွင် ငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းကို အနည်းအကျဉ်းတွေ့ရသည်။

လက်မှုလုပ်ငန်းများ

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လက်မှုလုပ်ငန်းများမှာ ဂျပန်ခတ်ရက်ခြင်း၊ ပန်းတိမ်၊ ပန်းပဲ၊ ပန်းရံ လုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ မြေအိုး၊ မြေခွက်များပြုလုပ်ခြင်း၊ အုတ်ဖုတ်ခြင်း၊ တောင်း၊ ပလုံး၊ ဖျာ ဆန်ကော၊ ဆန်ကာများ ရက်လုပ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများသည် ပန်းတိမ်လုပ်ငန်းများကို လည်း လုပ်ကိုင်ကြပြီး၊ ငွေဆွဲကြိုး၊ ငွေလက်ကောက်၊ ငွေလည်ဆွဲ၊ ငွေနားတောင်း၊ ငွေနားဆွဲ၊ ငွေခြေကျင်း၊ ငွေဆေးတံ နှင့် အခြားသော ငွေထည်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးနှင့် အချို့နေရာများတွင် ချည်ထည် ပစ္စည်းအနည်းငယ်ကို ပြုလုပ်အသုံးပြုရောင်းချကြသည်။ ပုဆိန်၊ ရဲဒင်း၊ ဓါးမ၊ ဓါးမြှောင်၊ ဓါးရှည်၊ တံစဉ်၊ ထွန်ခြစ်၊ လှံနှင့် အခြားသောသံထည်ပစ္စည်းများကိုလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ ဝါးများဖြင့် တောင်းအမျိုးမျိုး၊ ဖျာ၊ ခမောက်နှင့် အိမ်သုံးပစ္စည်းများကိုလည်း ရက်လုပ်ရောင်းချကြသည်။

ဂျပန်ခတ်ရက်ခြင်း

ဂျပန်ခတ်ရက်ရန် အဓိကကုန်ကြမ်းဖြစ်သော ဝါဂွမ်းကို မိမိတို့ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်သာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဝါဂွမ်းကို ကဆုန်၊ နယုန်လ များတွင် စိုက်ကြပြီး သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် ခူးဆွတ်ကြပါသည်။ ‘ကရိုင်ဂရစ်’ (Kraung Grid)ခေါ် အစေ့ထုတ်သည့်ကိရိယာများကို အသုံးပြုခြင်း၊ ‘အက်ပွေး’ (Iet Poe)ခေါ် ကိရိယာဖြင့် ဂွမ်းကိုပွအောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ‘ခွမ်း’ (Khuang)ခေါ် ဗိုင်းငင်သည့်ကိရိယာ ဖြင့် ချည်ငင်ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အချို့က လမ်းလျှောက်ရင်း ချည်ထုတ်ယူနိုင်သည့် ‘ကလျံ’ (Kliang)ခေါ် ကိရိယာများကို အသုံးပြုကြသည်။ ရောင်စုံချည်ထည်ရရန်အတွက် (Niah)နီ(အ)ဟု ခေါ်သော အပင်တစ်မျိုးနှင့် အခြား

အရောင်ရှိသော အရွက်အခေါက်များကို အသုံးပြုကြသည်။ ထိုဂျပံခတ်ရက်ခြင်း လုပ်ငန်းမှ လွယ်အိတ်၊ စောင်၊ အဝတ်ထည်များ ရိုးရာဓလေ့ ဝတ်စားဆင်ယင်သော အထည်များတို့ကို ရက်လုပ်ကြသည်။

ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရေး

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ရှေးဦးစွာဝင်ရောက်လာသော ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မိမိနှင့် အုပ်စုဝင်တူသော မွန်၊ ပလောင် တို့နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းတွင် အတူတကွ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်ထိုအခါက ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရေးကို အတိအကျ မသိရသော်လည်း မြို့ပြများ စတင်ထူထောင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အနည်းအကျဉ်းခန့်မျှ ရှိမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သမိုင်းစာပေများတွင် အချို့နိုင်ငံခြားသား လူမျိုးများ သည် မွန်၊ ‘ဝ’၊ ပလောင်တို့နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်း ရှမ်းပြည်အရှေ့ ယခုလက်ရှိ ကျိုင်းတုံသို့ အခြေချနေထိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုကာလတွင်ဈေးကွက်သို့တင်ပို့ရောင်းဝယ်ရေးထက် မိသားစုဝမ်းစာဖူလုံရေးအတွက် လယ်ယာမြေစိုက်ပျိုးမွေးမြူခြင်းများကိုသာ အဓိကထား လုပ်ကိုင်ကြမည်ဟု ယူဆရပါသည်။

‘ဝ’နယ်တွင် ဈေးများမှာ ငါးရက်တစ်ဈေး ဖြစ်သည်။ ရွာတစ်ရွာ၏ ဈေး ဖိတ်နေ့နှင့်ဈေးနေ့ကို အနီးအနားရှိရွာများက သိကြသည်။ စာမတတ်သူများပင်လျှင် ဈေးဖိတ် နေ့ ဈေးနေ့ကို တွက်တတ်သည်။ ဈေးသည်များသည် ဈေးငါးရက်တစ်ပတ် လည်လာသည့် အထိ မိမိတို့ကုန်ပစ္စည်းများကို နွား၊ မြင်း၊ လား၊ ပခုံးထမ်း၊ ခေါင်းရွက် ပလိုင်းလွယ် စသည့်နည်း များဖြင့် လှည့်လည်ရောင်းချကြရသည်။ ဈေးသည် စီးပွားရေး အတွက် သက်သက်မဟုတ်ပဲ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာရေးတို့နှင့်လည်း အကျိုးဝင်သည်။ သတင်းစကားများ ဖလှယ် ကြသည်။ ဈေးနေ့တွင် တွေ့ရသော ရောင်းကုန်ပစ္စည်းများမှာအရက်၊ ခေါင်ရည်၊ ဝက်သား၊ ကြက်သား၊ အမဲသား၊ ကြက်၊ ဝက်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ခွေး၊ တောကောင်တိရစ္ဆာန်များ တောင်ယာဆန် လွှက်ခြောက်၊ ပဲပုတ်အခြောက်၊ ပဲပုတ်အစို၊ ပြောင်း၊ နှမ်းနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်အမျိုးမျိုးခြံထွက် ပစ္စည်းအသီးအနှံအမျိုးမျိုး အိမ်တွင်းလက်မှုပစ္စည်းအမျိုးမျိုးဖြစ်သော တောင်း၊ ပလိုင်း၊ ဖျာ၊ ဆန်ကော၊ ဆန်ကာ၊ ခမောက် စသည်တို့အပြင် ဂျပံခတ်ရက်ထည်များဖြစ်သည့် ပိတ်ကြမ်း၊ လွယ်အိတ်၊ အင်္ကျီ၊ ထမီ စသည့်အထည်များ ဆေးတံ၊ ဆေးရွက်ကြီးများနှင့် အခြားကုန်ပစ္စည်း များဖြစ်သည့်ဆီ၊ ဆား၊ ငရုတ်သီး၊ ကြက်သွန်ဖြူ၊ ကြက်သွန်နီ များနှင့်တကွ လူသုံးကုန်ပစ္စည်း အမျိုးမျိုး တို့ကို ရောင်းဝယ်ကြသည်။ ပစ္စည်းချင်းဖလှယ်ကြသည်ကများသည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး

ရှေးယခင်က ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် လူသွားလမ်း၊ လှည်းလမ်း၊ တိရစ္ဆာန်သွားလမ်း၊ မြစ်ချောင်းများတွင် လှေများ၊ ဖေါင်များဖြင့် ကူးလူးဆက်သွယ်ကြသည်။ အခြေအနေအရနေရာဒေသများစွာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ရသောကြောင့် အများအားဖြင့် ကုန်းကြောင်းဖြင့်သာ သွားလာကြသည်။ နောက်ဆုံး ယခုလက်ရှိ ‘ဝ’ဒေသသို့ရောက်သည့်အခါ တောတောင်အလွန်ထူထပ်သောကြောင့်မည်သည့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှုများမှမရှိဘဲ၊ ယဉ်ကျေးမှုရှိသော လူအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အဆက်ပြတ်ကာ သီးခြားကမ္ဘာလေးပမာ ဖြစ်နေရလေသည်။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ အကြောင်းကိစ္စမရှိပဲ အဆက်သွယ် ပြုလုပ်မှု ကူးသန်းသွားလာမှု နည်းပါးလှသည်။ အများအားဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ အသိမိတ်ဆွေများ ငါးရက်တစ်ဈေး၌ လာကြရင်းတွေ့ဆုံကြသည်များသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဈေးလယ်ခေါင်မှာပင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကွဲကွာနေသော အသိမိတ်ဆွေများအား ပြန်လည်တွေ့ရှိရသကဲ့သို့ မမောနိုင်မပန်းနိုင် စကားများ ထိုင်ပြောတတ်ကြသည်။ ရှေးယခင်က တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားလိုပါက ငါးမိုင် ခြောက်မိုင်မက လေးငါးရက်ခရီးကိုပင် ခြေလျင်လျှောက်ကြလေသည်။ ရှေး‘ဝ’လူမျိုးများသည် မိမိတို့၏ ရွာများကို ကုန်းမြင့် နေရာများတွင်သာ အများဆုံးတည်ဆောက်ကြပြီး ဖြတ်လမ်းများကိုသာ အများဆုံးအသုံးပြုကြသည်။

အခန်း (၄)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဘာသာစကား

ဤကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးတိုင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား ကိုယ်စီရှိခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အချို့သောလူမျိုးတို့တွင် ယင်းတို့၏ဘာသာစကားတိုးတက်ပြန့်ပွားနေသော်လည်း အချို့သောလူမျိုးတို့၏ သမိုင်းနှင့်ဘာသာစကားများမှာ ပုံပြင်ဒဏ္ဍာရီသဖွယ် ပျောက်ပျက်လု နီးပါးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ တိုးတက် ပြန့်ပွားရသည့်အကြောင်းရင်းမှာ မိမိတို့လူမျိုးနှင့် ဘာသာစကား၊ အက္ခရာစာပေများကို အမြော်အမြင်ကြီးမားစွာဖြင့် ကြံဆတွေးတော တီထွင် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်း၍ ဂရုတစိုက်ဆက်လက်ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်း ကောင်း၊ အချို့သောလူမျိုးတို့မှာမူ မိမိတို့လူမျိုး၏ဘာသာစကား၊ အက္ခရာစာပေသမိုင်း များကို တည်တံ့ခိုင်မြဲအောင် မထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း၊ ကြံဆတွေးတော၊ တီထွင်ပြုပြင်ပေးနိုင်မှုမရှိခြင်း၊ အသုံးမပြုနိုင်ခြင်း၊ ဂရုတစိုက်ပြန့်ပွားအောင်မဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း ပျောက်ပျက်ခဲ့ရခြင်း ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပေသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဘာသာစကား

မွန်-ခမာ အုပ်စုဝင် မွန်၊ ပလောင်၊ ‘ဝ’တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ရှေးအကျဆုံးဝင်ရောက် လာကြသော ဩစတြိုအေရှတစ် (Austro Asiatic) အနွယ်တွင်ပါဝင် သည့် လူမျိုးနွယ်များဖြစ်သည်။ ဩစတြိုအေရှတစ် ဘာသာစကားပြောမျိုးနွယ်စုတွင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ [ဗိုလ်မှူး ဘရှင် (၁၉၅၉)စာ ၂၇-၃၆၊ ၄၆-၄၇၊ ဒေါ်တင်ရီ ပါမောက္ခ (၁၉၉၉)စာ ၈၁]

ဘာသာစကား ခံနစ်

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသောတိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့သည် မွန်ဂို မျိုးနွယ်မှ ပေါက်ဖွားဆင်းသက်လာသူများဖြစ်သည်ဟု မနုဿဗေဒ ပါရဂူကြီးများက မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ယင်းတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အလေ့ အထစရိုက်များ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများ လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးများသည် ကွဲပြားမှုနည်း၍ တူညီမှုများသောကြောင့် ၎င်းတို့ပြောဆိုသော စကားအုပ်စု ခွဲခြားရန်လွယ်ကူသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဘာသာစကားတူညီမှုများလည်း

ရှိနေပြန်သည်။ ထိုကြောင့် လူမျိုးအုပ်စုကို ခွဲခြား၍စကားအုပ်စုကိုပါ ခွဲခြား နိုင်မှသာလျှင် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ဘာသာစကားစံနစ်ကို သိရှိနိုင်ပေမည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဘာသာစကား သဒ္ဒါဝါကျစီနည်းသည် အခြားသော လူမျိုးတို့၏ ဘာသာစကား သဒ္ဒါဝါကျစီနည်းများနှင့် တူညီမှုမရှိဘဲ ကွဲပြား ခြားနားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

(၁) ကျွန်တော်ထမင်းကို စားသည်။

Sawm	Aux	eep.
ဆောမ်	အိုက်	အေ့ပ်
စားသည်	ကျွန်တော်	ထမင်းကို

(၂) သင်ကလူငယ်ဖြစ်သည်။

Mawh	maix	kawn nyawm.
မော့	မိုက်	ကောန်ညောမ်၊
ဖြစ်သည်	သင်က	လူငယ်

ဖော်ပြပါအတိုင်း သဒ္ဒါဝါကျစီနည်း မတူကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြန်မာဘာသာ စကားတွင် ကံနှင့်ကြိယာနေရာပြောင်းလဲခြင်းပါ ကွဲလွဲသည်။

ဘာသာစကား၏ ထူးခြားချက်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းဝင်ရောက်နေထိုင်စဉ်ကတည်းက မွန်၊ ပလောင်တို့နှင့်အတူ ပူးတွဲလှုပ်ရှားနေထိုင်လာခဲ့ကြသဖြင့် မိမိတို့ကို မူလကိုယ်ပိုင်စကားအပြင် မွန်၊ ပလောင်လူမျိုးတို့၏ စကားလုံးဝေါဟာရအချို့ နှင့် တူညီနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ငါးကို ‘ဝ’တို့က ‘က’(Kax) ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ မွန်တို့ကလည်း ‘က’ ဟုပင်ခေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့အတူ ကျွဲကို ‘ဝ’တို့က ‘ကရတ်’(Krak) ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ ပလောင်တို့ကလည်း ‘ကရတ်’ ဟုခေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ‘ဝ’ဘာသာစကားထူးခြားချက်မှာ -

ထမင်း ‘စားသည်’ "Sawm" eep. ဆောမ်အေ့ပ်။

ဟင်း ‘စားသည်’ "Ih" taux အိတိုက်။

ပြောင်းဖူး ‘စားသည်’ "Sip" Sivawngဆိပ်စီဝေါင်း။

မုန့်ညင်းချဉ် ‘စားသည်’ "Piex" taux niex.ပဲ့တိုက်နဲ့. စသဖြင့် ‘စားသည်’ဆိုသည့်အခေါ်အဝေါ်သည် စားသောက်သည့်အစားအစာပေါ်မူတည်၍ ထူးထူးခြားခြား ကွဲကွဲပြားပြား ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုနေကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဒေသအလိုက် စကား

‘ဝ’လူမျိုးတို့ နေထိုင်ရာဒေသများသည် တောတောင်၊ လျှိုမြောင်၊
ချောက်ကမ်းပါး ပေါများပြီး လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှု ခက်ခဲသောကြောင့် တစ်ရွာ
နှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ် သွားလာဆက်ဆံမှု နည်းပါးကြသည်။
ထို့ကြောင့် စကားပြောဆိုကြရာတွင် လေယူလေသိမ်းကအစ ခေါ်ဝေါ် ပြော
ဆိုမှုများမှာ ဒေသကိုလိုက်၍ အနည်းငယ်ကွဲပြားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

- (၁) ‘အိမ်’ ကို - Nyiex ‘ညွဲ’
 -Nyex. ‘ညွေ’
 -Nyeeax. ‘ညိ’
 -Nyax. ‘ည’
 -Nyawx. ‘ညော့’

 (၂) ကြည့်ပါ -Jhak ‘ချဒ်’
 -Kia ‘ကိယား’
 -Gaig ‘ဂိုက်’
 -Lia. ‘လိယား’
 -Cawn. ‘ကြောန်း’

 (၃) မျှစ်ချဉ် -Khrah niex. ‘ခရာနဲ့’
 -Pong niex. ‘ပုံနဲ့’
 -Nyim niex. ‘ညင်းမိနဲ့’...စသည်ဖြင့်ဖော်ပြပါ
 အတိုင်းဒေသကို လိုက်၍ခေါ်ဆိုမှုများ ကွဲပြားကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ကျေးလက် ရှေးရိုး လက်ဆင့်ကမ်းမှု

ရှေး‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မိသားစုအလိုက်၊ အုပ်စုအလိုက် နေထိုင်ခဲ့ကြ၍
တောတောင်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်၏ ရွေ့လျားပြောင်းလဲမှုများကြောင့် အသိဉာဏ်များလည်း
အထိုက်အလျောက်ပြောင်းလဲလာ ကြသည်။ မိမိတို့၏အသိဉာဏ်များမပျောက်မပျက်အောင်
စကားထာများဖြင့်လည်းကောင်း ဆိုရိုးစကား များဖြင့်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ သားသမီးများအား
အရွယ်မတိုင်မီကပင် မိမိတို့ရိုးရာအလေ့အထ၊ အစား အသောက်၊ ဆင်ယင်ထုံးဖွဲ့မှု၊
ဆိုရိုးစကားများ၊ ကျန်းမာရေးကအစ မသဘာဝအဆုံး အိမ်တွင်းမှုကိစ္စများ၊ ယဉ်ကျေးမှုလေ့
များကို လက်ဆင့်ကမ်း သွန်သင်ဆုံးမပေးလေ့ရှိကြသည်။

ရိုးရာ ပုံပြင်

—ယုံသင့်မှယုံ

ရှေးအခါက နွားချိုသည် ကျွဲချိုကဲ့သို့ရှည်ခဲ့သည်။ အခြား တိရစ္ဆာန်များက နွားကို အလွန်ကြောက်ကြသည်။ ကျားကပိုကြောက်သည်။ အနားသို့ပင်မကပ်ရဲပေ။ တစ်ခါသော် ကျားကနွားနှင့်ဆုံတွေ့မိရာမှ စကား ပြောဖြစ်ကြလေသည်။ ချစ်တဲ့အစ်ကိုကြီး နွားရယ် ခင်ဗျားရဲ့ချိုက ဒီလိုရှည် နေတာ တောထဲသွားသည့်အချိန်မှာ သစ်ကိုင်း၊ ချုံနွယ်များ နှင့်ငြိမည်ကို စိုးရသည်။ ဒါကြောင့်တိုအောင်ဖြတ်လိုက်ပါလားဟုပြောလေသည်။ နွားဟူသောသတ္တဝါတွင်‘ဘို့’တစ်‘ဘို့’သာရှိ၏။ စဉ်းစားနည်းကလည်း အဘက် ဘက်မစဉ်းစားတတ်။ တစ်ဘက်တည်းသာစဉ်းစားတတ်၏။ နွားက ကျား၏ စကားကို ကြားရသည့်အခါ သူငယ်ချင်းကောင်း၏စကားဟု ယုံမှတ်၍ဝမ်းသာ ခဲ့လေသည်။ အသားစားသတ္တဝါမဟုတ်သော ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ သမင်၊ ဒရယ် စသည်တို့သည် မြက်ကိုသာ စားကြသည်။ မြက်များပေါက်ရာ လွင်ပြင်ပြန့်တွင်သာ ကျက်စားလေ့ရှိကြသည်။ နွားတို့သည်လည်း မြက်စား သတ္တဝါဖြစ်၍ လွင်ပြင်ပြန့်မြက်ခင်းတွင်သာ ကျက်စားလေ့ ရှိသည်။ ချုံနွယ်၊ ပိတ်ပေါင်းများအတွင်းသို့ တိုးဝင်ရခြင်းသည် အရေးပေါ်အခြေအနေ တခါတရံကိစ္စမျှသာဖြစ်သည်။ နွားသည်ကျား၏ဖြားယောင်းသွေးဆောင်သော စကားကို ယုံသင့်မယုံသင့် စိစစ်ပိုင်းခြားခြင်းမပြု၊ ကျား၏စကားကို အလွယ် တကူယုံကြည်မိခဲ့လေ သည်။ ယုံကြည်သည့်အတိုင်း သူငယ်ချင်းကျား ... ခင်ဗျားပြောသလို တကယ်ဟုတ်တယ်။ ခင်ဗျားကပဲ ကျနော်ချိုကို တိုအောင် ဖြတ်ပေးပါ။ နွားစကားကို ကြားရသောအခါကျားစိတ်တွင်းကပျော်သွားသည်။ ဤတွင်ကျားက ခါးသွားယူ၍ နွားချိုကို တိုအောင်ဖြတ်ပစ်လိုက်သည်။ နွားချို တိုသွားသောကြောင့် နွားတွင် မိမိကိုယ်ကိုကာကွယ်ရန်ချို (လက်နက်)မရှိ တော့ပေ။ နွားတွင်ချိုတိုသွားသဖြင့် ကျားကနွားကို မကြောက်တော့ပေ။ ထိုသို့နွားများ ချိုတိုသွားသော အချိန်မှစ၍ ကျားတို့သည် နွားတို့ကို တွေ့ရာ အရပ်တွင်ကိုက်သတ်၊ စားသောက်တော့သည်။ နွားသားကို ရိုးအီလာသော အခါတွင် ကျွဲသားကို စားချင်လာပြန်သည်။ ထိုအခါကျားကကျွဲကို သွေးဆောင် ပြန်တော့သည်။ ချစ်ကိုကြီးကျွဲ...ခင်ဗျားချိုက ဒီလောက်ရှည်နေတာ တွေ့ရတာ အကျည်းတန်လွန်းလှပါသည်။ တောချုံများအတွင်း သွားလာ အစာရှာရာ တွင်လည်း မလွတ်လပ်ပါ။ ဒါကြောင့် ရှည်နေသောချိုကိုဖြတ်သင့်ပါသည်ဟု ပြောသည်။ သို့သော် ကျွဲက သူချိုကို အမြတ်တနိုးရှိလှသည်။ ကျားက မိမိအားအကျိုးမဲ့စေရန် သွေးဆောင်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း အကဲခတ်မိလေသည်။

ကျွဲက ငါ့ချိုကိုငါမဖြတ်နိုင်၊ ငါ့ရဲရှည်လျားတဲ့ချိုက ငါ့ကိုအကာအကွယ်ပေးနိုင်သည်။ ငါ့ကိုအန္တရာယ်ပြုမည့် မည်သည့်အရာကိုမဆို ငါ့ချိုဖြင့် တွန်းလှန်ပစ်နိုင်သည်။ ကျားက ကျွဲ၏ခက်ထန်မာကြောပြတ်သားသောဆုံးဖြတ်ချက်ခိုင်မာသောအဖြေကို ကြားရသည်နှင့် တုန်တုန်လှုပ်လှုပ်အကြောက်ကြီးကြောက်ရွံ့ပြီး ကျွဲအပါးမှ ဝေးရာသို့ပြေးလေတော့သည်။

ဆိုရိုးစကား

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် စကားပြောဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အမှားအယွင်းနည်းပါးအောင်၊ အများအကျိုးဖြစ်ထွန်းအောင်ရည်ရွယ်လျက် အသိအမြင်ပညာပေးမှုများကို စကားထာဆိုရိုးစကားများဖြင့် ပြောဆိုလေ့ရှိ ကြသည်။

- (၁) Phoik ex khaox ex sawg nawng, ex prawng praix ex sawg kuad. (ဖျွက်အေခေါက်အေဆောက်နုန်း၊ အေပရောင်းပရိုက်အေဆောက်ဂွဒ်.)
တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်မှာ သစ်ကိုချွန်လျှင် တုံးကိုရှာ၊ မှုခင်းကြုံလျှင် သက်ကြီးရွယ်အို များကိုရှာ ဟုဆိုသည်။
- (၂) Lang bung ak ex puing klang, lang sog rhawm ex tom prawng praix.
(လန်းဘွန်းအတ် အေတွမ်ပွင်းကလန်း လန်းဆုပ်ရောင်အေတွမ်ပရောန်ပရိုက်)
တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်မှာ လေးကိုင်းရှည်မှ စွန်ငှက်ပစ် - စိတ်ရှည်နိုင်မှ ပြဿနာကိုရှင်းပါဟု ဆိုသည်။

သံချပ်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် အချင်းအရာတစ်ခုခုကို အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်ပြီးစီးသွားသည့် အခါ ရိုးရာဓလေ့ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများ၊ ပွဲလမ်းသဘင်များကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ယင်းအချိန်အခါမျိုးတွင် တစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း သံချပ်ထိုး၍ သီဆို လေ့ရှိကြသည်။

- (၁) Ox tix kawng ang chix mawh pang, ra loe kawng tom chix mawh pang, Ex ha ... ex ha ex...
(အို.တိကောင်းအန်းချိမော့ပန်း - ရားလွေးကောင်းတွမ်ချိမော့ပန်း။
အေဟာ...အေးဟာ...အေ)

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မြန်မာအဓိပ္ပါယ်မှာ... ဝါးတစ်ပင်တည်းနှင့် ဝါးရုံမဖြစ်နိုင် သုံးလေး
ပင်မှဝါးရုံဖြစ်နိုင်သည်... သိပ်ဟုတ်တာပေါ့ သိပ်မှန်တာပေါ့။

(၂) Nyiex tix lhang ang chix mawh yaong, ra loe nyiex tom chix
mawh yaong, Ex ha ... ex ha ex...

(ညှဲတိလှန်းအန်းချီမော့ယောင်း - ရာလွေညှဲတွမ်ချီမော့ယောင်း
အောဟာ...အေးဟာ...အော့)

မြန်မာအဓိပ္ပါယ်မှာ... တစ်အိမ်တည်းနှင့် ရွာမဖြစ်နိုင် သုံးလေးအိမ်မှ
ရွာဖြစ်နိုင်သည်... သိပ်ဟုတ်တာပေါ့ သိပ်မှန်တာပေါ့။

စကားပုံ

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့၏ရင်သွေးများ၊ ကလေးများကို လိမ္မာရေး
ခြား ရှိစေရန်၊ သက်ကြီးရွယ်အို၊ မိဘ၊ ဆရာသမားများကို ရိုသေလေးစား
တတ်ရန်၊ မိမိတို့၏ လူမျိုးကို ချစ်ခင်မြတ်နိုး၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိစေရန်
စကားပုံများဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမခဲ့ကြလေသည်။

(၁) Situx vaig ex ox tix pang, Sikang lih ex daux tix mu.

(စတုဂိုက်အော့အိုတိပန်း၊ စကန်းလိအော့တိုက်တိမူး)

ဒို့ခါးရိုးက တစ်ရုံတည်းဝါး၊ ဆင်းသက်တာက တစ်မြေတည်းသား။

(၂) Kieh mawh lox tix mu, hu tix diang.

(ကယ့်မော့လို့တိမူ ဟူးတိ ဒဲန်း။)

တစ်သံတည်းထွက်၊ တစ်ညီတည်းလျှောက်။

ဤစကားပုံများသည် ‘ဝ’လူမျိုးများအချင်းချင်း စည်းလုံး
ညီညွတ်မှုရှိစေရန် အချင်းချင်းတိုင်ပင် ကူညီမှုရှိစေရန် ဆုံးမပညာ
ပေးသည့်စကားပုံ ဖြစ်ပါသည်။

တဘောင်

အတိတ် နိမိတ် တဘောင် စသည်တို့မှာ လူမျိုးတိုင်းတွင်ရှိသော
ရှေးအယူအဆများ ဖြစ်သည်။ ရှေးအစဉ်အလာကတည်းက သုံးစွဲခဲ့သော
နိမိတ်စကားဖြစ်သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့မှာလည်း နောင်တွင်မည်သို့ဖြစ်မည်ကို
ကြိုတင်သိရှိနိုင်ရန် အဆောင်နိမိတ်၊ တဘောင်အတိတ်တို့ကို ပြောဆိုလေ့
ရှိကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

Brah ju mhan ngai, cai lhah khaox.-

(ပရကျူ၊ မန်းငိုင် ကြိုင်လှခေါက်၊)

“ကံခေ၊ မျက်စုံ၊ ငွေသစ်ရွက်သုံး”

အနာဂတ်ကာလနောင်လာနောင်သားများသည် ကံခေမည်၊
အရောင်မျိုးစုံ မြင်ရမည်၊ ငွေသစ်ရွက်များကို သုံးစွဲရမည်ဟု ဆိုသည်။ ‘ကံခေ၊
မျက်စုံ၊ ငွေသစ်ရွက်သုံး’ဆိုသည့်သဘောဖြစ်သည်။ လာမည့်အနာဂတ်ကာလ၌
မွေးဖွားလာမည့်လူသားများတို့သည် ကံမကောင်းဖြစ်မည်၊ မမြင်ဖူးသည့်
အရာများကို မြင်ရမည်။ ရွှေတုံး၊ ငွေတုံးတို့ကို အသုံးပြုမှုအစား ငွေစက္ကူ
(ငွေသစ်ရွက်)များကို အသုံးပြုကြရမည်ဟု ရှေးလူကြီးများက တဘောင်အဖြစ်
ကြံပြောခဲ့ကြသည်။

အခန်း (၅)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏အနုပညာ

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဂီတ

ဂီတအနုပညာသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိလူမျိုးတိုင်း နေရာဒေသတိုင်းတွင် ရှိသည်။ မိမိလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာစံစားချက်များမှ ကိုယ်ပိုင် ဂီတသံစဉ်များ တူရိယာပစ္စည်းများ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ ထိုနည်းတူ ‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင်လည်း ဂီတသံစဉ်များ ရှိသည်။ အများဆုံးမှာအချစ်သီချင်းများဖြစ်သည်။ ထုတ်လုပ်ရေးနှင့်လူမှုဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ရိုးရာသီချင်းများကိုလည်း သီကုံးစပ်ဆိုကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများသည် အများအားဖြင့် တေးသီချင်းများကို လက်တန်းဆိုကြသည်။ အချို့မှာ နီးစပ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆင်တူ၍ အများအားဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် တီထွင်သော ဂီတသံစဉ်များဖြစ်သည်။ ကနဦးအစ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဂီတအခြေခံများကို လက်လှမ်းမမီသော်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့ ကျိုင်းတုံမြို့ကို စတင်တည်ထောင်ချိန်တွင် မြင့်မားသော ဂီတအနုပညာများ ထွန်းကားလျက်ရှိကြောင်း ယခုထက်ထိ တည်ရှိနေသော စည်တော်ကြီးကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် သိရှိနိုင်သည်။

ဂီတအခြေခံ၏ထူးခြားချက်

‘ဝ’လူမျိုး ဂီတအခြေခံ၏ ထူးခြားချက်မှာ ‘ဝ’လူမျိုးများသည် နေရာဒေသ အချိန်အခါ အခြေအနေတို့ကိုလိုက်၍ ဂီတသံစဉ်များကို ခွဲခြား၍အသုံးပြုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ စစ်အောင်မြင်လျှင် ဂီတတစ်မျိုး၊ စစ်ရှုံးလျှင်ဂီတသံကတစ်မျိုး၊ အသုဘလက်ထပ်မင်္ဂလာ၊ အိမ်သစ်တက်မင်္ဂလာ၊ နတ်ပူဇော်ပွဲ၊ တောလိုက်သည့်အခါ၊ အပျို လူပျိုလှည့်လည်သည့်အခါ၊ ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ဝမ်းသာခြင်းအထိမ်းအမှတ် အမျိုးမျိုးဖြင့် တူရိယာများ အသုံးပြု၍ ဂီတသံစဉ်များ ဖော်ကျူးကြပါသည်။

ထိုသို့ဖော်ကျူးရာတွင် အသံနေအသံထား သံစဉ်အနိမ့်အမြင့် ယူပုံ ယူနည်း မတူညီကြပါ။ အချို့မှာ အသံကို တစ်ပြေးတည်း ဆွဲ၍ဆွဲ၍ ငြိမ်သက်အေးဆေးစွာ သီဆိုကြပြီး၊ အချို့မှာမူ အသံကို အမြင့်ဆုံးထိ တင်၍ ပဲ့တင်သံများရှိခတ်သည့်အထိအော်ဆိုပြီးလျှင် ရုတ်တရက်အလွန်တိတ်ဆိတ်စွာ အသံကိုအနိမ့်ဆုံးသို့ နိမ့်ချလိုက်ပြီး၊ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်

— ‘ဝ’သမိုင်း —

သွား သလို ခံစားရသည်။ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများနှင့် ကပွဲများတွင်မူမြူးမြူးကြွကြွ အားအင် အပြည့်ဖြင့်သံပြိုင်သီဆိုသော အသံမှာတော့တောင်တစ်ခုလုံး ဂီတသံများဖြင့်ဖုံးလွှမ်းသွားပါသည်။ ထို့အပြင် အပျိုလူပျိုများတွင်လျှို့ဝှက်သော ဂီတသံစဉ်များဖြင့် ဆက်သွယ်မှုများ ရှိကြသည်။

ရိုးရာသီချင်း

‘ဝ’လူမျိုးများတွင် ရိုးရာသီချင်းများစွာရှိသည်။ ရှေးအခါက ‘ဝ’လူမျိုး များသည် တစ်မျိုးသားလုံး အုပ်ချုပ်သည့် ခေါင်းဆောင်မရှိသေး၍ သူ့အုပ်စု ကိုယ့် အုပ်စု၊ သူ့ရွာကိုယ့်ရွာဖြင့် နေထိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရာဓလေ့သီချင်း များမှာ ဒေသအလိုက် ကွဲပြားခြားနားသွားကြပါသည်။

နေရာဒေသအလိုက် ရိုးရာသီချင်းအမျိုးအစားများစွာရှိသည်။ ရိုးရာသီချင်းများတွင်လည်း သူ့နေရာနှင့်သူ၊ သူ့အချိန်ခါနှင့်သူ၊ သူ့အဓိပ္ပါယ်နှင့်သူ ရှိ၍ အလွန်နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ကောင်းလှသည်။

- လူပျိုအပျိုလှည့်သီချင်း
- အိမ်သစ်တက်မင်္ဂလာ သီချင်း
- အသုဘ အခမ်းအနားသီချင်း
- တောင်ယာသွားသီချင်း
- ကလေးချော့သီချင်း
- တောတောင်ရေ၊ မြေများ သဘာဝရှုခင်းများကို တင်စားဖော်ကျူးသော သီချင်း
- စစ်အောင်ပွဲသီချင်း စသည်စသည်ဖြင့် များစွာရှိသည်။

ဂီတတီထွင်ဖန်တီးမှု

ရှေးယခင်က ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် နေထိုင်စဉ်ကာလက မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်တီထွင်ထားသော ဂီတသံစဉ်နှင့် အခြားသော လူမျိုး များ၏ ဂီတသံစဉ်များ ပေါင်းစပ်၍ အသုံးပြုလာကြမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့သော် ကျိုင်းတုံကို တည်ထောင်ပြီးအချိန်မှစ၍ ကိုယ်ပိုင် ဂီတဆန်းသစ်တီထွင်ဖန်တီးမှုများကို ပိုမိုတွေ့ရှိလာ ရပါသည်။ ဂီတသံစဉ်အမျိုးမျိုး ဂီတတူရိယာအသွယ်သွယ် တီထွင်ဖန်တီး ပြီး၊ လူသားဘဝကို တောတောင် လျှိုမြောင်ကြားတွင် ကိုယ်ပိုင်ဓလေ့ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုများ

အဖြစ် တီထွင်ဖန်တီးအသုံးပြုလာကြပါသည်။ အစပထမတွင် သဘာဝ အသံနှင့် တူရိယာများဖြစ်သော လေချွန်ခြင်း၊ သစ်ရွက် ဝါးရွက်များတို့ကို မှုတ်၍ ဂီတသံစဉ်ဖော်ကျူးခဲ့ရာမှ အသံပိုမိုစုံလင်သော ဝါးပုလွေများတီထွင် ဖန်တီးအသုံးပြုလာကြပါသည်။ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် တီးခတ်သံစဉ်ဖြစ်သော ကြိုးတပ်တူရိယာများကိုလည်း ဖန်တီးဖော်ထုတ် အသုံးပြုလာကြသည်။ ထိုမျှမက လေမှုတ်တူရိယာ တစ်မျိုးတည်းကိုသော်လည်းကောင်း ကြိုးတပ် တူရိယာတစ်မျိုးတည်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသုံးပြု၍ ပိုင်းဖွဲ့ သီဆိုကခုန်မှု များလည်းရှိကြသည်။ သားရေဖြင့်ကျက်ထားသော ရိုက်တီးတူရိယာ ဗုံ၊ စည်တို့ကိုမဏ္ဍိုင်ပြု၍ လေမှုတ်တူရိယာများ ကြိုးတပ်တူရိယာများနှင့်တွဲဖက် ပေါင်းစပ်ကာ ‘ဝ’အမျိုးသားသံစုံတီးပိုင်းကို ဖွဲ့စည်းပြီး ဂီတအနုပညာများ ထွန်းကားခဲ့ဟန် တူပါသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ တူရိယာ လေမှုတ်တူရိယာ

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏လေမှုတ်တူရိယာမှာ ရှေးရိုးအစဉ်အလာ သဘာဝ ဂီတတူရိယာ ဖြစ်သည်။ လေမှုတ်တူရိယာ အမျိုးအစားများစွာ ရှိပါသည်။

- (၁) ဗြောင်း (Byaong) ခေါ် ဗူးပုလွေ
- (၂) ပီး (Pi)ခေါ် ရိုးရိုးဝါး ပုလွေ
- (၃) လော့လေး (Lawk le) ခေါ် ဘေးမှ မှုတ်ရသော ပုလွေ
- (၄) ရှောင်း (Shiao) ခေါ် ဝါးပုလွေ တစ်မျိုး
- (၅) ဒစ် (Teet) ခေါ် ကျွဲချို
- (၆) ရဟမ်း (Rhaung)ခေါ် ဝါးနီး တူရိယာ
- (၇) ပီးလု (Pi lhax) ခေါ် သစ်ရွက်မှုတ် တူရိယာ

စသည်ဖြင့် များစွာရှိသည်

ဝါးနီးတူရိယာရဟမ်း ကို အချို့ကကြေး [လတ် (Lad) သို့မဟုတ် တောင်း(Tawng)] ဖြင့်ပြုလုပ်သည်။ ပုလွေမှာ ရှေ့မှတ်ပုလွေတွင် အပေါက်(၇)ပေါက်နှင့်(၆)ပေါက်ဟူ၍ရှိသည်။ ဘေးမှတ်ပုလွေတွင်(၆)ပေါက် (၂)ပေါက်စသဖြင့်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ လေမှုတ်တူရိယာများကို ကျွမ်းကျင်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သူများ မှုတ်၍ ပေါ်ထွက်လာသောအသံကို ကြားရသောလူများအဖို့ စိတ်နှလုံး ထဲအထိ ခံစားလွှမ်းဆွတ်ကြရသည်။ အချို့သော အပျိုလေးများမှာ လူပျိုလေး များ၏လေမှတ်တူရိယာကြောင့် မျက်ရည်ကျရသည်အထိ ခံစားကြရပါသည်။ ထိုနည်းတူ လေမှတ်တူရိယာသံစဉ်များတွင် သာယာကြည်နူးဖွယ် စိတ်ရွှင်လန်းတက်ကြွဖွယ် ခံစားမှုများ ကိုလည်း ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

ကြိုးတပ်တူရိယာ (တယော)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ တယောမှာ ကြိုးတစ်ချောင်းတပ်၊ ကြိုးနှစ်ချောင်း တပ်ရှိပြီး၊ ထိုးတံနှင့်ထိုးရသောတူရိယာဖြစ်သည်။ တယောထိုး၍ ထွက်ပေါ် လာသော အသံသည် အလွန်နားဝင်ချို၍ လွှမ်းဆွတ်ဆွေးမြေ့ဖွယ်ကောင်း လှပါသည်။

ကြိုးတပ်တူရိယာ (ခတ်တီး)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ခတ်တီးတူရိယာမှာ ကြိုး(၃-၄)ကြိုးတပ်၍ ခတ်ပြီးတီးရသော တူရိယာ ‘တင်း’(Ting)ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ထည်များကို သစ်၊ ဝါး စသည်တို့ဖြင့်ပြုလုပ်ထားပြီး ကြိုးများကိုမူ လျှော်ကြိုး၊ မြင်းခြံ၊ စသည်တို့ ဖြင့်အသုံးပြုကြပါသည်။ ထိုခတ်တီးတူရိယာ များကို ‘ဝ’လူမျိုးဒေသတိုင်း လိုလိုတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ထိုတူရိယာနှင့် လူပျိုအပျိုလှည့်ခြင်း၊ မီးပွဲကွဲခြင်း၊ အိမ်သစ်တက်မင်္ဂလာနှင့် အခြားပွဲလမ်းသဘင်များတွင် အသုံးပြုကြပါသည်။

ရှိုက်တီးတူရိယာ (ဗုံ၊ အိုးစည်)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဗုံ ကရိုင် (Kraung)သည် သစ်မာသားများကို အသုံး ပြု၍ ဗုံ၊ အိုးစည်၊ ပုံစံပေါ် ထွင်းဖောက်ပြုလုပ်ပြီး ကျွဲသားရေ သို့မဟုတ် နွားသားရေဖြင့် ကျက်ထားသည်။ လိုအပ်သောအသံရရန်အတွက် ကောက်ညှင်းပေါင်း သို့မဟုတ် မြေစေးဖြင့် သားရေပြင်အလယ်တည့်တည့် တွင် ထား၍ အသံညှိယူရသည်။ ‘ဝ’အိုးစည်သည် ရှမ်းအိုးစည်ထက်တို၍၊ လားဟူအိုးစည်နှင့်ခတ်ဆင်ဆင်တူသည်။ အရွယ်အစားအားဖြင့် ထိပ်လုံး ပတ်သည် အောက်ခြေပေါက် လုံးပတ်ထက် အနည်းငယ်ကြီး၍ အချင်းဝက် (၈)လက်မမှ (၁၀)လက်မခန့်အထိ ရှိသည်။ အရှည်မှာ (၄)ပေ မှ (၅)ပေခန့်

အထိ ရှည်၍ အနည်းငယ်လေးလံသည်။ ဗုံ သို့မဟုတ် အိုးစည်ကို မောင်း၊ လင်းကွင်း စသည့်ဂီတတူရိယာများနှင့် တွဲဖက်၍ နှစ်သစ်ကူးပွဲ မီးပုံပွဲအက ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများတွင် တီးခတ်လေ့ရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် စည်အမျိုးမျိုးရှိသည်။ နှစ်ဖက်တီးစည်၊ စည်တို၊ ဖါးစည် စသည်ဖြင့်တွေ့ရှိရသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် အထူးသဖြင့် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀)ဝန်းကျင်ခန့်က ပြုလုပ် ခဲ့သော စည်တော်ကြီး ကို ကျိုင်းတုံမြို့တွင် ယခုထက်တိုင်တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ သစ်စည်

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ သစ်စည် (Krawg) ကို သစ်ယား (Khaox kraux) ဖြင့်ပြုလုပ်သည်။ သစ်တုံးကို အလယ်မှအလျားလိုက် ထွင်းဖောက်ပြီး အထဲသို့ အခေါင်း ဖြစ်အောင် ထွင်းဖောက်ရသည်။ ထိုနောက် ဖိုသံ၊ မသံထွက်လာရန် အခေါင်းထဲတွင် အသံညှိယူ ရသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် သစ်စည် (Krawg) တစ်စုံ ထွင်းဖောက်ထား၍ သစ်စည် အကြီးကို အမေ၊ အငယ်ကို သမီး ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။

သစ်စည်

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ တူရိယာများအနက် အမျိုးသားလက္ခဏာဆောင်သော တူရိယာမှာ သစ်စည် (Krawg) ဖြစ်သည်။ နတ်ဆရာက ကြက်ဥတစ်လုံးနှင့် မွေးနုပေါက်စကြက်ကလေးကို လည်လှီးပြီး၊ ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ကာ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပေးသော အပြစ်အနာကင်းသည့် သစ်ယားပင်ကို ခုတ်လှဲရသည်။ သစ်ပင်ခုတ်လှဲပြီးပါက ကြက်ဖအနီ၏သွေးကို ပက်ဖျန်းပြီး လိုအပ်သလိုဖြတ်တောက်၍ တောတွင်းမှဆွဲထုတ်ကာ သစ်စည်ဖြစ်ပေါ်လာ အောင် အကြမ်းထွင်းထုကြသည်။ ထွင်းထုပြီးသော သစ်တုံးကို နတ်ဆရာ သို့မဟုတ် ရွာလူကြီးက ရေစင်သွန်းဖျန်းရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ပေးရသည်။ သစ်တုံးကိုဆွဲသောရွာသားများကအပြန်အလှန်အားပေးသောသီချင်းမှာ ...

ဟေ...ဟေ...ဆွဲကြစို့၊ သစ်စည် (He...he... krud ex krawg)

ဟေ...ဟေ...ဆွဲကြစို့၊ သစ်စည် (He...he... krud ex krawg) ကို သံပြိုင်သီဆို၍ အားကြိုးမာန်တက် တပျော်တပါး ရွာသို့ဆွဲကြသည်။ ရွာသို့ ရောက်ပြီးနောက် အမေအို၏ လမ်းညွှန်ပြသအကြံပြုချက်အတိုင်း သစ်စည်

(Krawg) ကို ထုထွင်းအောင်မြင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထွင်းထုရရှိသည့် အင်္ဂါရပ် နှင့်ပြည့်စုံသော သစ်စည်ကို အောင်မြင်မှု အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ကျွဲလှံထိုးပွဲ ကျင်းပကာ ကျွဲသွေးဖြင့် ပက်ဖျန်းပြီး ရွာခေါင်း၏အိမ်အနီးတွင်သော် လည်းကောင်း၊ ရွာလယ် တွင်သော်လည်းကောင်း တဲထိုး၍ တဲအတွင်းတွင် သိမ်းဆည်းထားလိုက်ကြတော့သည်။

သစ်စည်သည် အပြင်ပန်းအားဖြင့်ကြည့်လျှင် လွယ်ကူသည်ဟု ထင်ရ သော်လည်း ထွင်းထုရာတွင် အလွန်ပင်ခက်ခဲလှသည်။ အင်္ဂါရပ်နှင့်ပြည့်စုံ သောသစ်စည် (Krawg) ကောင်းတစ်ခုရရှိရန် ကျွမ်းကျင်လိမ်မာသော သစ်ထွင်းပညာတတ်မြောက်ရန် လိုအပ်သည်။ အင်္ဂါရပ် နှင့်ပြည့်စုံသော သစ်စည် (Krawg) ကို တီးခေါက်လိုက်ပါက -

ဒုတ်...ဒစ် ကိန်းမကကြား (Dok - dit hoek Keng Max)

ဒုံး...ဒုံး ကျိုင်းတုံသို့လား (Dong...dong hoek Keng Tung) ဟု ရှေးလူကြီးများက ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားစွာပြောဆိုလေ့ရှိသည်။

သစ်စည် (Krawg) ကို ထွင်းချင်သည့်အချိန်တိုင်းတွင်လည်း ထွင်းခွင့် မရ၊ ထွင်းလို သူတိုင်းလည်း ထွင်းခွင့်မရှိ၊ ရွာခေါင်းများ၏ ခွင့်ပြုချက်ရှိမှသာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရသည်။

သစ်စည်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည်လည်းအရေးပေါ်အကြောင်းချင်းရာများ ရှိလာသည့် အခါတွင် မိမိရပ်ရွာ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသအတွင်း အမြန်ဆုံးအသိပေး အချက်ပြ အကြောင်းကြားနိုင်ရန် တွေးတောကြံဆကြရာမှ သစ်စည်ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။

သစ်စည် အသုံးဝင်မှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သဘာဝကပ်ဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်နိုင်မည့် အချင်းအရာ အခြေအနေများကို မှန်းဆတွက်ချက်နိုင်သည့်အခါတွင် အသိပေးအကြောင်းကြားရာတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိရပ်ရွာဒေသလူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ထိပါးနှောင့်ယှက် အန္တရာယ်ပြုမည့် ရန်သူများ၏ လှုပ်ရှားမှုအရိပ်အယောင် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိ လာသည့်အခါတွင် စုပေါင်းခုခံကာကွယ်ရေးအတွက် လှုံ့ဆော်စုစည်းရာတွင်လည်းကောင်း

တီးခေါက်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ အခြားအုပ်စုတစ်ခုမှ မိမိဒေသအုပ်စုကို စစ်ရေးအရ ထိပါးနှောင့်ယှက်လာမှုကို ခုခံတွန်းလှန်အောင်ပွဲဆင်သည့်အခါ တွင်သော်လည်းကောင်း မိမိအုပ်စု မှ အခြားအုပ်စုကို စစ်ရေးအရ သွားရောက် တိုက်ခိုက်အောင်ပွဲဆင်လာသည့်အခါတွင်သော် လည်းကောင်း စစ်ပွဲအောင်မြင် သည့်အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် သစ်စည်ကို တီးခေါက်လေ့ရှိကြသည်။ နှောင်းပိုင်း ကာလများရောက်သောအခါ သစ်စည်ကိုပင်အနုပညာတူရိယာပစ္စည်းတစ်ခု အဖြစ် တိုးချဲ့အသုံးပြုလာကြသည်။

-အခြေခံအသုံးဝင်မှု

ကနဦးအစက ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာသစ်စည်ကို မိမိဒေသအုပ်စု တစ်ခုလုံးအကျိုးအတွက် အသိပေးနှိုးဆော်စုစည်းရန်အတွက် တီးခေါက် အချက်ပေးရာတွင် အသုံးပြုခဲ့ကြ သကဲ့သို့ နှောင်းကာလ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့၏ရိုးရာသစ်စည်ကို အနုပညာဂီတတူရိယာ ပစ္စည်းတစ်ခုအဖြစ်လည်း အသုံးပြုလာကြသည်။

-အသုံးဝင်မှု၏ ထူးခြားချက်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည်အုပ်စုခေါင်းဆောင်၏ရွာတွင် ထားရှိသည့်သစ်စည် ကို အဆက်မပြတ် မရပ်မနား တီးခေါက်သံ ပေါ်ထွက်လာသည်နှင့်တစ်ပြိုင် နက် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဦးနှောက်တွင် အရေးပေါ်ကိစ္စရှိလာပြီဟု ချက်ချင်းအသိ ဝင်လာကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ရိုးရာသစ်စည်ကို ဂီတတူရိယာပစ္စည်း အဖြစ်အခြားဂီတတူရိယာပစ္စည်းများနှင့် တွဲဖက်အသုံးပြုလာကြသည့်အခါ တွင်လည်းသစ်စည်၏သာယာငြိမ့်ညောင်းသော တီးခေါက်မှုသံစဉ်ကို ကြားရ သည့်အခါ ခွဲခြားစွာပင်ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းကို လည်း ကွဲကွဲပြားပြား သိရှိနားလည်ကြသည်။

သစ်စည်ကို အကြောင်းမဲ့တီးခေါက်ခွင့်မရှိ၊ အကြောင်းထူးမှသာလျှင် တီးခေါက် ရသည်။ တီးခေါက်ရာတွင်လည်း ရွာလူကြီး သို့ဟုတ် တီးခေါက်မှု သံစဉ်ကို တတ်ကျွမ်း နားလည်သူက ဦးဆောင်၍ တီးခေါက်ရသည်။

-အနုပညာ တန်ဖိုး

သစ်စည်သည် အမျိုးသားကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ သစ်စည်ကို တီးခေါက်၍ ထွက်ပေါ်လာသောအသံသည်စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ဟိန်း နေသကဲ့သို့

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

စူးရှပုံလွင့်မှုလည်းရှိသည်။ နှောင်းလူများက သစ်စည်ကို ဂီတအနုပညာပစ္စည်း အဖြစ်တိုးချဲ့အသုံးပြုလာသောအခါ သစ်စည်သည်ပင်လျှင် အမျိုးသားဂီတ တူရိယာပစ္စည်းအဆင့်သို့ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

သစ်စည်ဖြင့် အမျိုးသားအနုပညာမြောက် ဂီတသံစဉ်များဖန်တီး လာနိုင်သည့်အခါ အမျိုးသားအတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှုများ၊ အမျိုးသား အတွင်း အတွေးသစ်အမြင်သစ်များ၊ အမျိုးသားအတွင်း ကိုယ့်လူမျိုး၊ ကိုယ့်မြေ ကိုယ့်ရေကို ပိုမိုချစ်ခင်စိတ်များ တဖွားဖွားပေါ်ပေါက်ကိန်းအောင်းလာစေသည့် အထိ သစ်စည်ဂီတအနုပညာက ဖမ်းစားလာနိုင်ခဲ့သည်ကား သစ်စည်၏ အနုပညာတန်ဖိုးပင်ဖြစ်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ရှိုးရာအက

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဂီတသံစဉ် အနုပညာနှင့်အတူ ရှိုးရာအကများလည်း များစွာရှိသည်။ စာပေဟောင်းပျောက်ဆုံးသွားသည်ဖြစ်၍ ဂီတအနုပညာနှင့် အကတို့တွင် လက်တန်း သဘာဝအတိုင်းသာ သီဆိုကခုန်ပျော်ရွှင်ကြသည်။ ရှိုးရာအကများသည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဘဝနှင့်ယှဉ်သောအကများဖြစ်သည်။ သူ့နေရာနှင့်သူ၊ သူ့အချိန်နှင့်သူ၊ သူ့အဓိပ္ပါယ်နှင့်သူ စည်းစနစ်တကျဖော်ကျူးထားသော အကများဖြစ်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရှိုးရာအကများသည်—

(၁) သစ်စည်အက	(၉) စည်တော်အက
(၂) စပါးထောင်းအက	(၁၀) ခေါင်းစီးပုဝါအက
(၃) ကျွဲလှံထိုးအက	(၁၁) သူငယ်အက
(၄) မောင်းတီးအက	(၁၂) ခေါင်းတလားအက
(၅) ဝါးညှပ်အက	(၁၃) အိုးစည်အက
(၆) တံမြက်စီးလဲ့ အက	(၁၄) ဆံပင်ရမ်းအက
(၇) ပုခက်လွှဲအက	(၁၅) ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲအက
(၈) အမဲလိုက်အက	(၁၆) ပန်းပွေးအက
- စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ငါးပွင့်ပန်း ပညာ

“ပန်း”ဟု ဆိုကြသော်လည်း ဘုရားမတင်နိုင်၊ နတ်မဝင်နိုင်ဟု ဆိုကြသည့်တိုင် ဘုရား တန်ဆောင်းပြာသာဒ် ကျောင်းကန်များတွင် ‘ဝ’အမျိုးသားတို့၏ ငါးပွင့်ပန်းပညာကို အစွမ်းပြခဲ့ ကြသည်။ ထို့အတူ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ငါးပွင့်ပန်းပညာကို လူမှုရေးအသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ၊ ထုတ်လုပ်ရေးကိရိယာများနှင့် ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံများတို့တွင်လည်း တွေ့မြင်ကြရသည်။

(၁) ပန်းချီ

(၂) ပန်းပု

(၃) ပန်းတိမ်

(၄) ပန်းပဲ

(၅) ပန်းရံ စသည့် ငါးပွင့်ပန်းပညာကို ‘ဝ’လူမျိုးတို့ ကျွမ်းကျင်လိမ့်မာစွာ တတ်မြောက်ခဲ့ကြသည်။

ပန်းချီ

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် ပန်းချီလက်ရာသည် မရှိသလောက်ရှားပါးလှသည်။ သို့သော် ရှေးယခင် ကတည်းက သိမ်းဆည်းထားခြင်းမရှိပဲ၊ ရန်သူလက်မှ ထွက်ပြေးရင်း ပျောက်ပျက်သွားခဲ့ရဖွယ် ရှိသည်။

ပန်းပု

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ပန်းပုလက်ရာကို ဓါးရိုး၊ လှည်းထမ်းပိုးနှင့် ဂီတတူရိယာပစ္စည်းများတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ‘ဝ’လူမျိုး ယောက်ျားသားများ သာကမ မိန်းမသားများ ကြီးငယ်မဟူ နှစ်ခြိုက်စွာဖွာရှိုက်လေ့ရှိသော ဆေးတံ အိုးကို ပန်းပုရုပ်ထိုးကာ အမြတ်တနိုးကိုင်ဆောင်ကြသည်။ အမောပြေ၊ အပန်းပြေ၊ ရေငတ်လည်းပြေရန် သောက်သုံးသောအခါရည်ခွက်နှင့် ရိုးရာ ဓလေ့ ပွဲဝင် လူကြီးလူကောင်းများနှင့် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေများကို တလေးတစား တိုက်ကျွေး လေ့ရှိသည့် ‘ဝ’ခေါင်ရည်ခွက်ကိုလည်း ကနုတ်ပန်း ထုထွင်းတန်ဆာဆင်တတ်ကြသည်။

ရိုးရာဓလေ့ ‘စကန်းတိုင်’ အချို့တွင်လည်း ကနုတ်ပန်းသဏ္ဌာန် အတွန့်အတက်များနှင့် ပန်းပွင့်သဏ္ဌာန်များကိုလည်းကောင်း အချို့သော

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘စကန်းတိုင်’များတွင် ယောက်ျားရုပ် မိန်းမ ရုပ်သဏ္ဌာန် ထုလုပ်ထားကြပုံမှာ ကြမ်းတမ်းသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ယခုခေတ် ပန်းပု အနုပညာမျက်စိဖြင့် ကြည့်ပါက ခေတ်မီသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ပန်းတိမ်

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ပန်းတိမ်ပညာသည်လည်း ခေတ်အလျောက် လက်ရာ မြောက်လှပေသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ရွှေထက်ငွေကို ပိုမိုသုံးစွဲကြသည်။ ငွေဆွဲကြိုး၊ ငွေလက်ကောက်၊ ငွေလည်ဆွဲ၊ ငွေနားတောင်း၊ ငွေနားဆွဲ၊ ငွေခြေကျင်း၊ ငွေဆေးတံ အစရှိသည့် လူ့အသုံး အဆောင်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ငွေဖြင့်ပြုလုပ်သုံးစွဲကြသည်။ လက်ကောက်ပြားပေါ်တွင် ပန်းပွင့် နှင့် မျဉ်းကွက် ကလေးများကို အတည့်တစ်မျိုး အစောင်းတစ်ဖုံ မြွေလိမ်မြွေကောက်တသွယ် စိတ်ကူးဉာဏ်ကွန့်ပုံဖော်တတ်ကြသည်။ နားတောင်း၊ နားဆွဲများကို အပြား ခတ်၍သော်လည်းကောင်း အသေးစိတ်ကွင်းဆက်၍သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်တတ်ကြသည်။ ဘယက်ကိုသေးငယ်သော ငွေနန်းမျှင်ကလေးများခတ်ပြီး ချစ်စရာလိပ်ပြာပုံဖော် သေသပ်လှပစွာ ပြုလုပ်အလှဆင်တတ်ကြသည်။ ရွှေဖြင့်ပြုလုပ်သော အဆင်တန်ဆာတို့ကိုမူ အနည်းအကျဉ်းသာ ပြုလုပ် သုံးစွဲကြသည်။

ပန်းပဲ

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင်လည်း ကြေးခေတ်အလွန်မှစ၍ သုံးစွဲလာသောပစ္စည်း များမှာ ပန်းပဲပညာဖြင့် ရိုက်ထုထုတ်လုပ်ရသော သံထည်ပစ္စည်းများဖြစ် ကြသည်။ ပန်းပဲပညာကိုလည်း ခေတ်ဦးစောစွာကတည်းကပင် တတ်မြောက် ကျွမ်းကျင်ကြကြောင်း မှတ်ယူရပါသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ခါး၊ ပုဆိန်၊ ရဲဒင်း၊ တူရွင်း၊ တံစဉ်၊ လုံ၊ မြားနှင့်အခြားသံထည်ပစ္စည်း တို့ကို မိမိတို့တတ်ကျွမ်း သော ပန်းပဲပညာဖြင့် ရိုက်ထုသုံးစွဲခဲ့ကြသည်။

ပန်းရံ

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ခိုင်မာသော သမိုင်းအထောက်အထားများအရ ယခု ထိုင်းဟုခေါ်သော နိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းဒေသတွင် ‘ဝ’တို့သည် မြို့ပြနိုင်ငံများကို

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တည်ထောင်ခဲ့သည်ဟု သိရသည်။ ‘လဝပူရ’ အမည်ရသောမြို့တော်ကို ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အင်ကာဝပ်ဘုရား ရှေး ဟောင်းကျောက်စာတွင် ‘လဝ’ သို့မဟုတ် ‘ဝ’တို့၏မြို့တော်ဟု ဖွင့်ဆိုကမ္မည်းထိုးထားသည်။ ‘လဝပူရ’၏ မြောက်ယွန်းယွန်းဒေသတွင်လည်း ‘ဟရိပုဉ္ဇ နိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့ကြကြောင်း သိရှိရသည်။ ထိုမှတဖန် လက်ရှိမြန်မာပြည် ကျိုင်းတုံမြို့ကိုလည်း နန်းမြို့ရိုး နှင့်တကွ မြို့ရိုးတံခါး၊ သူရဲခိုများပါမကျန် အဆင့်မြင့်မားစွာ နန်းမြို့ကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယခုအချိန်အထိ ကျန်ရှိနေသေးသော ကျိုင်းတုံမြို့၏ မြို့ရိုးတံခါးများကို ကြည့်ပါက ရှေး ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ပန်းရံ အတတ်ပညာ အဆင့်အတန်းကို ကောင်းစွာအကဲခတ်နိုင်သည်။ ရှေး ‘ဝ’လူမျိုး တို့ တည်ဆောက်ခဲ့သော ကျိုင်းတုံနန်းမြို့၊ ပါလုံမြို့ရိုးတံခါးသည် ယခုအချိန် တွင် နှစ်ပေါင်း(၁၀၀၀)နီးပါး ကြာရှည်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ယခုတိုင် မပျက်မစီး ခိုင်ခံ့လက်ရာ မြောက်လှသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အခန်း (၆)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာနှင့်အိမ်ရာထူထောင်မှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ရာထူထောင်ခြင်း

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူမျိုးတိုင်း၌ ရိုးရာဓလေ့ အယူအဆများရှိကြသည်။ ထိုရိုးရာဓလေ့ အယူ အဆများသည် မိမိလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံ၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ထိုရိုးရာ ဓလေ့ထုံးစံများသည် လူမျိုးတိုင်းအတွက် အလွန်အရေးကြီး၍ ရိုးရာဓလေ့အတိုင်း ဘဝတသက်တာ လိုက်နာကျင့်သုံးနေထိုင်သွားကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ရာထူထောင်ခြင်းဓလေ့သည် ရှေးယခင်ကတည်းက လက်ခံကျင့်သုံးလာသကဲ့သို့ ယနေ့တိုင် ပျောက်ပျက်မသွားစေရန် ဆက်လက်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ရာထူထောင်ခြင်းစနစ်မှာတစ်လင်တစ်မယားစနစ်ဖြစ်သည်။ လင်ငယ်၊ မယားငယ်နေခြင်း၊ လင်-မယားဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော အလေ့အထ ရှားပါးသည်။ လူပျိုနှင့်အပျိုတို့သည် မင်္ဂလာမဆောင်ခင် လွတ်လပ်စွာစကားပြောဆိုခြင်း၊ တောင်ယာလုပ်ငန်းခွင်သို့ အတူတကွသွားလာ ဆက်ဆံ လုပ်ကိုင်ခြင်း ရှိသော်လည်း ဖောက်ပြန်ကျူးလွန်ခြင်းမရှိကြပေ။ အထူးသဖြင့် အပျိုဖြစ်သူ မိန်းကလေး များက ထိုအဖြစ်မျိုးကို အတတ်နိုင်ဆုံး ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းကြသည်။ လူငယ်အချင်းချင်း ၎င်းတို့ဘာသာ ဘာဝ လွတ်လပ်စွာတွေ့ကြုံချစ်ကြိုက်အိမ်ထောင်ပြုသော အဖြစ်သာများသည်။ သားသမီးများကို မိဘဖြစ်သူများက သဘောကျသင့်တော်သူနှင့် ရှာဖွေနေရာချပေးသော ဓလေ့ မတွေ့ရသလောက် နည်းပါးသည်။ မိဘများက မိမိတို့မနှစ်သက်သောသူများနှင့် အတင်းအဓမ္မလက်ထပ်ရန် စီစဉ်သည့်အခါ ချစ်သူနှစ်ဦးတို့သည် ခိုးရာလိုက်ပြေးတတ်ကြသည်။

လူငယ်ဘဝအချစ်ရေး

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် မိဘများက လူပျိုအပျိုဘဝကို လွတ်လပ်စွာ ခွင့်ပြုထားသည်။ မိဘများက သားပျို၊ သမီးပျိုများကို လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားသဖြင့် အပျိုလူပျိုအချင်းချင်း ရင်းရင်းနှီးနှီး ဆက်ဆံခွင့်ရရှိကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လူပျိုအပျို လှည့်သည့်အလေ့အထနှင့် သမီးရည်းစား ဆက်ဆံမှုများတွင် တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ မတူညီမှုများ ရှိကြသည်။ လူပျိုသည် အလုပ်အား

သောညတွင်စကားပြောရန် အပျိုအိမ်သို့လာတတ်သည်။ မိန်းကလေးက အိပ်ပျော်နေလျှင် နှိုးနိုင်သည်။ မိဘမောင်ဘွားများက သိ သော်လည်း အိပ်ချင်ယောင်ဆောင်နေတတ်ကြသည်။ မိန်းကလေးကို မနှိုးချင်လျှင်လည်း တူရိယာ တစ်မျိုးမျိုးကို တီးမှတ်၍ အသံပြုပေးရသည်။ အများအားဖြင့် ဝါးခြမ်းပြားဖြင့် ပြုလုပ်သည့်လေမှတ် တူရိယာ တစ်မျိုး ဖြစ်သော ‘ရဟမ်း’ (Rhaung) သို့မဟုတ် ခတ်တီးတူရိယာ တစ်မျိုးတို့ဖြင့် အသံ ပေးကြသည်။

လူပျိုယောက်ျားလေးများသည် အပျိုလှည့်သည့် အခါတွင် တစ်ဦးတည်းသော်လည်းကောင်း၊ အုပ်စုလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လှည့်လေ့ ရှိသည်။ လူပျိုတစ်ဦးသည်အပျိုရှိရာ အိမ်သို့လာလည် လျှင် အပျိုဖြစ်သူ အိမ်ရှင်နှင့် လူပျိုလှည့်လာသူ ကာလသားများသည် အိမ်အလယ်မီးဖိုဘေးတွင် ထိုင်ကာ စကားလက်ဆုံပြောကြပြီး ဆေးတံတွင်ဆေးထည့်ပေးခြင်း၊ မီးညှိ ပေးခြင်း၊ ရေနွေးကြမ်းဖြင့် ဧည့်ခံခြင်းများ ပြုလုပ်ကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ လူပျိုလှည့်ရာတွင် လူပျိုသည် အပျိုအားနှစ်သက်မှုရှိလျှင် နှစ်သက်သည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် လက်ဆောင်ပစ္စည်းပေးလေ့ရှိသည်။ လူပျိုယောက်ျားလေး ကလည်း မိမိကြိုက်နှစ်သက်သည့် အပျိုမိန်းကလေးထံမှ လက်ဆောင်သဘော ပစ္စည်းများကို တောင်းတတ်သည်။ မိမိတို့မြတ်နိုးသည့်ပစ္စည်းများကို အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ပေး၍ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လက်ခံသောအခြေအနေသို့ ရောက်ပြီဆိုလျှင်တစ်ဦးကို တစ်ဦးချစ်ကြိုက်ပါပြီဟု အဓိပ္ပာယ်ရလေသည်။ အကယ်၍ လူပျိုယောက်ျားလေးက နှစ်သက်၍ပေးသော လက်ဆောင်ပစ္စည်းကို ငြင်းပယ်လျှင် မိန်းကလေးက မကြိုက်သည့်သဘော ဖြစ်သည်။ မိန်းကလေး ကြိုက်ပါက ပစ္စည်းကို လက်ခံသည့်အပြင် လက်ခံ၍လည်း စကားပြောသည်။ လူပျိုတစ်ဦးအား အပျိုတစ်ဦးက မိမိချစ်သူအဖြစ် လက်ခံလျှင် ၎င်းတို့သည် လုပ်ငန်းခွင် များ၊ တောင်ယာလုပ်ငန်းများတို့တွင် လွတ်လပ်ပျော်ရွှင်စွာ အတူ တကွ သွားရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်ကြသည်။ ထိုသို့အတူတကွ သွားရောက် လုပ်ကိုင်စဉ်တွင် အပျို လူပျိုတို့သည် လွတ်လပ်စွာ သွားလာနေထိုင်ပြောဆို ခွင့်ရသော်လည်း အပျို လူပျိုတို့၏ နေသင့်နေထိုင်သည့် အခွင့်အရေးထက် ပိုပြီး အခွင့်အရေးမယူကြရချေ။

ဓနုစပ်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လူပျိုယောက်ျားလေးတစ်ဦးကအပျိုမိန်းကလေးတစ်ဦးအား ချစ်ကြိုက်သဖြင့် ၎င်းအား ငွေလက်ကောက်(၀၁)လက်စွပ်ကို ပေးအပ်ရာ လက်ခံလျှင် ထိုယောက်ျားလေးနှင့် မိန်းကလေးတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေတ္တာမျှကြပြီဟု ခံယူကြသည်။ ထိုအခါယောက်ျားလေးသည် မိမိ၏ မိဘများအား ဖွင့်ပြောရသည်။ မိဘများက သဘောတူလျှင် ယောက်ျားလေးသည် မိန်းကလေးအိမ်သို့ အချိန်မရွေး ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည်။ သို့သော် မောင်ရင်းနှမသဖွယ် သဘောထားကြရပြီး သစ္စာစောင့်သိကြ ရသည်။ ထိုအချိန်တွင်ယောက်ျားလေး၏ မိဘများသည် ရှေ့ပြေးအောင်သွယ်နှစ်ဦးအား မိန်းကလေး၏ မိဘထံသို့ စေလွှတ်ရသည်။ ထိုအောင်သွယ် နှစ်ဦးသည် ယောက်ျားလေး၏ အဖောက်မှ လူကြီး တစ်ဦး၊ အမေဘက်မှလူကြီးတစ်ဦး ပေါင်းနှစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် မိန်းကလေးအိမ်သို့ လွှတ်ခြောက်(၂)ထုပ်၊ ငှက်ပျောသီး(၁)ဖီး နှင့်အရက်ဆေးလိပ်တို့ကို ယူသွားရပြီး အကျိုးအကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။ ထိုသို့ပြောဆို ဆွေးနွေးရာတွင် ယောက်ျားလေးနှင့် မိန်းကလေးတို့၏ မျိုးရိုး (Ru=Theung) နှင့်နေနံတို့ကို တိုက်ညှိပြီး ဆွေးနွေး လေ့ရှိကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံအရ မျိုးရိုး(Ru-Theung)တူလျှင် မယူရ စနစ်အဖြစ်ထားမြစ်ထားပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရန် ရှောင်ရန်ကိစ္စများ ကင်းရှင်း၍ မိန်းကလေးမိဘရှင်များက လက်ခံလာလျှင် ယူဆောင်လာသော ငှက်ပျောသီး၊ အရက်တို့ကို အတူတကွဝိုင်းဖွဲ့စားသောက်ကြသည်။ ထိုနောက် ရှေ့ပြေးအောင်သွယ်များက ယောက်ျားလေးမိဘအိမ်သို့ ပြန်လာ၍ စကား ပြန်ပေးရသည်။ ထိုသို့ စကားပြန်ရာတွင် မိန်းကလေးအိမ်မှ လွှတ်ခြောက် (၁)ထုပ်ပြန်ယူလာကြသည်။ ထိုနောက် ရှေ့ပြေးအောင်သွယ်များနှင့် မိဘလူကြီးများက လကောင်းရက်မြတ် မင်္ဂလာနေ့ရက်များကို အကြမ်းအား ဖြင့်ကြိုတင်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးထားလေ့ ရှိကြသည်။

လက်ထပ်ခြင်း

လူမျိုးတိုင်းတွင် မည်သည့်လူမျိုးမဆို လက်ထပ်ခြင်းမင်္ဂလာကိုအထူး ပျော်ရွှင်စွာ ကောင်းသော မင်္ဂလာပွဲများအဖြစ် ခံယူသကဲ့သို့ ‘ဝ’လူမျိုးတို့ သည်လည်း တစ်သက်လျှင်တစ်ကြိမ်သာ ပြုလုပ်ရသည့် လက်ထပ်ခြင်း

မင်္ဂလာကို စည်ကားတင့်တယ်စွာ စီစဉ်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လက်ထပ်ခြင်း မင်္ဂလာပွဲ စီစဉ်ရာတွင် ဒေသအလိုက် အနည်းနှင့်အများဆိုသလို ကွဲပြားမှု ရှိသည်။

လက်ထပ်ခြင်းမင်္ဂလာပွဲ မကျင်းပမီ အောင်သွယ်နှစ်ဦးတို့သည် မိန်းကလေး မိဘ အိမ်သို့သွားပြီး မိန်းကလေးအား တောင်းရသည်။ ‘ဝ’လူမျိုး တို့သည် ယင်းကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်ရာ၌ (၃)ကြိမ် မြောက်အထိ ဤကိစ္စများ ကို ပြုလုပ်ရသည်။ ပထမအကြိမ်တွင် နားဖောက်ခြင်း၊ ဒုတိယအကြိမ် တောင်းရမ်းခြင်း၊ တတိယအကြိမ် မင်္ဂလာဆောင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ထို အောင်သွယ်နှစ်ဦး ဒုတိယအကြိမ် သွားရောက်ခြင်းသည် တောင်းရမ်းခြင်း နှင့်မင်္ဂလာကိစ္စများ ညှိနှိုင်းရန် ဖြစ်သည်။ အလွန် အရေးကြီးသည့်အချိန်ဖြစ် သည်။ သမီးပျို မိခင်၏ အစ်ကို၊ မောင်များစုံဖို့လိုသည်။ အစ်ကို၊ မောင်လုံးဝ မရှိပါက သမီးပျို၏ ဖခင်ညီအစ်ကိုများရှိဖို့လိုအပ်သည်။ မိခင်၏အစ်ကို မောင်များသည် မင်္ဂလာကိစ္စကို အလျော့၊ အတင်း၊ ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်၊ ကန့်ကွက် နိုင်သူများ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နှစ်ဦးနှစ် ဖက် ညှိနှိုင်းရာတွင် ယောက်ျားလေး ဘက် အောင်သွယ်များက အကျိုးအကြောင်းပြောဆိုကြပြီးနောက် မိန်းကလေး ရှင်ဘက်မှ လိုအပ်ချက်များဖြစ်သည့်မိန်းကလေး၏မိဘဦးလေး၊ အဒေါ်များ အား ကန်တော့ရန် ပစ္စည်းအဝတ်အထည်လိုအပ်ချက် မည်၍မည်မျှ နှင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံရန် ကုန်ကျမည့်ဆန်၊အသား၊ဆား၊လွှက်ခြောက်၊ဆေးကွမ်း၊ ဆေးလိပ် စသည်တို့ကို ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ကာ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ ကျင်းပမည့် နေ့ရက်ကိုပါ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ညှိနှိုင်းလေ့ ရှိကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မင်္ဂလာဆောင်မည့်နေ့ရက်ကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရာတွင် အများအားဖြင့် ‘မျောက်နေ့’၊ ‘ခွေးနေ့’၊ ‘ကြွက်နေ့’ များတွင် ရွေးချယ်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ရွေးချယ်ရသည့် အကြောင်းမှာ‘မျောက်’သည် ပျော်ရွှင်တတ်၍ စိတ်မ ကောက်တတ်ပေ။ ‘ခွေး’သည် သစ္စာရှိခြင်း၊ ရိုသေ တတ်ခြင်း ရှိပြီး၊ ‘ကြွက်’ မှာမူ မိမိသွားရမည့်လမ်းကြောင်းကို လိမ္မာပါးနပ်စွာ ရွေးချယ်တတ်ခြင်း ရှိသည် ဟု ယူဆထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာမဆောင်မီ အကြိုတစ်ရက်၊ နှစ်ရက်တွင် အောင်သွယ်နှစ်ဦးက ဦးဆောင်၍ အမျိုးသမီးရှင်ဘက်မှ တောင်းဆိုထားသည့် ကန်တော့ပစ္စည်း အစုံအလင်နှင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံရန် အသုံးပြုရမည့်ဆန်၊ အသား၊ ဆား၊

လွှက်ခြောက်၊ ဆေးကွမ်းဆေးလိပ် အပြည့်အစုံသွားရောက်ပို့ပေးရသည်။
‘ဝ’တို့၏ ရိုးရာဓလေ့အရ သတို့သားသည် ဇနီးလောင်း၏မိဘနှင့် မိဘညီ
အစ်ကိုမောင်နှံမများအား ကန်တော့ပစ္စည်း ပေးရသည်။ ဤကန်တော့
ပစ္စည်းများသည် အောင်သွယ်နှစ်ဦး ဒုတိယအကြိမ် မိန်းမပျိုအား သွားရောက်
တောင်းရမ်းစဉ်က ညှိနှိုင်းထားပြီးသော ပစ္စည်းအရေအတွက်အတိုင်း
ဖြစ်ရသည်။

မင်္ဂလာဇည့်ခံပွဲအတွက် သတ်မည့် ဝက်၊ နွား၊ကျွဲဖြစ်စေ၊ ရှေ့လက်
နှစ်ဖက်စလုံး အဓိကချန်ထားရပြီး ကျန်အသားနှင့် အခြားသတ်သောအကောင်
၏အသားများကို အကျွေးအမွေးအတွက် ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုချန်ထားသော
ရှေ့လက်နှစ်ချောင်းသည် နှစ်ဖက်သော မိဘများနှင့် မိဘ၏ညီအစ်ကိုများကို
ပေးရန်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားဖက် မိဘ၏ညီအစ်ကိုမောင်နှမအား ညာဘက်
လက်၊အမျိုးသမီးဘက် မိဘ၏ညီအစ်ကိုမောင်နှမများအား ဘယ်လက်
ပေးရသည်။ သေအတူရှင်မကွာဖြစ်သည်ကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။
ဘယ်၊ညာလက်ကို ပေးမှားပါကပြဿနာတက်ပြီးလက်မခံကြချေ။
၎င်းအသားများ ခွဲဝေရာတွင် နည်းသည်များသည်ဟု အဓိကမထားဘဲ ရသင့်
ရထိုက်သော ညီအစ်ကိုမောင်နှမများ အိမ်တိုင်းစေ့ရောက်ရှိဖို့လိုအပ်သည်။
ထိုသို့မဟုတ်ပါက ဆွေမျိုးစာရင်းမဝင်၊ မောင်နှမဆွေမျိုးမတော်သည့်
သဘောယူဆပြီး စိတ်ဝမ်းကွဲတတ်ကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မင်္ဂလာဆောင်ခြင်းဓလေ့သည် နက်ရှိုင်းရှုပ်ထွေးသော
အယူအဆများရှိပြီး၊ ၎င်းမင်္ဂလာဆောင်ခြင်းမလုပ်မီနှင့် ဆောင်ပြီးသည့်အထိ
သတို့သားမှာ လူကြီးသူမတို့နှင့် ဘာလုပ်သင့်သည် ဘာမလုပ်သင့် စသော
ကိစ္စအဝဝကို ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ကြသည့်
ကြားတွင်ပင် ပြဿနာပေါင်းများစွာနှင့်ကြုံရတတ်သေးသည်။ ထို့ကြောင့်
သတို့သားမိဘတို့သည် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းကို နားလည်တတ်ကျွမ်းသော
အောင်သွယ်များကို ရွေးချယ်၍ ဆောင်ရွက်စေကြရသည်။

မင်္ဂလာဆောင်သောနေ့တွင် အောင်သွယ်နှစ်ဦးသည် သတို့သားနှင့်
အဖော်တစ်ဦး၊ သတို့သမီးနှင့်အရံနှစ်ဦးတို့ကိုရွေးချယ်ခေါ်ယူပြီးမိန်းကလေး
အား ယောက်ျားလေး (သတို့သား)အိမ်သို့ခေါ်လာ ရသည်။ သတို့သား၊
သတို့သမီးနှင့် အရံတို့က နှစ်ဘက်ဆွေမျိုးလူကြီးများအားရိုသေစွာ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဦးချကန်တော့ကြရသည်။ ပြီးနောက် သတို့သား၏မိဘနှစ်ပါးကို ကန်တော့ပြီး လူကြီးတစ်ဦးက ဆုံးမဩဝါဒစကား ပြောဆိုပေးကြသည်။ မင်္ဂလာအခမ်းအနား မဏ္ဍပ်ကို အိမ်ရှေ့တွင် ထိုးပြီး ထိုမဏ္ဍပ်အား ကြံပင်များ၊ ငှက်ပျောပင်များ၊ သစ်ရွက်သစ်ခက်၊ ပန်းပင်တို့ဖြင့် အလှဆင် မွမ်းမံတတ်သည်။ သတို့သား၊ သတို့သမီး တို့၏အပေါင်းအသင်းများနှင့်ဆွေမျိုးအပေါင်းအဖော်များက မင်္ဂလာကိစ္စအဝဝကို ဝိုင်းဝန်းကူညီကြသည်။ သတို့သမီးအိမ်တွင် ကျွေးမွေးဧည့်ခံခြင်း၊ သတို့သားအိမ်တွင် ကျွေးမွေးဧည့်ခံခြင်း အစီအစဉ်ပြီး လျှင် လက်ထပ်ခြင်းမင်္ဂလာ အခမ်းအနားပြီးဆုံးလေသည်။ ထိုအခါမင်္ဂလာ ဆောင်ပြီးစ နံနက်တွင် သတို့သမီးအိမ်သို့ သွားရောက်၍ မိဘများအား ကန်တော့ရသည်။ အနည်းငယ်သောပစ္စည်းများနှင့် ကန်တော့ပြီးလျှင် အမျိုးသမီး၏အိပ်ယာ၊ အဝတ်အစားပစ္စည်းများတို့ကို ယူဆောင်ခဲ့ရပြီး ခမည်းခမက် မိတ်ဆက်သဘောဖြင့် အမျိုးသား အိမ်၊အမျိုးသမီးအိမ်တို့တွင် နှစ်ဘက်ဆွေမျိုးများ တော်စပ်ပြီး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် စားသောက်ပွဲတည်ခင်း ကြလေသည်။ ထိုအချိန်အခါမျိုးတွင် နှစ်ဘက်သော ဆွေမျိုးများ နံလင်စွာ တွေ့ရတတ်သည်။ [ပျော်ရွှင်မှုအဖြစ် အပေါင်းအသင်းသူငယ်ချင်း မိတ်ဆွေ များက မင်္ဂလာဦးညတွင် သတို့သမီးအား ငှင်း၏ ခင်ပွန်းထံ မအပ်ကြသေး ချေ။ ထိုပျော်ရွှင်မှုများကို(၃-၄)ညအထိပြုလုပ်ပြီးမှ သတို့သမီး ကို ခင်ပွန်းထံ အပ်တတ်ကြလေသည်။]

ကွာရှင်းခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးများသည် တစ်လင်တစ်မယားစနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ လင်မယားကွာရှင်းမှုများလည်း အနည်းအကျဉ်း ရှိတတ်သည်။ စိတ်သဘော ထားခြင်း မတိုက်ဆိုင်သဖြင့် ကွာရှင်း ခြင်း၊ ယောက်ျားမှဖြစ်စေ၊ မိန်းမမှဖြစ်စေ ဖောက်ပြန်သဖြင့် ကွာရှင်းခြင်း၊ သားသမီးမထွန်းကား၍ ယောက်ျား မှ တစ်ဖက်သတ်ကွာရှင်းခြင်း၊ နောက်အိမ်ထောင်ပြုလို၍ ကွာရှင်းခြင်းတို့ ရှိတတ်သည်။

ရှေးယခင်က လင်မယားကွာရှင်းလိုလျှင်ရွာလူကြီးများအား စေ့စပ် စေ၍မရတော့သည့် အခါမှသာ ကွာရှင်းပေးကြသည်။ တစ်ဦးက ကွာရှင်းလိုပြီး တစ်ဦးက မကွာရှင်းလိုလျှင် ကွာရှင်းလိုသူက လျော်ကြေးပေး၍ ကွာရသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကလေးများကမူ ၄င်းတို့လိုက်နေလိုသည့်ဘက်သို့ လိုက်နေခွင့်ရှိသည်။ တစ်ခါတရံ သမီးကို မိခင်နှင့်သားကို ဖခင်ဖက် လိုက်နေစေသော ဆုံးဖြတ်မှု လည်း ရှိသည်။

လင်ယောက်ျားတစ်ဦးသည် ဖောက်ပြန်ပြီး အခြားမိန်းမနှင့်ပြစ်မှား ကျူးလွန်မိပါက ရွာလူကြီး များကို စိတ်ကျေနပ်အောင် ကျွဲ၊ နွား သတ်ပြီး တောင်းပန်ရသည်။ ရွာကိုလည်း ကျေနပ်အောင် တောင်းပန်ကာ ရွာဆေးပေးရသည်။ ဧည့်ခံကျွေးမွေးရသည်။ မိန်းမတစ်ဦးသည် မိမိ၏ ယောက်ျားသေဆုံးပါက နောက်အိမ်ထောင်ပြုရန် ယောက္ခမများထံ သို့အိမ်ထောင်ပြုခွင့် တောင်းရသည်။ လင်ယောက်ျား၏ ညီအစ်ကိုများထဲမှ အိမ်ထောင်မပြုရသေးသူတစ်ဦးဦးကို လက်ထပ်ယူနိုင်သည်။ (သို့မဟုတ်) အခြားယောက်ျားအား လက်ထပ်ယူလိုပါက ယောက္ခမများ၏ ခွင့်ပြုချက်ရမှသာ လက်ထပ်ယူနိုင်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လင်မယားကွာရှင်းမှုမှာ လွယ်ကူသော်လည်းဖြစ်ပွားမှု နည်းပါးသည်။ လင်မယားကွာရှင်းခြင်းကိစ္စများ မြို့တွင်အဖြစ်များပြီး ကျေးလက်တောရွာများတွင်အဖြစ်နည်းပါးသည်။ လင်မယား ကွာရှင်းရေး ကိစ္စသည်လည်းရပ်ရွာလူကြီးများ၏ အဆုံးအဖြတ်နှင့် ပြီးစီးကျေအေးသည် ကများသည်။ ရုံးပြင်ကနားရောက်ခဲ့လှသည်။ အိမ်ထောင်ပျက်လျှင်နောက်ထပ် အိမ်ထောင်မပြုရဟုစနစ်မရှိသော်လည်း ထပ်မံအိမ်ထောင်ကျရန် မလွယ်ကူ လှချေ။

မောင်နှမဝမ်းကွဲ လက်ထပ်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မိသားစုမျိုးရိုး (Ru-Theung) ရှိကြသည်။ မွေးဖွားလာသော ကလေးများ သည် ဖခင်၏ မျိုးရိုး (Ru=Theung)ကို ယူ၍ မျိုးဆက်သတ်မှတ်ကြသည်။ သားယောက်ျားသာလျှင် ဖခင်၏မျိုးဆက်ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြသည်။ ယောက်ျား (ဖခင်)ဘက်မျိုးရိုး (Ru=Theung)ကို လိုက်ရသဖြင့် မိန်းကလေးတို့သည် အိမ်ထောင်ကျလျှင် မျိုးရိုးပျောက်ကွယ် တတ်သည်။ မိန်းကလေးတို့သည် ခင်ပွန်းမျိုးရိုးကို လိုက်ရသဖြင့် မိဘမောင် ဘွားသားချင်းများတို့နှင့် မျိုးရိုးအဆက်ဝေးကွာသွားသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်နှမဝမ်းကွဲ လက်ထပ်ခြင်းခလေ့ကို ကျင့်သုံးကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအရ ‘ကောန်းဖါး’ (KawnPha) ခေါ် ဝမ်းကွဲမောင်နှမများလက်ထပ်ယူနိုင်သည်။ အစ်ကို (သို့မဟုတ်)မောင်၏ သားသမီးများနှင့် အစ်မ(သို့မဟုတ်) ညီမ၏ သားသမီးများ လက်ထပ်ယူ နိုင်သည်။ သို့သော် အစ်ကိုများ၏ သားသမီး များနှင့် ညီများ၏သားသမီး များသည်မျိုးရိုးတူသောကြောင့် လက်ထပ်ခွင့် မရှိပါ။ အစ်မနှင့် ညီမတို့၏ သားသမီးများ လက်ထပ်ခွင့်ရှိသော်လည်း အစ်မနှင့်ညီမတို့၏ လင်ယောက်ျား မျိုးရိုး (Ru=Theung)တူပါက လက်ထပ်ခြင်း မပြုရချေ။

ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို အပျိုဘော်၊ လူပျိုဘော် စဝင်သည့်အရွယ်တွင် ကြိုတင်စေ့စပ်သည့် ဓလေ့လည်းရှိတတ်သည်။ ဝမ်းကွဲမောင်နှမများ လက်ထပ်မှုကို ကလေးများက ငြင်းဆိုလျှင် ရင်းနှီးမှုကို ရယူစေပြီးနောက် လက်ထပ်ပေးကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဝမ်းကွဲမောင်နှမ လက်ထပ်ပေးစားမှု များသည် ဘာသာတရား၏ လွှမ်းမိုးမှုမဟုတ်ဘဲ ရှေးအခါကပင်ဦးစားပေး စည်းမျဉ်းကန့်သတ်ချက်အဖြစ် ကျင့်သုံးခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

မျိုးရိုးတူ လက်မထပ်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မျိုးရိုး (Ru=Theung)တူ သူများ လက်မထပ်ရခြင်း သည် တရား ဥပဒေက တားမြစ်ထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ ‘ဝ’လူမျိုးတို့အနေဖြင့် ရှေးယခင်ကတည်းက လက်ခံလိုက်နာကျင့်သုံးသော ဓလေ့ထုံးစံ၏ သတ်မှတ် ချက်များသာ ဖြစ်သည်။ မိမိမျိုးရိုး (Ru=Theung) တူ သူနှင့်ပြန်ယူမိလျှင် မောင်နှမအချင်းချင်း ပြန်ယူ ရာကျသည်ဟု ယူဆကြသည်။ မျိုးရိုး (Ru=Theung)တူလျှင် မောင်နှမ အဖြစ်သတ်မှတ်၍ လူပျို အပျိုအချစ်ရေး စကား မပြောရချေ။ မျိုးရိုး (Ru=Theung)မတူမှသာလျှင် ချစ်ရေးစကား ပြောခွင့်ရှိသည်။ အကယ်၍ မျိုးရိုးတူသူနှင့် ပြစ်မှားမိလျှင်ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက် ကောင်ရေ သတ်မှတ်ပြီး တစ်ရွာလုံးအကျွေးအမွေးပြုကာ ရွာကို ဆေးကြော ရသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် ထိုကဲ့သို့ မျိုးရိုးတူသူနှင့် ပြစ်မှားမိပါက တိရစ္ဆာန်အသား မျိုးစုံရှာဖွေကျွေးမွေးစေပြီး ရွာပြင်ခိုင်းသည့် အလေ့အထ လည်း ရှိသည်။ အချို့သောနေရာဒေသများတွင် ထိုသို့ပြစ်မှားသူများအား ငှင်းတို့၏ ဆံပင်အချို့ကို ညှပ် ပြီး ထမင်းနှင့်ရောနှော၍ စားခိုင်းသည့်အပြင် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း ရွာမှ နှင်ထုတ်ခြင်း၊ ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဖြစ်သည်အထိပြင်းထန်စွာ ပြစ်ဒဏ်ပေးတားမြစ်ကြသည်။ မျိုးရိုးတူ လက်ထပ်ခွင့်မရှိသည့်ခလေးထုံးစံကို ဖောက်ဖျက်၍ မျိုးရိုးတူခြင်း ယူမိပါက နတ်ဆရာနှင့် ရွာလူကြီးများအား ဖိတ်ခေါ်၍ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်သတ်ခြင်းဖြင့် ပြစ်မှားခြင်း ပြယ်စေရန် ရွာကိုဆေးကြောခြင်းသဘောဖြင့် တစ်ရွာလုံးကို ပြုစုကျွေးမွေးကြရသည်။

ထိုကဲ့သို့ မျိုးရိုး (Ru=Theung)တူသူများ လက်ထပ်အိမ်ရာထူထောင် မိပါက သားသမီးများ မထွန်းကားခြင်း၊ အိမ်ထောင် မတိုးတက်ခြင်း၊ ဒုက္ခ ဆင်းရဲခြင်းများနှင့်ကြုံတွေ့တတ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အိမ်ထောင်သက် မရှည်ကြာဟုလည်း ပြောဆိုကြသည်။ ဤကဲ့သို့အဖြစ်မျိုး မတွေ့ကြုံရလေအောင် မျိုးရိုး (Ru=Theung) တူ သူများ လက်မထပ်ရန် လူကြီးသူမများက ပြင်းထန်စွာ တားမြစ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

‘ဝ’တို့၏ အိမ်ထောင်ရေးဘဝ

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ထောင်ရေးစနစ်သည် တစ်လင်တစ်မယား စနစ်ကို ကျင့်သုံးပြီး အမျိုးသား (ကျားဘက်)ဘက်လိုက်သော စနစ်ဖြစ်သည်။ ယောက်ျားဦးစားပေးသော လူမှုရေးခလေး ဖြစ်သည်။

မိသားစုများ

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ မိသားစုဖွဲ့စည်းနေထိုင်မှုမှာ အဖေ၊ အမေ၊ သားသမီး များဖြစ်သည့်မိသားစုကို အခြေခံသည်။ သို့သော် ဖခင်အခြေခံသောမိသားစု တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုအဘိုးအဘွားများလည်း ပါဝင်နေထိုင်ကြသည်။ သားသမီးများ အရွယ်ရောက်လာ၍ အိမ်ထောင်ကျသဖြင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုလည်း အတူပါဝင်ပြီး နေထိုင်ကြသည်။

ထိုမိသားစု၏ အိမ်ထောင်ဦးစီးမှာ ဖခင်ဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်ဦးစီး ၏ စကားနှင့်ဩဇာကို အိမ်သားတိုင်း မိသားစုဝင်တစ်ဦးစီက နာခံကြရသည်။ သားရေး၊ သမီးရေးကိစ္စများ တွင်မူ ဇနီးသည်နှင့်တိုင်ပင်၍ အဆုံးအဖြတ်ပေး လေ့ ရှိသည်။ ဖခင်သည် မိသားစု တစ်ခုလုံး၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကိစ္စများကို ဦးဆောင်သည်။ အကယ်၍ အိမ်ထောင်ဦးစီး ဖြစ်သည့် ဖခင်က နေထိုင် မကောင်း၍ ဦးမဆောင်နိုင်လျှင် သားကြီးအမည်ခံသူက ဖခင်ကိုယ်စား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ရသည်။ မိခင်ဖြစ်သူမှာမူ အိမ်ထောင်ကို ထိန်းသိမ်းရခြင်း၊ လင်ယောက်ျားနှင့်သားသမီးများအား ပြုစုရခြင်း တာဝန်ဝတ္တရားများ ရှိသည်။

အိမ်ထောင်ဦးစီးဖြစ်သည့် ဖခင်သေဆုံးလျှင် သားအကြီးဆုံးက ဖခင်၏ နေရာတွင် ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးတို့ကို ဦးစီးလုပ်ကိုင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးအခါမှစ၍ ‘ဝ’လူမျိုးများသည် သားသမီးများ အရွယ်ရောက်လာ၍ အိမ်ထောင်ပြုကြလျှင် အိမ်ထောင်တွဲ မိသားစုများတွေ့ရသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ထောင်တွဲ မိသားစုပုံစံသည် တစ်ဖက်လိုက် ဖခင်ဦးစီးသော အိမ်ထောင်တွဲ မိသားစုဖြစ်သည်။ သားယောက်ျားကလေးများ လက်ထပ်သောအခါ ၎င်းတို့၏ ဇနီးများကို မိဘအိမ်သို့ ခေါ်ဆောင်လာသော ယောက်ျားဘက် လိုက်နေစနစ်ဖြစ်သည်။ သမီးဖြစ်သူများမှာ လက်ထပ် ပြီးနောက် လင်ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်သွားရသည်။ အချို့သော နေရာဒေသများတွင် အမျိုးသားများသည် မိမိတို့ဇနီးသည် အိမ်သို့လိုက် နေသည်လည်း ရှိတတ်သည်။

‘ဝ’တို့၏ မိသားစု အဖွဲ့ဝင်များမှာ

(၁) အဘိုး၊ အဘွား၊	Tax - Yax (Yiex).
(၂) အဖေ (ဖခင်)	Keeng.
(၃) အမေ (မိခင်)	Miex (Max).
(၄) သားများ	Kawn Simex.
(၅) သမီးများ	Kawn bon စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု အသုံးအနှုန်း

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံစနစ်မှာ - သွေးသားအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း၊ လက်ထပ်မှုဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း၊ မွေးစားခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း ဟူ၍ရှိသည်။ သွေးသားအားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းမှာ အဖေ(ဖခင်)၏ မျိုးနွယ်ဘက်သို့သာ ဆင်းသက်တော်စပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မိန်းမသည် လင်ယောက်ျားရပြီးသော် လင်ယောက်ျားဘက် သို့ လိုက်ပါရပြီး မွေးလာသောကလေးများသည်လည်း ခင်ပွန်းသည်၏ အမျိုးအနွယ်အစု ဝင်များသာ ဖြစ်လာသည်။

အဖ(ဖခင်)ဘက်လိုက် အိမ်ထောင်တွဲမိသားစုမျိုးဖြစ်သည့်အလျောက် ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများက အခွင့်အရေးပို၍ ရတတ်ကြသည်။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများကိုမူကား အမျိုး မတော်ဟု သတ်မှတ်ကြသော်လည်း တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး အဆင့်အတန်း ခွဲခြားခြင်းမရှိပေ။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများကိုလည်း ရင်းရင်းနှီးနှီးချစ်ချစ်ခင်ခင် ဆက်ဆံကြသည်။ ဥပမာ- လူမှုရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ရိုးရာဓလေ့အခမ်းအနားများတွင် ဖခင်၏ ညီအစ်ကိုများမှာ များစွာ အရေးပါလှသည်။ ဖခင်၏ ညီအစ်ကိုများမရှိမှသာမိခင်၏ အစ်ကိုမောင်များက အစားဝင်နိုင်သည်။ အခမ်းအနားပြီးမြောက်ရေးအတွက် ဆွေမျိုးများ အချင်းချင်း ချစ်ခင် စည်းလုံးစွာဖြင့် ငွေအင်အား၊ လူအင်အား တတ်နိုင်သမျှ ဝိုင်းဝန်းကူညီဆောင်ရွက်ပေး ကြသည်။

သွေးစပ်ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းသည် ကြီးသူကို ငယ်သူက လေးစား၍ အဆင့်ဆင့် အရှိအသေပေးကာ ဆက်ဆံကြသည်။ လက်ထပ်ခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများမှာ အမျိုး သမီးဘက်မှ ဆွေမျိုးများနှင့် အမျိုးသားဘက်မှ ဆွေမျိုးများဟူ၍ ရှိသည်။ ယင်းဆွေမျိုး များ အချင်းချင်း ရင်းနှီးချစ်ခင် ကြသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အဆင့်အတန်း ခွဲခြားမှု မရှိကြပေ။ ဝမ်းကွဲမောင်နှမများကို ဦးစားပေးအနေဖြင့် လက်ထပ်ပေးသည့်အခါတွင်လည်း ကောင်း၊ မင်္ဂလာအခမ်းအနားများတွင်လည်းကောင်း၊ မိခင်၏အစ်ကိုနှင့်မောင်များသည် များစွာ အရေးပါကြောင်း တွေ့ရသည်။

မွေးစားခြင်းဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းတွင် မွေးစား သား၊သမီးများနှင့်ပတ်သက်၍ ယောက်ျားလေးရော မိန်းကလေးပါ မွေးစားကြသည်။ သို့သော် ယောက်ျားလေးများကို ဦးစားပေးကာ မွေးစားသည့်အလေ့ ရှိသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ ဖခင် (ယောက်ျား) ဘက်သို့သာ မျိုးနွယ်ဆက်ခံယူရခြင်းဖြစ်၍ သားယောက်ျားလေး မထွန်းကားသူများသည် မိမိမျိုးရိုး ပပျောက်မသွားစေရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မွေးစားရာတွင် မိန်းမဘက်မှဖြစ်စေ၊ ယောက်ျားဘက်မှဖြစ်စေ နှစ်ဘက်ဆွေမျိုးအတွင်းမှ ယောက်ျားလေးများကို မွေးစားသည်က များသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုများမှာ

အဘိုး၊ အဘွား၊ (ဖခင်ဘက်)	Tax(Keeing kuad) Yax,yiex (Max kuad)
အဘိုး၊ အဘွား၊ (မိခင်ဘက်)	Tax(Keeing kuad) Yax,yiex(Max kuad)
အဖေ	(Keeing)
အမေ	(Miex/Max)
ဖခင်၏အစ်ကို	(Keeing ting)
ဖခင်၏ညီ	(Keeing iak)
ဖခင်၏အစ်မ	(Miex/Max ting)
ဖခင်၏ညီမ	(Miex / Max iak)
မိခင်၏အစ်ကို၊မောင်	(Paox)
မိခင်၏အစ်မ၊ညီမ	(Miex / Max ting /iak)
တူ၊ တူမ(မိခင်/ဖခင်)၊	(Kawn pha simex / bon)

ဆွေစဉ်မျိုးဆက်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ထူးခြားချက်အဖြစ် မျိုးရိုးဖြစ်သော အမျိုးသား (ယောက်ျား)ဘက် လိုက်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် လူမျိုးဖြစ်သည်။ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် ဖြစ်ကြသည့် ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင် တို့၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်အတိုင်း ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းပြီး ခေါ်ဆိုကြသည်။ အမျိုးသမီး (မိန်းမ)တို့သည် အခြားသော မျိုးနွယ်စုများကို အိမ်ထောင်ဘက်ပြုနေရသောကြောင့် မွေးဖွားလာသော ယင်းတို့၏သား၊ သမီးများသည်လည်း အမျိုးသား (ခင်ပွန်း)၏ မျိုးရိုးနွယ်စု ဝင်များသာ ဖြစ်သွားကြသည်။

ဆွေစဉ်မျိုးဆက်များမှာ

အဘိုး	Tax
အဖေ	Keeing.
သား	Kawn.
မြေး (ယောက်ျား)	Kawn saux.
မြစ် (ယောက်ျား)	Kawn sex.
စသည်တို့ဖြစ်သည်။	

အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်နေရာ

‘ဝ’ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်မှုထူထောင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပြီး အိမ်ထောင်မှုပြုကြသည်။ အိမ်ထောင်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး လုပ်ငန်းကိစ္စများတွင် ဩဇာအာဏာ မရှိသော်လည်းသားရေး သမီးရေး ကိစ္စများ အိမ်ထောင်အရေးကိစ္စများတွင် မိမိ၏သဘောထားကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ရှိသည်။ လင်ယောက်ျားနှင့်အတူ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်၍ ဆုံးဖြတ်သော အခွင့်အရေးရှိကြသည်။

—ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း

‘ဝ’ အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည့်အချိန်မှစ၍ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများအရ သတ်မှတ်ထားသော အယူအဆများနှင့်အညီ အနေအထိုင်ဆင်ခြင်ကြရသည်။ ကောင်းကျိုးချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသောကလေးမျိုး ရရှိရန်အခြားသူများအား ကျိန်ဆဲခြင်း၊ နာကြည်းအောင်ပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲဆိုခြင်းများကို အထူးရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ ထိုသို့ ပြောဆို ဆဲဆိုမိပါက ကိုယ်ဝန်ပျက်ကျတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ယူဆကြသည်။ ကလေးအမြွှာမွေးဖွားခြင်းကို ခိုက်တတ်သည်။ အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု အယူအဆ မရှိသော်လည်း ကလေးနှစ်ယောက် တစ်ပြိုင်တည်းမွေးရသဖြင့် မိခင်အလုပ်ရှုပ်သည်။ ကသီလင်တဖြစ်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် အမြွှာမမွေးစေရန် ကိုယ်ဝန်ရှိချိန်တွင်ပင် တစ်ချို့က ငှက်ပျောသီးအမြွှာ စားလေ့မရှိကြပေ။ စားမိပါက ကလေးအမြွှာမွေးတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

‘ဝ’ အမျိုးသမီး ကိုယ်ဝန်ဆောင်များသည် အစားအသောက်ကို အထူးတလည်ရှောင် ကြဉ်လေ့မရှိပေ။ မိမိတို့ အာသီသရှိသော အစားအစာကို နှစ်သက်သမျှ စားသောက် ကြသည်။ သို့သော် အနေအထိုင် အမှားအယွင်း မရှိစေရန် ဂရုပြုလေ့ရှိသည်။ အချို့သော နေရာဒေသများတွင် ကိုယ်ဝန်ရှိစဉ် အသုဘအိမ်သို့မသွားကြပေ။ အကယ်၍သွားလျှင် အသုဘအိမ်မှ အစားအစာကို မစားရပေ။ သေသူ၏ အလောင်းကိုလည်း မထိရ မကိုင်ရပေ။ အချို့ကမူ ကိုယ်ဝန်ရှိစဉ် မြေကြီးကိုမထုရ၊ မရိုက်ရပေ။ ပြုလုပ်မိပါက နားပင်းသော ကလေးများရတတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထို့အပြင် ခင်ပွန်းဖြစ်သူသည် ဇနီးသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် ပိုက်ဆံအပ်လေ့မရှိပေ။ လာဘ်တိတ်တတ်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သည်ဟု ယူဆကြသည်။ သတိမထားဘဲ အပ်မိပါက လာဘ်မတိတ်စေရန် လင်မယားနှစ်ယောက်သည် မိဘများကို ကန်တော့ကြရသည်။

အချို့သောဒေသများတွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးသည် ယောက်ျားဖြစ်သူအမဲလိုက်ခါနီးအချိန်တွင် ၎င်း၏အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို မထိရ မကိုင်ရပေ။ ထိမိ ကိုင်မိပါက သားကောင် မရတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ အခြားယောက်ျားများကလည်း အမဲလိုက်သွားစဉ်လမ်း၌ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးတွေ့ရပါက အမဲကောင်မရတတ်ဟု ယူဆပြီး၊ ထိုသို့တွေ့ပါက တံထွေး ထွေးလိုက်မှသာ မကောင်းကျိုးပျက်ပြယ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုအချက်များတို့သည် ‘ဝ’အမျိုးသမီးများကိုယ်ဝန်ဆောင် စဉ်တွင် ရှောင်ရန် ဆောင်ရန်အချက်များပင် ဖြစ်သည်။

မိန်းမတွင် ကိုယ်ဝန်ရှိသည်နှင့် ယောက်ျားဖြစ်သူသည် မီးဖွားရန် အတွက် လိုအပ်မည့် ငွေကြေး၊ ဆန်များကို ကြိုတင်စုဆောင်းထားကြသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသမီးများ မီးဖွားပြီးလျှင် မီးလှံသည့်အလေ့အထ ရှိသဖြင့် ခင်ပွန်းသည်က မီးနေထင်း ကြိုတင်ရှာဖွေချက်ထားရသည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် စားသောက်ရန် ကြက်များကိုလည်း ကြိုတင်မွေးထားလေ့ရှိသည်။ ကလေးငယ်အတွက် လိုအပ်သည့် အနီးနှင့် အင်္ကျီများကိုမူ ကြိုတင်စုဆောင်း ထားလေ့ မရှိကြပေ။

အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေစဉ် မြင်မက်သော အိပ်မက်များ ပေါ်မူတည်၍ မိမိတို့ မွေးလာမည့်ကလေးအား ခွဲခြားနိုင်သောလေ့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ပလိုင်းပိုးထားသည်၊ ပန်းပွင့်များ ပန်ထားသည်များ မြင်မက် သည့်အခါ မိမိ၏ကလေးမှ မိန်းကလေးဖြစ်သည်ဟု ကြိုတင်တွက်ချက် ကြသည်။ သေနတ်ထမ်းလာသည် သို့မဟုတ် ခါး၊ လှံ၊ လက်နက်များမြင်မက် ခြင်းများဖြစ်သည့်အခါတွင်မူ ယောက်ျားကလေး မွေးတတ်သည်ဟု ယူဆလေ့ ရှိသည်။ မွေးဖွားရက်နီးပါက အဆင်ပြေမွေးဖွားနိုင်စေရန် အရပ်လက်သည် ခေါ်ယူ ဗိုက်ပြင်လေ့ရှိသော်လည်း ဆေးစားလေ့ မရှိကြပေ။

—မီးဖွားခြင်း—

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးသည် ကလေးမွေးဖွားရန် ရက်နီးလာလျှင် ရွာရှိရိုးရာလက်သည် အမျိုးသမီးများကို ခေါ်ထားရသည်။

မွေးဖွားသည့်အချိန်တွင် မွေးဖွားသူ၏ လင်ယောက်ျားမှအပ မည်သည့် ယောက်ျားတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ အိမ်တွင်းမနေရ မရှိရပေ။ မွေးဖွားခါနီးတွင် အိမ်အတွင်းရှိ သေနတ်၊ ဓား၊ ဓားလွယ်၊ အဆောင်လက်ဖွဲ့ ပစ္စည်းများကို အိမ်အပြင်သို့ ခေတ္တခဏထုတ်ထားရသည်။ ကလေးမွေးလွယ်ကူစေရန် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ကလေးမွေးပြီးပါက ၎င်းပစ္စည်းများကို အိမ်အတွင်း သို့ ပြန် သွင်းယူလာနိုင်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သားသမီးများမွေးဖွားခြင်းကို မင်္ဂလာရှိသည်ဟု ခံယူကြသည်။ မွေးလာသော ကလေးသည် မည်သည့်နေ့ မည်သည့်အချိန် မွေးဖွားလာစေကာမူ မိမိတို့၏ ရင်သွေးဟူသမျှ မြတ်နိုးကြစမြဲပင် ဖြစ်သည်။ သား၊ သမီးများကို ယောက်ျားလေး၊ မိန်း ကလေး မရွေး ချစ်ခင်ကြသော်လည်း မိမိတို့၏ မျိုးနွယ်ဆက်ကို ဆက်ခံနိုင်မည့်သား ယောက်ျားလေးကိုမူ မိသားစုတိုင်း တောင့်တကြစမြဲပင် ဖြစ်သည်။

‘ဝ’အမျိုးသမီးများ မီးဖွားသည့်အခါတွင် လက်သည်၏ အကူအညီ ဖြင့် အိမ်တွင် မွေးဖွားကြသည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦး မီးဖွားပါက မိခင်ဖြစ်သူက လာရောက်စောင့်ရှောက် ပေးလေ့ရှိသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသမီးတို့ မီးဖွားရာတွင် အဓိက ကျသူမှာ လက်သည်ဖြစ်သည်။ မီးဖွားရာတွင် အခက်အခဲမရှိစေရန် မိမိတို့ရပ်ရွာတွင် လက်သည် ကောင်းကောင်းရှာ၍ မမွေး ခင်ကတည်းက ကြိုတင်အပ်နှံကာ ဗိုက်ပြင်လေ့ရှိသည်။ မီးဖွားရန် ဗိုက်နာသည့်အချိန်မှ စ၍ အိမ်နီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံရှိသည့် အမျိုးသမီး ကြီးများက လာရောက်ကူညီလေ့ ရှိသည်။

မီးဖွားပြီးလျှင် မီးတွင်းနေအမျိုးသမီးသည် ဝမ်းဗိုက်ထဲကလေး ရှိသော ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက် တို့၏ အသားအရိုး၊ အဆီ၊ သွေး၊ အူတို့ကို မစားရပေ။ နွားသိုး(ဝါ)အနက်ရောင်ရှိသော အမဲ(နွား)၏အသားကိုပင် မစားရပေ။ အသားကောင်း၍ သင်းပြီးသော ကျွဲ၊နွား၊ ဝက်တို့၏ အသားများကိုသာစားသုံး ရသည်။ အသား၊ အရိုး တို့ကို ပြုတ်၍ ငရုတ်ကောင်းမျှန်ကို ခတ်ပြီးကျွေးမွေး ပြုစုလေ့ရှိသည်။ မီးနေအမျိုးသမီးများသည်အိမ် အပြင်တွင် မနေရဘဲ အိမ်တွင်း မီးဖိုနား၌နေရပြီးရေအေးကိုင်ခြင်း မပြုရပေ။ ကြက်သား၊ဝက်သား၊ အမဲသား အကြော်အလှော်များ မစားရပေ။ မီးဖွားရာတွင် မီးနေခန်းဟူ၍ သီးသန့် ထားပေးလေ့ မရှိကြပေ။ အချို့က မိမိအိပ်ခန်းကိုသာ မီးနေခန်းအဖြစ်

အသုံးပြုကြသည်။ အချို့အိမ်များမှာ အတွင်းခန်းရှိ မီးဖိုခံဘေးကို မီးနေခန်း အဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ အချို့ ‘ဝ’အိမ်များတွင် အတွင်းမီးဖို၊ အပြင်မီးဖိုဟူ၍ မီးဖိုနှစ်ခုရှိသည်။ အချို့သောနေရာ ဒေသများတွင် မီးဖွားစဉ်အခက်အခဲ ကြုံပါက မွေးရလွယ်ကူစေရန်အိမ်ရှိတံခါးပေါက်ဟူသမျှ ဖွင့်ပေးခြင်း၊ သေတ္တာ များနှင့်အဖုံးဟူသမျှဖွင့်ပေးခြင်းများပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့မွေးဖွားရခက်ခဲ ခြင်းသည် မိဘကိုပြစ်မှားမိ၍ ခက်ခဲခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကြက်တစ်ကောင်သတ်ကာ ထမင်းဖြူနှင့်မိဘကို ကန်တော့ တောင်းပန်လေ့ရှိသည်။ အချို့ကျေးရွာဒေသများတွင် မွေးဖွားရ ခက်ပါက အဖေအမေနှင့် ယောက်ျားဖြစ်သူတို့၏ ခြေလက်တို့ကို ရေဆေးကာ ထိုရေကို မီးနေသည်အား သောက်စေသည်ကိုလည်း ရှိကြသည်။

မွေးဖွားလာသောကလေး ငယ်သည်မျက်နှာဖုံးစွပ်ပါလာပါက ပညာရှိ ဖြစ်မည်။ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ရှိမည်။ လက်ဖွားခြေဖွားပါပါက စီးပွား ဖြစ်မည်။ အချင်းစလွယ်နှင့် မွေးပါက ကောင်းစားမည်စသည်ဖြင့် ယူဆလေ့ ရှိသည်။ ကလေးငယ်သည် ကိုယ်အင်္ဂါမစုံဘဲ မွေးဖွားလာပါက ထိုကလေး သည် မကောင်းသော ဘဝမှလာသည်ဟု ယူဆကြသည်။

ကလေးမွေးဖွားပြီးနောက်မီးနေသည် သည်လေလုံ၍မှောင်နေသော အခန်း၌သာနေရပြီ မီးဖိုဘေးတွင် အမြဲတန်း မီးဖိုပြီးမီးလှုံနေရသည်။ မီးဖွားပြီး ကျန်းမာလာပါက အိမ်တွင်း အလုပ်အနည်းအကျဉ်းလုပ်ကိုင်တတ် ကြသည်။ မကျန်းမာသူများ အဖို့မှာမူ မီးဖိုဘေးတွင် တစ်လတစ်လကျော် အထိ နေတတ်ကြသည်။ မီးနေသည် အသုံးပြုသော အိုးခွက်ပန်းကန်နှင့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို သီးသန့်ထားလေ့ရှိသည်။ မီးဖွားပြီးလျှင် ကလေးငယ်အား ရေချိုးပေးကာ ချက်ချင်းဆိုသလို မိခင်၏ နို့ရည်ကို တိုက်ကျွေးရသည်။ အချို့သော နေရာဒေသများတွင် ထမင်းကိုပင် ဝါး၍ ကဆီနှစ်ကို ကျွေးကြသည်။ အချို့သောဒေသကျေးရွာများတွင် ကလေး မွေးပြီးပြီးခြင်းဆားကို အရည်ဖျော်၍ ရေနင့်ရောပြီး ကလေးရောမိခင်ပါ ရေချိုး ပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ ချိုးပေးမှသာ ရောဂါဘယ ကင်းမည်ဟု ယူဆ ကြသည်။ ရေချိုးပြီး ပါက ကလေးငယ်အား အနီးဖြင့်ပတ်ကာ ကြိမ်ဖြင့်ရက် လုပ်ထားသော သေတ္တာလေးထဲတွင် ထည့်သိပ်ထားလေ့ရှိသည်။ အချို့ရွာများ

တွင်မူ ထိုကဲ့သို့ ကြိမ်သေတ္တာမျိုး သုံးလေ့မရှိ ငှက်ပျောရွက်(၂)ရွက်ကို ခင်းကာ ထိုအပေါ်တွင် ကလေးကို သိပ်လေ့ရှိသည်။

အချို့သောအယူအဆများမှာ ကလေးငယ်မွေးပြီးပြီးချင်း၊ အခြားရွာမှ ဧည့်သည်များလာပါက ကလေးရှိသဖြင့် မဝင်ပါရန် တားမြစ်ရသည်။ မွေးပြီးစကလေးငယ်အား သူစိမ်း များမြင်တွေ့ပါက ပြုစားခံရတတ်သည်ဟု ယုံကြည်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကလေးငယ် (၃)ရက်သားရှိမှသာ အပြင်လူ များနှင့် တွေ့မြင်ခွင့်ပြုလေသည်။

ကလေးမွေးဖွားပေးသည့် လက်သည်များအား အိမ်ရှင်က ကလေး မမွေးမီနှင့်ကလေးမွေးပြီးသည့်အထိ စားသောက်ရေးကို တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက် ပေးရသည်။ မွေးဖွားပြီး (၁၀)ရက် (၁၁)ရက်ခန့်ကြာသောအခါ လက်သည် တစ်ဦးစီအား ဆန်တစ်ပြည်၊ ငွေအနည်းငယ်၊ ကြက်တစ်ကောင်၊ ထမီ၊အင်္ကျီ စသည်တို့ကို လှူဖွယ်အနေဖြင့် ကန်တော့ကြလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကန်တော့ ရခြင်းမှာ လက်သည်သည် မိမိတို့မွေးဖွားပေးစဉ်က အညစ်အကြေးများကို ကိုင်တွယ်ပေးရသဖြင့် မိမိထက်ကြီးသူအပေါ် မိမိအပြစ်ရှိပါသည်။ ထိုအပြစ် ကို ခွင့်လွှတ်စေရန် ကန်တော့တောင်းပန်ခြင်းဖြစ်သည်။ လက်သည်ဖြစ်သူ ကလည်း မိခင်နှင့်ကလေး ကျန်းမာချမ်းသာစေရန် ဆုတောင်းပေးလေ့ရှိသည်။

—မိခင်နှင့်ကလေးအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့အနေဖြင့်တစ်နေ့ပြီးတစ်နေ့ ဝမ်းစာဖူလုံရေးသည် အလွန် အရေးကြီးလှပေသည်။ တောင်ယာလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရခြင်းသည် ဆယ့်နှစ်လ ရာသီစလုံး ရုန်းကန်လုပ်ကိုင်နေရသဖြင့် ဒီနေ့၊နောက်နေ့၊နောက်လဟူ၍ အချိန်ဆွဲ၍မရပေ။ နေထွက်မှနေဝင်သည့်အထိ တောင်ယာလုပ်ငန်းမှာပင် ဘဝကို ရုန်းကန်နေကြရသည်။ ထို့ကြောင့်ကလေးသူငယ်များကို ဂရုစိုက် ကြည့်ဖို့အားချိန်မရှိသလောက်ဖြစ်သည်။ မီးနေထွက်သည့်အခါ မိခင်သည် မိမိ၏ရင်သွေးငယ်လေးအား တောင်ယာမှပြန်မလာမီစပ်ကြား အစာခံစေရန် တောင်ယာသွားသည့်နေ့မှစ၍ အမွေဆန်ဆန်ထမင်ခွံကျွေးထားခဲ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ တောင်ယာသို့သွားသောအခါ မိခင်ကတစ်ပါတည်းကျောပိုး၍ ခေါ်ဆောင်သွားတတ်သည်။ ကလေးငယ်တစ်ဖက် အလုပ်တစ်ဖက်ဖြင့်ကြမ်း တမ်းသည့်ဘဝကို ရုန်းကန်ကြရသည်။ ကလေးငယ်ကို မိခင်၏နို့ရည်နှင့်အတူ

ထမင်းပျော့ပျော့ကလေးဖြင့်ခွံကျွေးလေ့ရှိသည်။ ကလေးငယ်အား မိခင်နို့ရည်ကို မီးနေကာလအတွင်း၌သာ ကောင်းကောင်းမွန်မွန်တိုက်ကျွေးရသောကြောင့် ရောဂါဘယကို ခုခံနိုင်သောစွမ်းအားနည်းပါးမည်မှာ သေချာအမှန်ပင်ဖြစ်သည်။ အချို့သည် ကလေးမွေးပြီးတစ်ပတ်ကျော်မှာပင် ကလေးအား ထမင်းပျော့ပျော့ကို နယ်၍ဖြစ်စေ၊ ဝါး၍ဖြစ်စေ စတင်ကျွေးလေ့ရှိပါသည်။

‘ဝ’အမျိုးသမီးများသည် မီးဖွားပြီးမီးနေသည်များအတွက် ဖော်စပ်ထားသော ‘ဝ’ရိုးရာ တိုင်းရင်းဆေးများကို သောက်လေ့ရှိကြသည်။ တစ်ချို့သော ဒေသများတွင် ဆေးနှင့်အရက်ကို ရော၍သောက်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် ‘ဝ’အမျိုးသမီးတို့သည် မီးဖွားပြီးပါက ငရုတ်ကောင်းကို ရေနွေးနှင့်သောက်လေ့ရှိကြသည်။

မီးနေသည် ‘ဝ’အမျိုးသမီးများအား သားအိမ်မကျစေရန်အတွက် သားအိမ်ကို ပင့်တင် နိုင်သည့် ခါးစည်းကြိုးများ စည်းထားပေးလေ့ရှိကြသည်။ တစ်ချို့ဒေသများတွင် မွေးပြီး တစ်လကြာသည့်အထိ ပိတ်အရှည်ကြီးဖြင့် ဗိုက်ကို ပတ်ထားလေ့ရှိပြီး ထိုပိတ်စပေါ်မှ ပေါက် တူးကို မီးကင်ကာ ကပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ပေါက်တူး၏အပူဓာတ်ကြောင့် ဝမ်းဗိုက်အတွင်းမှ အညစ်အကြေးများ ဆင်းစေရန် ဖြစ်သည်။

မီးနေသည်အား နို့ထွက်စေရန်နှင့် အားရှိစေရန် များသောအားဖြင့် ကြက်သားနှင့် ကြက်ဥကို တိုက်ကျွေးလေ့ရှိသည်။ စမုံစပါးပင်ကို ခတ်၍ ဟင်းခါးမကြာ ခဏ ချက်သောက်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုဟင်းခါးသည်နို့ထွက်များစေရန်သာမက ကလေးဗိုက်မနာစေရန်အတွက်လည်း အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။

‘ဝ’အမျိုးသမီးများ မီးဖွားပြီးပါက အနည်းဆုံး(၃)ရက်မှ (၁၀)ရက်အကြာတွင် မီး ထွက်လေ့ရှိကြသည်။ တစ်လမပြည့်မချင်း အလုပ်ကြမ်းလုပ်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ အချို့မှာမူ (၁၀)ရက်ကျော်ရှိပြီးသည်နှင့် တောင်ယာဆင်းကြရသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မျိုးရိုးအမည်

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် မျိုးရိုး(Ru=Theung) အစု(၆)ခုရှိသည်။ ယင်းမျိုးရိုး(၆)ခုမှ ထပ်မံ၍ ခွဲထွက်လာသော မျိုးရိုး(၁၀)ကျော်ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အချိန်ကာလကြာလာသော်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

နီးစပ်ရာမျိုးရိုးများ ဆက်စပ်အိမ်ထောင်ပေါင်းဖက်ခြင်းများတွင် ထပ်မံပေါ်ထွက်လာသော မျိုးရိုးများလည်းရှိလာခဲ့သည်။ သို့သော် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏မျိုးရိုးဆင်းသက်လာမှု မူရင်းဗီဒီယို မျိုးရိုး (၆)ခုမှ အခြေခံလာခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ယင်းမျိုးရိုး(၆)ခု ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ မိုးကောင်းကင်မှ ကြယ်ကြီးတစ်လုံး ပြုတ် ကျလာပြီး၊ တိရစ္ဆာန်အသားတစ်မျိုးဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုသည်။

ထိုအသားများ ခွဲဝေရန် လူအများအပြားရောက်ရှိလာသောအခါ အဖွဲ့လိုက်၊ ဝိုင်းဖွဲ့၍ စောင့် နေကြသည်။ ထိုသို့အဖွဲ့လိုက် ဝိုင်းဖွဲ့၍ စကားစမြည်ပြောဆိုကြရင်းအချို့က ၎င်းနေရာ၏အထက် ဝိုင်း၊ တစ်ချို့ကလယ်ကွင်းပြင်၊ တစ်ချို့ကညောင်ပင်အောက်၊ တစ်ချို့ အဖွဲ့က ကျူပင်ကြား၊ တစ်ချို့က ချုံနွယ်ကြား၊ တစ်ချို့က ၎င်းနေရာ အောက်ပိုင်းတစ်ဝိုက်စသည့် နေရာများတွင် ဝိုင်းဖွဲ့၍ စောင့်ဆိုင်း နေကြသည်။ ထိုနောက် ယင်းကြယ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော တိရစ္ဆာန်အသားများ ခွဲဝေရာတွင် ရောက်ရှိလာသူ အလွန်များပြားသောကြောင့် တစ်ဦးချင်း မဝေပေးကြဘဲ အသားကို (၆)ပုံ ပုံ၍ပေး လိုက်သည်။ ထိုအသားပုံကို ဝေပေးရာ၌ မည်သူ မည်ဝါမခေါ်ကြတော့ဘဲ ၎င်းတို့စုဝေးနေထိုင် သည့်နေရာကိုသာ ညွှန်း၍ခေါ်ပေးလိုက်ရာမှ ယင်းအခေါ်အဝေါ်အပေါ်မူတည်ပြီး ‘ဝ’တို့မျိုးရိုး (Ru) အဖြစ် သတ်မှတ်လာကြသည်ဟု ရှေးသူကြီးသူမများက ဆိုကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ မူရင်းအခြေခံမျိုးရိုး (၆)မျိုးမှာ -

- (၁) ဆိုင်းဆော (Sai saw)
- (၂) ယောင်ကိုင် (Yaong Kaung)
- (၃) ယောင်ရွန်း (Yaong Rung)
- (၄) စကူ (Sigu)
- (၅) စနက် (Siniex)
- (၆) ကောန်းရောင် (Kawn Rao) ... စသည်တို့ဖြစ်သည်။

အထက်ဖော်ပြချက်များအရ ‘ဝ’မျိုးနွယ်အစုဖြစ်သော မျိုးရိုး (Ru)များသည် တိရစ္ဆာန် အသားတစ်မျိုးတည်းဖြစ်သည့် ဘိုးဘွားတစ်မျိုးတည်းမှ ဆင်းသက်လာကြောင်း ယုံကြည်ကြသည်။

အိမ်ထောင်စု မျိုးရိုး

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ထောင်စုမျိုးရိုးသည် ဖခင်ဦးစီးသော အိမ်ထောင်မိသားစုဖြစ်သည်။ သားယောက်ျားလေးများ လက်ထပ်ပြီးသော အခါ ၎င်းတို့၏ ဇနီးများကို မိဘအိမ်သို့ ခေါ်ဆောင်လာရသည်။ ယောက်ျား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဘက် လိုက်နေသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ သမီးမိန်းကလေး များ လက်ထပ်ပြီး နောက် မိမိလင်ယောက်ျားနောက်သို့ လိုက်သွားရသည်။ ယောက္ခမ၏ မိသားစုအတွင်းသို့ သွားရောက်နေထိုင်ကြရသည်။ မွေးလာသောကလေး များသည်လည်း ခင်ပွန်းသည်၏ အမျိုးအနွယ်အစုဝင်ဖြစ်သော မျိုးရိုးများသာ ဖြစ်လာကြသည်။

ထို့ကြောင့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အိမ်ထောင်စုမျိုးရိုးသည် အမျိုးသားဘက် (ယောက်ျားဘက်)လိုက် မျိုးရိုးအိမ်ထောင်စုများ ဖြစ်သောကြောင့် အမျိုးသား ဘက်ဖြစ်သော ဘေး၊ဘိုး၊ အဖေ၊ သား၊ မြေး (ယောက်ျား)၊ မြစ်(ယောက်ျား) အစဉ်အတိုင်း ခံယူကြရသည်။

မျိုးရိုးအမည် သုံးစွဲမှု၏ အဓိကဖော်ပြချက်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ဖခင်ဘက် အိမ်ထောင်စုမျိုးရိုးဘက် လိုက်ရသည့် အလျောက် ဖခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများနှင့် ပို၍နီးစပ်ကြသည်။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးမူကား အမျိုးမနီးစပ် ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ သို့သော် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး အဆင့်အတန်းခွဲခြားခြင်း မရှိပေ။ မိခင်ဘက်မှ ဆွေမျိုးများကိုလည်း ရင်းရင်းနှီးနှီး ချစ်ချစ်ခင်ခင် ဆက်ဆံကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မျိုးရိုးအမည်သုံးစွဲခြင်းအားဖြင့် မည်သည့်မျိုးရိုးမှ ပေါက်ဖွားလာ သည်ကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေးမြန်းခြင်း မပြုရတော့ဘဲ ချက်ချင်းသိစေနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ မျိုးရိုးကို သိခြင်းအားဖြင့် စကားပြောဆို ကြရာတွင် များစွာအထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်။ မျိုးရိုးကို သိရှိထားခြင်း အားဖြင့် ဘကြီးခေါ်ရမှာလား၊ အဘလေးလား၊ အမေကြီးလား၊ အမေ လေးလား သို့မဟုတ် ရိုးရိုးဦးလေး၊ အဒေါ်လား ဆိုသည်ကို လွယ်ကူစွာခေါ်ဆို စေနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် မျိုးရိုးအမည် သုံးစွဲမှု၏ အဓိကဖော်ပြချက်များ ဖြစ်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမည်နာမအခေါ်အဝေါ်

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် အမည်မှည့်ခေါ်ရာတွင် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊တစ်နေရာ နှင့်တစ်နေရာမည်မျှပင်ကွဲပြားစေကာမူ ‘ဝ’တို့၏နေ့ရက်၊ လ၊ ပြက္ခဒိန်တွင် သတ်မှတ်အသုံး ပြုသော နေ့(၁၀)နေ့အပေါ်အခြေခံကာ အမည်အမျိုးမျိုးကို သင့်လျော်သလို မှည့်ခေါ်ကြ သည်ကို တွေ့ရသည်။

အမည်မှည့်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမည်များ မှည့်ခေါ်ရာတွင် နေထိုင်ရာဒေသအပေါ် မူတည်၍ အနည်းငယ်ကွဲပြားမှု ရှိကြသည်။ ကလေးငယ်များမွေးဖွားပြီးပြီးချင်း အမည်မှည့်ပေးသည်များ ရှိသကဲ့သို့ ကလေးမွေးဖွားပြီး(၁၀)ရက် သို့မဟုတ် (၂၀)ရက်၊ တစ်ချို့ဒေသတွင် (၁-လ) ကြာမှ အမည်မှည့်ကြသူများလည်း ရှိသည်။ ကလေးအမည်မှည့်ပေးရာတွင် အများအားဖြင့် နတ်ဆရာ၊ဘုန်းကြီး၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ အဘိုးအဘွားများက မှည့်ပေးလေ့ရှိကြသည်။

ကလေးအမည်မှည့်ပေးရာတွင် ရွာရှိသက်ကြီးသူများကို ဖိတ်ခေါ်ပြီး အိမ်ရှင်က အကျွေးအမွေးဖြင့်ဧည့်ခံပြုစုရသည်။ ကြက်ကို အဓိကထားပြီး အစားအသောက်အဖြစ် ကျွေးမွေးလေ့ရှိသည်။ ရွာ၌အကြီးဆုံးသောလူကြီး တစ်ဦးက ဆိုင်ရာမိဘများထံ အမည် ကို တောင်းခံပြီး ချည်ကြိုးကလေးဖြင့် ယောက်ျားလေးဖြစ်ပါက ညာဘက်လက်၊ မိန်းကလေး ဖြစ်ပါက ဘယ်ဘက် လက်အား ချည်ပေးရသည်။ ၎င်းချည်ကြိုးများသည် နီ၊ ဖြူ၊ ပြာ၊ ဝါ၊မည်း ရောင်စုံအဖြစ် ရောနှော၍ သက်ကြီးရွယ်အိုတစ်ဦးဦးက ကျစ်ပေးရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ချည်ကြိုးဖြင့် ကလေးငယ်အားချည်ပေးသော လူကြီးအား ပိတ်စအဖြူတစ်ထွာ၊ တစ်ပေ ပတ်လည်ခန့်နှင့်အခါးခြောက်အနည်းငယ်၊ ငှက်ပျောသီး(၁)ဖီး၊ ငွေကြေးအနည်းငယ်ထည့်၍ ကန်တော့ရသည်။

ကလေးငယ်၏ အမည်မှည့်ခေါ်ရာတွင် ကလေး၏အမည်ရင်းကို ‘ဝ’လူမျိုးတို့ သတ်မှတ်ထားသော နေ့(၁၀)နေ့ပေါ်တွင်မူတည်ကာ နေ့သင့် နံသင့် မှည့်ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ ထို့အပြင် ကလေးမွေးဖွားစဉ် ထူးခြားသော ဖြစ်စဉ်များနှင့်ကြုံတွေ့ပါက (သို့မဟုတ်)ကလေးငယ်တွင် မွေးဖွားလာ ကတည်းက ထူးခြားမှုတစ်စုံတစ်ခု ပါလာပါက ထိုထူးခြားမှုအပေါ် မူတည်၍ ကလေးငယ်၏အမည်ကို မှည့်ခေါ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးများသည် ကလေးအမည်မှည့်ခေါ်ရာတွင် တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ ကွဲပြား ရခြင်းမှာ ၎င်းတို့၏ယုံကြည်မှု၊ ယူဆမှုအရသာ ဖြစ်သည်။ တစ်ချို့သောဒေသများတွင် ကလေးမွေးဖွားမည့်အိမ်တွင်နတ်က ကလေးငယ် ၏ငိုသံကို နားထောင်ပြီး ကလေးသည်အမည် မရှိသေးပါက နတ်ကအမည်ပေး ပြီး နတ်၏လူဖြစ်သွားနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်သောကြောင့် ထိုကလေးငယ်သည် နတ်၏လူဖြစ်သွားစေရန် ဝမ်းမှကျွတ်သည်နှင့် ချက်ချင်းအမည်ပေးလေ့ ရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တစ်ချို့နေရာဒေသမှာ ကလေးငယ်ကို မွေးပြီးပြီးချင်း အိမ်အပြင် သို့ခေါ်ထုတ်ကာ ‘နတ်ယူလျှင်ယူ၊ မယူလျှင်အိမ်ပြန်ခေါ်ပြီ’ ဟုအော်ပြောတတ်ကြသည်။ နတ်ကယူလျှင် ကလေးငယ်အသက်မရှည်၊ သေသွားတတ်သည် ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

တစ်ချို့ဒေသများမှာလည်း ကလေးငယ်မွေးပြီး (၁၀)ရက်အကြာတွင် အဘိုး၊ အဘွား များက ကလေးငယ်ကို ရွာပြင်သို့ယူသွားကာ ရွာ၏နံဘေးတွင် ထမင်းတစ်ထုပ် ရေတစ်ခွက် နှင့် ငှက်အော်သံကြားသည့်ဘက်တွင် ချကာ ငှက်ကို အစာကျွေးပြီးကလေးငယ်၏ နာမည်ကို မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသည်တို့ ရှိသည်။

ကြီးစဉ်ငယ်လိုက် အမည်မှည့်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ ကလေးအမည်များ မှည့်ခေါ်ကြရာတွင် နေရာဒေသအလိုက်ကျင်းပပြုလုပ်ပုံ အနည်းငယ်စီကွဲပြားခြားနားမှု ရှိကြသော်လည်း ကလေးငယ်များကို အမည်မှည့် ပေးသော အခြေခံသဘောတရားမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ သားယောက်ျားများနှင့် သမီး မိန်းကလေးများကို အမည်ပေးရာတွင် သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသော အမည်ပေးစည်းမျဉ်းများ ရှိသည်။ ယောက်ျားကလေးဖြစ်ပါက အမည်ရှေ့အစီအစဉ်အလိုက်မိန်းကလေးများကိုလည်း အမည်ရှေ့အစီအစဉ်အလိုက် မှည့်ခေါ်ကြသည်။

ယောက်ျားလေးများ၏ အမည်ရှေ့အစီအစဉ်အလိုက်မှာ -

ပထမမွေးသော	သားယောက်ျား	အမည်ရှေ့တွင်	အိုက်	(Ai)
ဒုတိယ	။	။	ညီ	(Nyi)
တတိယ	။	။	ဆမ်	(Sam)
စတုတ္ထ	။	။	ဆိုင်း	(Sai)
ပဉ္စမ	။	။	ငို	(Ngox)
ဆဋ္ဌမ	။	။	လုတ်	(Lok)
သတ္တမ	။	။	ကျက်	(Ciet)
အဋ္ဌမ	။	။	ဂျစ်	(Cip)

စသည်ဖြင့် ကလေး၏ အမည်ရှေ့တွင် အစဉ်အလိုက်တပ်ခါ မှည့်ခေါ်ကြသည်။

ထို့နည်းတူ မိန်းကလေးအမည်များကိုလည်း -

ပထမ	မွေးသော	မိန်းကလေး	အမည်ရှေ့တွင်	ယေ့	(Yex)
ဒုတိယ	။	။	။	အီ	(I)
တတိယ	။	။	။	အမ်း	(Am)
စတုတ္ထ	။	။	။	အုပ်	(Ok)
ပဉ္စမ	။	။	။	အက်	(Iet)
ဆဋ္ဌမ	။	။	။	အစ်ပ်	(Ip)
သတ္တမ	။	။	။	အူး	(U)
အဋ္ဌမ	။	။	။	အွို	(Uik)

စသည်ဖြင့် အစီအစဉ်အတိုင်း မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သားယောက်ျားလေးများဖြစ်စေ၊ သမီးမိန်းကလေးများဖြစ်စေ သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသော အမည်မှည့်စည်းမျဉ်းများ အစီအစဉ်အတိုင်း မှည့်ခေါ်ခြင်းအားဖြင့် သားယောက်ျားလေးများထဲမှဖြစ်စေ၊ သမီး မိန်းကလေးထဲမှဖြစ်စေ မည်သူက အကြီးအငယ်ဖြစ်သည်ကို ချက်ခြင်းသိစေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ယောက်ျား၊ မိန်းကလေးနှစ်ဦးတို့အနက် မည်သူကအကြီးအငယ်ဖြစ်သည်ကို မခွဲခြားနိုင်ပေ။

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ အမည်မှည့်ခေါ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ထူးခြားမှုနှင့်မှတ် သားဖွယ်ရာတစ်ခုမှာမိမိတို့ကလေးအကြီးဆုံး သေဆုံးပါက နောက်ထပ် ရရှိရမည့်ကလေး၏အမည်ကို ရှေ့ အမည်အစီအစဉ်အတိုင်း မမှည့်ကြတော့ဘဲ တစ်ယောက်ခြား ရှေ့အမည်ကို ကျော်၍ မှည့် ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းသို့နံပါတ်စဉ်အတိုင်း ရှေ့အမည်ကို မှည့်ခေါ် ခြင်းအားဖြင့် နောက်ထပ်ရလာသော ကလေးသည် အထက်က အကြီးနည်းတူ သေဆုံးတတ်သည်ဟု အယူအဆ အစွဲအလန်း ရှိကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းနည်းအတိုင်းပင် မိန်းကလေးအကြီးဆုံးသေဆုံးပါက နောက်ထပ်မွေးလာသည့် မိန်းကလေး ရှေ့အမည်ကို တစ်ယောက်ခြားကျော်၍ မှည့်ခေါ်တတ်ကြသည်။ ထိုနောက်ပိုင်း ထပ်မွေးလာသောယောက်ျားလေးဖြစ်စေ၊မိန်းကလေးဖြစ်စေ တစ်ယောက်ခြားကျော်ထားသော ရှေ့အမည်ကို ပြန်၍မှည့်ပေးကြသည်။ အကယ်၍ တတိယသားဖြစ်သည့် ‘ဆမ်’ သေဆုံးပါက နောက်ထပ်မွေး လာသည့် ယောက်ျားလေး၏ ရှေ့အမည်ဖြစ်သည့် ‘ဆိုင်း’ကို မယူဘဲ ‘ငို’ကို မှည့်ပေး ကြရသည်။ မိန်းကလေးများကိုလည်း ၎င်းနည်းအတိုင်း အမည်မှည့်ခေါ်ကြလေသည်။

အဖေနှင့်သား သမီးများအမည်ဆက်ခံခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ဖဘက် (ဖခင်)မျိုးရိုးလိုက်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသော ကြောင့်လည်း မိမိတို့၏ သားသမီးများ အမည်မှည့်ခေါ်ရာတွင် ရှေ့အမည်နှင့် မွေးနေ့ရက် အမည်ရင်းများအပြင် ဖခင်၏အမည်ရင်းကို ထည့်၍ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ဖခင်အမည်ရင်း တွဲခေါ်ခြင်းအားဖြင့် မည်သူမည်ဝါသည်၊ မည်သူ၏သား သမီးများဖြစ်ကြောင်းကို ခွဲခြား သိစေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - ဖခင်အမည်က ‘အိုက်တောင်း’ ၎င်း၏သားအမည်က ‘အိုက်နပ်’ ဆိုပါစို့။ အဖေအမည်ရင်းဖြစ်သည့် ‘တောင်း’ကိုထည့်ခေါ်ပြီး ‘အိုက်နပ်တောင်း’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ အမည်တူသူများလည်း ရှိကြသည်။ အခြားသော ဦးဆံကား၏သားသည်လည်း ‘အိုက်နပ်’ ဖြစ်နေပါက ၎င်း၏အဖေအမည်ရင်းဖြစ်သည့် ‘ကား’ ကို ထည့်ခေါ်ပြီး ‘အိုက်နပ်ကား’ ဟူ၍ ဖြစ်မည်။ ထိုအမည်တူ ‘အိုက်နပ်’ နှစ်ဦးတို့သည် ၎င်းတို့၏ အဖေအမည်ရင်း ကို ထည့်ခေါ်ခြင်းဖြင့် ဘယ် ‘အိုက်နပ်’ က မည်သူ၏သားဖြစ်သည်ကို ချက်ချင်းခွဲခြားသိနိုင်ပါသည်။ သမီးမိန်းကလေးများ၏ အမည်များကိုလည်း ထိုနည်းအတိုင်း အဖေ၏နာမည် ရင်းကို ဆက်၍ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ယောက်ျားဘက်မျိုးရိုးလိုက်ခြင်းဖြစ်သော်လည်းအဘိုး၊ အဘေးတို့၏အမည်ရင်းနှင့်မသက်ဆိုင်ပါ။ အဖေ၏အမည်ကိုသာ ထည့်ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

လူနာမည် အခေါ်အဝေါ်

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမည်အခေါ်အဝေါ်နှင့်ပတ်သက်၍ တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ၊ ဒေသ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွဲပြားမှုအနည်းငယ် ရှိကြသော်လည်း အမည်ပေးသော အခြေခံသဘော သဘာဝမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ အမည်များမှည့်ခေါ်ရာတွင် ‘ဝ’တို့၏တွက်ချက် အသုံးပြုသော နေ့(၁၀)နေ့ အပေါ်တွင်အခြေခံကာအမည်အမျိုးမျိုးကို သင့်တော်သလို မှည့် ခေါ်ကြသည်။

၎င်းနေ့ (၁၀)နေ့မှာ -

(၁) ကား (Ka)	(၆) ပလိပ် (Pleek)
(၂) ကပ် (Kap)	(၇) ကတ် (Kat)
(၃) နပ် (Nap)	(၈) ခွက် (Khuat)
(၄) ရိုင်း (Rai)	(၉) ရုန်း (Rong)
(၅) မိန်း (Meung)	(၁၀) တောင်း (Tao)

စသည်တို့ဖြစ်သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

၎င်းအပြင် ကလေးငယ်များမွေးဖွားစဉ် ထူးခြားသောဖြစ်စဉ်များနှင့် ကြုံပါက (သို့) ကလေးငယ်တွင် မွေးလာကတည်းက ထူးခြားမှုတစ်စုံတစ်ရာ ပါလာပါက ထိုထူးခြားမှုများ ပေါ်မူတည်၍လည်း ကလေး၏အမည်များကို ကြိုက်နှစ်သက်သလို မှည့်ပေးတတ်ကြသည်။

ဥပမာ -

- (၁) အိုက်ရိုက် (Ai Raix) (ညောင်ပင်ကိုညွှန်း)
 - (၂) ညီမိုင် (Nyi Mau) (ငွေကို ညွှန်း)
 - (၃) ဆမ်လော (Sam Law) (ကြယ်တာရာကို ညွှန်း)
 - (၄) ယေတိုင် (Yex Tai) (ပန်းများကို ညွှန်း)
 - (၅) အီးခရီး (ခမ်း)(I khri=kham)(ရွှေကို ရည်ညွှန်း)
 - (၆) အမ်းရှန်း (Am Shiang) (ပတ္တမြားကို ရည်ညွှန်း)
- စသည်ဖြင့် ရည်ညွှန်းပြီး မှည့်ပေးလေ့ရှိကြပါသည်။

မျိုးရိုး အမည်ကွဲပြားမှု

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ မျိုးရိုးအမည်များ ကွဲပြားမှု (၆)မျိုးရှိသည်။ ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ခေါ်ဆိုမှု အနည်းငယ်ကွဲပြားသည်။ မည်ကဲ့သို့ပင် မျိုးရိုးများ ကွဲပြားခေါ်ဝေါ်စေကာမူ မျိုးရိုးကြီး (၆)မျိုးထဲမှ ထပ်မံ၍ ကွဲပြားကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ မိမိတို့၏ မျိုးရိုး (Ru)ကို သိသာစေရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် မိမိအမည်ရှေ့တွင်လည်းကောင်း၊ နောက်တွင်လည်းကောင်း၊ ထည့်သွင်းခေါ်ဆိုတတ်ကြသည်။ တစ်ခါတရံ မျိုးရိုး (Ru)ကို သိလိုပါက တစ်ဦး နှင့်တစ်ဦး စကားလက်ဆုံကျရာတွင် မေးမြန်းစုံစမ်းလေ့ ရှိသည်။

အခန်း (၇)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာဓလေ့

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာအခမ်းအနား

သမိုင်းအစဉ်အလာကြီးမားသော ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ နတ်တင်မင်္ဂလာအခမ်းအနား၊ စစ်ချီအခမ်းအနား၊ အောင်ပွဲရအခမ်းအနား၊ နှစ်သစ်ကူးအခမ်းအနား၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲအခမ်းအနား၊ အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနားများ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ယင်း ရိုးရာအခမ်းအနားများသည် ရွာလုံးကျွတ်၊ နယ်လုံးကျွတ်စုပေါင်းကျင်းပသော အခမ်းအနားများပင် ဖြစ်သည်။ ရွာလူကြီးများ၊ နယ်လူကြီးများနှင့်နတ်ဆရာများတို့က ဦးဆောင်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ နေထိုင်မှုဓလေ့

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သမိုင်းမစတင်မီခေတ်ကတည်းက မြို့ပြ၊ ကျေးရွာများတည်ထောင်ကာ နေထိုင်ကြသည်။ မိမိတို့၏နယ်မြေဒေသအား မည်သူကမျှ ကျူးကျော်စိုးမိုးမှုကို တစိုးတစိမျှမခံလိုသူများ၊ မည်သူ၏ စိုးမိုးချယ်လှယ်မှုကိုမျှ မခံလိုသူများ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့နယ်မြေဒေသတွင်ပင် ခင်တွယ်ကာ စုစည်းစည်း ရွာတည်ပြီး နေလေ့ရှိသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ရပ်ဝေးသို့ခရီးသွား လာမှု အလွန်နည်းပါးသူများဖြစ်သော်လည်း အလွန်ဖော်ရွေမှုရှိကြပြီး အခြားလူမျိုးတို့ကို နှိပ်စက်ကလူမှုမပြု၊ အိမ်နီးချင်းနေလူမျိုးကွဲများနှင့် မိတ်ကောင်းပီသစွာ ဆက်ဆံတတ်သည်။ မခိုးမဝှက် ကြပေ။ အမှုအကျင့်ကောင်းသူများဖြစ်သည်။ သူတစ်ပါးအား အနိုင်အထက်မပြုသကဲ့သို့ သူတစ်ပါး ၏ အနိုင်အထက်ပြုမှုကိုလည်း မခံလိုသောလူမျိုးများဖြစ်သည်။ တစ်ဦးအရေးကိစ္စပေါ်လျှင် ကျန်တစ်ဦးက လူအင်အား၊ ငွေအင်အားဖြင့် ကူညီတတ်သည့် ဓလေ့ရှိသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သစ္စာရှိကြသည်၊ ရိုးသားပွင့်လင်းကြသည်။ အလုပ် လုပ်ကိုင်ရာတွင် ပျင်းရိခြင်းမရှိဘဲ ဇွဲ၊ လုံ့လဝီရိယ ရှိကြပြီး စိတ်ဓါတ်ကြံ့ခိုင်မှုရှိသည်။ မိမိတို့အချင်းချင်း ကူညီ ရိုင်းပင်းကြ၍ စည်းလုံးညီညွတ်ကြသည်။

ကြက်ရိုးဗေဒင်

ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ရန် ကြက်ရိုးထိုးခြင်းသည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ဖြစ်သည်။ ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ရန် ကြက်ရိုးထိုးရန် အနီရောင် ကြက်အထီး၏ အရိုးကိုသာ သုံးရသည်။ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ ခရီးလမ်းကြောင်း ဖြောင့်ဖြူးမှုတို့အတွက် သိလိုပါက

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကြက်ခေါင်းနှင့်ကြက်တောင်ပံရိုးတို့ကို ကြည့်ရသည်။ လူမှုရေးကိစ္စ ခရီးလမ်းကြောင်း လုပ်ငန်း တို့တွင် ဖြောင့်ဖြူးမှုရှိမရှိ၊ အခက်အခဲများတွေ့နိုင်၊မတွေ့နိုင်တို့ကို ကြိုတင်သိရှိရန် ကြက်ပေါင် ၏အရိုးမှ အပေါက်ကလေးများကို ဝါးတုတ်ကလေးများနှင့် ထိုးသွင်း၍ ကြည့်တတ်ကြသည်။ ရှေးအခါက စစ်ထွက်မီ စစ်ပွဲအောင်၊မအောင် ကိုပင် ကြက်ရိုးဗေဒင်ကြည့်ပြီးမှ စစ်ထွက်လေ့ ရှိကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ရိုးရာပွဲများ

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ပြက္ခဒိန်နှစ်တစ်နှစ်အတွင်း သို့မဟုတ် (၁၂)ရာသီပွဲများ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ရိုးရာပွဲများအနေဖြင့် နိုဝင်ဘာလအတွင်း ကျင်းပသော နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊ စက်တင်ဘာ၊ အောက်တိုဘာလအတွင်း ကျင်းပသော ကောက်သစ်စားပွဲနှင့် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ကျင်းပသော မီးပုံပွဲ(ပန်းပွဲ)များသည် ရွာလုံးကျွတ် ပါဝင်ဆင်နွှဲကြသော ပွဲရက်ဖြစ်သည်။

မီးထွန်းပွဲ၊ မီးပုံပွဲ

ဒီဇင်ဘာလတွင် မီးပုံပွဲ(ပန်းပွဲ)ခေါ်မိုး နတ်ပူဇော်ပွဲကို ကျင်းပသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် တစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပရသော နတ်ပူဇော်ပွဲများအပြင်သုံးနှစ် တစ်ကြိမ် ကျင်းပရသော နတ်ပူဇော်ပွဲကြီး မျိုးလည်း ရှိသည်။ ယင်းပွဲသည်တစ်နယ်လုံး နှင့်သက်ဆိုင်သောကြောင့် နယ်တွင်ဩဇာအရှိဆုံးပုဂ္ဂိုလ်က ကျင်းပရမည့်နေရာကို ရွေးချယ် ရသည်။

မီးပုံပွဲကို ထင်းမီးတစ်ဖိုနှစ်ဖို ဖို၍ လူကြီးလူရွယ်ကျား/မ မရွေး လာရောက် ဝိုင်းဖွဲ့၍ ပျော်ရွှင်စွာ ကခုန်ကြသည်။ မီးပုံပွဲများတွင် ဗူးပုလွေ၊ ဝါးပုလွေ၊ဗုံဆရာတို့မှ ဦးဆောင်၍ အမျိုးသားတစ်ကျော့၊အမျိုးသမီးတစ်ကျော့ အတိုင် အဖေါက်ညီစွာ သီဆိုရင်း ကခုန်ကြသည်။ ယင်းမီးပုံပွဲတွင် လူပျိုအပျိုတို့က ကြင်ဖော်ရှာဖွေတတ်ကြသည်။

ကောက်သစ်စားပွဲ

‘ဝ’လူမျိုးများ၏ ကောက်သစ်စားပွဲကို‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်၏ (၁၁)လပိုင်း(၁၅)ရက် အတွင်း ကျင်းပတတ်ကြသည်။ ကောက်သစ်စားပွဲတော်မကျင်းပမီ တောင်ယာ သွားလမ်း၊ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ဆက်သွယ်သောလမ်းများကို စုပေါင်း၍ပြုပြင်ကြသည်။ မိမိတို့ရွာထဲ တွင်လည်း အိမ်တိုင်း၊ ခြံတိုင်း၌သန့်ရှင်းရေးလုပ်ကြသည်။ ဤလတွင် ကောက်သစ်များ စတင်ပေါ်နေပြီဖြစ်၍ ပထမဦးဆုံးရရှိသော စပါးကို နတ်တင်ခြင်း၊ ဘိုးဘွားတို့အား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကန်တော့ခြင်း၊ အိမ်နီးပါးဝန်းကျင် မိတ်ဆွေများအား ဖိတ်ကြားကျွေးမွေးခြင်းတို့ဖြင့် ကောက်သစ်စားပွဲကိုကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ကောက်သစ်စားပွဲကို အိမ်ထောင်စုအလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ ရွာလုံးကျွတ် စုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း၊ စီရင်ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။ ရွာလုံးကျွတ်စုပေါင်း ကျင်းပသော ကောက်သစ်စားပွဲကုန်ကျ စရိတ်များကို အိမ်ထောင်တိုင်း စုပေါင်းကျခံ ကြသည်။ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်တို့ကို သတ်၍ အရက်ခေါင်ရည်များဖြင့် လူကြီး၊ လူငယ်မရွေး ပျော်ရွှင်စွာ စားသောက်ကြသည်။

အချို့သောဒေသများတွင် တစ်ရွာလုံးအတွက် ရွာလုံးကျွတ် စုပေါင်းစိုက်ပျိုးသော ဘုံယာမြေဟူ၍ ရှိသည်။ တစ်ရွာလုံးက စုပေါင်းစိုက်ပျိုးပြီး စပါးထွက်ရှိလာသည့်အခါ အညီအမျှခွဲဝေခြင်း၊ (သို့မဟုတ်) ရပ်ရေးရွာရေးကိစ္စများတွင် အသုံးပြုရန်ထားခြင်းတို့ ရှိတတ်သည်။ ကောက်သစ်စားပွဲကိုလည်း ရွာလုံးကျွတ် စုပေါင်း၍ ပြုလုပ်ကြသည်။ ကျွဲသို့မဟုတ်ကြက်ဝက် တို့ကို စုပေါင်းကျခံဝယ်ယူပြီး တစ်စုတစ်ဝေးတည်း ကျင်းပ၍ အရက်ခေါင်ရည်တို့ကို အဝသောက်ကာ ပျော်ရွှင်စွာ ကခုန်ကြလေ့ရှိသည်။

နှစ်သစ်ကူးပွဲ

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင် ရိုးရာဓလေ့ပြက္ခဒိန် နှစ်၊ လ၊ ရက်များရှိသည်။ ရိုးရာဓလေ့အရ နှစ်သစ်ကူးပွဲကို စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပနိုင်ရန် တစ်နှစ်လုံးပင် ပစ္စည်း၊ ဆန်စပါး၊ ငွေကြေး များ ကြိုတင်စုဆောင်းလျက် ပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ကြသည်။ အချို့ဒေသများတွင်ကျေးရွာရှိ လူကြီးများသည် နှစ်သစ်ကူးပွဲဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ကြက်တစ်ကောင်ကို သတ်ခြင်းဖြင့် နိဒါန်းအစပျိုးကြသည်လည်း ရှိကြသည်။ နှစ်ဟောင်းမှအညစ်အကြေးများကို သုတ်သင်၍ နှစ်သစ်ကို ကြိုဆိုကြသည်လည်း ရှိကြသည်။ ဖယောင်းတိုင်ကို ထွန်း၍ ကြက်ရိုးထိုးရာတွင် ကြက်ရိုးဗေဒင် အရ ဤပွဲသည် မင်္ဂလာရှိသောပွဲ သို့မဟုတ် အမင်္ဂလာပွဲဖြစ်သည်ကို ကြိုတင်သိရှိနိုင်သည်။

ထိုအစီအစဉ်ပြီးလျှင် သင်းကွပ်ပြီးသော ဝက်ထီးတစ်ကောင်ကို နတ်ဆရာသို့မဟုတ် သူကြီးအိမ်တွင် သတ်၍ ဆုတောင်းပတ္တနာပြုကြသည်။ ကလေး၊ လူကြီးတို့ကလည်း လှူဖွယ်ပစ္စည်းများကို လာရောက်ပို့ဆောင်ကြသည်။ ပစ္စည်း အားလုံးစုံလျှင် နတ်စင်တွင် တင်ကာ ဖယောင်းတိုင်မီး ထိန်ထိန်ကြီးထွန်းထားကြ ရသည်။ ထိုညတွင် တစ်အိမ်မှတစ်အိမ်သို့ ထမင်း၊ ဟင်းလျာများ၊ ခေါပုတ်များ ပို့ခြင်းဖြင့် နှစ်သစ်မင်္ဂလာ လက်ဆောင်အဖြစ် နှုတ်ဆက်ပို့ပေးကြသည်။ တစ်ညလုံး ခေါင်ရည်အရက်များ သောက်ကာ လူကြီးလူငယ်မရွေး ပျော်ရွှင်စွာ ကခုန်ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

နောက်တစ်ရက်တွင် သင်းကွပ်ပြီးသော ဝက်နှစ်ကောင်ကို သတ်ကာ တစ်ရွာ လုံးဝိုင်းကူ ဝိုင်းစား၊ လူကြီးလူငယ်အားလုံး ပါဝင်ကြရသည်။ သတ်သောဝက် တစ်ကောင်ကိုနှစ်သစ်ကြို မင်္ဂလာအတွက်ဖြစ်ပြီးအခြားတစ်ကောင်မှာ နှစ်ဟောင်းအတွက်နှုတ်ဆက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤပွဲသည် နှစ်ဟောင်းကြွေ၍ နှစ်သစ်မင်္ဂလာကူးပြောင်းပြီးဖြစ်သဖြင့် ရွာလူကြီးများမှ အစ တစ်ရွာလုံး အလွန်အမင်းဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ကာ ရေခပ်ခြင်း မှ အပ တောင်ယာသွားခြင်း၊ သစ်ခုတ်ခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်း စသောလုပ်ငန်းများကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ ဤပွဲမျိုးတွင် ‘ဝ’တို့၏ တူရိယာမျိုးစုံ (ဗူးပုလွေ၊ ဝါးပုလွေ၊ အိုးစည်၊ ဗုံမောင်း)စသည်တို့ဖြင့် တီးခတ်၍ ပျော်ရွှင်စွာ ကခုန်ကြလေသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အစားအသောက်

‘ဝ’လူမျိုးများသည် အစားအသောက်နှင့်ပတ်သက်၍ ထမင်းကိုသာ အဓိကထား စားသောက်ကြသည်။ မုန့်ပဲ သွားရည်စာ စားလေ့နည်းပါးပြီး ထမင်းကိုလုပ်ငန်းခွင် မသွားမီ တစ်ကြိမ်၊ နေ့လည်တွင်တစ်ကြိမ် နှင့်ညဦးပိုင်းတွင်တစ်ကြိမ် တစ်နေ့သုံးကြိမ် စား သောက်ကြ သည်။ အစားအသောက် ချက်ပြုတ်ရာတွင် ဟင်းချက်နည်းအမျိုးအမည်နည်းပါးမှုနှင့် ဟင်းရုံများရှားပါးမှုကြောင့် အစားအသောက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖွယ်ဖွယ်ရာရာ မရှိလှပေ။

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ချက်ပြုတ်ရန် ဆန်များကို ငွေကြေးချောင်လည်သူ အိမ်ထောင်စုများမှတစ်ပါး ပိုမိုမိုဖွပ်ထောင်းထားခြင်း သိပ်မရှိလှပေ။ ချက်စားခါနီးမှသာ ချက်ချင်း ထောင်းကာ ဆန်နီကို ရေမဆေးတော့ဘဲ ရေခန်းချက်၍ စားကြသည်။ ဟင်းချိုကိုလည်း တစ်စုံ တစ်ခုသော အသား၊ ငါး၊ အသီးအရွက် ထည့်ပြုတ်၍ ဆား၊ ငရုပ်သီး၊ ပဲပုတ်၊ မျှစ်ချဉ် ခတ်သောက်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ ဆီကိုအသုံးနည်းပြီး၊ ရေလုံပြုတ်ချက်စားသည်က များသည်။ တောင်ယာထွက် ဆန်ကြမ်း၊ ကောက်ညှင်း၊ ပြောင်း၊ ပဲ၊ အာလူး၊ ပိန်းဥမျောက်ဥ၊ ခရမ်းသီး၊ ဗူးသီး၊ ကျောက်ဖရုံ၊ ရွှေဖရုံများကို စားကြသည်။ အသားဆိုပါမူ ကြော်လှော် ခြင်းမပြုကြဘဲ ပြုတ်၍ အသားတုံး တစ်ယောက်တစ်တုံးနှစ်တုံး နှုန်းဖြင့်ဝေ၍ ထမင်းကိုမူ ဒေါင်း လန်းထဲတွင် ပုံပြီး အတူတကွ (လက်ရည်တစ်ပြင်တည်း) စားသောက်လေ့ ရှိကြသည်။

‘ဝ’ဆန်ပြုတ် (ထမင်းပျော့)

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာအစားအစာတစ်မျိုးဖြစ်သော ‘ဝ’ဆန်ပြုတ် (ထမင်းပျော့)ကို အိမ်တိုင်းလိုလိုပင် ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့အတွက် အဓိကအကျဆုံးနှင့် အနှစ်သက်ဆုံးအစာဖြစ်သည်။

ငွေကြေးတတ်နိုင်သူများက ကြက်သား၊ ဝက်သား၊ အမဲသား စသည်များဖြင့် မိမိတို့နှစ်သက်ရာအသားကို ပြုတ်၍ မျှင်ပြီးချင်း(ရင်း) ကြက်သွန်ဖြူ ထောင်းကာအမွှေးအကြိုင်အရွက်များဖြင့် ရော၍ သုတ်စားကြသည်။ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သူများက မုန့်ညှင်းရွက်၊ မုန့်ညှင်းခြောက်၊ မျှစ်ချဉ် ပဲပုတ်၊ ဖရုံညွန့်တို့ဖြင့် နှစ်သက်ရာ ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည်။ တစ်ခါတရံ အသားလုံးဝမထည့်ကြတော့ဘဲ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်မျိုးစုံရော၍ ချက်ပြုတ် စားသောက်ကြသည်။ ‘ဝ’ဆန်ပြုတ်(ထမင်းပျော့)သည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမျိုးသားလက္ခဏာဆောင်သော ရိုးရာအစားအစာတစ်မျိုးဖြစ်၍ ပွဲလမ်းသဘင်ဆင်ယင်ကျင်းပရာတွင်လည်းကောင်း၊ အိမ်သစ်တက်၊ နှစ်သစ်ကူးပွဲအချိန်ကာလများတွင်လည်းကောင်း၊ အမဲ၊ ဝက်ကြက်သတ်၍ တပျော်တပါး ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည်။ ‘ဝ’ဆန်ပြုတ်၏ ထူးခြားချက်မှာ အရည်ကျဲကျဲချက်ပြုတ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရေခြောက်ခြောက် ခပ်ပျစ်ပျစ် ချက်ပြုတ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ချက်ပြုတ် စားသောက်ရာ တွင် အသားများကို သီးခြားမျှင်ပြီး အရွက်အမွှေးအကြိုင်မျိုးစုံ ရော၍ ငရုပ်သီးခပ်စပ်စပ်ထည့်သုတ်ကာ ခေါင်ရည်အရက်တို့ဖြင့်ဝိုင်းဖွဲ့စားသောက် လေ့ရှိသည်။

ခေါင်ရည်

‘ဝ’ခေါင်ရည်သည် အိမ်တိုင်းတွင် အရေးကြီးသော မရှိမဖြစ်သည့် ဧည့်ခံရာ ပစ္စည်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ခေါင်ရည်ကို ‘ခေါ့’ခေါ် လူးဆပ်ကို ပြုတ်၍ အအေးခံပြီး စဉ့်အိုးထဲထည့်ကာ တဆေးကို လိုအပ်သလို ဖြူး၍ရေစိမ် ဖောက်ယူရသည်။ အနည်းဆုံး (၁၅)ရက်စိမ်ထားရပြီး အများဆုံး (၁)လမှ (၁)နှစ်အထိ စိမ်ထားတတ်ကြသည်။ ခေါင်ရည်ကို ပွဲလမ်းသဘင် အခမ်းအနား များ ဧည့်ခံပွဲများ ကျင်းပရာတွင် လူကြီးများ၊ ဧည့်သည်များအား ဧည့်ခံရာတွင် မပါမဖြစ်သော ရိုးရာပစ္စည်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ စဉ့်အိုးအတွင်းမှ ခေါင်ရည်ကို ပုံးအတွင်းသို့ ပိုက်ဖြင့်သွယ်ယူစစ်ထုတ်ရာတွင် လူးဆပ်အဖတ်များ မပါစေရန် ရေစစ်ဖြင့် စစ်ယူခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ထိပ်ပိတ်အဆစ်(၃)ဆစ်ရှိသောဝါးပြွန် ချောင်းကလေးကို အပေါက်ဖောက်၍ စစ်ထုတ်ယူရသည်။ ရရှိလာသော ခေါင်ရည်ကို ဝါးခွက်သို့မဟုတ် ငွေခွက် ကြေးခွက်များဖြင့်ငှဲထည့်ကာ သောက်ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ခေါင်ရည်ငုံ့ပေးသူသည် ဝါးခွက် (သို့)ခွက်ဖြင့် ထည့်ငုံ့ကာ အသက်ကြီး သူတစ်ဦးဦးအား ဦးစွာပေးရသည်။ ယင်းလူကြီးမှ ခေါင်ရည် ခွက်ကို မြောက် ကာ လိုရာဆုတောင်းပြီး ထိုခေါင်ရည်တစ်ခွက်လုံးကိုတစ်ကြိမ် တည်း ကုန်စင်အောင် သောက်ရသည်။ အကယ်၍ ဆုတောင်းပေးသူလူကြီးက ခေါင်ရည်အရက် မသောက်သူဖြစ်ပါက ထိုခေါင်ရည်ကို စတိသဘောဖြင့် အနည်းငယ် စုပ်သောက်ကာ တခြားတစ်ဦးဦးသို့ လွှဲပြောင်းသောက်စေနိုင် ပါသည်။ တစ်ဦးကိုတစ်ဦးလေး စားခြင်း၊ ဂုဏ်ပြုခြင်း၊ စိတ်သဘောဖြူစင် သိမ်မွေ့ခြင်းကို ဖော်ညွှန်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အခါးရည်

အခါးရည်သည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ အိမ်တိုင်းအသုံးများသော အရာပစ္စည်း တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ အရေးအကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်၍ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင် ဆွေးနွေး လိုပါက အခါးခြောက်အနည်းငယ်ကိုဖက်ရွက်၊ စက္ကူ ပိတ်ဖြူစ တစ်မျိုးမျိုးဖြင့်ထုပ်၍ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် ဖိတ်ကြားတတ်သည်။ ‘ဝ’တို့၏ အခါးရည် သောက်သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြေအိုး သို့မဟုတ် အိုးဖြင့် ပြုတ် သောက်ကြသည်။ အိုးတွင် စိမ်သောက်ခြင်းမျိုးသိပ်မရှိပါ။ အိုးမရှိပါက ဝါးဗူးထဲ ထည့်ပြုတ်သောက်လေ့ရှိသည်။ ကျိုချက်၍သောက်သောကြောင့် အလွန် ခါးပါသည်။ သာမန်လူများပင် မသောက်နိုင်ကြပါ။ လူမှုရေးကိစ္စမှ ရပ်ရွာ ကိစ္စများ ဆွေးနွေးရာတွင် အခါးရည်များဖြင့်ဧည့်ခံလေ့ရှိကြသည်။

ဆေးကြမ်း

ဆေးကြမ်းကို အိမ်ခြံ၊ တောင်ယာများတွင် စိုက်ပျိုးအသုံးပြုကြသည်။ ဆေးကြမ်းရွက်ကို ခူးပြီး နေလှန်းကာ အနည်းငယ်နွမ်းလာသည့်အခါပါးပါး လှီးပြီးနယ်၍အခြောက်လှန်းရသည်။ ရရှိလာသောဆေးကြမ်းအခြောက်များကို ဆေးတံ သောက်ဆေးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကွမ်းစားဆေးအဖြစ်လည်းကောင်း သုံးကြသည်။

ကွမ်း(ကွမ်းဆေး)

‘ဝ’တို့ နေထိုင်ရာဒေသများသည် တောင်တန်းဒေသများဖြစ်သည့် အတိုင်း ကွမ်းကို သဘာဝပေါက်ပင်အဖြစ်တွေ့ရသည်။ ကွမ်းရွက်၊ ဆေးရွက်၊ ထုံး၊ တွဲ၊ ရှားစေး၊ ကွမ်းသီးစသည်တို့ကို ကွမ်းအစ်တွင်ထည့်၍ ဧည့်ခံရာ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ပစ္စည်းတစ်မျိုးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ကွမ်းဆေးသည် လူမှုရေးကိစ္စများတွင် များစွာအရေးပါ အဓိပ္ပါယ်ရှိသည်။ မိမိတို့အိမ်တွင် ဧည့်သည်ရောက်ရှိလာပါက ဧည့်ကောင်းဆောင်ကောင်း သဘောဖြင့်ကွမ်းဆေးကို တည်၍ ဧည့်ခံတတ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မိန်းကလေးတစ်ဦး လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုတော့မည့်အချိန်နီးလျှင် အဖော်များနှင့်တစ်အိမ်တက်ဆင်းကွမ်းဆေးကို လိုက်လံကျွေးလေ့ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ပြုလျှင် မကြာမီ အိမ်ထောင်ပြုတော့မည်ဟု ဆိုသောသဘောကို ပြခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ သင်္ဂြိုဟ်ခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် လူသေဆုံးပါက ဝိညာဉ်ထွက်သွားသည်ဟု ယူဆကြသည်။ စွဲလမ်း သောနေရာ၌နေသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ လူသေဆုံးပါက အမျိုးအနွယ်နောက်လိုက်သည်ဟု လည်း ယုံကြည်သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သေဆုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ယုံကြည်ယူဆမှုအရ တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ ကျင်းပ ပြုလုပ်ပုံမှာ အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သေဆုံးခြင်း အခမ်း အနားကို အလေးထား၍ ကျင်းပကြသည်။ သေဆုံးသူအားမြေကြီးကို တူး၍မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်လေ့ ရှိသည်။ အများအားဖြင့် လူသေသင်္ချိုင်းကို ရွာနှင့်မနီးမဝေးသော တောင်စောင်းတစ်နေရာတွင် သီးသန့်ထားလေ့ရှိသည်။ သေဆုံးသူလူကြီး၊ လူငယ်မရွေး မခွဲခြားဘဲ အခေါင်းကို ပြုလုပ်ပေး ရသည်။ တောတောင်ဒေသများရှိ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သစ်ထွင်းခေါင်းပြုလုပ်လေ့ရှိကြသော်လည်း သစ်ရှားပါးသောဒေသများတွင် ဖျာလိပ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါးကိုစိပ်စိပ်ပေါက်၍လည်းကောင်း အခေါင်းပြုလုပ်ပြီး အသုဘချမြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံမီးသင်္ဂြိုဟ်ကြသည်လည်း ရှိသည်။

ပုံမှန်သေဆုံးခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် လူသေဆုံးပါက အလောင်းကို ရေနွေးဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရေအေးဖြင့် ဖြစ်စေ ဆေးကြောသုတ်သင်၍ အဝတ်အစားသစ်များ ဝတ်ပေးလေ့ရှိတတ်သည်။ အချို့ဒေသများတွင် အသက်ထွက်စဉ်က ဝတ်ထားသော အဝတ်များကို မချွတ်ဘဲ အသစ်ထပ်၍ပေး ဝတ်လေ့ရှိကြသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် သေဆုံးသူ၌ သွားအတုတပ်ပါက ထိုသွားတုကို နှုတ်ပစ်ကြသည်။ သေသူ၏ပါးစပ်(သို့မဟုတ်)အိပ်ထောင်အတွင်းသို့ ငွေဒင်္ဂါး တို့၊ ရွှေတို့ကိုထည့်ပေးတတ်ကြသည်။ သေဆုံးသူ၏အလောင်းပြင်ဆင်ခြင်းကို

ရိုးရာဓလေ့နားလည်တတ်ကျွမ်းသောအသက်ကြီးသူ လူကြီးများက ပြုလုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ အသက်ငယ်သူများပြုလုပ်ပေးပါက ဓလေ့ထုံးစံလွဲမှားစေနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထုံးစံ လွဲမှားပါကရွာခိုက်တတ်သည်။ ကျန်ရစ်သူများ ဒုက္ခရောက်တတ်သည်ဟု ယူဆပြီးထုံးစံမမှားစေရန် သတိထားလုပ်ဆောင်ကြသည်။ လူသေသည့်နေ့မှာပင် ကြက်သတ်၍ ပူဇော်လေ့ရှိသည်။

ထိုသေဆုံးသူ အခေါင်းပြင်ဆင်ပြီးပါက အလောင်းကို အခေါင်းထဲသို့ချက်ချင်းထည့်သည်လည်း ရှိသည်။ မြေချသည့်နေ့၌ထည့်သည်လည်းရှိသည်။ အိမ်တွင် အလောင်းကို နှစ်ရက်သုံးရက်မှ ခုနှစ်ရက်အထိထားတတ်ကြသည်။ လပြည့်၊ လကွယ် သေဆုံးသူများကို ချက်ချင်းသွားရောက်မြှုပ်နှံလေ့ရှိသည်။ အလောင်းပြင်ဆင်ပြီးပါကကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်စသည်ဖြင့် သတ်၍ ကျွေးမွေးဧည့်ခံကြသည်။ သေဆုံးသူအလောင်း အိမ်၌ရှိနေစဉ် အခေါင်းစောင့်လူကြီး အမျိုးသားနှစ်ဦး၊ သုံးဦး အား တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်။ လူသေဆုံးပြီးဟုသိလျှင်ရွာရှိလူများ သိသူခင်သူများ အခြားရွာများမှ ရွာသူရွာသားများက ဆန်အနည်းငယ်၊ ငွေကြေးအနည်းငယ်ကူညီနိုင်သမျှ ယူပြီးရောက်ရှိလာကြသည်။ ၎င်းတို့ယူလာသော အကူပစ္စည်းများကို အခေါင်းစောင့်လူကြီးများကလက်ခံရယူကြသည်။ ထိုအခေါင်းစောင့်လူကြီးများသည် အသုဘကိစ္စအဝဝကို အစမှအဆုံးတိုင် အသုဘအိမ်၌ အချိန်ပြည့်နေရသည်။ လူသေဆုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အချို့နေရာဒေသများတွင် သေဆုံးသည့် အကြောင်းကို ရွာသူကြီးအား ဦးစွာပြောကြရသည်။ ရွာသူကြီးမှ နေ၍ ရွာသားများအားသိစေရန် ကြေငြာပေးရသည်။ ရွာသူရွာသားများသည်လူသေကြောင်းသိသည်နှင့်ဆန်၊ ငွေ၊ အရက်၊ ကြက်တို့ကို ယူဆောင်လာလေ့ရှိသည်။ သေဆုံးသူ၏အလောင်းဘေးတွင် ဆန်၊ဆား၊ ငရုပ်သီး၊ လွှက်ခြောက်၊ ငှက်ပျောသီးစသည်တို့ ကို အသုဘအကူအဖြစ် ယူဆောင်လာ၍ ထားလေ့ရှိကြသည်။

အိမ်တွင်သေဆုံးသူအလောင်းထားရာ၌ အလောင်း၏ခြေရင်းကို တံခါးဝဘက်တွင် ထားကြသည်။ အိမ်၏ခေါင်သည် အရှေ့အနောက်တန်းလျှင် အလောင်းကို အနောက်ဘက် တွင် ထားရသည်။ တောင်မြောက်တန်းနေလျှင်အလောင်းကိုတောင်ဘက်တွင်ထားရသည်။ သေဆုံးသူ၏အလောင်းဘေးတွင် ဆွေမျိုးတော်စပ်ရာ အမျိုးသမီးများနှင့် အပေါင်း အဖော်များလာ

ရောက်၍ ငိုလေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် အော်ကာ ဟစ်ကာ စီကာပတ်ကုံး ငြီးတွား ငိုကြွေးခြင်းမှာ အသံနေအသံထားဖြင့် ဝမ်းနည်းဖွယ် သီဆိုမှုတစ်ရပ် ပြုလုပ်ကာ ငို ကြွေးကြသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် သေဆုံးသူသည် အသက်ကြီးအဖိုးအဖွားများဖြစ်ပါက သူ့အတွက်မဖြစ်မနေ ကျွဲကို ‘ဝ’အခေါ် ‘ခလိုင်း’ (khlai)အဖြစ် သတ်ပေးရသည်။ သေဆုံးသူအတွက် သတ်ပေးသော ကျွဲသည် ဗွေကောင်းရပြီး သေဆုံးသူနှင့် ကိုက်ညီသော ကျွဲ (ကြီး၊ ငယ် မရွေး) ကို ရှာဖွေ၍ သတ်ပေးရသည်။ ယင်းကျွဲမျိုး မရမချင်း အလောင်းကိုမမြှုပ် သေးဘဲ ကြာရှည်စွာ ထားလေ့ရှိသည်။ ယင်းကျွဲမျိုးတွေ့ရှိပါက မည်မျှပင် တန်ဖိုးမြင့်မားစေကာမူ ပေးချေ၍ သတ်ပေးပြီးမှ သင်္ဂြိုဟ်ပေးလေ့ရှိကြသည်။

အသုဘချမည့်နေ့ရက်အချိန်ကို ရွာရှိအသက်ကြီးသူများက သတ်မှတ် ကြသည်။ သေဆုံးသူအလောင်း မြေမြှုပ်ရန်နေရာကို သင်္ဂြိုဟ်သည့်နေ့တွင်သာ တူးကြသည်။ မြေကျင်းတူးသူများလာခေါ်မှသာ အသုဘသွားချရသည်။ အချို့သောနေရာဒေသများတွင် သေဆုံးသူမြှုပ်နှံမည့်နေရာကို ရှာဖွေရာ၌ နတ်ဆရာက ကြက်ဥကို မြေသို့လွှတ်ချ၍လည်းကောင်း လှမ့်ချ၍လည်းကောင်း ရှာကြသည်။ ကြက်ဥမကွဲသောနေရာတွင် မြှုပ်နှံရန် မသင့်ချေ။ ကြက်ဥကွဲ သောနေရာတွင်သာ ကျင်းတူးမြှုပ်နှံလေ့ရှိကြသည်။

အသုဘပို့ဆောင်ရာတွင် ပထမဦးဆုံးအလောင်းက ရှေ့ဆုံးမှသွား ရသည်။ အလောင်းပြီးနောက် သေသူအတွက် ပေးသောပစ္စည်းများကို သားသမီးများ၊ ဆွေမျိုးများက ကိုင်ရသည်။ အလောင်းအိမ်မှစထွက်သည် နှင့်တစ်ပြိုင်နက်တည်းမဏ္ဍပ်ဖြုတ်၊ အိမ်ကို တံမြက်စည်းလည်းပြီး ကျန်ရစ်သူများအတွက် ကောင်းမှုမေတ္တာပြုပေးကြသည်။ မကောင်းမှုများ ပပျောက်စေရန်ဖြစ်သည်။

အသုဘပို့ပြီး ပြန်လာသူများသည် မိမိတို့အိမ်သို့ တန်းပြန်လေ့မရှိဘဲ အသုဘအိမ်သို့ ပြန်လာပြီး ခြေ၊ လက်ဆေးပြီးမှ ပြန်လေ့ရှိသည်။ အချို့သော နေရာဒေသများတွင် အသုဘပို့ရာမှအပြန်တွင် သေဆုံးသူ၏ အိမ်တံခါး ပေါက်၌ လူတစ်ယောက် ထမင်းတောင်း တစ်ခုကို ကိုင်ထား၍ စောင့်နေရပြီး ပြန်လာသူတစ်ဦးစီက တောင်းထဲမှ ထမင်းကို အနည်းငယ် နှိုက်ပြီးပစ်လွှင့် ရသည်။ ရှေးအလွန်ကျသော ‘ဝ’တို့တွင် သင်္ချိုင်းမထားရှိပါ။ သေဆုံးသူအား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မိမိတို့ရွာ နှင့်မနီးမဝေး၊ ရွာတွင်း၊ ခြံတွင်း၊ အိမ်အောက်၊ လှေကားအောက်တွင်
မြေမြှုပ်သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိခဲ့သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့သေဆုံးခြင်း အခမ်းအနားတွင် အထူးသတိထားရမည့်
အချက်မှာ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်များသည် အလောင်းကိုမကိုင်ရချေ။
အလောင်းကို ကိုင်မိပါက ကလေးအဖတ်မတင်ခြင်း၊ မသန်မစွမ်းဖြစ်ခြင်းတို့
ဖြစ်တတ်သည်ဟု ယူဆ၍ အထူးသတိထားကြလေသည်။

ပုံမမှန်သေဆုံးခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် သေဆုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပုံမှန်သေဆုံးခြင်း
နှင့်ပုံမမှန်သေဆုံးခြင်းတို့ကို ခွဲခြားထားသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင်လည်း ခွဲခြား၍
သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိသည်။ ဖျားနာ၍ ရိုးရိုးသေဆုံးခြင်းတွင် အခမ်းအနားဖြင့်
သင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိကြသော်လည်း ကလေးဘဝအမိဝမ်းတွင်း၌ သေဆုံးခြင်း၊
အမျိုးသမီးများ မီးဖွားရင်းသေဆုံးခြင်း၊ သစ်ပင်ပေါ်မှပြုတ်ကျ၍ သေဆုံးခြင်း၊
ချောက်ထဲလိုဏ်ကျ၍ သေဆုံးခြင်း၊ ရေနစ်သေဆုံးခြင်း၊ သစ်ပင်ကျောက်တုံးများ
ဝိ၍သေဆုံးခြင်း စသည့်ပုံမမှန်သေဆုံးခြင်းတို့တွင် အသုဘ အခမ်းအနားကို
စည်ကားစွာ ကျင်းပပြုလုပ်လေ့မရှိဘဲ၊ မြေမြှုပ် သို့မဟုတ် မီးသင်္ဂြိုဟ်လေ့
ရှိသည်။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ကံမကောင်းအကြောင်းမလှ၍
ပုံမမှန်သေဆုံးခြင်းဖြစ်ရပါမူ ရွာပြင်၌သေလျှင် ရွာတွင်းသို့အယူမခံ၊ ရွာတွင်း
၌သေလျှင် အိမ်တွင်းသို့မသွင်းရပေ။ အိမ်တွင်း၌သေဆုံးလျှင်လည်း ကြာရှည်
မထားရ။ အိမ်တွင်းမှ သက်ငယ်နှစ်ပျစ်ကို ဖြုတ်၍ အပြင်သို့ထုတ်ရသည်။
အိမ်ပေါက်ဝမှ ထုတ်ရိုးထုံးစံမရှိပေ။ အကယ်၍ အိမ်နောက်ဖေးပေါက် ဖောက်
ထားသော အိမ်ဖြစ်ပါက ယင်းနောက်ဖေးပေါက်မှ ထုတ်ရသည်။

လူသေအလောင်းကို သင်္ချိုင်းသို့ပို့စဉ် နတ်ဆရာက တစ်လမ်းလုံး
ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ် သွားကာ ချက်ချင်းမီးသင်္ဂြိုဟ်မြှုပ်နှံရသည်။ ပုံမမှန်
သေဆုံးသူများသည် ဝိညာဉ်ပြန်လာတတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ အလောင်း
မြှုပ်သည့်နေရာတွင် အလောင်းမြှုပ်နှံပြီးသည် နှင့် ကြက်တစ်ကောင်ကို
အိမ်တွင်သတ်ပြီး စပါး၊ ဆန်၊ အရက်၊ ငှက်ပျောဖက်တို့နှင့်အတူအလောင်း

မြုပ်သောနေရာသို့သွား၍နတ်ပူဇော်ပသကြရသည်။ သတ်သောကြက်မှာ လည်း အနီ သို့မဟုတ် အနက်ဖြစ်ရသည်။ သေဆုံးသူမြုပ်သောမြေပုံပေါ် သို့မဟုတ် အနီး အနားတွင်ငှက်ပျောရွက်ခင်းပြီး ကြက် တစ် ကောင် ၊ ဆန်တစ်ပန်းကန်၊ အရက်တစ်ခွက်ကို သေဆုံးသူအားကျွေးရသည်။ သင်္ချိုင်းစောင့်နတ်အား တောင်းပန်၍ ဝိညာဉ်ပြန်မလွှတ် ရန် ပြောကြရသည်။ ယင်းအခမ်းအနားကို သေဆုံးသူ၏ မိဘဆွေမျိုးများက ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် တစ္ဆေအဖြစ် မရောက်လာနိုင်ဟု ယူဆကြသည်။ ပုံမှန် သေဆုံးသူများ၏ အလောင်းကို မီးရှို့သဂြိုဟ်ပေးသည်က များသည်။ ထိုသို့မီးသဂြိုဟ်ခြင်းမှာ သေသူအား မီးခိုးများနှင့်အတူ မိုးကောင်ကင်း၌ သုခဘုံသို့ရောက်သွားစေရန် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံသည် ရွာပြင်၌ အသေဆိုး(သို့မဟုတ်) ပုံမှန်သေဆုံးသူများအား ရွာထဲသို့မယူလာရ။ ထိုသူသေဆုံးသော နေရာဒေသ၌ပင်မြှုပ်နှံကြသည်။ မိမိတို့အိမ်၌ ဟန်ပြအလောင်းသာတင်ထား တတ်ကြသည်။ ပြီးလျှင် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း သွားရောက်မြှုပ်နှံကြရသည်။ ရွာသားတစ်ဦးဦး အခြားရွာတွင် ဖျားနာ၍သေဆုံးလျှင်လည်း အလောင်းကို ရွာထဲသို့ မယူလာရ။ လမ်းခရီးတွင်ပင်မြှုပ်နှံကြသည်။ ကျန်ရစ်သူမိသားစု တို့သည်လည်း ထိုည၌ပင် သေသူအားရည်စူး၍ ထမင်းဟင်းလျာများ ချက်ပြုတ်ပြီး မီးသဂြိုဟ်ရာ နေရာသို့သွားပို့ရသည်။ ထို့အပြင် ကြက်ငယ် တစ်ကောင်ကိုသတ်ပြီး ဝါးခြမ်းပြားဖြင့်ညှပ်၍ သေသူအတွက်ပို့ပေးသည် လည်းရှိသည်။

ရှေးယခင်က ခေါင်းဖြတ်ယဇ်ပူဇော်မှု ရှိသောနေရာဒေသများ၌ မိမိတို့ရွာသားတစ်ဦး၊ တစ်ယောက် ခေါင်းဖြတ်ခံရပြီး၊ ကိုယ်ခန္ဓာ ကျန်ရစ် ခဲ့လျှင် များစွာပူပင်သောက ရောက်တတ်ကြသည်။ ထိုအခါ ရွာသူကြီးနှင့် နတ်ဆရာတို့သည် ချက်ချင်းကြက်အမည်း(အမ)တစ်ကောင်ကို သတ်ရသည်။ ကြက်ကိုလည်လှီးပြီး ထိုလူသွားရာလမ်းတွင် လွှင့်ပစ် ရသည်။ သေဆုံးသူ အားဖျာလိပ်ဖြင့်လိပ်၍ သင်္ချိုင်းမဟုတ်သော အခြားတစ်နေရာတွင် မီးသဂြိုဟ်မြှုပ်နှံကြသည်။ ထိုနောက် ဇီးရှိသော ဝက်မတစ်ကောင်ကို သတ်၍ အကျွေးအမွေးပြုလုပ်ရသည်။ ပထမသတ်သော ကြက်သည် အထီးဖြစ်လျှင် ဝက်ကိုလည်း အထီးဖြင့်ကျွေးမွေးရသည်။ ဝက်သားကိုလည်း အိမ်ပြင်၌သာ ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြရသည်။ သေဆုံးသူသည်မိသားစု

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရှိလျှင် ထိုအိမ်တွင် တစ်နှစ်တာ ဆက်လက်နေထိုင်ခွင့်ပြုပြီးအိမ်သစ်တစ်လုံး ပြန်လည်ဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြရသည်။

သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် သုံးစွဲခဲ့သောအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ အတူမြှုပ်နှံခြင်း

‘ဝ’လူမျိုးတို့သည်လူသေဆုံးပြီးသင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် အသုံးပြုခဲ့သောပစ္စည်း များ၊သင်္ချိုင်းတွင် မြေသယ်သောခြင်း၊ ပလိုင်းများနှင့် သေဆုံးသူ၏ အသုံး အဆောင်ပစ္စည်းများစသည်ဖြင့် သေဆုံးသူနှင့်အတူမြှုပ်နှံလေ့ရှိကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်ထုံးပွဲမှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်ထုံး ပွဲမှုများမှာ သာမန်အားဖြင့် အနက်ရောင် လုံချည် (ထမီ)အင်္ကျီနှင့်ဘောင်းဘီတို့ကိုသာ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ တစ်နယ်နှင့် တစ်နယ် ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံမှာ အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားသည်။ သို့သော်နေရာဒေသတိုင်းလိုလိုပင် အနက်၊ နက်ပြာရောင်ကိုသာအများဆုံး ရွေးချယ်ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အနက်ရောင်မရရှိပါက နက်ပြာရောင်ဖြင့် ချုပ်ဝတ်လေ့ရှိသည်။ နက်ပြာရောင်ရရှိဖို့ရန် နီ(အ) (Niah)နှင့်စနွင် (Sinuing) ခေါ်သော သစ်ခေါက်ဆိုးဆေးပင်ကို ထုထောင်းပြီး နှစ်မျိုးစုပေါင်းပြုတ်၍ အရောင်ဆိုးကြသည်။

—အမျိုးသားဝတ်စုံ

‘ဝ’အမျိုးသားတစ်ဦး၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုကို ကြည့်သော် အနက်ရောင် အပေါ်ခံ အင်္ကျီကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသားများဝတ်ဆင် သော ဘောင်းဘီမှာမူ ခပ်ပွပွချုပ်ထားသည်။ အမျိုးသားများအနေဖြင့် ခေါင်းပေါင်း (၃)မျိုး(၃)စားရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ အဖြူရောင်ခေါင်းပေါင်း အနီရောင်ခေါင်းပေါင်းနှင့်အနက်ရောင်ခေါင်းပေါင်း တို့ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေး ကိစ္စ လူမှုရေးအဆုံးအဖြတ်ပေးရန် ကိစ္စများ၊ ပွဲလမ်း သဘင်များစသည်တို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သောအခါတွင် ပေါင်းလေ့ရှိသည်။

အနီရောင်ခေါင်းပေါင်းကို စစ်တိုက်ထွက်သည့်အခါနှင့် ကတိသစ္စာ ရည်များ သောက်သုံးသည့်အခါတွင် ပေါင်းတတ်လေ့ရှိသည်။ အနက်ရောင် ခေါင်းပေါင်းကို သာမန်ဝတ်စားဆင်ယင်မှုနှင့်လိုက်ဖက်အောင် ပေါင်းကြ သည်။ အဖြူရောင်ခေါင်းပေါင်းကိုမူ ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် ပေါင်းလေ့ ရှိသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသားများ သည် မိမိတို့ဝတ်စုံကို အပြည့်အဝ ဝတ်ဆင်လျှင်

‘ဝ’လွယ်အိတ်၊ ခါးရှည်လွယ်၊ ‘ဝ’လုံရှည်တို့ကို ကိုင်၊ ‘ဝ’ငွေဆေးတံကို ခဲပြီး အလှဆင်မှုပြုပါက ပိုမိုခန့်ငြားတင့်တယ်စွာ မြင်တွေ့ရသည်။

အလွန်ရှေးကျသော အချိန်က ‘ဝ’အမျိုးသားများသည် ဆံပင်အနည်းငယ်ကို နောက်စေ့တွင် ထားရှိပြီး ကျန်အစိတ်အပိုင်းများကို ရိတ်ထားကြသည်။ အချို့ကဆံပင်ရှည်ကို ဆံထုံး ထုံး၍ လည်ပင်းတွင် ငွေလည်ကွင်း (ဝါ)ကြိမ်လည်ကွင်းများ၊ လက်တွင် ငွေလက်ကောက်နှင့်ကြိမ်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကြိမ်လက်ကောက်များ၊ နားပေါက်ဖောက်ပြီး ငွေနားတောင်းများ တပ်ဆင်ကြသည်။ ကိုယ်အပေါ်ပိုင်းတွင် အနက်ရောင်အင်္ကျီကို ဝတ်ဆင်ပြီးအောက်ပိုင်းတွင်မူ အနက်ရောင်ပိတ်စဖြင့် ပတ်ရစ်လျက် ချည်ကြိုးအနက်ဖြင့် ခါးတောင်းမြှောင်အောင် ကြိုက်သည့်ပုံစံမျိုး တင်ကြားမှနေ၍ ပြန်လည်သိုင်းယူသည်။ ထိုဝတ်စားဆင်ယင်မှုမျိုးကို တွေ့ရခဲ့သည်။

—အမျိုးသမီး ဝတ်စားဆင်ယင်မှု

‘ဝ’အမျိုးသမီးတို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုသည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့်အပေခံသောအနက်ရောင်၊ အနီရောင်နှင့် အပြာရောင်စသည့်အရောင်မျိုးကိုသာ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အချို့သော နေရာဒေသတွင် ရင်ဖုံးအင်္ကျီအဖြစ် ဝတ်ဆင်ကြသည်။ လုံချည်(ထမီ)များမှာလည်း အနက်၊ အနီ၊ အဖြူရောင် ရောနှောသော ပိတ်မျိုးများဖြင့် ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အင်္ကျီပေါ်တွင် ငွေဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ဒင်္ဂါးပြားများ၊ ငွေကြယ်သီးများကို အလှဆင်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ပန်းပွင့် ပုံသဏ္ဌာန် များဖြင့် လှပအောင် ပြုလုပ်ဝတ်ဆင်တတ်ကြသည်။ လုံချည်(ထမီ)ကို အဆင် အမျိုးမျိုးဖြင့် ရက်လုပ်ဝတ်ဆင်ကြသည်။ လုံချည်(ထမီ)အဆင်မှာလက်သုံးလုံး အနီစင်း၊ လက်တစ်လုံး အပြာစင်း၊ လက်နှစ်လုံးအနက်စင်း၊ အဝါကြိုးတန်းစင်း၊ လက်တစ်လုံး အဖြူစင်းများဖြင့် ရက်လုပ်ကြသည်။

အချို့သောနေရာဒေသများတွင် အမျိုးသမီးဝတ်အင်္ကျီမှာ တစ်ဖက်ဖုံး၊ ရင်ဖုံး အင်္ကျီများကို ချုပ်ဝတ်လေ့ရှိသည်။ ခါးတွင်သစ်စေးဆိုးထားသော ကြိမ်ကွင်းများ ကို စွပ်၍ဝတ်ဆင်လေ့ရှိကြသည်။ ယခုအခါတွင်ထိုသို့ခါးကို ကြိမ်ကွင်းဝတ်ဆင်မှုမတွေ့ရသလောက်ဖြစ်သည်။ ခါးတွင်ဝတ်ဆင်ရန် ထမီကွင်း ပိတ်ချုပ်လုပ်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ပိတ်စတစ်စကိုသာ ပတ်ပြီးဝတ်ဆင်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ၎င်းပိတ်စကို ခူးဆစ်အထိထား၍ ဝတ်ဆင်တတ်ကြသည်။ ခူးဆစ်အောက်တွင် သစ်စေးဆိုး ထားသော ကြိမ်ကွင်းများ စွပ်၍ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ထိုဝတ်ဆင်မှုမျိုးလည်း မတွေ့ရတော့ပေ။ ခူးအောက်ခြေမျက်စေ့အထိ အဝတ်စတစ်စကိုပတ်ပြီးဝတ်ဆင် ကြသည်။ ၎င်းအဝတ်စမှာ အဖြူအနီအနက်တို့ဖြင့်ရောစပ်ယက်ထားသောအထည်စငယ်များ ဖြစ်သည်။ အချို့ဒေသများတွင် ထမီအတို ချုပ်ဝတ်ကြပြီး၊ တချို့ဒေသများတွင် ထမီအရှည် ချုပ်ဝတ်ကြသည်။

ရှေးအခါက ‘ဝ’ အမျိုးသမီးများသည် ခေါင်းပေါင်းအထည်များကို အသုံးပြုမှုနည်းပြီး ခေါင်းစွပ်ခေါင်းပတ်အနေဖြင့် ငွေ သို့မဟုတ် ကြေးပြားနှင့် ပြုလုပ်သော ဆံကုပ်ကို အသုံးပြုကြသည်။ ငွေဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ဘယက်မှာ အလွန်တန်ဖိုးရှိလှသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသမီးတို့၏ အလှဆင်မှုအတွက် အကျယ်အချင်း တစ်လက်ခန့်ရှိသော ငွေနားတောင်း(ခေါင်းပွ)ကြီးများကို ဝတ်ဆင် ကြသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ရှေး‘ဝ’လူမျိုး အမျိုးသမီးတိုင်းတို့၏ နားပေါက်သည် အလွန်ကျယ်ပြီး ထိုနားတောင်းဝတ်ဆင်ခြင်း မပြုပါက နားပေါက်တို့မှာ အလွန်ရှည်လျားစွာဖြင့် တွဲလောင်းကျလျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

မကြာသေးသောအချိန်ကာလတွင် ငွေဆွဲကြိုးများ၊ ငွေဖြင့်အလှဆင်သော တန်ဆာများကို အသုံးပြုတတ်လာကြသည်။ ယခင်ကလည်ဆွဲရန် လည်ကွင်းများ အသုံးပြုကြသည်။ လည်ကွင်းများကို ငွေဖြင့်ပြုလုပ်ထား သည်။ အမျိုးသမီးများဝတ်ဆင်ရန်အတွက် လက်ကောက်များကို အပြားခတ်ခြင်း အလုံးခတ်ခြင်းပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြုလုပ်ဝတ်ဆင်ပြီး ကျောက်မျက်ရတနာများဖြင့် စီချယ်သော လက်ဝတ်ရတနာများ ပြုလုပ်သောအလေ့အထမရှိပေ။

‘ဝ’လူမျိုးများသည် အနက်၊ အနီ၊ အပြာကို ရွေးချယ်ဝတ်ဆင်ခြင်းမှာ အညစ်အပေခံခြင်း၊ ရုတ်တရက်ရန်သူများက မမြင်ရခြင်း၊ ၎င်းအရောင်များအတွက် ဆိုးဆေးအလွယ်တကူရရှိနိုင်ခြင်း တို့ကြောင့် ယင်းအရောင်မျိုးများကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဝတ်ဆင်ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဒေသအလိုက်အမျိုးသား ဝတ်စုံနှင့်ဆင်ယင်ထုံးဖြူမှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ အမျိုးသားဝတ်စုံ ဆင်ယင်ထုံးဖြူမှုသည် ဒေသကို လိုက်၍ အနည်းနှင့်အများဆိုသလို ကွဲပြားမှုရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော်များသောအားဖြင့် အနက်ရောင်၊ အနီရောင်နှင့်အပြာရောင် စသည့် အပေခံသော၊ ဆိုးဆေးရ လွယ်သော အရောင်များကို ရွေး၍ ချုပ်ဝတ်လေ့ရှိ သည်ကို တွေ့ရသည်။ အမျိုးသားများ၏ အင်္ကျီနှင့်ဘောင်းဘီများသည် တို၍ ပွယောင်းယောင်းဝတ်ကြသည်။ ‘ဝ’အမျိုးသမီးများတို့၏ အဝတ်အစားမှာ ပိုမိုလှပကြသည်။ မိန်းမများသည်လည်း အများအားဖြင့် ခေါင်းပတ်တွင် ငွေပြား၊ ခွေ၊ ကြေးပြားခွေ သို့မဟုတ် ကြိမ်ပြားခွေကို ဝတ်ဆင်ကြပြီးအင်္ကျီပေါ် တွင်ငွေကြယ်သီးများတပ်ခါ၊ လည်ပင်းတွင်မူ ငွေလည်ဆွဲ နှင့် ပုတီးစေ့ကြိုးကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ ယင်းတို့၏ တင်ပါးတွင် များပြားသော ကြိမ်ခွေများ ရှိသည်။

‘ဝ’အမျိုးသမီးများ၏ နားရွက်နှင့်လက်ကောက်ဝတ်များတွင် ချစ်ခင်ဖွယ် ကောင်းသော လက်ဝတ်တန်ဆာများကို တွေ့ရသည်။ အချို့သောဒေသများတွင် ‘ဝ’အမျိုးသမီးများသည် နားကွင်းများကို တောက်ပ သော ငွေသားနှင့်အတူ ငှက်အရိုး နှင့်ခရုခွံများကိုပါ တွဲစပ်ပြုလုပ်ထားသည့် အတွက် ထူးထူးခြားခြားရှိ၍ ဆွဲဆောင်မှု ကောင်းလှသည်ကို တွေ့မြင်ရ လေသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ကုန်ထုတ်လုပ်မှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့နေထိုင်ရာဒေသများသည် တောင်ကုန်း၊ တောင်တန်းများ ထူထပ်ပေါများပြီး မြေပြန့်နည်းပါးသောဒေသဖြစ်သည်။ မြေပြန့်နေရာများတွင် လယ်ယာများ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ တောင်စောင်းများတွင် တောင်ယာခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ စိုက်ပျိုးလေ့ရှိသည်။ တောင်ယာ၊ လယ်ယာများကို လူအင်အားဖြင့်သာမြေကို ပေါက်လှန်တူးဆွစိုက်ပျိုး၍ လည်းကောင်း၊ စူး ထိုးစိုက်ပျိုး၍လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်ကြသည်။ မိုးရာသီစိုက်ပျိုးသီးနှံများ ကိုသာ အဓိက စိုက်ပျိုးလေ့ရှိသည်။

လယ်ယာကိစ္စနိမိတ်ခြင်း

တောင်ယာ၊ လယ်ယာလုပ်ငန်းများကို နွေဦးကာလအချိန်များတွင် တောင်ယာခုတ်ခြင်း၊ မီးရှို့ခြင်း ရှင်းလင်းခြင်းပြီးစီးပါက ဧပြီလကုန်နှင့် မေလအတွင်းစိုက်ပျိုးလေ့ရှိသည်။ စိုက်ပျိုးရာတွင် မြေပေါက်လှန်ခြင်း၊ မြေဆွခြင်းစူးထိုးစိုက်ပျိုးခြင်း စသောလေ့ရှိသည်။

လယ်လုပ် ကိရိယာနှင့်ထွန်ယက်ပုံ

‘ဝ’လူမျိုးတို့ လယ်ယာလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသောလယ်ယာလုပ်ငန်းပစ္စည်းကိရိယာများမှာ ထွန်၊ ထယ်၊ ခါး၊ ပေါက်ပြား၊ ပုဆိန်၊ စူးထိုးကိရိယာ၊ ပေါင်းရှင်းကိရိယာ၊ တံစဉ်တို့ကို အသုံးပြုကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ပညတ်ချက်

‘ဝ’လူမျိုးများတွင် လူမှုရေးခံယူချက်၊ ဘာသာတရားခံယူချက်အပေါ် ရှောင်ကြဉ်အပ်သော အရာများ၊ တားမြစ်အပ်သော အရာများ ရှိသည်။ ၎င်းတားမြစ်ခြင်းများသည် တရားဥပဒေက တားမြစ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ‘ဝ’လူမျိုးတို့အနေဖြင့် လက်ခံလိုက်နာကျင့်သုံးသော ဓလေ့ထုံးစံက သတ်မှတ် ထားချက်၊ တားမြစ်ချက်၊ ပညတ်ချက်များဖြစ်သည်။ ၎င်းသတ်မှတ်ချက်၊ တားမြစ်ချက်၊ ပညတ်ချက်များ ချိုးဖောက်သူတို့မှာ ဘေးအန္တရာယ်များနှင့် တွေ့တတ်သည်ဟု ယုံကြည်ယူဆ စွဲလန်းကြသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် ယင်းသတ်မှတ်ချက်၊ တားမြစ်ချက်၊ ပညတ်ချက် တစ်ခုခုကို ချိုးဖောက်မိရန် လွန်စွာစိုးရိမ်ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းများ ရှိသဖြင့် ရှောင်ရှားအပ်သောအရာများတို့ကို အထူးရှောင်ရှားတတ်ကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများ၏ သတ်မှတ်ချက်၊ တားမြစ်ချက်၊ ပညတ်ချက်များ အချို့မှာ သူများပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာ မခိုးမယူရ။ သူများလင်မယားများနှင့် ဖောက်ပြန် ခြင်း၊ ကျူးလွန်ခြင်း မပြုရ၊ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခြင်း မပြုရ၊ အခြားတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းရန် လိမ်ညာလှည့်ဖြားပြောဆိုခြင်း မပြုရစသော တားမြစ်ချက်၊ ပညတ်ချက် များရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ တရားစီရင်မှု

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ဓလေ့တွင် ရွာသူကြီး၊ နယ်သူကြီးများသည် မျိုးရိုးအလိုက်တင် မြောက်ခြင်း ခံရသူများ ဖြစ်ကြသည်။ သူကြီးမျိုးဆက် သုဉ်းလျှင် ရွာထဲမှ အပြောအဟော အစီအမံကောင်း သူများ၊ ရွာသူရွာသားများ၏လေးစားခြင်းခံရသူအား တင်မြှောက်ကြသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ တရားစီရင်ရေးအခြေခံသဘောမှာ ‘ကြက်ဥခိုးသော် ကြက်ဖိုးလျော်၊ ဝါးမျှစ်ချိုးသော်၊ ဝါးဖိုးလျော်’ ဟူသော အလွန်လေးနက်လှပြီး အမြော်အမြင် ကြီးမားသည့်စီရင်ထုံးဖြစ်သည်။ နယ်တိုင်းတွင် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စများ တရားမမှု ဆိုင်ရာကိစ္စများတွင် အဆုံးအဖြတ်ပေးသော ခုံသမာဓိလူကြီးများ ရှိသည်။ စစ်ရေးစစ်ရာကိစ္စ

များ ရပ်ရေးရွာရေးကိစ္စများ လုယက်မှု၊ခိုးမှု၊ မုဒိမ်းမှု များကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးကြသည်။ ထို့အပြင် ယောက္ခမနှင့်သမက်များ ဖြစ်ပွားတတ် သော ဝတ္တရားပျက်ကွက်မှုလည်း ရှိတတ်သည်။ အထူး သဖြင့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် တစ်နယ်နှင့် တစ်နယ်၊ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ အကြီးမားဆုံးဖြစ်တတ်သော ပြစ်မှုတစ်မျိုးမှာ သူတစ်ပါးပိုင် တောင်ယာဟောင်းတို့ ကျူးကျော်ဝင်ရောက် ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း ထွန်ယက်မိသော တောင်ယာမြေလုမှုများ တောင်ယာနယ်နိမိတ် ခိုးရွှေမှုများဖြစ်သည်။ ထိုအမှုဖြေရှင်းရာ၌ ကာယကံရှင်များက အငြင်းပွားပြီး ရှင်းမရခဲ့သော် ပွက်ပွက်ဆူနေသော အိုးထဲတွင် ကြက်ဥထည့်ပြီး အငြင်းပွားသော သူနှစ်ဦးအား နိဂြိုဟ်စေ၍ လက်အရေခွံ လှန်သူအားအရှုံးသတ်မှတ်ပြီး အချို့မှာမူ ကြက်ရိုးထိုးဗေဒင်ကြည့်၍ ဆုံးဖြတ်ပေးလေ့လည်း ရှိသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရွာသူရွာသားများသည် နှစ်ပေါင်းကြာရှည်စွာ အတူတကွနေထိုင်လာခဲ့ကြသော တစ်လှေတည်းစီး တစ်ရေတည်းသောက်ကြသူများ ဖြစ်ကြ သည့်အပြင် များသောအားဖြင့် တစ်ရွာလုံးလိုလို ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများ ဖြစ်နေကြသောကြောင့် မှုခင်းမှုရာများ ဖြစ်ပေါ်ရန် အလွန် နည်းပါးသည်ကို တွေ့ရသည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာ ပြက္ခဒိန်

‘ဝ’လူမျိုးတို့တွင်လည်း ရိုးရာပြက္ခဒိန်ရှိပါသည်။ ‘ဝ’ရေးလူကြီးများသည် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း နွေ၊မိုး၊ဆောင်း သုံးရာသီပုံမှန်လည်ပတ်နေသော သဘာဝတရားကို ကောင်းစွာ သိရှိနားလည်သဘောပေါက်ကြပါသည်။ မည်သည့် ရာသီ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သည့်သီးနှံ စိုက်ပျိုးရန် မည်သည့်လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ရမည်ဟူသည့် ဘဝနှင့်ယှဉ်သော အသိတရား များကို မှတ်သားခံစားရရှိလာရာမှ ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်ကို တီထွင်ဖော်ထုတ်လာ နိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု ယူဆရသည်။

ရေး‘ဝ’လူကြီးများက ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်ကို ရှေးကာလကပင် တီထွင်၊ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သကဲ့သို့ ကမ္ဘာပေါ်ရှိအခြားလူမျိုးများကလည်း လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ထောင်ပေါင်း များစွာကပင် ပြက္ခဒိန်ကို တီထွင်နိုင်ရန် ကြိုးစား ခဲ့ကြသည်။ လွန်ခဲ့သည့်အနှစ် နှစ်ထောင်မတိုင်မီက အီဂျစ်လူမျိုးတို့ ပြက္ခဒိန်ကို တီထွင်ခဲ့ကြ၏။ သို့သော် ကမ္ဘာကြီးသည် မိမိကိုယ် မိမိတစ်ပတ်လည်မိစေရန် အချိန်မည်မျှကြာသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာကြီးက နေကို တစ်ပတ် ပတ်မိရန် အချိန်မည်မျှယူသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုအချိန်က အီဂျစ် သိပ္ပံပညာရှင်များ တိတိကျကျမစဉ်းစားနိုင်၊ မတွက်ချက်နိုင်ကြသေးပေ။ ထို့ကြောင့်အီဂျစ်တို့၏ပြက္ခဒိန်သည် လေးနှစ်တွင် တစ်ရက်နီးပါးနောက်ကျနေ၏။ အီဂျစ်ပြက္ခဒိန်ပေါ်ပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာကြာသည့်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အခါတွင် ရောမ အင်ပါယာ ဘုရင် ဂျူးလိယပ်ဆီဇာ^၁ က ပိုမိုမှန်ကန်သောပြက္ခဒိန်ကို တီထွင် ခဲ့ပြန်သော်လည်း တစ်နှစ်တွင် ဆယ့်နှစ်မိနစ် နီးပါးမြန်နေသေးသည်။

၁၅၈၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် (၁၃)ဆက်မြောက် ပုပ်ရဟန်း မင်းကြီး ‘ဂရီဂိုရီ’ က သိပ္ပံနည်းကျ ပြက္ခဒိန် ဖော်ထုတ်နိုင်ရန် စီမံကိန်းတစ်ခုချခဲ့သည်။ သိပ္ပံပညာရှင်များက အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ စဉ်းစားတွက်ချက် ပြီးနောက် မျက်မှောက်ခေတ်အသုံးပြုလျက်ရှိသော သိပ္ပံနည်းကျပြက္ခဒိန်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ (ဤသည်ပင် တစ်နှစ်လျှင်နှစ်ဆယ်ခြောက် စက္ကန့်မြန်နေသေးဆဲရှိသည်။)။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိအသုံးပြုနေသော ကမ္ဘာသုံးပြက္ခဒိန်ကို ‘ပုပ်ဂရီဂိုရီ’(13th Pope Gregory) အား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့်‘ဂရီဂိုရီယန်ပြက္ခဒိန်’^၂ ဟု မှတ်တမ်းတင် ကြလေသည်။

ရှေး‘ဝ’လူကြီးတို့ တီထွင်ခဲ့သော ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်တွင် နေ့ကိုသတ်မှတ်သော တိရစ္ဆာန်(၁၂)ကောင်ရှိသည်။ ဆယ်ရက်တစ်ပတ်၊ သုံးပတ်တစ်လ၊ ဆယ့်နှစ်လတစ်နှစ်ဖြစ်၏။ ကောင်းကင်တွင် ထွန်းလင်းသောလကို မဏ္ဍိုင်ထား၍ လပြည့်ရန်လိုအပ်သော ရက်များနှင့် လကွယ်ရန်လိုအပ်သော ရက်များသည် တစ်လတွင် ရှိသောရက်များဖြစ်သည်။ လပြည့်တိုင်းတွင် လပြည့်ရန်(၁၅)ရက်လိုအပ် သော်လည်း လကွယ်တိုင်းတွင် လကွယ်ရန်(၁၅)ရက် မလိုအပ်ပေ။ (၁၅)ရက်လပြည့်နှင့် (၁၅)ရက် လကွယ်သောလတွင် ရက်ပေါင်း(၃၀) ရှိသော်လည်း (၁၅)ရက်လပြည့်နှင့် (၁၄)ရက်လကွယ်သော လတွင် (၂၉)ရက်သာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် (၄)နှစ်တွင်တစ်ကြိမ် လထပ်ရသည်။ လထပ်သောနှစ်ကို ‘နှစ်ကြီး’ သို့မဟုတ် ‘လထပ်နှစ် ’ ဟု ခေါ်သည်။ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ကို ကိန်းဂဏန်းဖြင့် တွက်ချက်မှတ်သားခြင်းမရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ကို နေ့များ၏အမှတ်အသား တိရစ္ဆာန်(၁၂) ကောင်ကိုပင် တစ်ကောင်လျှင် တစ်နှစ်ကျနှုန်းဖြင့် ပြန်လည်ထည့်သွင်း သတ်မှတ်အသုံးပြု ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့၏ နေ့၊ ရက်၊ လ၊ နှစ် ပြက္ခဒိန်ကို လက်ချိုး ရေတွက်၍ ပြောဆိုကြရသည်။

၁။ Julius Caesar. ၂။ Gregory. ၃။ Gregorian Calendar.

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’ ရိုးရာ ဖြန့်ချိ နေ(၁၀)နေ့နှင့် နေအမှတ်အသားတိရစ္ဆာန် (၁၂)ကောင် ရှိသည်

နေ့ (၁၀)နေ့

(၁)	ရိုင်း	Rai
(၂)	မိန်း	Meung
(၃)	ပလိပ်	Pleek
(၄)	ကတ်	Kat
(၅)	ခွက်	Khuat
(၆)	ရုန်း	Rong
(၇)	တောင်း	Tao
(၈)	ကား	Ka
(၉)	ကပ်	Kap
(၁၀)	နပ်	Nap

တိရစ္ဆာန် (၁၂)ကောင် အမည်

(၁)	မြင်း	Brung.
(၂)	ဆိတ်	Pex.
(၃)	မျောက်	Rakhaox(Fax).
(၄)	ကြက်	Ia.
(၅)	ခွေး	Sox.
(၆)	ဝက်	Lig.
(၇)	ကြွက်	Kiang.
(၈)	နွား	Moi.
(၉)	ကျား	Sivai.
(၁၀)	ယုန်	Kang koi.
(၁၁)	နဂါး	Siyawng.
(၁၂)	မြွေ	Si uing.

ဖော်ပြထားသော နေ့(၁၀)နေ့နှင့် တိရစ္ဆာန်(၁၂)ကောင်တို့ကို အစီအစဉ်အတိုင်း တစ်ပတ် လည်၍ အသုံးပြုသွားကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’ ရိုးရာပြက္ခဒိန်၏ ပထမ လ မှ အစပြု၍ နိုင်ငံတကာသုံး ပြက္ခဒိန်၏လများ နှင့် နှိုင်းယှဉ်ချက် -

‘ဝ’ ရိုးရာ လအမည်များ		ကမ္ဘာသုံးပြက္ခဒိန်၏လများ
(၁)	ခိဂလာ Khix Gla.	November / December.
(၂)	ခိဂလင်းမ် Khix Glim.	December / January.
(၃)	ခိဂရောန်း Khix Grawn.	January / February.
(၄)	ခိဂရေ Khix Gre.	February / March
(၅)	ခိနိုင်း Khix Nai.	March / April.
(၆)	ခိချိုင်း Khix Jhai.	April / May.
(၇)	ခိမူ Khix Mu.	May / June
(၈)	ခိပိုင် Khix Pai.	June / July.
(၉)	ခိဆောင်း Khix Sao.	July / August.
(၁၀)	ခိကလ Khix Klah.	August / September.
(၁၁)	ခိပေ Khix Peh.	September / October.
(၁၂)	ခိတိုင်း Khix Taing.	October / November.

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများသည်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ပြက္ခဒိန်လ အလိုက် သဘာဝ ဝန်းကျင်၊ ရာသီဥတုများကို အခြေခံ၍ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

- ခိတိုင်း (Khix Taing) နှစ်ဟောင်းကုန်လတွင်အသက်ကြီးအဘိုးအဘွားများအား ခေါင်းလျှော်၊ ရေချိုးပေး၍ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုကြသည်။ သက်ကြီးပူဇော် ကန်တော့ပွဲဖြစ်သည်။
- ခိဂလာ (Khix Gla) သည် ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်၏ နှစ်အစလ ပထမလဖြစ်သည်။ လဆန်း(၁)ရက်သည်လည်း နှစ်သစ် ပထမလ၏အစရက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခိဂလာ (Khix Gla) လဆန်း(၁)ရက်နေ့ (၁)လ (၁)ရက်နေ့သည် ‘ဝ’ရိုးရာ နှစ်သစ်ကူးနေ့ဖြစ်သည်။
- ခိဂလင်းမ် (Khix Glim) နှင့် ခိဂရောန်း (Khix Grawn) လများတွင်ရေမြောင်း တူးခြင်း၊ မောက်ခြင်း၊ ရေရရှိရေးလုပ်ဆောင်ပြီး သစ်စည် (Krawg) ထွင်းထု တတ်ကြသည်။
- ခိဂရေ (Khix Gre) တွင် အိမ်သစ်ဆောက်၊ တောင်ယာခုတ်ကြသည်။
- ခိနိုင်း (Khix Nai) တောင်ယာမီးရှို့ တောင်ယာရှင်းကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ခိချိုင်း (Khix Jhai) မျိုးစေ့ကြ မိုးကြိုပွဲကျင်းပပြီး လကုန်ပိုင်းတွင် သီးနှံ ဖြစ်ထွန်းစေရန်ရွာလုံးကျွတ်နတ်ပူဇော်ပွဲကျင်းပသည်။ ရှေးအခါကခေါင်းဖြတ် နတ်ပူဇော်သည့် အယူအဆကို လက်ခံသောအချို့ဒေသက ခေါင်းဖြတ်တတ် သောလဖြစ်သည်။
- ခိမူ (Khix Mu) နှင့် ခိပိုင် (Khix Pai) တောင်ယာ ပေါင်းမြက်ရှင်းပြီး၊ မကောင်းဆိုးဝါးများကို ရွာတွင်းမှ နှင်ထုတ်ပွဲကျင်းပကြသည်။
- ခိဆောင်း (Khix Sao) သီးနှံများကြီးထွားစေရန်၊ ကျေးငှက်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် များနှင့် ပိုးမွှားအန္တရာယ်တို့မှ လွတ်ကင်းစေရန်၊ တောင်စောင့်နတ်နှင့် တောင်ယာနတ်တို့ကို ပူဇော်ကြသည်။ ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်အယူအဆကို လက်ခံသော အချို့ဒေသတွင် ဒုတိယအကြိမ် ခေါင်းဖြတ်တတ်သောလ ဖြစ်သည်။
- ခိပေ (Khix Peh) ကောက်သစ်ပေါ်ချိန်ဖြစ်၍ ကောက်သစ်စားပွဲကျင်းပ ကြသည်။ ခိပေ (Khix Peh) (၁၅)ရက် လပြည့်နေ့သည် ကောက်သစ်စားပွဲ နေ့ဖြစ်သည်။ ကောက်ပဲသီးနှံများ စုံစုံလင်လင်၊ အောင်အောင်မြင်မြင် သီးပွင့်၊ရိတ်သိမ်းနိုင်သကဲ့သို့ လူအများသည်လည်း ပြည့်ပြည့်ဝဝ၊ ဝဝလင်လင် စားသောက်စေလိုသည့် စေတနာဖြစ်သည်။ ရှေးလူကြီးများက ထိုစေတနာ ဖြင့်ပင် ခိပေ (Khix Peh) လပြည့်(၁၅)ရက်နေ့ ပြုလုပ်ရန် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။
- **ခိပေ၏လပြည့်နေ့ (၁၁)လ (၁၅)ရက်နေ့သည် ကောက်သစ်စားပွဲနေ့ ဖြစ်သည်။**

ကမ္ဘာပေါ်တွင်ပြက္ခဒိန်ကို တီထွင်ဖန်တီးရေးဆွဲနိုင်သည့်မည်သည့်လူမျိုးတွင် မဆို နှစ်သစ်ကူးသည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးတိုင်းရှိ ပြက္ခဒိန်၏ ပထမ ဆုံးလတွင် ကျရောက်သည်။ ပထမဆုံးလတွင် နှစ်သစ်ကူးပွဲ ကျင်းပသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိပြက္ခဒိန်ရှိသော လူမျိုးတိုင်းသည် မိမိတို့၏နှစ်သစ်ကူးပွဲအား ပထမ လကို ကျော်လွန်၍ အခြားလများတွင် ကျင်းပရိုးထုံးစံမရှိ။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ပြက္ခဒိန်တွင်လည်း တစ်နှစ်တွင် (၁၂)လရှိသည့်အနက် ပထမ ဦးဆုံးလသည် ခိဂလာ (Khix Gla) ဖြစ်ပြီး၊ နှစ်တစ်နှစ်၏အဆုံး (၁၂)လ မြောက်လသည် ခိတိုင်း (Khix Taing) ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏အစဉ်အလာ ဓလေ့တစ်ခုမှာ ခိတိုင်း (Khix Taing) ၏လကုန်ပိုင်းရက်များတွင် မိမိရပ်ရွာအတွင်းရှိ သက်ကြီးရွယ်အို၊ ဘိုးအို၊ ဘွားအိုများကို ခေါင်းလျှော်ပေးခြင်း၊ ရေချိုးပေးခြင်း၊ ဝတ်သစ်စားသစ်များ လဲလှယ်ပေးခြင်းနှင့်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မိမိ၏ရပ်ရွာအတွင်း ရွာသန့်ရှင်းရေး၊ တံမြက်စည်းလုံးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လေ့ ရှိ ကြသည်။ ဤလေ့ထုံးစံသည် နှစ်ဟောင်းမှ အညစ်အကြေးများကို နှစ်သစ်သို့မသယ်ဆောင်သွားတော့ဘဲ၊ နှစ်ဟောင်းမှ မကောင်းမှုများကို ကုန်ဆုံးသွားသည့်နှစ်ဟောင်းနှင့်အတူ ကုန်ဆုံးသွားစေလိုသည့်သဘော ပင်ဖြစ်သည်။ ခိဂလာ (Khix Gla)သည် ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်တွင် နှစ်သစ်၏အစလပထမလဖြစ်သည်။ ခိဂလာ (Khix Gla)၏ လဆန်းတစ်ရက်သည် နှစ်သစ်အစ၏ အစဦးဆုံးရက်ပထမရက်ဖြစ်သည်။ ထိုနေ့သည် ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်အရ နှစ်သစ်၏နှစ်ဆန်းတစ်ရက်နေ့ဖြစ်သည်။

‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာပြက္ခဒိန်အရ နှစ်သစ်ကူးသောလသည် နှစ်တစ်နှစ်၏အစ ပထမလ ဖြစ်သော ခိဂလာ (Khix Gla) ပင်ဖြစ်သည်။ ခိဂလာ (Khix Gla) ၏ ပထမဦးဆုံးရက်လဆန်း(၁)ရက်နေ့ သည်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ နှစ်သစ်အစ နှစ်ဆန်းတစ်ရက်နေ့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခိဂလာ (Khix Gla)လဆန်း(၁)ရက်နေ့ (၁)လ(၁)ရက်နေ့သည် ‘ဝ’နှစ်သစ်ကူးပွဲနေ့ဖြစ်သည်။

ရှေး‘ဝ’လူကြီးတို့သည် သိပ္ပံနည်းကျခြင်းကို မသိရှိကြသေးသော်လည်း နှစ်တစ်နှစ်၏ မည်သည့်လရောက်လျှင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှ မည်သည့်အလုပ်ကိုလုပ်ရမည်ကိုမူ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိရှိ၍ ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်တွင် ရှင်းလင်းတိကျစွာ သတ်မှတ်ထားနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဤသည်ပင် ‘ဝ’ရိုးရာပြက္ခဒိန်၏ ထူးခြားချက်ဖြစ်တော့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ပန်ဆန်းမြို့ ငြိမ်းချမ်းရေး ရင်ပြင်ရှိ ရှေး‘ဝ’တို့၏ ရုပ်တုများ

တကယ်ပင်၊

ထွားလိုက်ချည့် ‘ဝ’သား၊

စစ်သားကြီးလုံးလုံး၊

မိုလ်မှူးကြီး ရှုံးလောက်ကဲ့။

အခန်း(၈)

တောရှိုင်းနယ်စိမ်း (၁၂၄၅ - ၁၈၈၅)

အခြေချရာဒေသ ကောန်ညှ၊ လှလိုင်း (Kawn nyah lhax lai)သို့ မရောက်မီ ခိုနား၊ ပုန်းအောင်း၊ နေရာကောင်းကို ရှာဖွေလာခဲ့ကြသည့်ခရီးသည် ကြမ်းတမ်းလှချေ၏။ ကျိုင်းတုံတွင်ရှိသော တောင်များထက် ပို၍မြင့်သောတောင်များကို တက်ခဲ့ကြရ၏။ တောင်ကြောအတိုင်း ခရီးဆက်ခဲ့ကြရပါက မထောင်းသာလှသော်လည်း၊ တောင်ကြောတစ်ခုမှ အခြားတောင်ကြောတစ်ခုသို့ တက်ရပါက၊ ပင်ပန်းလှ၏။ ရောက်ရှိရာတောင်၏ အမြင့်ဆုံးနေရာ တောင်ထိပ်မှ တောင်ခြေအထိ ပြန်ဆင်းရ၏။ တောင်ခြေရောက်ပြီးမှ အခြားတောင်တန်းတစ်ခု ၏အမြင့်ဆုံးနေရာ တောင်ထိပ်သို့ အရောက်ပြန်တက်ရပြန်သည်။ လမ်းဆိုသည်မှာလည်း တိရစ္ဆာန်သွားလမ်းမျှသာ ဖြစ်သည်။

တောင်တန်းကြီးများ မြင့်မားများပြားသကဲ့သို့၊ ချောင်းများ၊ မြောင်းများလည်း ပေါများလှ၏။ မြင့်မား၊ မတ်စောက်သော တောင်တန်းနှစ်ခုအကြား စီးဆင်းနေသောချောင်း များက အထူးသဖြင့်မိုးရာသီတွင် ရေစီးသန်၍ တောင်ပေါ်မြေပြန့်တွင် စီးဆင်းသောချောင်းများ က ရေစီးညင်သာ၏။ ‘ဝ’ဒေသကြီး၏မြောက်ပိုင်းတွင် (၁)နမ့်တင်းချောင်း (ရုမ်းနမ့်တင်း)၊ (၂)နမ့်ကွန်လုံချောင်း(ရုမ်းကွန်)၊ (၃)နမ့်မချောင်း(ရုမ်းမယ်)။ တောင်ပိုင်းတွင် (၁)နမ့်ပန်ချောင်း (ရုမ်းကျောက်ဗြန်း)၊ (၂)နမ့်မချောင်း(ရုမ်းကျောက်မာ)၊ (၃)နမ့်ခါချောင်း(ရုမ်းကျောက်ကရား)၊ (၄)နမ့်နန်းချောင်း(ရုမ်းကျောက်နန်) တို့သည် ထင်ရှားကြသည်။ သံလွင်မြစ်ကြီးကား တသွင်သွင်စီးဆင်းလျက် ‘ဝ’တောင်တန်း ‘ဝ’နယ်မြေ၏ အနောက်ဖက်နယ်နိမိတ်အဖြစ် သဘာဝ တရားကြီးက သတ်မှတ်ပေးထား၏။

ဥတုရာသီမှန်ကန်မျှတမှုသည် သစ်တောများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တည်ရှိမှု အပေါ်တွင်လည်းမှီ၏။ လက်ဝဲ၊လက်ယာသစ်တောကြီးများသာရှိ၏။ ဆာင်တန်းများတလျှောက် သစ်တောကြီးများက ဖုံးလွှမ်းနေ၏။ မျက်စေ့တစ်ဆုံး၊ ကြည့်မဆုံးတော့ပြီ။ သစ်ပင်ကြီးများက မြင့်မားသကဲ့သို့၊ ပင်စည်လုံးပတ်ကလည်းကြီးမားလှ၏။ အချို့သောသစ်ပင်လုံးပတ်သည် ယောက်ျားကြီးသုံးယောက်ဖက်ကြည့်သည့်တိုင် တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် လက်ချင်းမဆက် မိကြ။ သစ်တောကလည်းစိမ်း၊ တောင်တန်းကြီးကလည်းစိမ်း၏။ ကမ္ဘာတည်စကတည်းက

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လူသားများလုံးဝမထိ၊ မတို့ရသေးသော အနှောင့်အယှက်၊ အဖျက်အဆီး ကင်းမဲ့စွာ ပေါက်ချင် တိုင်းပေါက်၊ ကြီးချင်တိုင်းကြီးနေသော သဘာဝတောရိုင်းကြီးပင်တည်း။

ဝေဟင်တွင်ပျံ့ဝဲတတ်သောငှက်များ၊ မြေပြင်တွင်လေးဘက်သွားသောသတ္တဝါ များ၊ တွားသွား တိရစ္ဆာန်များ၊ ချောင်းတွင်း၊ မြောင်းတွင်း ကူးခတ်နေကြသောရေသတ္တဝါများ ကျက်စားပျော်ပါးရာတောင်တန်း တောအုပ်ကြီးလည်းဖြစ်၏။ မြေတွင်လည်း ပြေးလွှားတတ်၊ သစ်ပင်၊ သစ်ကိုင်းပေါ်တွင်လည်းအစာရှာ စားတတ်သော ချစ်စရာ ရှဉ့်ငယ်ကလေးများကိုလည်း တွေ့ရ၏။ အတောင်မပါ တစ်ပင်မှ တစ်ပင်သို့ပျံ့ဝဲ တတ်သောအံ့ဩစရာ ရှုပုံများလည်းရှိ၏။ တောခွေး၊ ဝက်ဝံ၊ သစ်နှင့်ကျားတို့ကဲ့သို့ ကြောက်စရာကောင်း သော သတ္တဝါမျိုးများကိုလည်း ကြိုးကြားမြင်ရ၏။ ကုန်းသတ္တဝါတွင်ခန္ဓာကိုယ်အကြီးဆုံးဆင်အုပ်သည်ပင် ယခုတိုင် ‘ဂေါင်မွတ်နူး’ [(Gawng Meeig Nu) ‘ကုန်းမင်တောင်’]ကို ကျော်လွှားဖြတ်သန်း၊ အစာပေါရာ၊ ရေကြည်ရာသို့ လှည့်လည်နေထိုင်လျက်ရှိသေး၏။

‘ဝ’တို့ရောက်ရှိလာရာအရပ်သည် လူ ဟူသရွေ့မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရောက်သေးသည့် တောင်တန်း တောရိုင်းကြီးဖြစ်၏။ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်နှင့်တစ်စပ်တည်းရှိ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ရှေးအကျဆုံးကုန်းမြေစိုင်ဖြစ်သည်။ ‘ပရိကမ်ဗရိယံ’မြေလွှာဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။ လူဟူသမျှတွင် ‘ဝ’တို့သာ ပထမဦးဆုံးခြေချခဲ့သည့်တောင်တန်းဒေသကြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ‘ဝ’တို့ဌာနေ၊ ‘ဝ’တို့ပြည်ရှိ တောင်တန်းများကို “ ‘ဝ’တောင်တန်း”ဟူ၍ အသိအမှတ်ပြု၊ အမည်သညာခေါ်တွင်လာလေတော့သည်။

အမှောင်ကမ္ဘာ

မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံဟု ခေါ်ဝေါ်အသိအမှတ်ပြု သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်မျဉ်းအတွင်းရှိ ဒေသကြီးအတွင်းသို့ ပထမ မွန်၊ခမာလူမျိုးအုပ်စု၊ ဒုတိယ တိဗက်၊ မြန်မာလူမျိုးအုပ်စုနှင့် တတိယ ထိုင်း၊ တရုတ် နွယ်လူမျိုးအုပ်စုတို့ ရှေ့ဆင့် နောက်ဆက် အသီးသီးဝင်ရောက်လာကြပြီးဖြစ်သော်လည်း လူဦးရေမှာမူနည်းပါးလှသေး၏။ လူဦးရေနှင့်နှိုင်းစာသော် ဒေသကြီးက ကျယ်ဝန်းလှ ချေ၏။ နောင်တွင် ‘ ‘ဝ’တောင်တန်း’ဟု အမည်သညာခေါ်တွင်လာမည့် တောင်တန်းဒေသ တောရိုင်းကြီးအတွင်းသို့ ချင်းနင်းဝင်ရောက် ကနဦးအစ အခြေချရောက်ရှိလာကြသော ‘ဝ’တို့သည်ပင် လူဦးရေမများ၊ နည်းပါးလှ၏။ ကျယ်ပြော ထူထပ်လှသော တောင်တန်း၊ တောအုပ်ကြီးအတွင်း ဝင်သွားသည်နှင့် ပျောက်သွား တော့၏။ လူဟူ၍ ‘ဝ’များသာရှိ၏။

၁။ Precambrian.

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဤနေရာ၊ ဤဒေသကြီးအတွင်းသို့ ရောက်ရှိအခြေချလာကြသော ‘ဝ’များက လည်း ကြိုတင်စဉ်းစား တွက်ချက်၍ အေးအေးလူလူရောက်ရှိလာကြရသူများမဟုတ်ကြ။ ကျိုင်းတုံမှထွက်ခွာခဲ့ရစဉ်ကတည်းက စစ်ပြေးဘဝဖြင့်ကိုယ့်မိသားစုနှင့်ကိုယ်၊ ကိုယ့်ဆွေမျိုးအုပ်စုနှင့်ကိုယ်၊ တစ်နိုင်ငံပစ္စည်းကို ထမ်းနိုင်သူကထမ်းပိုး၊ လမ်းမလျှောက်နိုင်သူကလေးကို ချိပိုးနိုင်သူကချိပိုး၊ သက်ကြီးရွယ်အို ဘိုးဘွားတို့ကို တွဲနိုင်သူကတွဲဖြင့် ရန်သူစစ်ဘေးအန္တရာယ်မှ လွတ်ရေးသာအဓိကဖြစ်သောကြောင့် စားရေရိက္ခာအပြည့်အစုံမပါလာနိုင်ခဲ့ကြပေ။ စိုက်ပျိုးစားသောက်ရန်မျိုးစပါး၊ မျိုးသီးနှံဆိုသည်ကို သယ်ယူလာရေးစဉ်းစားရန်ပင် အချိန်မရခဲ့ကြ။ သို့နှင့် အချို့သောမိသားစု၊ အချို့သောဆွေမျိုးအုပ်စုတို့တွင် ခရီးရှည်လာ၊ ရက်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ရိက္ခာလည်းပြတ်၊ ရေလည်းငတ် ဖြစ်လာကြရလေတော့သည်။

လမ်းခရီးကားရေကြောင်းခရီးမဟုတ်၊ ကုန်းလမ်းခရီးဖြစ်၏။ တောတွင်း၊ တောင်ပေါ်ခရီးဖြစ်သော်လည်း ခရီးလမ်းလျှောက်နေရချိန်တွင် သစ်သီး၊ သစ်ဥရှာဖွေချိန်မရ၊ သစ်သီး၊ သစ်ဥရှာဖွေစားသောက်နေရချိန်တွင်ခရီးလမ်းလျှောက်၍မရ ဖြစ်ရတော့၏။ ဤတွင် ရိက္ခာပြတ်သွားကြသောသူများ ရိက္ခာအနည်းငယ်သာ ကျန်တော့သည့်သူများ မိသားစုအလိုက် ကိုယ့်ဆွေမျိုးအုပ်စုနှင့်ကိုယ်၊ ကိုယ်နှစ်သက်ရာအရပ်၊ ဒေသတို့တွင် ချန်ရစ်ခဲ့ကြတော့သည်။ သို့ဖြင့်ပင် နောင်သောအခါ ခေါ်တွင်လာတော့မည့် ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်တွင် မိသားစုဆွေမျိုးအုပ်စုအလိုက် အုပ်စုငယ်များအဖြစ် နေထိုင်မှု စတင်ပေါ်ထွန်းလာခဲ့လေတော့သည်။

ဆွေမျိုးသားချင်းများသာ စုဖွဲ့နေထိုင်ခြင်း၊ ‘ဝ’တစ်မျိုးသားတည်းသာဖြစ်ခြင်း၊ လူဦးရေအလွန်နည်းပါးသေးခြင်း၊ အန္တရာယ်ပြုမည့်ရန်သူဟူ၍မရှိ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာနေထိုင်နိုင်ကြသောအခြေအနေဖြစ်သည်။ ဒေသပတ်ဝန်းကျင် ငြိမ်းချမ်းသော်လည်း ဝမ်းစာရှာဖွေစားသောက်ရသည်ကား မငြိမ်းချမ်းချေ။ တောတွင်းဝင်၊ တောင်ခြေဆင်း သစ်သီးသစ်ဥ ရှာဖွေရ၏။ တောလိုက်၊ သားဖမ်း မုဆိုးအလုပ်ကိုလည်း လုပ်ရ၏။ တစ်ဦး ချင်း သားကောင်ရှာ၊ ဒူးလေး၊ လေးမြားတို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးရသည်လည်း ရှိ၏။ တိရစ္ဆာန်အငယ် အကောင်သေး ကြက်ငှက်တို့ကိုပစ်ခတ်ဖမ်းသည်ဖြစ်စေ၊ ထောင်ချောက်၊ ကျော့ကွင်းဖြင့်ဖမ်းသည်ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦး တစ်ယောက်တည်းဖြင့် ဖမ်းဆီး နိုင်သော်လည်း၊ ပို၍အရွယ်ကြီး၊ အားသန်၊ အပြေးမြန်သော ဆတ်၊ စိုင်းချေ၊ သမင် တို့ကို ဖမ်းဆီးရာတွင်ဖြစ်စေ၊ အန္တရာယ်ပြန်ပြုနိုင်သော ဝက်ဝံ၊ သစ်၊ ကျား၊ တောဝက်ကဲ့သို့သော တောကောင်တို့ကို ဖမ်းဆီးရာတွင်ဖြစ်စေ၊ လူစုလူဝေးဖြင့်သာ ဖမ်းဆီးကြရလေသည်။ ထိုအခါများတွင် မိသားစုအတွင်းရှိသမျှလူ၊ အုပ်စုအတွင်း ရှိသမျှလူ အားလုံး ပါဝင်ရသည်။ မသန်စွမ်းတော့သည့် ဘိုးဘွားအို၊ အရွယ်မရောက်သေးသည့်ကလေး နှင့် ဖျားနာသူများသာ ကျန်ရစ်ရတော့သည်။

တောကောင်ကြီးများ ဖမ်းဆီးမှုကို နေ့စဉ်မလုပ်နိုင်သော်လည်း၊ သစ်သီးသစ်ဥ ရှာဖွေရမှုမှာ နေ့စဉ်အလုပ်ဖြစ်၏။ နေ့စဉ် စားသောက်အသက်ရှင်ရေးသည်ပင် ခက်ခဲပင်ပန်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သည်မဟုတ်။ အရှက်လုံရန် ရာသီဥတုဒဏ်ကို ကာကွယ်ရန် အဝတ်အထည်သည်လည်း ခက်ခဲကြမ်းတမ်း၏။ ဝါဖြင့် ရက်လုပ်သော အဝတ်ကို မဝတ်နိုင်ကြတော့ပေ။ တောတွင်းမှ ရှာဖွေရရှိသော လျှော်ပင်ကို အခွံခွာ၍ အဝတ်အဖြစ်ရက်လုပ် ဝတ်ဆင် ကြရ၏။ ယောက်ျား ကြီးများက ခန္ဓာကိုယ်အထက်ပိုင်းဗလာ၊ အောက်ပိုင်းတွင် အရှက်ဖုံးရုံ၊ (လံကွတ်တီ) ‘ကျမ် Cuan’ကိုသာ ဝတ်ဆင်နိုင်ကြတော့သည်။ မိန်းမပျိုလေးများပင် ဘဝအကျတွင် အလှအပကို မစဉ်းစားနိုင်ကြတော့။ အရှက်လုံရုံ ခန္ဓာကိုယ် အောက်ပိုင်းကိုသာ ကာကွယ်နိုင်ကြတော့သည်။

တစ်ရက်စားရန် တစ်ရက်ရှာရသောဘဝ။ နေထွက်မှနေဝင် တစ်နေ့ကုန် ခက်ခဲ ပင်ပန်းစွာရှာဖွေကြရသော်လည်း ဝမ်းစာလုံသည်ဟူသော စကားကို ကလေးသူငယ်များ မကြား ရဖူးသောကာလ။ တောတောင်သဘာဝ၏ ခက်ခဲမှုနှင့် ကြမ်းတမ်းသော ရာသီဥတုရှိရာ ဝန်းကျင် ဒေသတွင် နေ့စဉ်စားရေးအတွက်သာ အားသွန်လုံးပမ်းနေရသောအချိန်သည် ရက်ကိုလစား၊ လကိုနှစ်စား၊ တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကုန်မှန်းမသိကုန်ဆုံးကျော်လွန်သွားခဲ့ကြသည်။ အတူပါလာသော ဘိုးဘွားများ၊ မိဘများလည်း ကွယ်လွန်ခဲ့ကြပြီ။ တစ်တောင်ကိုကျော်၊ တစ်တောကိုပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြရသည်မှာလည်း မနည်းလှတော့။ မပြောင်းလဲနိုင်ကြသေးသည်မှာ တစ်ရက်ပြီးတစ်ရက် အသက်ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ရန် စား၊ဝတ်၊နေရေး ကို ဖြေရှင်းနေရသည့် အတွင်း နှစ်မြှုပ် လုံးချာလိုက်နေရသည့်ဘဝဖြစ်သည်။

သို့နှင့် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း ကျောက်ဆည်၊ပုဂံ၊ စစ်ကိုင်း၊အင်းဝအရပ် တို့တွင်အခြေချနေထိုင်ကြသော ကိုယ့်အမျိုးတူ ‘ဝ’များနှင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်း ပဲခူး၊ မုတ္တမ၊ မော်လမြိုင်၊ ရေး၊ ထားဝယ်ဒေသတို့တွင် အခြေကျနေကြသော ကိုယ့်အမျိုးတူ ‘ဝ’များနှင့်လည်းကောင်း၊ ကိုယ့်ဘိုးဘွား၊ မိဘများကိုယ်တိုင် တည်ဆောက်ထူထောင်ခဲ့သော နောက်ဆုံး စွန့်ခွာခဲ့ရာ ကျိုင်းတုံဒေသတွင် ကျန်ရှိသည့် ကိုယ့်လူမျိုး၊ ကိုယ့်ဆွေမျိုးများနှင့် လည်းကောင်း အလှမ်းကွာသည်ထက်ကွာဝေးခဲ့ ကြရသည်။ ရန်သူ့ဘေးမှရှောင်ပြေး၊ ပုန်းအောင်းနေရသဖြင့်လည်း အကြောင်းမကြားနိုင်၊ အသိမပေးနိုင်၊ အဆက်အသွယ်များ လုံးဝပြတ်တောက်သွားကြလေတော့သည်။ ကျိုင်းတုံလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း တတ်မြောက် ထားကြသော စာပေအရေးအသားကိုလည်း ပြန်လည်လေ့ကျင့်သင်ယူခွင့်မရ၊ အသုံးချရမည့် နေရာလည်းမရှိတော့သဖြင့် စာပေအရေးအသားသည် လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားတော့သည်။ အခြားအတတ်ပညာများ၊ ဗဟုသုတများလည်းမျိုးဆက်တစ်ဆက်ပြီးတစ်ဆက် လက်ဆင့်မကမ်း နိုင်၊ မှတ်တမ်း မတင်နိုင်တော့၍ တစ်စတစ်စဖြင့် ပျောက်ဆုံးကုန်တော့သည်။ အူမ မတောင့် ကြတော့၍ သီလမစောင့်နိုင်ကြတော့သဖြင့် မူလယုံကြည်ခဲ့ကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်မှု သည်လည်း တဖြည်းဖြည်းမှေးမှိန်သွားခဲ့ရလေတော့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်မှာ ကျိုင်းတုံသား ‘ဝ’လူမျိုး၊ မျိုးဆက်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်က ‘ဝ’တောင်တန်းရောက် ‘ဝ’တို့တွင် တောတွင်းလှည့်လည်သစ်သီး၊သစ်ဥ ရှာဖွေစားသောက်ခြင်း အသိနှင့်အမဲလိုက်ခြင်း အတတ်ပညာသာကျန်ရစ်တော့သည်။

‘ဝ’တောင်တန်းရောက် ‘ဝ’တို့အတွက် အခက်ခဲဆုံးရာသီသည် မိုးရာသီ ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’တောင်တန်းတွင် မိုးကောင်း၊ မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းတတ်သကဲ့သို့ ရက်ဆက် လည်းရွာတတ်၏။ ရက်ဆက်မိုးရွာသောနေ့များတွင် အစာရှာရန်လည်းခက်၊ အဝတ်မလုံ၊ ခြုံရန်စောင်လည်းရှားပါးလှသဖြင့် ထင်းမီး၏ အပူခါတ်ကိုအားကိုး၊ မီးဖိုပတ်လည်တွင် စုပြုံအိပ်စက်ကြ၍ မိုးတိတ်သွားမည့်အချိန်ကိုသာ စောင့်စားလျက်အချိန်များကို ကုန်လွန်သွား စေကြရတော့သည်။

ရွာကျလာသောမိုးရေသည် ကျရောက်ရာနေရာတွင် ရပ်တန့်မနေ။ မိုးရေစက် များစုပေါင်း၍ စမ်းရေဖြစ်လာသည်။ စမ်းရေမှသည်ရေစီးမြောင်း၊ မြောင်းမှသည် ချောင်း၊ ချောင်းမှသည် မြစ်အဖြစ်သို့ ကြီးမားကျယ်ပြန့်လာသည်။ ကျယ်ပြန့်လာသောမြစ်ကြီး သည်လည်း ရပ်တန့်၍မနေ။ မြစ်မကြီးမှတစ်ဆင့် ပင်လယ်မှသည် သမုဒ္ဒရာကြီးအတွင်းသို့ အရောက်ခရီးပေါက် မရပ်မနားစီးဝင်သွားလေတော့သည်။ သမုဒ္ဒရာကြီးသည် ကျယ်ဝန်းလှ၏။ တစ်ဘက်ကမ်းမှတစ်ဘက်ကမ်းသို့ လှမ်းမျှော်၍မျှ မမြင်နိုင်။ ကမ်းကိုလည်းမမြင်၊ လမ်းကိုလည်း မမြင်၊ ဝေးကွာလွန်းလှပါတကား။

စော်ဘွားများနှင့်အုပ်စုခေါင်းဆောင်များ တစ်စတစ်စ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း

မိမိတို့အား ရန်ပြု၊ အန္တရာယ်ပေးလာမှုများကို ရှောင်ရှားလိုခြင်း၊ ဘေးကင်း ရန်ကွာ အေးငြိမ်းချမ်းသာစွာ နေထိုင်လိုခြင်းဟူသည့် ရည်မှန်းချက်ဆန္ဒများဖြင့် ပြောင်းရွှေ့ လာရာ‘ဝ’တို့ရောက်ရှိရာ ‘ဝ’တောင်တန်းတောရိုင်းကြီးကလည်း ‘ဝ’တို့၏ မူလဆန္ဒကိုအားဖြည့် ပေးနေသည့်အလား မှန်မှိုင်းပြာဝေလျက်ရှိ၏။ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီး နှင့်ပြိုင်လျက် သံလွင်မြစ် ကြီးက မြောက်မှတောင်သို့ အရှိန်အဟုန်ပြင်းစွာဖြင့် စီးဆင်းနေ၏။ အနောက်ဘက်အရပ်မှ လူများသည် အရှေ့ဘက်အရပ်ရှိ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်သို့ အလွယ်တကူဝင်ရောက်မလာနိုင် စေရန်သဘာဝတံတိုင်း သံလွင်မြစ်ကြီးက ကာဆီးထား၏။ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီး၏အရှေ့ ဘက်ရှိ တောင်တန်းဒေသသည်လည်းနောင်သောအခါတွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ဟူ၍ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိလာသည်။ ဤသဘာဝအနေအထား အချင်းအရာများသည်‘ဝ’လူမျိုးတို့ အတွက် အများနှင့်မတူ တစ်သီးတစ်ခြားအုပ်စိုးသူများ ကြာရှည်ကြာမျောဖြစ်ပေါ်တည်ရှိလာ ရန်အကျိုးသက်ရောက်ခဲ့သကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးပထဝီဝင်အရလည်း ‘ဝ’တောင်တန်းဒေသကြီးပေါ်တွင်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

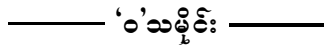
လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်စီးပွားရေးအခြေအနေများ တစ်ဆစ်ချိုးလျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲစေရန် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများလည်း နောင်သောအခါတွင်ဖြစ်ပေါ် လာစေခဲ့လေသည်။

‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်သို့ရောက်ပြီးနောက် ‘ဝ’တို့သည် မိမိတို့ကိုမိမိ အမှောင် ကမ္ဘာချောက်ကြီး အတွင်းသို့ထိုးဆင်း ကျရောက်သွားမှန်းမသိ ကျရောက်သွားကြရသည်။ တစ်ဆက်မှတစ်ဆက်သို့ မျိုးဆက်များအဆက်ဆက် ပြောင်းလဲလာခဲ့ပြီးနောက် ရှေးအဘိုး၊ အဘွားများခေတ်က တတ်မြောက်၊ ကျွမ်းကျင်ခဲ့ကြသည့် အတတ်ပညာများ၊ ဗဟုသုတများ၊ စာပေအက္ခရာများလည်း ပျောက်ဆုံးခဲ့ကြရပြီ။ လူသား လူ့အဖွဲ့အစည်း လူ့အသိုင်းအဝိုင်း ကြီးနှင့်လည်း အလှမ်းကွာ အဆက်အသွယ်မရှိ၊ အဆက်အစပ်မရှိသဖြင့်အတတ်ပညာ၊ အသိ ပညာများကိုလည်း အပြန်အလှန်ဖလှယ်ယူရန် အခြေအနေမရှိဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ ဤသို့ တစ်သီးတစ်ခြား ‘ဝ’ကမ္ဘာ ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်း အဖြစ် နှစ်ပေါင်းရှည်ကြာစွာနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

“မည်သို့ဆိုစေ မနုဿဗေဒအမြင်အားဖြင့်ဖော်ပြရလျှင် ‘ဝ’တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဒေသအစု၊ ဘင်အစု၊ မျိုးတူစု နှင့်မဟာမိတ်’ အဖွဲ့များကို တွေ့ရသည်။ [ဒေါ်တင်ရှိ၊ ပါမောက္ခ၊ မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (၁၉၉၉)စာ ၂၁၅] ။

‘ဝ’တို့သည် မိမိတို့၏ဒေသစုအဖြစ် တောတောင်သဘာဝက သတ်မှတ်ထား သော ဒေသအတွင်း အခြေခံမိသားစုပုံစံကို အစပျိုးကာ စတင်နေထိုင်ခဲ့ကြပုံကို သမိုင်းအထောက် အထားဖြင့်တွေ့ရ၏။ ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန်လက်ဆင့်ကမ်းပြောဆိုခဲ့ကြသော ‘စကန်းလိ’ ‘ဂူကြီးသည် ‘ကောန်မိုင်’ [ယခုဗင်းငင်း(ခေါ်)ရင်းဖန်] မြို့နယ် ‘ပတ်ကတဲ’ ရွာအနီးတွင် တည်ရှိသည်။ ရှေးဦးစွာ ‘ပတ်ကတဲရွာ’ ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသော ‘ဝ’ မိသားစုတို့သည် မိခင်၊ ဖခင်နှင့် သားသမီးများဟူ၍ အစပြု ‘ဒေသစု’ အဖြစ် ထိုဒေသအတွင်းတွင် ပုန်းအောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြ သည်။ ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းသည် လွန်စွာအရေးပါသည်။ ဆွေမျိုးများသည်လည်း ဒေသတစ်ခုတည်းတွင် စုစည်း၍ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ **သတ်မှတ် ကန့်သတ်ချက်ရှိသင့်သလောက်ရှိသော နယ်မြေ’** အတွင်း သားစဉ်မြေးဆက်ရှည်ကြာစွာ အတူတကွနေထိုင်ခဲ့ ကြခြင်း၊ ဒေသအတွင်းတူညီသောဘာသာစကားကို ပြောဆို ကြခြင်း၊ တူညီသောယဉ်ကျေးမှုရှိခြင်း၊ ရှေးရိုးအစဉ်အလာ ထုံးစံရှိခြင်းများကြောင့် ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားများ ကို ‘ဒေသအစု’အဖြစ်တွေ့ရပါသည်။ [ဒေါ်တင်ရှိ၊ ပါမောက္ခ၊ မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (၁၉၉၉)စာ ၂၁၅] ။

၁။ Local group.	၃။ Tribe.	၅။ More or less than defence Area.
၂။ Band.	၄။ Confederacy.	

သို့ဖြင့်ဆွေမျိုးများချည်းသာ စုစည်းနေထိုင်လာကြရာမှ သွေးမတော်
သားမစပ်သော်လည်း အတူရှည်ကြာစွာ ပူးပေါင်းနေထိုင်လာကြပြီး ရပ်ဆွေရပ်မျိုးများဖြစ်လာ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သူများနှင့် ပေါင်းစည်းမိသွားရာမှ ‘ဒေသစု’ကို အခြေခံ၍ဘင်အစု (Band) ‘စုဖွဲ့ အုပ်စု’ စတင်ဖြစ်ပေါ် ပေါ်ပေါက်လာလေတော့သည်။ ‘စုဖွဲ့ အုပ်စု’(ဘင်အစု)သည် ဒေသစုများ တိုးပွားလာပြီးပူးပေါင်းနေထိုင်လာခြင်းဖြစ်သဖြင့် အုပ်စုကြီးလာသည်။ လူဦးရေပိုများလာသည်။

ဤ ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု)သည်ပင် စတင်စုဖွဲ့စကာလက တစ်နေရာတည်း တွင်အတည်တကျ မနေထိုင်ကြသေးပေ။ ဝမ်းစာအတွက် ရာသီအလိုက် သီးနှံပေါရာသားကောင် များရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြဆဲရှိသည်။ တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ အဆင့်ဆင့်ပြောင်းရွှေ့ လာကြရာ အနောက်ဘက်သို့ဦးတည်သူများသည် တရွေ့ရွေ့ဖြင့် သံလွင်မြစ်အနီး တောင်ပေါ် ဒေသများသို့ပင် ရောက်ရှိပျံ့နှံ့သွားကြသည်။ မြောက်ဘက်သို့ ဦးတည်သူများကလည်း တရွေ့ရွေ့ဖြင့် ‘ကုန်းမင်’(ဂေါင်မွတ်နူး)တောင်တန်းမြောက်ပိုင်းကိုပင် ကျော်လွန်ခြေဆန် ရောက်ရှိသွားကြသည်။ အရှေ့ဘက်သို့ ဦးတည်သူများသည် နမ့်ခါချောင်းကိုလည်း ကူးသန်း ကျော်ဖြတ်သွားသည့်အုပ်စုများလည်းရှိခဲ့ကြလေပြီ။ ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု) အဆင့်ရောက်သော အခါအုပ်စုအတွင်း အငြင်းအပွားများဖြေရှင်းရန်၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးကိစ္စများ ဦးစီးဆောင်ရွက် ရန် ယာယီခေါင်းဆောင်အဖြစ် စတင်အုပ်ချုပ်မှုပေါ်ပေါက်လာသည်။ သို့သော် ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စပြီးသည်နှင့်ခေါင်းဆောင်မလိုတော့ချေ။ ဒေသစုငယ်မှ စုဖွဲ့အုပ်စုအဖြစ်သို့ ကြီးမားလာခြင်း၊အုပ်စုအတွင်း အသက်ကြီးရင့်သူများနှင့် ဘုရားရှင်လေးငယ်များ ပွားများ လာခြင်းကြောင့် တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ပြောင်းရွှေ့ရခြင်း အလုပ်သည်မလွယ်ကူတော့ချေ။ သို့နှင့် ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု)အဆင့်တွင် ယာယီခေါင်းဆောင်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် အတည်တကျ နေထိုင်မှုများရှိလာကြတော့သည်။

ကျေးရွာများတည်ဆောက်လာသည်။ ယာယီခေါင်းဆောင်သည် ရွာသူကြီး ဖြစ်လာသည်။ ရွာများကို နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရာတွင် ရွာအနီးရှိအမဲလိုက်သည့်နေရာ၊ သီးနှံခူးဆွတ် စုဆောင်း၍ ရသည့်နေရာ၊ ငါးများ၍ရသည့်နေရာများကို သက်ဆိုင်ရာရွာသူရွာသား များ၏ ပိုင်နက်နယ်မြေ၊ ရွာဘုံနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာရွာသူရွာသားများကသာ ယင်းနယ်မြေအတွင်း ဝင်ထွက်သွားလာ ရှာဖွေစားသောက် ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’တို့၏ ပထမဆုံး၊ ရှေးအကျဆုံး ‘အုပ်ချုပ်ပုံစနစ်’ အမှန်သည် ဘင်အစု အဖွဲ့အစည်းတွင်စတင် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ [ဒေါ်တင်ရှိ၊ ပါမောက္ခ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (၁၉၉၉) စာ ၂၁၈]။

‘ဝ’တို့ရွာတိုင်းတွင် ကျေးရွာသူရွာသားများက စစ်တိုက်ရာတွင် သတ္တိရှိ၍ ကျွမ်းကျင်စွာ ဦးဆောင်နိုင်သူ၊ ကြင်နာစိတ်ရှိသူ၊ ကူညီတတ်သူ၊ မိတ်ဆွေပေါများသူ၊ အမဲလိုက်ရာတွင်စီမံခန့်ခွဲတတ်သူများကို ခေါင်းဆောင်အဖြစ်၊ ရွာသူကြီးအဖြစ်တင်မြှောက် ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’စုဖွဲ့အုပ်စု(ဘင်အစု)၏ ခေါင်းဆောင်လူကြီးသည် မိမိကိုအများသဘောတူ တင်မြှောက် သတ်မှတ်ပေးလိုက်သော ‘ဝ’စုဖွဲ့အုပ်စု (ဘင်အစု)၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရသည်။ ငြိမ်းချမ်းသာယာမှုမပျက်ယွင်းစေရ။ ဝမ်းရေး၊ ဝမ်းစာနှင့်ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းအားလုံးကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရာတွင် ဦးစီးခေါင်းဆောင်ရသည်။ စစ်ရေး၊ လူမှုရေး အားလုံးကို ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရှေ့ဆောင် လမ်းညွှန်ရသည်။ သို့ရာတွင် ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’ စုစည်းမှုမှာ စတင်ကာစ နုနယ်သေးသကဲ့သို့ ဦးစီးခေါင်းဆောင်သူသည်လည်း ဦးစီး စွမ်းဆောင်မှုမမြင့်မားသေးချေ။

‘ဝ’စုဖွဲ့အုပ်စု (ဘင်အစု)ခေါင်းဆောင်များသည်အမဲလိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ စစ်တိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အာဏာရှိသကဲ့သို့၊ ရပ်ရေး ရွာရေး လူမှုရေးကိစ္စတို့တွင်လည်း ဩဇာရှိသည်။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ မသင့်မမြတ်ဖြစ်ကြလျှင်ရွာခေါင်းဆောင်များအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး အဖြေရှာကျေအေးကြသည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြသော်လည်းညှိနှိုင်း၍မရ၊ မကျေလည်ကြသော် စစ်တိုက်ရန် အခြေအနေပေါ်လာတတ်သည်။

‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်ရှိ ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် စုဖွဲ့အုပ်စု (ဘင်အစု)တို့သည် အခြေချနေထိုင် လာပြီဖြစ်၍ တောတွင်းတောင်ပေါ်တွင်သာ သစ်သီး၊ သစ်ဥရွာ၊ တောလိုက် ငါးဖမ်းနေခြင်း သက်သက်မှကိုယ်တိုင်စိုက်ပျိုးရန်နှင့်မွေးမြူရန်ဖက်သို့ဦးလှည့်လာကြရသည်။ ဤတွင် တောင်ယာမျိုးစပါးရရှိရေးသည်အရေးကြီးအဓိကသော့ချက်ဖြစ်လာတော့သည်။ ထို့ကြောင့်‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု)ခေါင်းဆောင်များသည် တောင်ယာမျိုးစပါးရရှိရေး လုံးပမ်းကြရတော့သည်။ သံလွင်မြစ်နှင့်နီးကပ်သူများက သံလွင်မြစ်ကြီးကို ကူးဖြတ်၍တောင်ယာ စပါးစိုက်သူအခြားလူမျိုးများထံမှ တောင်ယာမျိုးစပါးရရှိရေး ချဉ်းကပ်ရယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ထိုနည်းတူ‘ကုန်းမင်တောင်’(ဂေါင်မွိတ်နူး) တောင်ကြောတစ်လျှောက်၊ တောင်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်တို့တွင် နေထိုင်အခြေချကြသူများသည်လည်းကောင်း၊ နမ့်ခါချောင်းအနောက်ဘက်ခြမ်းတွင် နေထိုင်အခြေချကြသူများသည်လည်းကောင်း၊အရှေ့ဘက် အရပ်ရှိ တောင်ယာစိုက်ပျိုးသူ အခြားလူမျိုးများထံတွင် တောင်ယာမျိုးစပါးရရှိရေး ချဉ်းကပ် ခဲ့ကြလေသည်။ ဤတွင်ပြဿနာက စတော့သည်။

‘ဝ’တို့အပေါ် လွဲမှားစွာ စိုးရိမ်စိတ်ကြီးနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဝ’တို့သည် လူကြမ်း၊စိတ်ကြမ်းများဖြစ်ကြသည်။ တိုက်စိတ်ခိုက်စိတ်ထက်သန်သူများ၊ တိုက်တတ် ခိုက်တတ်သူများဖြစ်ကြသည်။‘ဝ’တို့သည် တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း၊တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းရှိလာ သည်နှင့်အင်အားတောင့်တင်းလာမည်။ အင်အားတောင့်တင်းလာပါက အနီးဝန်းကျင်ရှိအခြား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လူမျိုးများ ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ နေကြရတော့မည်မဟုတ်။ သို့အတွက် ‘ဝ’တို့မညီညွတ်စေရန် လူဦးရေများ အင်အားတောင့်တင်းမလာနိုင်စေရန် အကြံဆိုးဖြင့် ‘မျိုးစပါး’ကို အသုံးချ စီမံလေတော့သည်။

စားဝတ်၊ နေရေးအတွက် အခက်အခဲကြီးနေသော ‘ဝ’များ၊ မြေဩဇာကောင်းသော စိုက်ပျိုးမြေပေါများသော ‘ဝ’များ၊ တောင်ယာစပါးစိုက်ရန် လုံလောက်သောမိုးရေချိန်ရရှိ ရာဒေသတွင် နေထိုင်ရသော်လည်း စိုက်ပျိုးရန် မျိုးစပါးလိုအပ်နေသော ‘ဝ’များအား ...

“ ရေနုစိသွေ့ကို ငါးကူ၍ မပေး၊
ရေနုစိသွေ့ကို ငါးကူ၍ ထိုးကြလေပြီ။ ”

ပထမအကြိမ်တွင် ပွက်ပွက်ဆူသောရေပူတွင် ပြုတ်ပြီးသောစပါးကို မျိုးစပါး အဖြစ်ပေးလိုက်သဖြင့် ပြန်လည်စိုက်ပျိုးသောအခါ လုံးဝအပင်ပေါက်လာခြင်းမရှိပေ။ ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံချဉ်းကပ်ရာ ပြုတ်စပါးမျိုးတစ်ဝက်၊ မျိုးစပါးအကောင်းတစ်ဝက် ရောပေးလိုက်သဖြင့် တစ်ဝက်သာပေါက်လေသည်။ တတိယအကြိမ် ချဉ်းကပ်ပြန်ရာ ‘လူ၏ဦးခေါင်းကိုဖြတ်၊ နတ်ပူဇော်ခြင်းမပြုသမျှ၊ မျိုးစပါးမည် မှုပေးသည်ဖြစ်စေ၊ မျိုးစပါးမှ အပင်ပေါက်လာမည်မဟုတ်၊ လူခေါင်းကိုဖြတ်၊ နတ်တင်မှသာ မျိုးစပါးများမှ အပင်ကောင်းစွာ ပေါက်လိမ့်မည်’ ဟု ‘ဝ’တို့အတွင်း အကြံဆိုးဖြင့် သွေးထိုးလိုက်လေတော့သည်။

ဤတွင် စာပေပျောက်ဆုံးခဲ့ပြီးသော ‘ဝ’များ၊ အခြားလူမျိုးများနှင့် အဆက် အသွယ်ဖြတ်၊ တစ်သီးတစ်ခြား ‘ဝ’တစ်ရွာ ‘ဝ’တစ်ကမ္ဘာတည်ခဲ့သော ‘ဝ’များသည် ပြုတ်မျိုးစပါး နှင့်မျိုးသန့်စပါးကို မခွဲခြားနိုင်။ မျိုးသန့်စပါးကို ရေပက်ဖျန်းရုံ မျှဖြင့်ပင် သဘာဝပင်ကိုယ် အတိုင်း အညောင့်ထွက်၊ အပင်ပေါက်လာရသည်ဟူသော အခြေခံကျလှသည့်စိုက်ပျိုးရေးအသိ၊ စိုက်ပျိုးရေးဗဟုသုတများပင် မရှိရှာကြတော့ပေ။ ‘ဝ’တို့၏ ပင်ကိုယ်ရိုးသားမှုနှင့်နတ်ကိုးကွယ်မှု ကို ယုံကြည်ခြင်းအရင်းခံတို့ကြောင့် အခြားတစ်ပါးလူမျိုးအတွင်းမှ စိတ်ဓါတ် ညံ့ဖျင်းသူ၏ သွေးထိုးအကောက်ကြံမှုကို အမှန်ဟု ထင်မှတ်မိကြလေသည်။ လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်သောကြောင့် တန်ခိုးရှင်၊ ကယ်တင်ရှင်၏ တန်ခိုးဖြင့် စပါးများအောင်မြင်လာသည်ဟု တထစ်ချမှတ်ယူသွားကြသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ‘ဂေါင်မွီတ်နူ’ (ကုန်းမင်တောင်) ၏ တောင်ဘက်နှင့်အနောက်ဘက်ရှိရွာအချို့၊ နမ့်ခါချောင်း အထက်ပိုင်း အနောက်ဘက်ရှိရွာ အချို့တို့တွင် လူခေါင်းဖြတ်၍ နတ်ပူဇော်သည့် အကျင့်ဆိုးကြီး ဝင်ရောက်လာလေတော့သည်။ သို့သော် ထို့ထက်ပို၍ မကျယ်ပြန့်ခဲ့ပေ။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လူခေါင်းကိုဖြတ် နတ်တင်သည့်အကျင့်ဆိုးကို ‘ဝ’လူမျိုးထုတစ်ရပ်လုံးက လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်တော့မဟုတ်ပေ။ လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သည့်ဒေသတို့တွင်မူ တိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးရန် တာရှည်လာသည့် ‘ဝ’လူအဖွဲ့အစည်းအား အညွန့်ချိုးသကဲ့သို့ ဖြစ်သွားခဲ့ရသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးထုကြီး တစ်ရပ်လုံးအထိ လက်မခံခဲ့ကြသော်လည်း ‘ဝ’အမျိုးသား တစ်ရပ်လုံး သိမ်းကျုံး၍ နံမည်ပျက်ခဲ့ရ၏။ ‘ဝ’နယ်တစ်ရပ်လုံးအထိမကျင့်သုံးခဲ့ကြသော်လည်း ‘ဝ’တို့နယ်မြေသည် နံမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့ရလေသည်။

‘ဝ’တောင်တန်းသို့ ရောက်ပြီးနောက် အစပိုင်းတွင် ‘ဝ’တို့သည် ဆွေမျိုး သားချင်းများချည်းသက်သက် စုစည်းနေထိုင်သော ‘ဒေသစု’မှ သွေးမစပ် သားမတော် သော်လည်း နှစ်ပေါင်းရှည်ကြာ အတူတွဲနေလာရာမှ ရပ်ဆွေရပ်မျိုးများအဖြစ် ပေါင်းစည်းနေထိုင် လာကြ၍ ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု)အဖြစ်သို့ မြင့်တက်လာခဲ့ ကြပြီ။ ဒေသစုဘဝတွင် ခေါင်းဆောင်သူမလိုအပ်သေး၊ မရှိသေးရာမှ အုပ်စုကြီးလာ လူများလာသော ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’ (ဘင်အစု)ကာလတွင် ခေါင်းဆောင်သူရှိလာကြပြီ။ ခြေသလုံးအိမ်တိုင်လှည့်လည် ရှာဖွေနေထိုင် စားသောက်သည့်ဘဝမှ အခြေချရွာတည်၊ စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံလာသည့် အခြေအနေသို့ လည်း ရောက်ခဲ့ကြပြီ။ ဤအခြေအနေသို့ရောက်ပြီးသည့်နောက် ‘ဝ’ တစ်မျိုးသားလုံး တစ်လုံးတစ်စည်းတည်းသော ‘ဝ’ လူအဖွဲ့အစည်းကြီးအဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ မကွဲမပြား တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်းသော ‘ဝ’ နယ်ကြီးတစ်နယ်အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ‘ဝ’ အမျိုးသား တစ်ရပ်လုံးအား ခိုင်ခိုင်မာမာဖြင့် တစ်ဦးတစ်ဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင်မှု၊ အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ လည်းကောင်း ပုံမှန်အားဖြင့် တရွေ့ရွေ့လှမ်းတက်သွားရန်သာရှိတော့သည်။

ယခုထိုသို့မဟုတ်ပြီ။ တစ်ရွာသားမှ အခြားတစ်ရွာသား၏ ခေါင်းကိုဖြတ်၊ တစ်အုပ်စုမှအခြားအုပ်စု၏ ခေါင်းကိုဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ချစ်ခင်ရင်းနှီးရမည့်အစား ရန်ငြိုးဖွဲ့ကြပြီ။ သွေးစည်းရမည့်အစား သွေးကွဲကြလေပြီ။ ကိုယ့်ရွာနှင့်ကိုယ် ခြံစည်းရိုးခိုင်ခိုင်ကာကြသည်။ ကိုယ့်အုပ်စုနှင့်ကိုယ်သတိကြီးကြီးထားကြသည်။ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု မယုံကြည်ကြတော့။ ယခင်က လူမျိုးခြားတို့၏ ရန်ကိုကြောက်ခဲ့ကြရ၏။ ယခုတစ်မျိုးသားတည်း ‘ဝ’ကို ‘ဝ’တို့ အချင်းချင်းကြောက်လာကြရလေပြီ။ တစ်လုံးတည်းသော ‘ဝ’များ တထပ်တည်းမကျ ကြတော့ပြီ။

တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု အဆက်အဆံမရှိကြတော့။ သာရေး၊ နာရေး အသွားအလာ အလည်အပတ်ပင် မရှိကြတော့သဖြင့် တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စုဆက်သွယ်ကူးလူး ဆက်ဆံခဲ့ကြသော လူသွားလမ်းများလည်း တိမ်ကောပပျောက်ကုန်ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် နှစ်များရှည်ကြာလာသည့်အခါ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု အဆက်အဆံအပေါင်းအသင်းမရှိကြ တော့၍ ‘ဝ’ချင်းအတူတူ ဘာသာစကားပင် ကွဲပြားလာတော့သည်။ စကားပြောသံလေယူလေသိမ်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကွဲပြားလာသကဲ့သို့ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းလည်းမတူကြတော့ချေ။ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများလည်း ခြားနားလာခဲ့ကြတော့သည်။ ‘ဝ’တို့အတွင်း ကိုယ့်အုပ်စုနှင့်ကိုယ်၊ စကားပြောသံ လေယူလေသိမ်းနှင့် ဝေါဟာရများ ကွဲပြားလာခြင်း၊ဝတ်စားဆင်ယင်မှုခြင်း မတူညီကြတော့ သကဲ့သို့ အုပ်စုခွဲ၊ ဒေသခွဲများလည်း ပေါ်ပေါက်လာစေတော့သည်။

‘ဝ’နယ်ကြီး၏ မြောက်ပိုင်း မိုင်းမောဒေသတွင် ‘ကွန်ဂျမ်း’ (Kawncong) အုပ်စုနှင့်‘ပန်ခေါန်’ အုပ်စု၊ အိုက်ချိန်ဒေသတွင် အိုက်ချိန်အုပ်စုနှင့်ကြုံရမန် (Cong ramang) အုပ်စု၊ ဝမ်လင်ဒေသတွင်‘ဆံထုံ’ အုပ်စု၊မုတ်စမောဒေသတွင် မုတ်စမောအုပ်စု၊ ဆောင်ဟင် ဆောင်ဖါဒေသတွင် ဆောင်ဟင် ဆောင်ဖါအုပ်စု၊ ကောန်မိုင်း(ဗင်းငင်း)ဒေသတွင် ဗင်းငင်းအုပ်စု စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ဒေသခွဲ အုပ်စုခွဲအမည်များ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

‘ဝ’နယ်ကြီး၏ တောင်ဘက်တွင်လည်း နမ့်ခါချောင်း၏ အကြွေအရပ် သံလွင်မြစ်နှင့်ကပ်လျက် ဒေသတွင်နေထိုင်ကြသော ‘ဝ’တို့သည် မိမိတို့ကိုမိမိ ‘ချာ’ (Chua) ဟုလည်းကောင်း၊ ရောင်ရိုက်ရွာကြီးကို ဗဟိုပြု၍ ထိုဒေသတွင်နေထိုင်ကြသူများကလည်း ‘မွတ်ရိုက်’ဟုလည်းကောင်း၊ ကြုံနွှာကြီးကို ဗဟိုပြု၍ ထိုဒေသတွင် နေထိုင်ကြသူများကလည်း ကြုံနွှာအုပ်စုဟုလည်းကောင်း စသည်စသည်ဖြင့် အုပ်စုခွဲ၊ ဒေသခွဲ များပေါ်ပေါက်လာသကဲ့သို့ ဒေသစွဲ အုပ်စုစွဲ စိတ်ဓါတ်များလည်း ဖြစ်တည်လာခဲ့လေတော့သည်။

‘ဝ’တို့၏ရှေးကျလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဒေသစုရှိလာသည့်အချိန်၌ ဝမ်းစာရှာစား သော စီးပွားရေးအဆင့်သာရှိပြီး၊ လူဦးရေလည်းနည်းပါးသဖြင့် ရန်သူလည်းမရှိခဲ့ပေ။ နောက်တစ်ဆင့်ဖြစ်သည့် ဒေသစုများ စုစည်းကာ ဘင်အစုအဆင့်တွင်ဝမ်းစာ (ဖူလုံသင့်သမျှ) ဖူလုံပြီး သိုမှီးစုဆောင်းနိုင်ရန် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး အစပျိုးလာပြီဖြစ်သဖြင့် ‘ဝ’လူမှုဘဝတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အရေးပါကာ အခြေခံဖြစ်လာသည်။ ဤသို့သောအချိန်တွင် ရန်သူများ၏ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှု၊ လှည့်ဖျားမှုများကိုလည်း ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံနေရပြီဖြစ်သည်။ ရှေးကျ‘ဝ’တို့ ၏လူနေမှုဘဝသည် ‘တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး’ မရှိသေးသည့်ဘဝသာဖြစ်သေးသည်ဟု ခေါ်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ထိုအချိန်အခါကို အုပ်ချုပ်သည့်‘အစိုးရမရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း’ဟုခေါ်ရဦးမည်သာဖြစ်သည်။ [ဒေါ်တင်ရီ ပါမောက္ခ၊ မနုဿဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (၁၉၉၉) ၈၂၂]

ထိုမှတစ်ဆင့်‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ‘စုဖွဲ့အုပ်စု’(ဘင်အစု)သည် အကြီးဆုံး အဖွဲ့အစည်းကြီးအဖြစ်သို့ ဖြစ်ပေါ်တိုးပွားလာသည်။ ဒေသစုများ၊ စုဖွဲ့အုပ်စုများသည် အကန့် အသတ်မဲ့ သဘာဝအတိုင်း လွတ်လပ်စွာ ဖြစ်တည်ပေါ်ထွန်းလာကြသည့်အခါ လူဦးရေတိုးပွား လာခြင်း၊လူမှုရေးကိစ္စများကျယ်ပြန့်လာခြင်း၊ စီးပွားရေးနည်းပညာများပြောင်းလဲလာခြင်း တို့ကြောင့် ဤသို့တိုးတက်လာခြင်းဖြစ်သည်။

၁။ Law and Order.

၂။ State less Sociaty.

‘ဝ’တို့၏ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွင် **ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ ‘မျိုးတူစုနှင့်မဟာမိတ်’** အစုများဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် တိုးတက်လာသော ဖွံ့ဖြိုးစေ ‘ဝ’လူမျိုးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ် ကြသည်။ ဝမ်းစာဖူလုံသင့်သမျှ ဖူလုံလာကြသကဲ့သို့ ရွာတည် အတည်တကျနေထိုင်မှုသည်လည်း ပိုမိုအသားကျလာပြီဖြစ်သည်။ လူဦးရေတိုးပွားနှုန်းသည် တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် တိုးတက်လျက်ရှိသည်။ ‘ဝ’တို့၏စားဝတ်နေရေးအခြေခံသည် တောင်ယာ စပါးဖြစ်သည်။ တောင်ယာကွက်များ တစ်နှစ်ထက် တစ်နှစ် ပိုကြီးလာကြ၊ ပိုကျယ်လာကြသည်။ ဝမ်းစာစုဆောင်းမှုအစပျိုးတတ်လာကြပြီဖြစ်သည်။ မျိုးတူစုများအတူ ပူးပေါင်းနေထိုင်ကြသော ရွာများသည် အနည်းဆုံးအိမ်ခြေ (၅၀)မှ (၁၀၀)အထိ တိုးတက်များပြားလာကြသည်။

‘ဝ’တို့၏ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း ဒုတိယအမျိုးအစားသို့လှမ်းတက် ရန် တာရှည်နေသော အချိန်၌ ‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်တွင် ‘ဝ’တို့ချည်းသက်သက်မဟုတ်တော့ပေ။ ‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်သို့လားဟူ၊ ရှမ်း၊ ပလောင်၊ မြောင်အမျိုးသားစသည်တို့လည်း ရောက်ရှိ လာကြပြီး တစ်သီးတစ်ခြားရွာတည်နေထိုင်လာပြီဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကချင်တို့လည်း ရှေ့ဆင့် နောက်ဆက်ရောက်ရှိလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်တွင် ‘ဝ’မျိုးတူစုများ သာမက ‘ဝ’လူမျိုးမဟုတ်သောအခြားလူမျိုးများလည်း ပါဝင်နေထိုင်လာကြသောကြောင့် **‘မဟာမိတ်’အစု မဟာမိတ်အဖွဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းသည်လည်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။**

လူဦးရေများသည် ထက်များလာခြင်း၊ လူမျိုးများစုံ လာခြင်းကြောင့် လူမှုရေးကိစ္စများ ပိုများ လာရသည်။ တောင်ယာများ ကြီးမားကျယ်ပြန့်လာရုံသာမက၊ မြေပြန့် တောင်ကြားချိုင့်ဝှမ်း ရေလုံလောက် ရာတွင်လယ်စပါးများစိုက်လာကြ၍ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှု ပြဿနာများ ပိုတိုးလာသည်။ ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး ရှေ့သို့တိုးတက်လာနေသကဲ့သို့၊ ခေတ်နောက်ကျသည့်မျိုးဖျက်၊ သွေးခွဲလူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့် အကျင့် ဆိုးကြီးကိုလက်ခံ ကျင့်သုံးသည့်ဒေသ တိုးများလာမှုမရှိသော်လည်း၊ လက်ခံကျင့်သုံးသူအုပ်စုအတွင်း တစ်ကြော့ တစ်ပြန်စီ ခေါင်းဖြတ်ရာသီရောက်တိုင်း သတ်ဖြတ်နေကြဆဲရှိသည်။ ဆိုးဝါးသည်မှာခေါင်းဖြတ် နတ်တင်သည့်အကျင့်ဆိုးကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမရှိသော ဒေသ၊ အုပ်စုများသို့ပါ သတိလစ်လျှင် လစ်သလို၊ အခွင့်ကြုံလျှင်ကြုံသလို ဝင်ရောက်ခေါင်းဖြတ်ခံနေရခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေ များကို ရွာတစ်ရွာချင်း၊ အုပ်စုတစ်စုချင်း ဖြေရှင်းရန်မဖြစ်နိုင်တော့ချေ။ ရွာသူကြီးအဆင့်မျှ နှင့်မကာကွယ်နိုင် မဖြေရှင်းနိုင် တော့ချေ။

‘ဝ’တို့ရွာများတွင် ရွာသူကြီးကို ရွာသူရွာသားများက တင်မြှောက်ကြသည့် စနစ်ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုရွာသူကြီးအဆင့်မှ နောင်သောအခါ ရပ်ရွာနယ်ပယ်တစ်ခွင်လုံးကို အုပ်ချုပ်ရသည့် အကြီး အကဲ **‘ဇော်ဘွား’**များ ပေါ်ထွန်းလာလေတော့သည်။ ရွာသူရွာသား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

နယ်သူနယ်သားများက မိမိတို့ကို အုပ်ချုပ်သော အကြီးအကဲစော်ဘွားကို လေးစားကြသည်။ အုပ်ချုပ်သော အကြီးအကဲစော်ဘွား စွမ်းရည် မြင့်လျှင်မြင့်သလိုနယ်ပယ်အေးချမ်းသာယာ၏။ ကျယ်ဝန်းစည်ပင်ဖွံ့ဖြိုး၏။

ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသောစော်ဘွားများ၊ မြို့စားများ၊ စော်ဘွားလက်အောက်ခံကျေးရွာအုပ်စုများနှင့် စော်ဘွားလက်အောက်မှ လွတ်ကင်းစွာ တစ်သီးတစ်သန့် လွတ်လပ်စွာရပ်တည် အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသော ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်များ တစ်စတစ်စပေါ်ထွန်းလာကြသည်။ ပဒေသရာဇ်စနစ် စတင်ပေါ်ထွန်းလာချိန်မှစ၍၊ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည့်အထိ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်တွင် စော်ဘွားအုပ်ချုပ်သော နယ်ပေါင်း(၁၀)နယ်၊ တစ်သီးတစ်ခြားစီ သီးခြားရပ်တည်ခဲ့ကြသည်။

- ၁။ ဟူလူနယ်
- ၂။ ပန်ခေါန်/နားဝီး
- ၃။ ပလင်း (လွယ်လင်း/နော်ခမ်းဦး)မိုင်းလွန်းနယ်
- ၄။ ‘ဝ’လင်း
- ၅။ ကြုံရမန်
- ၆။ ကန်းစေး (မန်တွန်း)
- ၇။ ရောင်ရောက် (ရောင်ဟုတ်)
- ၈။ ငက်လက် (ဗင်းငင်း)
- ၉။ ဆောင်ဟင် ဆောင်ဖါ
- ၁၀။ ပန်ယန်းတို့ဖြစ်ကြသည်

စော်ဘွားအုပ်ချုပ်သော နယ်အတွင်း စော်ဘွားကိုယ်စား၊မြို့စားအဖြစ် အုပ်ချုပ်သော နယ်များလည်းရှိသည်။

ပန်ခေါန်/နားဝီးစော်ဘွားနယ်တွင်—

- ၁။ ပန်လုံ မြို့စား
- ၂။ ဟိုပန် မြို့စား

ပလင်း (လွယ်လင်း/နော်ခမ်းဦး) မိုင်းလွန်းစော်ဘွားနယ်တွင်—

- ၁။ ပန်ယန်း (၁၈၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် သီးခြားရပ်တည်ခဲ့သည်)
- ၂။ မော်ဖ (၁၈၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် သီးခြားရပ်တည်ခဲ့သည်)

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

၃။ မွတ်ဟိုင်း(၁၈၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် သီးခြားရပ်တည်ခဲ့သည်)

၄။ မန်ရှဲန်

၅။ ဆီးဆော

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှခေတ်နှောင်းပိုင်းတွင် -

၁။ ယောင်ဒင်း

၂။ ပန်ဆန်း တို့တွင်လည်းမြို့စားသစ်များ ပေါ်ထွက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ကျေးရွာအုပ်စု ခေါင်းဆောင်များတွင်လည်း စော်ဘွားလက်အောက်ခံများရှိသကဲ့သို့စော်ဘွား၊ မြို့စားများ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်မနေ၊ သီးခြားရပ်တည် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့်ကျေးရွာအုပ်စု ခေါင်းဆောင်များလည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။

၁။ ဆံထုံ အုပ်စုအုပ်စုခေါင်းဆောင် (၁၂)ဦး။

၂။ ပျက်ကန်.အုပ်စုခေါင်းဆောင် (၄)ဦးတို့သည်၊

မည်သည့် စော်ဘွား လက်အောက်တွင် မှ မနေ၊ သီးခြားအုပ်စုခေါင်းဆောင်များ ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

၁။ မွတ်လက်

၆။ ယောင်ဗွ

၂။ ကြုံနံ

၇။ ပတေ

၃။ မတ်တက်

၈။ ကလောင်ပါး

၄။ ယောင်ရာ

၉။ ငက်ထင်

၅။ လုံခွါ

၁၀။ ယောင်လောင်

၁၁။ ပျက်ကန်. (၄အုပ်စု)

တို့က သက်ဆိုင်ရာ စော်ဘွားများ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေကြသည်။

ထိုခေတ်ထိုကာလက ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် အမှောင်ကမ္ဘာကြီးအတွင်းမှ အားနှင့်မာန်နှင့် အားယူ ရုန်းကန် ထိုးထွက် တိုးတက်လာခဲ့ကြသည်။ သို့သော် တောင်မြင့် တောထူသော သဘာဝမြေ မျက်နှာပြင်အနေအထားကြောင့် ပြင်ပကမ္ဘာနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံရေး အတွက် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးမှာခက်ခဲ လှ၏။ ‘ဝ’နယ်မြေကြီးအတွင်း နေထိုင်ကြသူ ဒေသခံ အုပ်ချုပ်ခံလူသားများ၏ အသိပညာဗဟုသုတ ခေါင်းပါးကြသကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်သူ သူကြီး၊ မြို့စား၊ စော်ဘွားများကိုယ်တိုင်ကလည်း စာပေပညာ၊ အသိပညာ ဗဟုသုတ အစစ အရာရာတွင် အားနည်း နိမ့်ကျလျက်ရှိသေး၏။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် ဒေသကြီး၏ အခြေခံကျသည့် စီးပွားရေးစနစ်သည်ဝမ်းစာရှာ၊ ဝမ်းစာဖူလုံရေး အဆင့်နိမ့်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးအဆင့် သာရှိခဲ့၏။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ထို့ကြောင့်လည်း စော်ဘွားများ၊ အုပ်စုခေါင်းဆောင်များ၏ ရှေးကျအုပ်ချုပ်မှု စနစ်အောက်၌ ဝမ်းစာဖူလုံရေးနှင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် စစ်ရေးအခြေအနေသည်လည်း ရန်မူလာသည့်ရန်သူများ အုပ်စုများကို နှင်ထုတ် မောင်းထုတ်ခြင်းအဆင့်မျှသာရှိပြီး၊ သူတစ်ပြန် ကိုယ်တစ်ကြော့ အပြန်အလှန်တိုက်ခိုက်နေကြ သည့်အခြေအနေသာရှိလေသည်။ သီးနှံလုပ်ပွဲ၊ တောင်ယာမြေလုပ်ပွဲ၊ ကလဲ့စားချေပွဲ၊ လူသတ်ခေါင်းဖြတ်ပွဲ များသာ ရှိခဲ့၏။

‘ဝ’တို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး ရှေ့သို့ဆက်လက် တက်လှမ်းတိုးတက်ရန် အတွက် သူတစ်လူ ကိုယ်တစ်မင်း အကွဲကွဲအပြားပြား အုပ်ချုပ်နေမှုမှ တစ်စုတစ်စည်းတည်းသော အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေအဖြစ်သို့ တက်လှမ်းသွားရန် လိုအပ်နေသကဲ့သို့၊ ‘ဝ’တစ်နယ်မြေလုံး ‘ဝ’တစ်မျိုးသားလုံး လက်ခံကျင့်သုံးကြသည်မဟုတ်သော်လည်း၊ အုပ်စုအချို့ ဒေသခေါင်းဆောင် အချို့တို့ လက်ခံကျင့်သုံးနေဆဲရှိသော လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သော ခေတ်နောက်ကျသည့် အကျင့်ဆိုးကြီးကလည်း ‘ဝ’တို့တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ရှိရေးကို ခြိမ်းခြောက်လျက် ရှိ၏။ ထိုမျှမက နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ တင်သွင်းလာသည့် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဘိန်းသုံးစွဲခြင်း အလေ့အကျင့် ကို အစပြုပျိုးထောင်ပေးခဲ့မှုအောက်တွင် မှိုင်းဝေဝေ၊ မှုန်ဝါးဝါးဖြစ်နေကြလျက် မိမိတို့ ဆက်လက်တိုးတက် လျှောက်လှမ်းသွားရမည့် လမ်းကြောင်းကို သဲသဲကွဲကွဲမမြင်၊ မျိုးတူစုနှင့်မဟာမိတ်အဖွဲ့အဆင့်တွင်သာ ရပ်တန့် နေကာ တက်လှမ်းသွားရမည့်လမ်းအစကို ရှာမရ လမ်းလျှောက်ရင်း လမ်းပျောက်လျက်ရှိနေကြပေတော့သည်။

ခေါင်းဖြတ် အကျင့်ဆိုး

ဒေသကျယ်တစ်ခွင်လုံး၊ လူမျိုးစုံလွှမ်းမိုး၊
မျိုးမည်မကွဲပြား၊ သောင်းချီအောင်များ၊
ပင်လယ်ကမ်းစပ်သို့တိုင်၊ ကြပ်ညှပ်လို့သွား
ဦးရေကထူထပ်၊ ‘လာအို’ကုန်းမြေလည်းမလပ်၊
အင်းဝနဲ့မြန်မာ့မြေ၊ တောင်ပေါ်မှာကွယ်လို့ပျောက်၊
မယဉ်ရိုင်းတဲ့ ‘ဂူကို’၊ လူပုံလယ်ကြား ကြုံရခဲ့သူတို့၊
လျှို့ဝှက်နက်ရှိုင်းအတွင်းပိုင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်လူတစ်အုပ်၊
လူ့အသားတုံး၊ ပက်စက် မွတ်သိပ် စားသုံး၊
လုပ်ရပ်ကုန် ကြမ်းပုံ၊ တံဆိပ်တုံးသံပူကိုင် ခတ်နှိပ်ကိုယ်တိုင်။

— ကင်မယွန်၊ လူးဆက် (၁၅၇၀)။
(ဟာဗေး (၁၉၃၃)စာ ၁)

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’တို့လူသတ်၍နတ်ပူဇော်သည့်အကျင့်ဆိုးနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး အဦးဆုံးဖော်ပြသည့်အထောက်အထားမှာ အဆိုပါ ၁၆ ရာစု၊ ၁၅၇၀ ပြည့်နှစ်က စပ်ဆိုခဲ့သော ‘ကင်မယွန်၊ လူးဆက်’၏ ကဗျာတွင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဗျာတွင် ‘ဝ’တို့ကို ‘ဂူကို’ ဟုလည်းခေါ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

‘ကင်မယွန်၊ လူးဆက်’၏ ကဗျာသည် အချို့သော ‘ဝ’တို့အတွင်းသို့ မည်သည့်ကာလက ခေါင်းဖြတ်အကျင့်ဆိုး ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြောင်းတွေ့ဆရန် အထောက်အထားရရှိရာတွင် တန်ဖိုးရှိ၏။ ရှေးရှေးကတည်းက အစဉ်အလာအရယဉ်ကျေးမှုရှိခဲ့သော ‘ဝ’လူမျိုးတို့ထဲတွင် ခေါင်းဖြတ်အရိုင်း ‘ဝ’အုပ်စုတစ်စု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရပြီး အေဒီ ၁၆ ရာစုခန့်မှစ၍ ထိုကိစ္စကို ဖော်ပြခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်းထုတ် အနောက်တိုင်းသားတို့ပြုစုသောစာပေများတွင် ခေါင်းဖြတ်ရသည့်အခြေခံအကြောင်း အရင်းခံအမှန်ကို ကိုယ်တိုင်မသိ၊ တစ်ပါးသူတို့၏တစ်ဆင့်ပြောစကားကို အမှန်ယူလေသံကြားဖြင့် တရားနာခဲ့ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ‘ဝ’တစ်မျိုးသားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့်လူသားစားသည့်အရိုင်းအစိုင်းလူမျိုးအဖြစ် ဖော်ပြလာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ [McLeod + Richardson (1869)Pg 21.38-9.45-6.57-8.69-71.75-79; Hollet (1890)Pg 2-5; Barton (1929) 103-4; Harvey (1933) Pg 1; Enriquez (1933) Pg 136-138]

ဤသို့ခေါင်းဖြတ်သည့်အလေ့ကလည်း ‘ဝ’လူမျိုးအားလုံးတွင် မတွေ့ရဘဲ၊ ‘ဝ’ရိုင်းများဟု ခေါ်နေကြသည့် သံလွင်မြစ်၏အရှေ့ဘက် နောင်ချိုကန် (Naung Hkio)နှင့် နမ့်ခါ (Nam Hka) ဒေသ (မိုင် ၂၀ မှ ၅၀ ပတ်လည်) တစ်ဝိုက်ရှိ အုပ်စုတစ်စုတွင်သာတွေ့ရပါသည်။ ယခင်က ယဉ်ကျေး၍သစ္စာရှိပြီး ရိုးသားစွာ ယုံလွယ်တတ်ကြသော ထို‘ဝ’ရိုင်းများသည် မသမာသူတစ်စု၏ လှည့်ကွက်ကြောင့် အယူမှားကာ ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ပူဇော်နေကြသော်လည်း လူသားစားအရိုင်းအစိုင်းများမဟုတ်ကြောင်း အင်္ဂလိပ်ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီး ‘ဆာဂျော့စကော့’က အခိုင်အမာဆိုထားပါသည်။ [Harvey(1933)Pg 134; Scott(1983)18th,26th,Feb.P-2]

ထိုမျှမက ထို့ထက်စောသော တရုတ်ရှေးဟောင်းကျမ်းများဖြစ်ကြသည့် အေဒီ ၈၆၃ ခုနှစ် မန်ကျမ်း(Man Shi) အေဒီ ၁၃၇၀ ပြည့်နှစ် ယွမ်ခေတ်သမိုင်းကျမ်း(Yuan Shi) စသည်တို့တွင် ‘ဝ’တို့သည် မြို့ပြထူထောင်ကာနေထိုင်လာကြသည့် ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာရှိသော လူမျိုးများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ‘ဝ’များသည် လူသတ် ခေါင်းဖြတ် လူသားစား အရိုင်းအစိုင်း ဟုဆိုသည့်အကြောင်းအချက်များကို ထိုတရုတ်သမိုင်းများတွင် လုံးဝမတွေ့ရပါ။ [Luce (1958) P .127. 129. 141.148]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တရုတ်ရှေးဟောင်းကျမ်းဖြစ်သည့် ‘ယွင်ခေတ်သမိုင်းကျမ်း ၁၃၇၀ ပြည့်နှစ်’ အရ ‘ဝ’တို့တွင် ထိုကာလက ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့် အကျင့်ဆိုးမရှိသေးကြောင်း ခိုင်မာစွာသိရသည်။ ထို့အတူ ‘ကင်မယွန် လူးဆက်’ ၏ ၁၅၇၀ ခုနှစ် ကဗျာအရလည်း ထိုကာလတွင် ‘ဝ’လူမျိုးအုပ်စု အချို့အတွင်း ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့် အကျင့်ဆိုးဝင်ရောက်နေရာယူခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ခိုင်မာစွာတွေ့ကြရသည်။ ဤခိုင်မာသည့်သမိုင်း အထောက်အထား နှစ်ရပ်က ‘ဝ’တို့တွင် ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းအကျင့်ဆိုး သွတ်သွင်းခံခဲ့ရခြင်းသည် ၁၃၇၀ ခုနှစ်ထက်မစော ၁၅၇၀ ခုနှစ်ထက် နောက်ကျသော ကာလအတွင်းကပင် ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားသည်။ ထိုကာလသည် ‘ဝ’တောင်တန်းရောက် ‘ဝ’တို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းအဆင့်သည် ဒေသအုပ်စုအဖြစ်မှ စုဖွဲ့အုပ်စု (ဘင်အစု)အဆင့် အစောပိုင်းကာလဖြစ်သည်။

‘ဝ’တို့ကိုယ်တိုင် ကျော်လွန်ဖြတ်သန်းလာခဲ့ကြသည့် မိမိတို့၏ ‘ဝ’သမိုင်းကိုပင် စာပေအက္ခရာ ပျောက်ဆုံးခဲ့ရသောကြောင့် မှတ်တမ်းမတင်နိုင်၊ မော်ကွန်းသက်သေမထိုးနိုင်ခဲ့ ကြရှာတော့ပေ။ ရှေးရှေးက ဘိုးဘေးဘီဘင်တို့လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့ကြသော နှုတ်သမိုင်း၊ ပါးစပ် ရာဇဝင်တို့သည်လည်း နှစ်ကာလရှည်ကြာလာ သည်နှင့်အမျှ သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်တို့သည်၊ ကလေး သူငယ်တို့၏အိပ်ယာဝင်ပုံပြင်၊ သမိုင်းဒဏ္ဍာရီများအဖြစ်သို့ ရွှေ့လျော့ ကျဆင်းသွားကြလေ တော့သည်။ ‘တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ၊ တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်း’ပြောဆိုနေကြသော ‘ဝ’သမိုင်းကြောင်း အကြောင်းအရာများစွာအနက်တွင် လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့် သမိုင်းကြောင်းသည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့တွင်ကိုယ်ပိုင်စာပေအက္ခရာမရှိတော့သည့်ချွတ်ယွင်းချက် ကြောင့် မည်သည့်သမိုင်းကြောင်းကအမှန်၊ မည်သည့်သမိုင်းကြောင်းက အမှားဆိုသည်ကိုစေခွဲ ရှိမရ၊ အတည်ပြုရန်အခက်တွေ့ကြလေတော့သည်။ လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းအကျင့်ဆိုး ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ‘ဝ’တို့၏ နှုတ်မှတ်တမ်း၊ ပါးစပ်ရာဇဝင်တို့တွင် တစ်ဒေသလျှင် ပုံပြင်တစ်ပုဒ် ရှိတတ်ကြလေသည်။ သို့သော်အများစုကြီးက ဤသို့ရှင်းပြ တတ်ကြ၏။

ရှေးရှေးအခါက တရုတ်ပြည်တွင် ‘ကြူးကော်လျန်.’^၁ အမည်ရှိသော ပညာရှိအမတ်ကြီးတစ်ယောက်ရှိလေ၏။ ‘ဝ’တို့က တောင်ယာမျိုးစပါးရရှိရေးလုံးပမ်းကြရာ ပညာရှိအမတ်ကြီး ‘ကြူးကော်လျန်.’ထံ ရောက်ရှိသွားကြလေသည်။ ပညာရှိအမတ်ကြီး ‘ကြူးကော်လျန်.’က ‘ဝ’တို့သည် စစ်တိုက်ခိုက်ရေးတွင် ကျွမ်းကျင်ကြ၏။ နည်းပရိယာယ် ကြွယ်ဝကြ၏။ အကယ်၍ ‘ဝ’တို့ရိက္ခာဖူလုံလာပြီး၊ လူဦးရေများ၊ အင်အားတောင့်တင်းလာပါက အနီးဝန်းကျင်ရှိ အခြားလူမျိုးများငြိမ်းချမ်းသာယာစွာနေကြ ရတော့မည်မဟုတ်။ ထို့အတွက်

၁။ [‘ကြူးကော်လျန်.’ (၁၈၁-၂၃၄) တရုတ်ပြည်သမိုင်း (ပထမပိုင်း)၊ သမိုင်းဌာနပြည်သူ့ပညာရေးပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၉၃) ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်၊ စာ ၁၃၇။]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’တို့အတွင်းအချင်းချင်း စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းမရှိ၊ သွေးကွဲနေကြစေရန် ‘လှည့်ကွက်’ ဖန်တီးလေသည်။ ‘ဝ’တို့တောင်းဆိုလာသော တောင်ယာမျိုးစပါးကို ပထမဆုံးပြုတ်မျိုးစပါး များချည်းသက်သက်ပေးလိုက်၏။ ‘ဝ’တို့လည်းပြုတ်မျိုးစပါးမှန်းမသိကြ။ စိုက်ပျိုးလေရာ စပါးတစ်ပင်မျှပင် ပေါက်မလာခဲ့။ ဒုတိယအကြိမ်သွေးတောင်းပြန်ရာ ပြုတ်စပါးတစ်ဝက်၊ မျိုးကောင်းစပါးတစ်ဝက် ပေးလိုက်၏။ စိုက်လေရာတစ်ဝက်သာအပင်ပေါက်၏။ တတိယ အကြိမ်တောင်းဆိုပြန်ရာ ‘မျိုးစပါးမည်မျှပင်ပေးသည်ဖြစ်စေ၊ လူ၏ခေါင်းကိုဖြတ်၍ နတ်တင်မှသာ စပါးများရှင်သန်စွာ ပေါက်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း’ ‘ဝ’တို့အတွင်းသွေးကွဲစေရန်၊ သွေးထိုးစကားမှာကြား၍ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်မျိုးစပါးများကို ပေးလိုက်လေ တော့သည်။ ရိုးလွန်း၍ ‘အ’သော၊ ဗဟုသုတ ကုန်ခမ်းနေကြသော ထို‘ဝ’တို့လည်း မှာကြားလိုက်သည့်အတိုင်း လူ၏ခေါင်းကိုဖြတ် နတ်တင်၍ မျိုးသန့်စပါးများကို စိုက်ကြလေရာ ရှင်သန်ပေါက်မြောက် လာကြလေသည်။ ဤတွင် ‘ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်’သောကြောင့်သာ စပါးပင် ကောင်းရသည် ဟူသော အစွဲဖြစ်၍ ‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်ရှိ အချို့သော ‘ဝ’အုပ်စုတွင် ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့် အကျင့်ဆိုးကြီးဖြစ်ပေါ်လာရသည် ဟုပြောစမှတ် ပြုကြ၏။

‘ကြူးကော်လျန်’ဟုအမည်ရသော ပညာရှိအမတ်ကြီးတစ်ယောက်သည် တရုတ်သမိုင်း သုံးပြည်ထောင်ခေတ်တွင် အမှန်ပင် ပေါ်ထွန်းခဲ့၏။ စာပေပညာရှိကြီးဖြစ် ရုံသာမက၊ စစ်ရေးနည်းပရိယာယ် အကြံပေးပညာရှိကြီးလည်းဖြစ်၏။ သုံးပြည်ထောင်ခေတ် ပေါ်ထွန်းခဲ့ရာဒေသသည် ယခုတရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံ ‘ဇီချမ်းပြည်နယ်’တွင် တည်ရှိခဲ့၏။ သုံးပြည်ထောင်ခေတ်တွင် နံမည်ကျော်ကြား၊ ထင်ရှား ခဲ့သော ‘ကြူးကော်လျန်’သည် ခရစ်နှစ် (၁၈၁)ခုတွင် မွေးဖွားခဲ့၍၊ ခရစ်နှစ် (၂၃၄)ခုတွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ အသက်(၅၃)နှစ်အရွယ်တွင် ဆုံးပါးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

‘ဝ’တို့သည် ခရစ်တော်မပေါ်မီ (ဘီစီ - ၆၀၀) ခန့်ကတည်းက ယန်စီမြစ်ဝှမ်းမှ ထွက်ခွာရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့ကြပြီး၊ မြန်မာပြည်အပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသသို့ ခရစ်တော်မပေါ်မီ (ဘီစီ-၂၀၀)ခန့်ကတည်းက ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိကြပြီးဖြစ်သည်။ ‘ကြူးကော်လျန်’ သက်ရှိထင်ရှားရှိခဲ့သော သက္ကရာဇ်(၁၈၁ မှ ၂၃၄)ခုနှစ်အတွင်းတွင် မြန်မာပြည်ရောက် ‘ဝ’တို့သည် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းပင်လယ်ကမ်းစပ်တွင်သာ နေထိုင်ကြသေး၏။ မြန်မာပြည် ‘ဝ’တို့လက်ရှိအခြေချနေထိုင်ရာ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်သို့သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုနှစ် ခန့်တွင်မှ ရောက်ရှိလာကြ၏။ သို့အတွက် သုံးပြည်ထောင်ခေတ်ပညာရှိကြီး ‘ကြူးကော်လျန်’ နှင့် ‘ဝ’တို့ဆုံရန်၊ ကြိုနိုင်ရန် သမိုင်းခေတ်ကာလချင်းမတူခဲ့ကြပေ။

ဤသို့ ‘ဝ’တို့ လူညွန့်တုံးစေရန်၊ လူမျိုးတုံးစေရန် ဖန်တီးသွတ်သွင်းခဲ့သော ‘လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်’ အကျင့်ဆိုးကြီးသည် ‘ဝ’ဒေသအုပ်စုအချို့တွင်သာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း၊ တစ်စိတ်ကိုတစ်အိတ် ချဲ့ကားခဲ့ကြ၍ ငါးခုံးမတစ်ကောင်ကြောင့်တစ်လှေလုံးပုပ်ခဲ့ရသည့်ဘဝ ‘ဝ’တို့ခံခဲ့ရသည်။ လူခေါင်းဖြတ် နတ်တင်သည့်လူမျိုး၊ လူသားစားသည့်လူမျိုး ဟု နံမည်ဆိုးဖြင့်ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ကြရသည်။

သို့သော်ဖြစ်ရပ်မှန်ကို အမှန်အတိုင်းသိရှိရန် ‘ဝ’တို့ဒေသအတွင်းလှည့်လည်၍ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကုန်လုံစေငွေစွာ လေ့လာခဲ့သူ အနောက်တိုင်းသားများကမူ အမှန်အတိုင်း သိရှိကြလေသည်။

‘ဝ’အရိုင်းဟု ကျွန်ုပ်တို့သတ်မှတ်ထားသော ‘ဝ’တို့သည် ထင်ထားသလိုအဝတ် မဝတ်သည့် ကိုယ်လုံးတီးနေထိုင်သူများမဟုတ်ကြ။ အရိုင်းအစိုင်းများလည်းမဟုတ်ကြပါ။ သူတို့သည်ဉာဏ်ထက်မြက် သူများ၊ ကိုယ်ကာယ အချိုးကျသူများ၊ အမူအကျင့်ကောင်းသူများ ဖြစ်ကြသည်။ အသားမည်းပြီး အလွန် ပင်သန့်ရှင်းမှုနည်းသူများဖြစ်ကြသော်လည်း သူတို့သည် အနောက်ပိုင်း ‘ဝ’များထက် မူဆေး (Lahu) များနှင့် ပိုတူသည်။ လူသားစားသူများမဟုတ်ကြ။ မခိုးမဝှက်ကြ၊ အိမ်ကောင်းများတွင်နေကြသည်။ သစ်ထွင်းပန်းပုကျွမ်းကျင်သည်။ မိုင်ဝက် လောက်ဝေးသောနေရာမှ ဝါးရေတံလျှောက်များ သုံး၍ ရေကိုရအောင် သွယ်ယူ နိုင်ကြသည်။ လယ်ယာများရှင်းလင်းခြင်းနှင့်စိုက်ပျိုးရေး ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြသည်။ အရက်ကိုမူ အလွန်ကြိုက်ကြသည်။ [Scott Expedition 1893] [Harvey (1933) P. 32]

‘ဝ’ရိုင်းများသည် တကယ်တော့ ဆိုးသွမ်းသောအိမ်နီးချင်းများမဟုတ်ကြ။ အခြားတောင်ပေါ်သားများကဲ့သို့ နွားခိုးသောစရိုက်လည်းမရှိ၊ တောင်ကြားတစ်လျှောက်ရှိ ပစ္စည်းများ ခိုးယူခြင်းလည်းမရှိပါ။ [Scott Expedition (1893); Scott (1896)] [Harvey (1933) Pg 28]

ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုနေရာတွင် ‘ဝ’ကိုတွေ့သည်။ သူတို့နံမည်ကျော်နေသလို ခေါင်းဖြတ် သမားများ မဟုတ်ကြပါ။ [Scott Expedition (1897) Jan 30 April 28]

‘ဝ’ရိုင်းများသည် သူတို့၏နယ်မြေပြင်ပတွင် ခေါင်းဖြတ်မှုပြုလုပ်လေ့မရှိ ကြပါ။ [Smealons Proposal (1896) Aug 11] ဟူ၍ မိမိတို့ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်များကို ရေးသားဖော်ထုတ်ခဲ့ကြ၏။

‘ဝ’တို့အပေါ်အကြံဆိုးဖြင့် ‘ဝ’တစ်မျိုးသားလုံးသွေးကွဲ၊ လူမျိုးတုံး နာလန်မထူ နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည့် မှန်းချက်သည်လည်းမအောင်မြင်ခဲ့ရှာပေ။ ‘ဝ’တစ်နယ်လုံး တစ်ပျံ့တစ်နဲ့ လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမရှိရုံမျှမက လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြသောဒေသများမှပင် အမြော်အမြင်ရှိသူ အမြော်အမြင်ကြီးသူများကခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းအကျင့်ဆိုးကို ဆန့်ကျင်၊ထိုအကျင့်ဆိုးကို

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

စွန့်လွှတ်သွားကြရန်လုံးပမ်းခဲ့ကြလေသည်။ ၁၉၀၃ မှ ၁၉၀၅ ခုနှစ်အတွင်း ‘ပန်ဟုန်’ဒေသတွင် ‘စောကွတ်ဖစော’ ခေါ် ‘ဝ’လူမျိုးသာသနာပြုတစ်ဦးပေါ်ပေါက်လာ၏။ ထိုသူတွင်တပည့်များသည်။ ဗုဒ္ဓတရားတော်ကို ဟောပြောခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်များကို သတ်၍ ယဇ်နတ်ပူဇော်ခြင်း မပြုကြရန်နယ်လှည့်တရားဟောခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ သူသည် အသက်(၄၅)နှစ်ခန့်ရှိပြီး လွန်ခဲ့သော (၃)နှစ်ခန့်က တရားရခဲ့သည်။ သူတစ်ပါး၏အသက်ကို မည်သည့်ပုံစံဖြင့် ဖြစ်စေ မသတ်သင့်ကြောင်း ဟောကြား၊ ရှင်းပြ၊ ဆုံးမမှုကြောင့် သူ့ကိုယုံကြည်သော ‘ဝ’များသည် သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်းမှရှောင်ကြဉ်လာကြ၍ တိရစ္ဆာန်အသားများကိုပင် မစားကြတော့ပေ။ [Harvey (1933) P. 70,74,76,82,84,92]

‘ဝ’လူမျိုးများသည် ရပ်ဝေးသို့ခရီးသွားလာမှုအလွန်နည်းကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ‘ဝ’များသည် ခေါင်းဖြတ်သည့်အရိုင်းအစိုင်းများဟုသူမယုံ။ လွန်ခဲ့သော (၁၅)နှစ်ကသာသနာပြုတစ်ဦးပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းသည် မှားယွင်းသော အမှုဖြစ်၍ အပြစ်ရှိကြောင်းဟောပြောခဲ့ဖူးကြောင်း [French(1931)] (French)ကရေးသားခဲ့လေသည်။

ဆောင်ဟင်-ဆောင်ဖါနယ်ခေါင်းဆောင်ကြီး တခုကျောက်တဲသည် ၁၉၄၁ မှ ၁၉၆၈ ခုနှစ်အထိဝမ်လင်နယ်၊ ခွင်းမားနယ်၊နောင်ငစ်နယ်နှင့်ဆောင်ဟင်ဆောင်ဖါနယ်တို့အတွင်း လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းသည် မှားယွင်းသောအယူအဆဖြစ်ကြောင်း လှည့်လည်တရားဟောရှင်းပြနားချခဲ့သည်။ တခုကျောက်မြတ်(ခေါ်)ကျောက်ဖရားထန်းကလည်း ၁၉၅၈ မှ ၁၉၇၀ ခုနှစ်အထိ ထပ်ထင်၊ ပန်လောင်၊ ဟိုပန်၊ ပန်လုံ နှင့်မိုင်းမောနယ်တို့အတွင်းလှည့်လည်၍ တိရစ္ဆာန်များကိုသတ် ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းတို့သည် မှားယွင်းကြောင်း နားချရှင်းပြ၊တရားများဟောကြားခဲ့သည်။ ‘အချင်းချင်းမသတ်ကြနဲ့၊ ဘိန်းမရှူကြနဲ့၊ အရက်မသောက်ကြနဲ့’ဟု အမြဲတမ်းဆုံးမတတ်၏။ တခုကျောက်မြတ်၏ ဟောကြားမှုများကို လက်ခံကြသည့်ရွာများတွင်အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များကိုပင် မမွေးကြတော့သည်အထိဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ မည်သူတွေကမည်မျှငြင်းကြ၊ရှင်းပြ၊ အမှန်တရားဟောကြားငြားလည်း ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့်အကျင့်ဆိုးကြီးကား အမြစ်တွယ်ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။

သံလွင်မြစ် အရှေ့ခြမ်း နှင့် နမ့်ခါချောင်းအထက်ပိုင်း အနောက်ခြမ်း အကြားရှိ ‘ဝ’ နယ် မြောက်ပိုင်းတွင်လူခေါင်းဖြတ်နတ်တင်ခြင်းကို အရိုးစွဲယုံကြည်နေကြသူများက လူခေါင်းဖြတ် ဂိုဏ်း(၃)ဂိုဏ်း ကိုပင်ထူထောင်ခဲ့ကြသည်။

- (၁) ကောန်ပရော့ ဂိုဏ်း (Kawn Prawx)
- (၂) ကောန်လင်း ဂိုဏ်း (Kawn Leen)
- (၃) ကောန်ဆပ် ဂိုဏ်း (Kawn Sap) တို့ဖြစ်ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ရွာတစ်ရွာ ဂိုဏ်းတစ်ဂိုဏ်းလည်းမဟုတ်။ တစ်ရွာလုံးသည်လည်းဂိုဏ်းအဖွဲ့ဝင်များမဟုတ်ကြ။ ဂိုဏ်း(၃) ဂိုဏ်း စလုံး၏အဖွဲ့ဝင်ဂိုဏ်းသားများသည် ရွာများတွင် ပျံ့နှံ့စွာရှိနေတတ်သည်။ ဂိုဏ်းကြီး၏အောက်တွင် နီးစပ်ရာရွာအလိုက် ဂိုဏ်းတွင် ပါဝင်သူများအားအုပ်စုအဖြစ်ဖွဲ့ထားကြပြန်သည်။ ထိုသူတို့သည် စပါးစိုက်ပျိုးရာသီဦးလာချိန်တွင် အလစ်အငိုက်ကိုအခွင့်ကောင်းယူ၊ ခေါင်းဖြတ်တတ်ကြလေသည်။ ထူးခြားသည်မှာ ခေါင်းအဖြတ် ခံရသူ၏ရွာသားများသည်၊ ၎င်းတို့ရွာသား၏ ခေါင်းကို မည်သူဖြတ်သွားကြောင်းတိတိကျကျ စုံစမ်းသတင်း ယူနိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အဖြတ်ခံရသူဘက်ရွာမှ ဖြတ်သွားသူ၏ရွာကို အငြိုးထားကြလေပြီ။ ဤတွင် ‘ခံရသူကအဟောင်း ဖြတ်သူကအသစ်’ ဟူသော ခေါင်းဖြတ်ကလေးစားချေသံသရာစက်ဝန်းကြီးအဆုံးမရှိ လည်ပေတော့သည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ၁၉၅၃ ခုနှစ်က ဗြိတိသျှနိုင်ငံတွင် ပုံနှိပ်၍တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေသောဗြိတိသျှ စွယ်စုံကျမ်း (Encyclopedia Britanica)တွင် အက္ခရာဝလိစဉ်အတိုင်း နေရာပေး၍ (Wa) ‘ဝ’ဟူသော စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ‘ဝ’အကြောင်းကို ၁၉၀၀ ခုနှစ်ထက်နောက်မကျသော အထက်မြန်မာပြည်အစိုးရ၏ပြန်တမ်း [Gazetter of Upper Burma,(1900)] အချက်အလက်ကို ကိုးကား၍ ထည့်သွင်းရေးသားထားလေသည်။ ‘ဝ’တို့အတွင်း ‘ဝ’ရိုင်းနှင့် ‘ဝ’ယဉ်ဟူ၍ ထင်ရှားစွာ ကွဲပြားနေသည်ဟု ဗြိတိသျှစွယ်စုံကျမ်းတွင် အခိုင်အမာဆိုခဲ့သည်။ ‘ဝ’ရိုင်းတို့သည် စပါးစိုက်ပျိုးခြင်း အောင်မြင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ နှစ်စဉ်စိုက်ပျိုးရေးရာသီတွင် လူခေါင်းဖြတ်ကြသည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။

‘ဝ’တို့နှင့်အနေနီးခဲ့ကြသော အခြားလူမျိုးများကလည်း ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သော ‘ဝ’တို့ကို ရှမ်းဘာသာဖြင့် ‘ဝ’ဟိုက် (‘ဝ’ဆိုး)ဟုလည်းကောင်း၊ တရုတ်ဘာသာဖြင့် ‘ရယ်ခဲလာ’(‘ဝ’ရိုင်း)ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ခြင်းခံခဲ့ရလေသည်။ အကြံဆိုးရှိသူတို့က ‘ဝ’တို့အား အချင်းချင်းသွေးကွဲရန် အပြန်အလှန်ကလေးစားချေ လူမျိုးတုံးသွားစေရန် ရည်ရွယ်သွတ်သွင်းခဲ့သော ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်သည့်အကျင့်ဆိုးအား မဏ္ဍိုင်ထား၍ ‘ဝ’တစ်မျိုးသားလုံးကို မည်မျှသရုပ်ဖျက်ခဲ့သည်ဖြစ်စေ၊ မည်သို့ပင်သတ်မှတ်ခဲ့သည်ဖြစ်စေ၊ ‘ဝ’တို့သည် အမျိုးချစ်သူများဖြစ်ကြကြောင်း၊ မိမိနယ်မြေတွင် မည်သည့်တိုင်းတပါး လူမျိုးခြားများ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက် ကိုမျှမဝင်၊ သူ့ကျွန်မခံ ရဲရဲတောက်ခုခံတွန်းလှန်၊ ကာကွယ်ခဲ့ကြသူများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ‘နေမဝင် အင်ပါယာကြီး’ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့ကြသည့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ကိုယ်တိုင်သွေးမြေကျခံ၊ အသက်အဆုံးအရှုံးခံ၍ စစ်ဆင်ရေးစီမံကိန်းရေးဆွဲ နှိပ်ကွပ် ခဲ့ကြသော်လည်း နှိပ်ကွပ်မနိုင်။ ‘ဝ’တို့မြေကို အုပ်ချုပ်နိုင်သော နယ်မြေနှင့်မအုပ်ချုပ်နိုင်သော နယ်မြေဟူ၍ ခွဲခြားထားခဲ့ရကြောင်း သမိုင်းမှတ်တိုင်များက သက်သေပြလျက် ရှိပေသည်။

‘ဝ’တောင်တန်းနှင့်ခေတ်ပြိုင်-မြန်မာပြည်အနှံ့ရှိ‘ဝ’

‘ဝ’တို့၏တိုင်းနိုင်ငံကျိုင်းတုံကိုယွန်းဘုရင်‘ဝ’လူမျိုးမန်ရိုင်းကရန်ပြု လုယက် နှိပ်စက်မှုကြောင့် ကျိုင်းတုံ‘ဝ’များ ကယောက်ကယက် အခြေဖျက်အနေပျက် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ကျိုင်းတုံမှယနေ့အခြေချရာ‘ဝ’တောင်တန်းသို့ ပြေးလွှားရွှေ့ပြောင်း ခဲ့ကြရသော်လည်း မြန်မာပြည်အတွင်းပိုင်းဒေသအနှံ့တွင်နေထိုင်ကြသော ‘ဝ’တို့၏ဘဝမှာတည်ငြိမ်ခဲ့ကြ၏။ မြန်မာပြည် တစ်နံတစ်လျားတွင် အခြေချနေထိုင်ကြသည့် အခြားသော လူမျိုးများနှင့်အတူ မြန်မာပြည်သားမိသားစုကြီးအတွင်းအေးအတူပူအမျှ အသားကျနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ဘုရင်မင်းမြတ်များ အုပ်စိုးချိန်တွင် တိုင်းပြည်အေးချမ်းသာယာ သကဲ့သို့မိမိတို့၏ဘဝများသည်လည်း ငြိမ်းချမ်းသာယာခဲ့ကြသည်။ အရည်အချင်းညံ့ဖျင်းသော ဘုရင်များအုပ်စိုးချိန်တွင်လည်းကောင်း၊ အုပ်စိုးသူဘုရင်များ၏ နယ်မြေလုစစ်ပွဲများဖြစ်ပွား နေချိန်တွင်လည်းကောင်း၊ အခြားလူမျိုးများနည်းတူစစ်ပွဲ၏ပူလောင်မှုဒဏ်ကို အတူတကွ ခံစားခဲ့ကြရပေသည်။ မြန်မာပြည်ပုဂံခေတ်ပုဂံမင်းဆက်တစ်လျှောက်နေပြည်တော်ပုဂံအနီး တစ်ဝိုက်တွင်နေထိုင်ခဲ့ကြသော‘ဝ’တို့၏အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးနှင့်ထိုခေတ် ကာလ၏လူတန်းစား၊ လူ့အလွှာအဆင့်တို့ကို အလွန်ခိုင်မာသော ရှေးဟောင်းသမိုင်းအထောက် အထားများဖြစ်သည့်ကျောက်စာများတွင်တွေ့ရသည်။

၁။ ခရစ်နှစ် ၁၂၅၅ ခု သခင်ချီဖိုလ်ကျောက်စာ

ပုဂံငှက်ပစ်တောင်အရပ်၊ မင်းနန်သူရွာ ရှင်အဇ္ဈင်္ဂါဏဘုရား အနောက်မြောက် နှင့် ဝိနည်းမိုရ်ဘုရားမြောက်ဘက်၊ဘုရားအမှတ် (၃၁၀) တွင်ရှိသည်။ကျောက်စာရေးထိုးသည့် ခုနှစ်မှာမြန်မာသက္ကရာဇ် (၆၁၇)ခု၊နယုန်လဆန်း(၁၁)ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ဖြစ်၏။ စာကြောင်းရေ (၁၄)တွင် ‘လဝ’ရွာနှင့်အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

 ၁၄ ။ ပြိုင်လဲ ကိုဝိဝယ်ရသော လဝ ရွာနိုက် ၆ ပဲ၊ အသဝတ်ထမ္မာ။

[E.Maung (1978) စာ ၁၈၃။ ဦးငြိမ်းမောင် (၁၉၈၂) စာ ၁၇၉။ ဦးမြတ်ကျော် (မြန်မာစာအဖွဲ့) (၂၀၀၁) စာ ၂၃၅ ။]

၂။ ၁၃၀၅-ခု ပုဂံမြို့သမ္မုလဘုရားရှိ မင်စာအမှတ်၂၉

ပုဂံမြို့ အရှေ့တောင် တစ်ဖါလုံခန့်အကွာရှိ သမ္မုလဘုရား အမှတ် (၂၈၁) အရှေ့ဂန္ဓကုဋိအထွက်၊ မြောက်ဘက် စင်္ကြံအတွင်းပေါင်းကူး၏ မြောက်နံရံအမြင့်(၇)ပေတွင် ရှိသည်။ မင်စာအရွယ်ပမာဏမှာအလျား(၁၂)လက်မအနံ(၇)လက်မစာကြောင်းရေ(၈)ကြောင်း၊ မင်အနီရောင်ဖြစ်၏။ မင်စာအခြေအနေကောင်းသေးသည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ်(၆၆၇)ခုနှစ်တွင် မြေအရောင်းအဝယ်ပြုကြောင်း ရေးထိုးသည့်မင်စာဖြစ်သည်။ စာကြောင်းရေ(၇)တွင်လူအများ ယုံကြည်လေးစားခြင်းခံရသော အသိသက်သေလူ (၄) ဦး အနက်နှစ်ဦးသည် ‘ဝ’ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ၏။

- ၆။ တယောက်၊ အိုန်ချုံ (စသာ)ဖတယောက်၊ အိုန်
- ရ။ ‘ဝ’ ဖတယောက်၊ ငွေညီဖ တယောက်၊ ဤသူ။
- ၈။ သူလိယံယောက်ကာသိပါသတေ

[ဦးဆွဲ (၂၀၀၁) စာ ၁၂၃]

၃။ ၁၄၄၂ ခု တက်နွယ်ကျောင်းကျောက်စာ

ပုဂံရွှေစည်းခုံ ဘုရား၏ အနောက်ဘက်၊ တက်နွယ်ကျောင်း၏ အရှေ့ဘက် တွင်ရှိသည်။ ကျောက်စာရေးထိုးသည့် ခုနှစ်မှာ (၁၄၄၂)ခု၊ မတ်လ(၂၄)ရက်ဖြစ်၏။ ကျောက်စာ၏ (၄) မျက်နှာဘက်စာ ကြောင်းရေ(၃၈) နှင့် (၄၆) တို့တွင် အလေးချိန် (၇၀) ကျပ်သားရှိ ငွေသားဖလားကြီးတစ်လုံးကို (အင်းဝ)နရပတိမင်းကြီး(၁၄၄၂-၁၄၆၈)အား လက်ဆောင်ဆက်သသည့် စစ်ကဲလဝသူကြီးဟူ၍ နှစ်နေရာတွင်ဖော်ပြထားသည်ကို အောက်ပါ အတိုင်းတွေ့နိုင်ပါသည်။

- ၃၇။ မိ၏၊ ပန်သောအခါဆက်သလက်ဆောင်တော်က ရှေ့မောမင်ကြီ သိုဝ်ဝံဖွါ ကိုဝ်ဆက်သော်ပေသော်မူသဆုဆင်ပေါက်ချစ်နောင်ရင်တစီ၊ ဆင်တော်ပြေည် လုလင်တစီရတ္တနာကိုဝ်ပါ။
- ၃၈။ တင်သော ပုလဲကောက်တော် တခြေည်နှင်သောက်ရေ တော်ထေည်သော ငွေဖလာအပျေည် ခုနှစ်ဆယ့်ခုတ်ကိုဝ်ကာ စစ်ကဲလဝသူကြီးကိုဝ်၏။ နကာသွဲ တင်သော ရွှေဖုတ်ဥိုမ်ဖူနှင့်။
- ၃၉။ အစုံမိကိုဝ်ကာကုန်ခန်သင်သည် သူကြီကိုဝ်၏၊ ပုဆစ်တုတ်ကြသည် တမူက၊

မြို့နယ်ပြည်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းများမှ အသိပေးပေးရန် နရပတိပဝရ မဟာဓမ္မရာဇာ ဓိရာဇာရာဇာဓိပတိကြာ။

- ၄၅။ သို့ဝ်အစေည်အပေါင်ကြိုပုံစွာပန်သောကြောင်း(၂၅-လုံးခန့်ပျက်)
ဆောင်တေည်ရေည်ရယ်ပြီ ရကာကျောင်နှင့်အေ
၄၆။ ပါင်အကွ(၃၀-လုံးခန့်ပျက်) စစ်ကဲလဝသူကြီ ကိုဝ်အများထင်စွာသည်
ဖြစ်သောကြောင်း။

[ဒေါ်အုန်းကြည် (၂၀၀၄) စာ ၁၃၉-၁၄၀]

ရှေးမြန်မာမင်းများ တပ်တော်ဖွဲ့စည်းပုံအရ မြန်မာဘုရင့်‘တပ်မတော်’
တွင် ‘တပ်မှူး’သည် အကြီးအမှူးဖြစ်သည်။ တပ်မတော်အကြီးအမှူး ‘တပ်မှူး’ ၏အောက်၊
တပ်မှူး၏လက်ထောက်သည်‘စစ်ကဲ’ ဖြစ်သည်။‘စစ်ကဲ’ ရာထူးအဆင့်သည် မြန်မာဘုရင့်
တပ်မတော်တွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့်ရာထူးကြီး ဖြစ်သည်။

၄။ အေဒီ ၁၄၄၆ ခု မဟာသီဟသူရကျောင်း ကျောက်စာ

စစ်ကိုင်းမြို့ ထူပါရုံကျောက်စာရုံအတွင်းရှိ ကျောက်စာအမှတ် ၂၁(ခ)
ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာရေးထိုးသည့်ခုနှစ်မှာ မြန်မာသက္ကရာဇ်(၈၀၈)ခုဖြစ်၏။ နှစ်မျက်နှာ
ကျောက်စာဖြစ်ပြီးကျောက်စာ ၏ကျောက်စာကြောင်းရေ (၁၅) တွင် မြေကွက်တည်ရာ
အညွှန်းပြထားသော ‘လဝ’ ရွာကိုတွေ့ရသည်။

- ၁၄။ လျှင်အခြာတည်၊ ဇွောက်ကာ ဇွောက်ဆိပ်ပင်လျှင် အခြာတည်၊ မြင်ပြုရွာနှင့်အ
ကွမှုရင် ၂၀တံ၊ သန်လဲ ၅၀တံ။
၁၅။ ပျိုဝခွင်ဖိုဝ်ငွေ ၅၀၊ အင်ဖိုဝ်ငွေ ၃၆ကျပ်။ ထန်၂၈၊ ဇွေခြာကာ၊ အရကာ
လဝရွာခြေရင်တံတိုင်ရှည်။
၁၆။ ကျွေပင်ရင်၊ တောင်ကာလက်ကတောင်ဇွေ၊ အနောက်ကာမ္မမစ်မကြော်၊
ဇွောက်ကာ၊ကံပါနီ စသော ငမတ်တသင်ရွာ...ဟူ၍ တွေ့ရှိရသည်။

၅။ ခရစ်နှစ် ၁၅၆၇ ခုနှစ် ပဒေသရာဇာ၏ အစုအဝေးဖွဲ့စာတမ်း

ဟံသာဝတီ၊ ဘုရင့်နောင်မင်းတရားကြီး(၁၅၅၁-၁၅၈၁)၏ ၁၅၆၇ ခုနှစ်တွင်အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်၍ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သော ဘုရင့်တပ်မတော် ခိုင်းကိုင်တပ်တွင် ‘လဝ’ တို့ ပါဝင်အမှုထမ်းခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

“ခိုင်းကိုင်တော် ၄၀၀၀၊ ခိုင်း ၁၀၀၀ လျှင် အမျိုးခိုင်းကိုင်()၊အမျိုး() တို့ကိုသက္ကရာဇ်(၉၂၉)ပြာသိုလဆန်း(၁၁)ရက်နေ့မြင်းခင်း မထွက်မီ အမိန့်တော်ပြန်သည့် အရပ်စုကား မိုးကောင်း နှင့်ခန္တီးစပ်ကြားတွင်ရှိသည့်လူစု၊ ဗန်းမော်နှင့်မိုင်းဝန်းစပ်ကြားရှိသည့်လူစု ပလောင်၊လဝ၊ကချင်၊ ကရင်၊အင်တရော်၊အင်ကျပ်၊ ရှမ်းယွန်း စသည်တို့ကို ဖွဲ့တော်မူသည်။

[ဒေါက်တာရှိ(၁၉၇၃)စာ ၁၄၁၊]

၆။ ခရစ်နှစ် ၁၆၀၅-၁၆၂၈၊ အနောက်ဘက်လွန်မင်းလက်ထက်

ခရစ်နှစ် ၁၆၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာဒဝယ်အရေးအခင်းတွင် စကိုင်းမင်းသည် ဒဝယ်စစ်သည်တို့၏ဥပါယ်တံမျဉ်ကြောင့် ရေးမြို့အနီးတွင် ဒဝယ်သားတို့လက်သို့ ကျရောက် အဖမ်းခံခဲ့ရ၏။ ဒဝယ်စားက စကိုင်းမင်းကိုယိုးဒယားမင်းထံပို့မည့်အကြောင်း ဒဝယ်အနီးရှိ တောပုန်း‘လဝ’တို့သိ၍...။‘အဝဘုရင်ညီတော်စစ်စစ်ဖြစ်သည်ကို ယိုးဒယားသို့ပို့ရာသည်လော’ ဟု မကျေမနပ်ဖြစ်ကာ ခရီးလမ်းမှဖြတ်၍ ဒဝယ်စားတို့ လက်မှစကိုင်းမင်းကို ‘လဝ’တို့လူယူ ကယ်တင်၏။ စကိုင်းမင်းကို အနောက်ဘက်လွန်မင်းတရားကြီးထံပို့ မည်ပြုနေစဉ် ဒဝယ်စား ကိုယ်တိုင် ‘လဝ’တို့လက်ထဲမှ စကိုင်းမင်းကို ပြန်လုသဖြင့် ဒဝယ်သားတို့လက်သို့ စကိုင်းမင်း ပြန်ရောက်ရပြန်၏။ **[မဟာစည်သူဦးထွန်းညို (၁၉၉၇)စာ ၄၇၊]** အမျိုးကိုသိတတ်သည့် ‘ဝ’များ၊အရေးကြီးလျှင် သွေးနီတတ်ကြသည့်‘ဝ’များကို မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်း(တနင်္သာရီဒေသ)ထားဝယ်နှင့်ရေးမြို့တဝိုက်၌ ထိုစဉ်က တောတွင်းတောင်ပေါ် ‘ဝ’ဟူသောအမည်ဖြင့်နေထိုင်လျက်ရှိကြောင်းလည်းသိရသည်။

၇။ ခရစ်နှစ် ၁၆၁၄ ခုနှစ် အနောက်ဘက်လွန်မင်း လက်ထက်တွင်ပင်

၁၆၁၄ခုနှစ် ဧပြီလကုန်လောက်တွင် အနောက်ဘက်လွန်မင်းသည်ဇင်းမယ် (ချင်းမိုင်) ကိုသိမ်းပိုက်ရန် မုတ္တမကနေပြီး နှစ်ဆယ်လေးတပ်စီရင်၍ ချီတက်တော်မူ၏။ဇင်းမယ်(ချင်းမိုင်)သားတို့လည်း ချီလာကြောင်း ကြားလျှင်ခရီးလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက် လမ်းပေါက်ရှိသမျှ သစ်ကြီးဝါးကြီးလှဲထစ်၍ တုံးသန်ရင်တား ပိတ်ဆို့ထား၍ အလျင်မရောက်နိုင်။ တောပုန်းတောင်ခြေနေသည့်‘လဝ’ တို့ကို ဆုလဒ်နှင့်ခရီးညွှန်ပြစေ၍ တဖြည်းဖြည်း ချီတော်မူ သည်။ **[မဟာစည်သူဦးထွန်းညို(၁၉၉၇)စာ ၅၁၊]** သံလွင်မြစ်ကြီး နှင့်မုတ္တမမင်္ဂလာလယ်ကွေ့ တို့ပေါင်းစုံရာအရပ် မုတ္တမ(မဒမ)သည် သံလွင်မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်းနဖူးတွင်တည်ရှိ၍၊ မော်လမြိုင်မြို့

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သည်အရှေ့ဘက်ကမ်းနဖူးတွင်တည်ရှိသည်။ ၁၇ ရာစုတိုင် ‘ဝ’ တို့သည် ကိုယ့်အမျိုး ကိုယ့် အမည်ကို ခံယူလျက် မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့်တနင်္သာရီတိုင်းတို့တွင် လယ်ယာ ကိုင်းကျွန်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းသောလယ်သမား၊ ယာသမားများ အဖြစ်လည်းကောင်း ပင်လယ်ကမ်းစပ်၊ မြစ်ချောင်းများတွင်ဆားချက်လုပ်ငန်း၊ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများဖြင့်အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်း နေထိုင်လျက်ရှိနေခဲ့ကြသည်။

ဆင်ကျားရှင်သမိန်ထော (၁၇၄၀-၁၇၄၇) ဟံသာဝတီတွင်မင်းပြုပြီး (၂)နှစ်အကြာတွင်ဟံသာဝတီသားတို့သည် အင်းဝမင်းနေပြည်တော်ကို ဝန်းရံတိုက်ခိုက်ကြရာ ထိုတိုက်ပွဲတွင် အင်းဝဘက်မှထွက်တိုက်ကြသူများတွင် ကွေတလိုင်း၊ ကွေယိုးဒယား၊ ကွေလင်း စင်သားတို့အပြင်ကွေလဝတို့လည်း ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

အထိန်းတော် စာသင်ဆရာ ဘုရင့်နောင်အမှုထမ်း ‘ကွေလဝ’ တို့နှင့် ညောင်စောက်တံခါး ကထွက်၍ တိုက်လှန်ရာတွင် တလိုင်း သူပုန်လူဆိုးတို့ သေကြေပျက်စီးခြင်း သို့ရောက်သည်။ ဗိုလ်မှူးပြုသူ ဒေါ်တရပ်ဆိုသူလည်း.....[ဒေါက်တာရီရီ (၁၉၇၃)စာရ၊ ဦးထွန်းညို (၁၉၉၈)စာ၁၅၃]

အင်းဝဘုရင် မဟာဓမ္မရာဇာဝိပတိသည် ‘ကွေ’ မျိုးနွယ်တို့ကို မန္တလေး၊ စဉ့်ကိုင် အရှေ့အုတ်ဘိုတောင်ခြေတွင်အစုအဝေးဖွဲ့ကာနေစေ၍၊ ‘သူရိန်စော’ ဆိုသူကို အအုပ်ခန့် ထားသည်။ ကွေတို့ကိုအချုပ်အအုပ်ခန့်ထားသည့် သူရိန်စောနှင့်ကွေဂုဏ္ဏအိန်၊ ငနက်၊ ငကတ် တို့သည် အင်းဝကအခွန်အတုတ်ရေးစစ် သိမ်းခံသည်။ သံတမန်ထူထပ်ပေါက်ရောက်သည်။ မယားကျွန်းဖြစ် သားကျွန်းဖြစ် ပူပြင်းလှသည်ဆို၍ သူရိန်စောနှင့် ကွေအများ မုံရွေးရွှေကျောင်း မွန်မြန်မာတို့နေသည့်ကျေးရွာတို့ကို တိုက်ဖျက်လေ၏။ အုတ်ဘိုသို့ရောက်လျှင်ငါတို့ကွေ အပါအဝင် လူတစ်စုနှင့်သာ ထောင်ထားသော်လည်းမခံနိုင်ရာ တိုင်ပင်ကြံစည်၍ မတ္တရာမြို့ အကြပ်ထောက်ကန် သူရဲသွေးသောက်ကြီးတို့ကို ညီညွတ်လျှင်စိတ်ညီကြ၍ ယိုးဒယားက လာရောက်သည့် ‘လဝအိန်’ဆိုသူမင်းလောင်းပေါ်သည်။ အရိအသေချီးမြှောက်ပြုစုသတင်းလွှတ် ပြောပြီးလျှင် အုတ်ဘိုတောင်ခြေရင်းတွင်ကွေတပ်၊ မတ္တရာတွင် မွန်တစ်တပ် တည်၍ သောင်းကျန်းပုန်ကန်ကြလေသည်။[မွန်နိဗ္ဗာန်စာပေတော်ကြီး (သုတ္တံပေါင်း၊ ပထမအကြိမ်)စာရ၊ ၁၇၃၄] ‘ကွေ’များကို အင်းဝတပ် များက အကြိမ်ကြိမ်ဖို့ခွင်းသော်လည်း စစ်ရေးရာနှင့် ဉာဏ်နိဉာဏ်နက်သုံးရာတွင် ကျွမ်းကျင် ကြသောကွေတို့ကို ဖို့ခွင်းနိုင်စွမ်းမရှိဘဲ၊ ‘ကွေ’တို့ကသာ တစ်စတစ်စအင်အားကြီးလာကြ လေရာ ကွေတို့ကိုဝိုင်းကူတိုက်ခိုက်ပေးရန် အင်းဝမင်းက တရုတ်တို့ထံ ၁၇၄၇ ခုနှစ်တွင်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တစ်ကြိမ်၊ ၁၇၄၈ ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ် သံစေလွှတ်၍ စစ်ကူတောင်းရသောဟူ၏။ တရုတ်
ရောက်မလာမီ ၁၇၅၀ ပြည့်နှစ်ဦး၌ အင်းဝသို့ရောက်နေသော ကသည်းတို့နှင့်လည်း
ကွေ့တို့တိုက်ပွဲများ အကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်သေးသည်။ နှစ်ဦးနှစ်ဘက် အကျအဆုံးများ ကြသော်လည်း
‘ကွေ့’ တို့ကိုမချေမှုန်းနိုင်ဘဲ ကသည်းတို့ နေရပ်ပြန်ရလေသည်။

ထိုနှစ်တွင်ပင် တရုတ်ဥတည်ဘွားက အာဘဿရဗြဟ္မာကိုးယောက် တရုတ်နှင့်
မိတ်သဟာရဖွဲ့ဖြစ်မည့်အကြောင်းကို အဲ့တုယယ်၊ ဒွန်တုယယ်တို့နှင့်လူပေါင်းငါးထောင်ကျော်
ရောက်လာသည်တွင် မနောရမ္မဥယျာဉ်ကနေစေ၍ အတွေ့ခံတော်မူသည်။ တရုတ်တို့လည်း
ကွေ့၊ မွန်တို့ရိုင်းပြသည်ကို ဖမ်းဆီးလိုကြောင်းနှင့်လျှောက်လျှင် ကိုယ်တို့သခင်က စစ်ကူမစေ၊
မိတ်ဖြစ်ကြောင်းကိုသာ စေချေသည်။ စစ်တိုက်မခိုင်းသင့်အမိန့်တော်ရှိသည်ကို ‘အဲ့တုယယ်၊
ဒွန်တုယယ်’တို့ကလည်း ကျွန်တော်တို့ကို စစ်တိုက်မစေသော်လည်း ‘အရှင့်ရန်သူတော်သည်
ကျွန်တော်တို့အရှင် ရန်သူတော်ပင်ဖြစ်သည်’ ဆို၍ လူငါးထောင်ကျော်နှင့်ကွေ့မွန်တို့ကို
တိုက်သည်။ အရေးမရလျှင် သံဖက်ခန့်၍ ‘အဲ့တုယယ်၊ ဒွန်တုယယ်’ တို့ကို တရုတ်ပြည်သို့
ပြန်သွားစေ၏။ **[မွန်ရန်၊ မဟာရာဇဝင်ကြီး (သုံးတွဲပေါင်း၊ ပထမ အကြိမ်)စာရုရ]**

‘အဲ့တုယယ်’ ၏အမည်ရင်းမှာ ‘ဂူရှန်ရှင်း’ ဖြစ်သည်။ မူလကဆင်းရဲသား
တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ‘ဝ’တောင်တန်းတွင်ရှိသော‘မောက်လုန်’ သို့ ၁၇၄၅ ခုနှစ်ဦးပိုင်းခန့်က
စွန့်စားသွားရောက် ဘော်တူးသူ ဖြစ်သည်။ တရုတ်တို့ ‘ဖန့်ကျ’ ဟုခေါ်သည့် ‘ဝ’စော်ဘွားကို
တည့်အောင် ခင်မင်အောင်ပေါင်းနိုင်ခဲ့ပြီး၊ ကံကောင်းထောက်မ၍ ၁၇၄၅ ခု၊ ဇူလိုင်လတွင်
မောက်လုန်ဘော်တွင်းမှ ဘော်ငွေကြောကြီးကို တွေ့လေရာ ‘အဲ့တုယယ်’သည်နေ့ချင်းညချင်း
ချမ်းသာလာ၏။

‘ဝ’စော်ဘွား ‘ဖန့်ကျ’ကလည်း‘အဲ့တုယယ်’ကိုယုံကြည်စွာဘော်တွင်း
အကြီးအကဲ ‘တုယယ်’အဖြစ်စီမံခန့်ခွဲ၏။ ‘အဲ့တုယယ်’သည် ချမ်းလည်းချမ်းသာ အာဏာ
ပါဝါလည်းရှိလာသောအခါ မိမိ၏တက်လမ်းနှင့်ဂုဏ်ရှိန်ကိုပို၍ မြင့်သည်ထက် မြင့်အောင်
ကြံဆောင်လာတော့သည်။ ကြံစည်မှုအမျိုးမျိုးအနက် မိမိပြိုင်ဘက် ဘော်တူးသမားတို့ကို
ခေါင်းမထောင်နိုင်အောင် နှိပ်ကွပ်မှုများရှိခဲ့သကဲ့သို့၊ အခြားအလွန်ပြောင်မြောက်သော
အကြံအစည်မျိုးလည်းရှိခဲ့၏။ ထိုအကြံအစည်မှာအခြားမဟုတ်၊ တရုတ်ဧကရာဇ် ‘ချင်လုံ’
(ဥတည်ဘွား)၏သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် အယောင်ဆောင်ကာမြန်မာမင်း ‘မဟာဓမ္မရာဇာ
မိပတိ’ထံဝင်ရန်ပင်ဖြစ်ပါချေ၏။ မြန်မာမင်းသည် တရုတ်ဧကရာဇ်ထံသို့ မြန်မာသံအဖွဲ့
စေလွှတ်ရန် ၁၇၄၈ ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ်၊ ၁၇၄၉ ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ် နှစ်ကြိမ်တိုင်ကြိုးစားခဲ့

သော်လည်း တရုတ်ဧကရာဇ်က လက်မခံသည့်အကြောင်း ‘အဲ့တာ့ယယ်’ သိထား၍၊ ဤ‘ခွင်’ကို ဝင်ကာ ပုံမှားရိုက်ရန် အကြံကြီး ကြံစည်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်၏။

‘ဝ’ဒေသရှိ မောက်လုန်ဘော်တွင်းအကြီးအကဲဖြစ်နေ၍ ထိုဘော်တွင်းမှ ‘ဝ’နှင့် တရုတ်အလုပ်သမားများနှင့် ကင်းတပ်သား(၁၂၀၀)ကျော်တို့ကို စုစည်းကာ ‘အဲ့တာ့ယယ်’ က သူ့ကိုယ်သူ ‘လဝ’တို့ကိုအုပ်စိုးစီရင်ရသူအဖြစ်လည်းကောင်း၊ မြန်မာစကားကျွမ်းကျင်သော တရုတ်လူမျိုး၏ ‘ခွင်းတာ့ယယ်’(ကထွန်း)က ၎င်း၏အမတ်အဖြစ်လည်းကောင်း အယောင်ဆောင် လိုက်ပါလျက် အတုပြုလုပ်ထားသော တရုတ်ဧကရာဇ် ‘ချိန်လုံ’ထံမှ ရာဇသံကိုပိုက်ကာ ‘မောက်လုန်’ ဘော်တွင်းမှနေ၍ ၁၇၅၀ ပြည့်နှစ်ဇန္နဝါရီလ (၃၀) ရက်နေ့တွင် ‘အဝ’သို့ ချီလေ၏။

တရုတ်မှတ်တမ်းအရ သိရသည်မှာ ပေါလုန်(နမ္မတူ) ဘော်တွင်းမှ အကြီးအကဲ ‘ဂုဏ္ဏအိန်’သည် ‘အဲ့တာ့ယယ်’ တို့အယောင်ဆောင်သံအဖွဲ့ လာမည်ကို ကြိုတင်သိသဖြင့် ‘သီပေါ’ အလွန်တွင် ဆီးကြို တိုက်ခိုက်ဟန့်တားခဲ့၏။ ‘အဲ့တာ့ယယ်’တို့ အဖွဲ့ရှုံးနိမ့်သဖြင့် တပ်ခေါက်၍ မောက်လုန်ဘော်တွင်းသို့ ပြန်လာခဲ့ရ၏။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်သည် ‘ဝ’ဒေသရှိ ဘော်တွင်းလုပ်ငန်း များတွင် ကျင်လည်ခဲ့ဘူးပြီး၊ ‘အဲ့တာ့ယယ်’၏နှိပ်ကွပ်မှုကို ခံခဲ့ရဖူးသူ ဖြစ်ဟန်တူ၏။

အခွန်အတုတ်စည်းကြပ်မှုများလွန်း၍ မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် မြန်မာမင်းနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့အဖွဲ့သည် ‘အဲ့တာ့ယယ်’တို့ ကလိမ်စေ့ငြိမ်းဆင်သည့် အဖြစ်ကိုမူ လျစ်လျူရှုမနေနိုင်သောကြောင့် ယခုကဲ့သို့တိုက်ခိုက်ဟန့်တားကြဟန်တူ၏။

[ဦးရှည်စိန်(၂၀၀၇)စာ ၃၂၁-၃၉၆ ။ U Taw Kaung(2008) p 37-83]။ ‘အဲ့တာ့ယယ်’တို့သည် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန် နှင့်အဖွဲ့တို့ ဤသို့တားဆီးတိုက်ခိုက်မှုကို အငြိုးထားဟန်တူ၏။ လ မဆိုင်းပင် နောက်တစ်ကြိမ် မြန်မာမင်းထံ တရုတ်သံအဖြစ် ၁၇၅၀ ပြည့်နှစ်မေလတွင်ရောက်အောင်သွားပြီး ‘ဂုဏ္ဏအိန်’ တို့ကို တိုက်လိုကြောင်းလျှောက်တင်ရာ မြန်မာမင်းက တားသည့်ကြား မှပင် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန် တို့အား သုံးကြိမ်တိုက်ခိုက်ခဲ့၏။ ‘အဲ့တာ့ယယ်’တို့ ပထမတစ်ချိန်ပြီး နောက်နှစ်ချီအရှုံးပြကာ သုံးပွဲ နှစ်ပွဲရှုံးဖြင့်တပ်လန်၍ တရုတ်ပြည်သို့ပြန်ရသော ဟူ၏။ **[ဒေါက်တာရှိ(၁၉၇၄)စာ ၁၇၃-၁၇၅]** ၁၇၅၁ခု မိုးရေစလျှင် ဟံသာဝတီက ဗညားဒလ ‘အဝ’သို့စစ်ချီလာသည်။ ၁၇၅၂ ခုနှစ်ဦးပိုင်းတွင် ‘အဝ’ကို ပိုင်းထားကြ၏။ စဉ့်ကိုင်တွင် တပ်စွဲကာ ကွေ့တို့ကိုတိုက်နေသော တောင်ငူရာဇာလည်း ‘အဝ’ သို့စစ်ကူရန်ဆင်းရ၏။ မတ္တရာ အုတ်ဘို ကွေ့မွန်တို့လည်း အင်းဝကို ဥပရာဇာ၊ ဗညားဒလတို့ကြည်း၊ ရေပေါက်ရောက်ကြောင်း၊ စစ်ကိုင်း တပ်က တောင်ငူရာဇာ ‘အဝ’ သို့ သွားကြောင်းကို အတပ်သိလေလျှင် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန် အလယ်ဝန်း ကွေ့မွန်တို့ အနောက်ဘက်သို့ ကူး၍ စဉ့်ကိုင်တပ်ကိုတိုက်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခုနှစ်၊ ပြာသိုလပြည့်ကျော် (၁၁)ရက်နေ့

[၁၇၅၁၁၁] စဉ်ကိုင်တပ်ပျက်ချေ၏။ ‘အဝ’ ဘုရင်လည်း မြို့ကို ကြာရှည်စွာထိန်းမထားနိုင်ဘဲ၊ ၁၇၅၂ ခု မတ်လ(၁၀)ရက်နေ့တွင် ဟံသာဝတီ သားတို့လက်တွင်းသို့ ‘အဝ’ကျလေ၏။

‘အဝ’ ဘုရင်ကိုလည်း ဟံသာဝတီသို့ပို့၏။ ထိုအချိန်တွင် ကွေ့တို့က အုတ်ဖိုတွင်တစ်စု၊ ဟံသာဝတီသားတို့က ‘အဝ’ တွင်တစ်စု မင်းမူလျက် ရှိနေကြ၏။ ဤတွင် ညောင်ရမ်းမင်းဆက်လည်းပြတ်တော့သည်။ ဤသို့သူတစ်လူငါတစ်မင်း ကြီးစိုးနေကြစဉ်မြို့ပြကျေးရွာတို့ကို သစ္စာခံလာစေရန် အပြိုင်အဆိုင်ဆောင်ရွက်ကြ၏။ အတော်များများ မြို့ပြကြီးများ သင့်တော်ရာသို့ သစ္စာခံလာကြသော်လည်း မုဆိုးဖိုတစ်ရွာကား မည်သည့်ဘက်မှ သစ္စာမခံကျန်နေ၏။ ထိုအခါ မုဆိုးဖိုရွာမှ သစ္စာခံလာစေရေးအတွက် ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့က လူ(၂၀)ပါ သံအဖွဲ့ကို သစ္စာပေးစေလွှတ်သကဲ့သို့ ဟံသာဝတီ ‘တလပန်း’ တို့အဖွဲ့ကလည်း လူ(၃၀)ပါ သံအဖွဲ့ကို ပြိုင်တူစေလွှတ်ခဲ့သောဟူ၏။ မုဆိုးဖို မှ ‘ဦးအောင်ဇေယျ’က သံနှစ်ဖွဲ့စလုံးကို ကောင်းစွာကြိုဆိုလက်ခံသည်။ သံစေသူမင်းနှစ်ပါးအနက် မည်သူကအကြီးအကဲဖြစ်လာမည်ကို မသိသေး။ တစ်ဦးသစ္စာကိုသာ ခံရစမြဲထုံးရှိ၍၊ အချိန်စောင့်လိုကြောင်းပြောပြီး ပြန်လွှတ်၏။ ကွေ့တို့ထဲတွင် မုဆိုးဖို မှ ‘စည်သူ’မင်းသားကြီးရှိနေ၍ ကွေ့သံတို့အား မကွပ်မညစ် ကောင်းစွာ ပြန်စေ၏။ ဟံသာဝတီသားတို့ကို မူအပြန်လမ်းမှဆီးကြိုသတ်စေရာအများသေ၏။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်သည်ပြန်ရောက်လာသောသံတို့ထံမှ အကြောင်းစုံသိရလျှင် ‘စည်သူ’မင်းသားကြီးကို ပြန်ပို့ပေးကာ ချစ်ကြည်ရေး ထူထောင်သည်။ ဟံသာဝတီသားတို့က အခဲမကြေသဖြင့် မုဆိုးဖိုရွာကို အလုံးအရင်းနှင့် နှစ်ကြိမ်တိုက်ခိုက်၏။ ဤသို့ဖြင့် မုဆိုးဖိုမှ ‘ဦးအောင်ဇေယျ’သည် ဩဇာအာဏာကြီးထွားကျယ်ပြန့်လာကာ ‘ကုန်းဘောင်မင်းဆက်’ ကိုထူထောင်ရန် မုဆိုးဖို ရွာကို ရတနာသီပေါ်ကုန်းဘောင်မြို့ကြီး အဖြစ်တည်ဆောက်၍ ‘အလောင်းမင်းတရား’ ဘွဲ့အမည်ဖြင့် ၁၇၅၂ ခုနှစ်တွင် မင်းပြုစိုးစံတော်မူလေသည်။ မုဆိုးဖိုတွင် ဤသို့ထီးနန်းမြို့ပြတည်သည်ကို ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့ကြားလျှင် ကြိုတင်ကာကွယ်ရန် ဧရာဝတီမြစ်အရှေ့အခြမ်းရှိ မြန်မာ၊ မွန်၊ ကွေ့လဝတို့ကို စုစည်းကြီးကြပ်၍ တောင်သုံးဆင့်အရပ်၌ တပ်ကြီးအခိုင်အမာ တည်နေလေသည်။

ဦးအောင်ဇေယျ က ‘ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်’ တို့အခိုင်အမာတပ်ကြီး ဖွဲ့နေကြောင်း သိလျှင် တောင်သုံးဆင့်သို့ သွားရောက်ဖို့ဖျက်နှိမ်နင်းရာ ‘ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်’ တို့၏ တောင်ကြောတောင်ကျဉ်များတွင် တပ်ဖွဲ့စီစဉ်ကျွမ်းကျင်မှုကြောင့်ပထမတစ်ချီတွင်မုဆိုးဖို တပ်ဖွဲ့တပ်လန်၍ပြန်ရ၏။ ‘ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်’ တို့သည် ယင်းသို့ တွန်းလှန်နိုင်စေကာမူ ဦးအောင်ဇေယျ၏အရှိန်အဝါနှင့်သူတပ်ဖွဲ့၏ တိုက်ရည်ခိုက်ရည်ကို လက်တွေ့သဘောပေါက်သွားပြီး ဆက်၍ တင်းမခံရဲကြတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ဦးအောင်ဇေယျထံ အမှုတော်ထမ်းလိုကြောင်း သတင်းစကားနှင့်အတူ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်က ‘ညီငနက်’ခေါင်းဆောင်သည့်အမှုထမ်း(၃၀၀)ကို စေလွှတ်သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကွေ့တို့ကို ယုံကြည်မှုမရှိသဖြင့် ကမ်းလှမ်းချက်ကို လက်မခံဘဲ နောက်တစ်ချိန်တွင် အုတ်ဖိုစစ်ကြောင်း၊ မိုးမိတ်စစ်ကြောင်း စစ်ကြောင်းကြီးနှစ်ကြောင်းဖြန့်ကြက်ကာ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့တပ်စွဲရာ တောင်သုံးဆင့်ကို ဖြိုစေ၏။ ကွေ့ဂုဏ္ဏအိန်တို့လည်း ဆောက်တည်ရာ မရတော့ဘဲ၊ ၁၇၅၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင်တောင်သုံးဆင့်မှနေ၍ ရှမ်းပြည်ဘက် ‘ဝ’ဒေသ အရှေ့အစွန်ပိုင်းရှိ ‘မုန်းလင်’ (Mong Lem) သို့ထွက်ခွါပြောင်းရွှေ့သွားခဲ့ကြလေသည်။

‘ဝ’တို့သည်တိုင်းပြည်ငြိမ်းချမ်းချိန်တွင် နွားကိုဆွဲ နှင်တံကိုကိုင်၍ ထွန်ရေးငင်ခဲ့ကြသည်။ တိုင်းပြည်ကလိုအပ်အချိန်တွင် ဓါးကိုဆွဲ ဒိုင်းကိုကိုင်၍ စစ်ပွဲသို့ဝင်ခဲ့ကြသည်။

မြန်ပြည်တိုင်းဖွား၊ ‘လဝ’ များကား
ရှေးဦးမဆွ၊ မူလကပင်
အမျိုးကိုချစ်၊ တိုင်းပြည်ကိုချစ်
ပြည်ထောင်တိုင်းသား၊ လူမျိုးများနှင့်
လက်ရည်တပြင်တည်း၊
အေးသော်အတူ ပူသော်မျှတ
ခံစားညီတူ၊ နေထိုင်ခဲ့ကြသူ ။ များပင် ဖြစ်ကြပေတော့သည်။

အခန်း (၉)

နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှခေတ် (၁၈၈၅-၁၉၄၈)

မျိုးချစ် ‘ဝ’ တို့၏ သူ့ကျွန်မခံ ခုခံတွန်းလှန်ခံ

‘ဝ’ လူမျိုးတို့ နေထိုင်ရာဒေသသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ တည်ရှိကြောင်းကိုဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား အေဒီ(၁၇၆၄-၁၇၇၆) လက်ထက်အေဒီ(၁၇၆၃-၆၆) ခုနှစ် မြန်မာမင်းလွှတ်တော်မှတ်တမ်းတွင်လည်းကောင်း သီပေါမင်း (၁၈၇၈-၁၈၈၅)လက်ထက်၊ မြန်မာမင်းလွှတ်တော် မှတ်တမ်းတွင်လည်းကောင်းတွေ့ရသည်။ တရုတ်တို့ကလည်း၎င်းတို့၏ ၁၈၉၁ စက်တင်ဘာ(၁၀) ရက်ထုတ် ပီကင်းဂေဇက်၌ ‘ဝ’နယ်မြေဟူလူ(HuLu)သည်တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြင်ပတွင်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့က မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုလုံးကို ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် သိမ်းပိုက်ပြီးသောအခါအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများဆောင်ရွက်ရန် အတွက် ‘ဝ’နယ်မြေအကြောင်းသိရှိရန်လိုအပ်လာသဖြင့် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများ ခေါင်းဆောင်သည့် နယ်စပ်ဒေသလေ့လာရေးအဖွဲ့များကို ‘ဝ’ဒေသသို့အကြိမ်ကြိမ်စေလွှတ်ခဲ့သည်။ တရုတ်တို့နှင့်လည်း ‘ဝ’ဒေသနှင့်ဆက်စပ်လျက် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးကိစ္စများကို တရုတ်အစိုးရနှင့် အကြိမ်ကြိမ်ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည်နိုင်ငံခြားသားများ ရေးသားသော ‘ဝ’တို့အကြောင်းကိုစာတွေ့လေ့လာပြီး ‘ဝ’ဒေသကို ဦးစွာဆက်သွယ်သူမှာ မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်ဆိုင်ရာ အရေးပိုင်လက်ဖတင်နှင့်ဒယ်လီ [Lieutenant H. Daly] ဖြစ်ပြီး ၁၈၈၈ ခုနှစ်လောက်တွင် ဆက်သွယ်မှုများ စတင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ [ဦးစောမောင်ရှင်(မဟာဝိဇ္ဇာဘုရား)စာပြုစုရေး]

လက်ဖတင်နှင့်ဒယ်လီသည် ၁၈၈၈ ခုနှစ် တစ်နှစ်လုံး မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ် တွင်နေထိုင်သည်။ မိုးပါးသည့်ရာသီတွင် နယ်လှည့်ထွက်ခဲ့ပြီး မြန်မာ တရုတ်နယ်စပ်အကြား နယ်နိမိတ်ကြောင်းနှင့်ဒေသတွင်း တရုတ်ကုန်သွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက် များကို စုဆောင်းခဲ့သည်။ ဒယ်လီကို လုပ်ငန်းများစေ့စေ့စပ်စပ်ရှိရန် ‘ဝ’နယ်ဒေသ ပန်ခေါန် (Pang Khawn) ‘ကန်းစေး’နယ်တို့မှ ‘ဝ’နှင့်‘လ’အကြီးအကဲများကိုလည်း ဆက်သွယ်ရန်သာမက အခြားတစ်သီးပုဂ္ဂလလူမျိုးစုအကြီးအကဲများကိုလည်း ဆက်သွယ်ရန်ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်း လက်ဖတင်နှင့်ဒယ်လီ နှင့်အဖွဲ့သည် ‘ဝ’နယ်သားများဖြစ်ကြသည့် ‘ဝ’နှင့် ‘လ’လူမျိုးတို့၏ဓလေ့၊ ဘာသာစကား၊ ဒေသထွက်စပါးစသည့် ကောက်ပဲသီးနှံထွက်ကုန်ပစ္စည်း များနှင့် ဘိန်းစသည်တို့ကို လေ့လာနိုင်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်တွင် ရွှေ၊ ငွေနှင့်ခဲ အမြောက်အများထွက် သည်ဟု သတင်းကြီးကာ တူးဖော်နေကြသည်ကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည် ရွှေထွက်သည်ဆိုသည့် ‘ဝ’နယ်ကို သိမ်းသွင်းလိုသည့် ဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း ‘ဗြိတိသျှများသည် မိမိတို့ကို ကြောက်ရွံ့သည်’ ဟူသော ‘ဝ’တို့၏ ယုံကြည်ချက်ကိုဖျက်ပစ်လိုသည့်ဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း ‘ဝ’နယ်သို့ချီတက်တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’နယ်တွင် ရွှေထွက်သည်၊ ငွေနှင့်ခဲထွက်သည်ဆိုသည်မှာလည်း အုပ်ချုပ်ရေးစရိတ်၊ စစ်ရေးအရ ကုန်ကျမည့်စရိတ်များ ကာမိလောက်အောင် များပြားခြင်းမရှိကြောင်း နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ သိရှိသည်။ [Woodman (၁၉၆၂)၊ တင်မောင်ရင် (မဟာဝိဇ္ဇာ) စာ ၅၁၀-၅၁၆]

အခြေအနေအရ ဗြိတိသျှတို့သည် အစိုးရ၏ မူဝါဒချမှတ်သူတို့အဖို့ အချက် (၃)ချက်ကိုအဓိကထား၍စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ (၁) ‘ဝ’နယ်များကိုသိမ်းပိုက်ခြင်းဖြင့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ ၏ခုခံမှုကြောင့် ဗြိတိသျှတို့တွင်စစ်ရေးပြဿနာပေါ်ပေါက်နိုင်သလော။ (၂) ‘ဝ’နယ်မှထွက်သည့် ဘိန်းနှင့်စပါးသည် အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်လုံလောက်သောအခွန်ငွေများရနိုင်ပါသလော။ (၃) ‘ဝ’နယ်ဒေသကို တရုတ်နှင့်အပြိုင်အဆိုင်အရေးဆိုခြင်းအားဖြင့် နယ်စပ်ဒေသဆက်ဆံရေးကို မည်ရွေမည်မျှ ဆိုးဝါးသွားစေနိုင်သနည်း စသောအချက်(၃)ချက်ပင်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ‘ဝ’နယ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှ တရုတ်ဆက်ဆံရေး ရှုထောင့်မှ လည်းကောင်း၊ စစ်ရေးအရ အချက်အချာကျသည့် နယ်စပ်ဒေသအဖြစ် သဘောထားသည့် ရှုထောင့်မှလည်းကောင်း၊ ‘ဝ’နယ်သားများကို သင်ခန်းစာ ပေးရေးရှုထောင့်မှ လည်းကောင်း အလေးထား စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့အား သင်ခန်းစာပေးရန်လိုအပ်သည်ဟူသော မစွတာစကော့၏ သဘောထားကို ဗြိတိသျှစစ်ဘက်အရာရှိများက ထောက်ခံခဲ့သည်။ ထောက်လှမ်းရေးဌာနမှ ကပ္ပတိန် ဝေါလကာ (Captain H.B Walker) က ဇွန်လ ၁၈၉၈ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မှနေ၍ အမှာစာ တစ်စောင်ရေးသားရာတွင်—

‘ကျွန်ုပ်တို့က ၎င်း ‘ဝ’တို့ကို သင်ခန်းစာ မပေးသမျှကာလပတ်လုံး ‘ဝ’လူမျိုး တို့သည် ဗြိတိသျှတို့၏ လေ့လာစူးစမ်းရေးမှန်သမျှကို ရန်မူနေမည်မှာ သေချာပေသည်။

‘ဝ’လူမျိုးများကိုယ်တိုင်က တရုတ်ဘက်သို့ ယိမ်းနေသည်ဖြစ်၍ ၎င်းတို့ကို ယခု အတိုင်းလွှတ်ထားရန်လုံးဝမသင့်ပေ။ ယင်းဒေသတွင် ဗြိတိသျှ တရုတ်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ် ရေးကိုလည်း ဆိုင်းငံ့ထားဦးမည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများကိုလည်း ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံများ ဖြစ်လာပြီဖြစ်ကြောင်း သင်ခန်းစာမပေးဘဲ ထားဦးမည်ဆိုလျှင်ယင်းဒေသတွင် တရုတ်တို့၏စိုးမိုးမှု တဖြည်းဖြည်းကျယ်ပြန့်လာကာ နောက်ဆုံးတွင် အင်္ဂလန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံအကြား သဘောထား ကွဲလွဲမှုများပင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်စရာအကြောင်းရှိသည်။ တစ်ဖက်ကကြည့်မည်ဆိုလျှင်လည်း သံလွင်မြစ်နှင့်ကွန်မင်ရှန်တောင်တန်းအကြား ဗြိတိသျှကိုရန်မူနေသည့် နယ်များရှိနေသမျှကာလ ပတ်လုံး မည်သည့်ဗြိတိသျှနယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးအဖွဲ့ကမှ ကွန်မင်ရှန်တောင်တန်းတွင် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ပေ။’ ဟူ၍ ပါရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ စစ်ရေးရှုထောင့်မှ

ကြည့်လျှင် အခြေခံပြဿနာမှာ ၁၈၉၈ ခုနှစ်တွင် ‘ဝ’နယ်ကိုသိမ်းယူရေးပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မသိမ်းနိုင်ပါက ၁၈၉၄ နှင့် ၁၈၉၇ စာချုပ်အရ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးကိစ္စ ဆောင်ရွက်နိုင်ဖွယ် မရှိကြောင်းသုံးသပ်ကြသည်။

ထိုကဲ့သို့ ‘ဝ’နယ်အကြောင်း ‘ဝ’လူမျိုးတို့အကြောင်းများကို လေ့လာသိရှိပြီးနောက် ‘ဝ’နယ်သည်အလွန်ခေတ်နောက်ကျသည်။ သွားလာမှုခက်ခဲသည်။ ‘ဝ’နယ်ကိုကိုင်တွယ်ရမည်မှာ ပို၍ ခက်ခဲသည်ဟုတွက်ဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’နယ်နှိပ်ကွပ်ရေးသည် ပထမ၊ ‘ဝ’နယ် အုပ်ချုပ်ရေးသည်ဒုတိယ စီမံချက်ချကာ ၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင်မြောက်ပိုင်းတိုင်းမင်းကြီး ကပ္ပတိန် အီးလျက်က ‘ဝ’နယ်နှိပ်ကွပ်ရေးကို အင်တိုက်အားတိုက်ဆောင်ရွက်လာလေသည်။ နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှတို့သည်ပထမဦးစွာ ‘ဝ’နယ်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာသိမ်းသွင်းနိုင်ရန်ကြိုးစားခဲ့ကြသေးသည်။ ‘လွန်ခဲ့သောနှစ်အနည်းငယ်ခန့် ၁၈၈၇ က မိုင်းရယ်စော်ဘွားသည် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရကိုယ်စား မော်ဖော်ဘွားနှင့် မိုင်းလုံစော်ဘွားတို့ကို ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ထိုစော်ဘွားများလာရောက် ခြင်းမရှိခဲ့ကြပေ။ ‘မန်းလုံကျောက်မိန်း’က မိမိသည် (မည်သူ့ကိုမျှ)မည်သည့်အခါကမှ ဘဏ္ဍာတော် ပေးဆက်ခြင်းမရှိသေးကြောင်း၊ ဆက်လက်၍လည်းလွတ်လပ်စွာ နေလိုကြောင်း ပြောကြားသည်။

[Woodman (၁၉၆၂)၊ ဦးတင်မောင်ရင် (မဟာဝိဇ္ဇာ) ၁၉၈၈-၈၉၊ ၃၆၂]

‘တောင်ကြောတစ်လျှောက် အလွန်ခေါင်သည့် နေရာများတွင် တည်ထားသည့် ‘ဝ’ကျေးရွာများမှာ ဝင်ရောက်ရန်အလွန်ခက်ခဲပေသည်။ ဗြိတိသျှနယ်လှည့်အဖွဲ့များသည် ဤဒေသ များမှ ဓါတ်သတ္တုများထွက်ရှိကြောင်း ကြားသိခဲ့ကြသည်။ ထိုရွာသည် စွန်မူစွန်မ (ဆိုးမူပန်ခေါ်) နယ်တွင်ရှိပေသည်။ ဗြိတိသျှတို့အား ‘ဝ’နယ်သားတို့က ဖော်ရွေမှုလုံးဝမပြခဲ့ကြပေ။ အဖွဲ့တွင် ပါသည့်လက်နက်ကိုင်အင်အားကို မလွန်ဆန်ဝံ့၍သာ ၎င်းတို့နယ်ကို ဖြတ်သန်းခွင့်ပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့ ‘ဝ’ရွာများတွင်လက်နက်ကိုင် ‘ဝ’တို့က ဒယ်လီနှင့်အဖွဲ့အား ဆုတ်ခွါသွားရန် ခြိမ်းခြောက်လေသည်။ အဖွဲ့တွင်ပါသည့် ပန်းသေးလားသမားများကအကျိုးအကြောင်းရှင်းလင်း ပြောပြနိုင်၍သာ အဖွဲ့သားများ ခေါင်းနှင့်ကိုယ် အိုးစားမကွဲခြင်းဖြစ်ပေသည်။စာပို့ဆက်သား များကိုလည်း ‘ဝ’နယ်သားတို့က လုံးဝအနှောင့်အယှက်မပြုခဲ့ပေ။’ [Daly – Expedition (1891) Harvey (1933) ၈ -၆၊ Woodman (1962)]

“ ‘ဝ’တို့၏ပြည်တွင် မည်သည့်အစိပ်အပိုင်းကိုမျှ တရုတ်တို့ကရေမြေရှင်အဖြစ် တန်ခိုးအာဏာစိုးမိုးမှုမရှိခဲ့ပေ။ အထောက်အထားအနည်းငယ်မျှမတွေ့ရပါ။ ‘ဝ’တို့သည် မည်သူစိုးမိုးအုပ်ချုပ်မှုကိုမျှမခံသူများဖြစ်ကြောင်း ကျော်စောသည်။တရုတ်တို့သည် ၁၈၇၅ ခုနှစ်က ‘ဝ’နယ်အတွင်းသို့ရှမ်းများကိုလိုက်တိုက်ရင်း နယ်ကျွံကာ တစ်ကြိမ်ဝင်ရောက်ခဲ့ဘူးသည်။ (၂)ရက်သာနေနိုင်ပြီး ‘ဝ’တို့ကတိုက်ထုတ်သဖြင့်အကျအရှုံးများစွာဖြင့် ဆုတ်ခွါသွားခဲ့ကြသည်” [Woodman (1933) pg-9]

“ ‘ဝ’နယ်မြေမှ မည်သူကမျှ ကျွန်ုပ်တို့ကို လက်မခံပါ။ ကျွန်ုပ်တို့လာသည်နှင့် အချို့ရွာများ ရွာလုံးကျွတ်ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ကြ၏။ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်လိုအပ်သောရိက္ခာ များသည်ရွာသားများအတွက်ကြီးလေးလှသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးဖြစ်နေ၏။” [Harvey (1933) pg 16]

ထိုသို့ ‘ဝ’နယ်မှ ‘ဝ’တို့က နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့အား အသာတကြည်လက်မခံ ကြောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းစွာသိမ်းသွင်းနိုင်မည့် အနေအထား မရှိကြောင်းကို သိရှိပြီးနောက် စစ်ဆင်ရေး စီမံချက်ချကာ တပ်အင်အား၊ လက်နက်အင်အားဖြင့် နှိပ်ကွပ်ရေးစီမံကိန်းကို စတော့သည်။ ထိုသို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သွားရန် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည် ‘ဝ’နယ်တွင်(၁) ကျင်ချန်း လူဖန်တပ်စခန်း၊ (၂) ပန်လုံ၊ ပန်ခွန်တပ်စခန်း၊ (၃) ပန်ယန်းတပ်စခန်းတို့တွင် ဝင်ရောက် တပ်စွဲထားသည်။ မိမိတို့ ခင်တွယ်မြတ်နိုးသော ဒေသများအား၊ ကျူးကျော်စိုးမိုးမှုကို တစ်စိုး တစ်စိကလေးမျှ မခံလိုသော ‘ဝ’တို့၏ မျိုးချစ်စိတ်ဓါတ်၊ သူ့ကျွန်မခံလိုသောစိတ်ဓါတ်များကို မိမိနယ်မြေ မိမိတို့လူမျိုးကာကွယ်ရေးအတွက် နယ်မြေကျူးကျော်သူ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့အား တွန်းလှန်တိုက်ထုတ်ရေး စနစ်တကျ မဟာမိတ်များဖွဲ့စည်း၍ စည်းလုံးညီညွတ်စွာ ရွပ်ရွပ်ချွံချွံခုခံဆန့်ကျင်တော်လှန်တိုက်ပွဲဆင်သော တိုက်ကွက်များ ဖော်ထုတ်ပြသခဲ့ကြသည်။

၁၈၉၆ ခုနှစ် မတ်လနှင့်ဧပြီလတွင် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတိုင်းမင်းကြီး ကပ္ပတိန် အီးလျက်က ‘ဝ’နယ်နှိပ်ကွပ်ရေးကို အင်တိုက်အားတိုက် စတင်ဆောင်ရွက်သည်။ မန်းလျမ်မြောက်ဖက်နယ်စပ်တွင်ပေါ်ပေါက်သော သောင်းကျန်းမှုတို့ကို နှိပ်ကွပ်ရန် မတ်လတွင် ကပ္ပတိန်အီးလျက်သည် စစ်ပုလိပ် (၁၃၀)ကို ဦးဆောင်ကာချီတက်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ် (၅)နယ်က စုပေါင်းကာ ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။ မွတ်လယ် (Mot riex)၊ ငက်လက် (Ngek liah) ကြုံန့် (Hsawng Long)၊ ငက်ထင် (Ngek Hting) လွန်းနိုး (Long No= လွယ်လင်း) စသည့်နယ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုနယ်များမှ ‘ဝ’ လူမျိုးအကြီးအကဲများသည် အနောက်မန်းလျမ်စော်ဘွားစပ်မဟာ၏ မဟာမိတ်များ ဖြစ်ကြသည်။ စပ်မဟာသည် ၁၈၉၁ တွင်ဗြိတိသျှတို့လက်အောက်သို့ ဝင်ရောက် ရန် ငြင်းပယ်ခဲ့ပြီး ‘ဝ’လူမျိုးတို့နှင့် ပူးပေါင်းသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ကပ္ပတိန်အီးလျက်အား အထိရောက်ဆုံးခုခံသည့်ရွာမှာ မတ်တက် (Matet) ဖြစ်သည်။ ထိုရွာသည် ဟိုနမ်နောင် (Ho Nam Nang) ရမ်ဆတ်နှင့်ရမ်ရွာရွာများကိုတိုက်ခိုက်လာပါက ခုခံရန် အခြေခံစခန်း လုပ်ထားသည့်ရွာဖြစ်သည်။

ကပ္ပတိန်အီးလျက်၏ မှတ်တမ်းတွင်ဟိုနမ်နောင်ကိုပထမတိုက်ခိုက်သည်။ ထိုရွာသည်မြင့်မားသော ကျောက်ကုန်းပေါ်တွင်တည်ရှိပြီး ခံတပ်အခိုင်အမာ ဆောက်လုပ် ထားသည်။ ထိုစခန်းမှရန်သူက ရွပ်ရွပ်ချွံချွံခုခံသည်။ သို့သော်နောက်ဆုံးတွင်ကျွန်ုပ်တို့ကရန်သူ

စခန်းကိုအတင်းတက်ရောက်သိမ်းယူသည်။ ရန်သူကတောမီးရှို့ထားသဖြင့် တိုက်ခိုက်ရာတွင် အခက်အခဲပိုမိုများပြားလာသည်။ ရန်သူ၏အင်အားသည် မတ်တက်ရွာတွင်ရှိခဲ့သည့်အရန် အင်အားမပါ။ (၁၃၀၀) ခန့်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ဘက်မှအရန်ခဲယမ်းမီးကျောက် များကို သုံးစွဲခဲ့ပြီးဖြစ်၍ မတ်တက်ရွာသို့ဆက်လက်မချီတက်နိုင်တော့ဘဲ စစ်ကြောင်းကိုဆင်ရိုင်း ရွာသို့ပြန်လှည့်ရသည်။ ဤအကြိမ်တွင်ကျွန်ုပ်တို့ဘက်မှတပ်သား(၁၅)ဦးဒဏ်ရာရသည်။

[Elliott Expedition (1896); Harvey (1933) :p.31]

ကပ္ပတိန်အီးလျက်က တိုက်ပွဲအပြီး စစ်ဆင်ရေးသုံးသပ်ချက်တွင် ဤတိုက်ပွဲ အတွက် တိုက် ခိုက်ရေးစစ်သည်အင်အား (၂၀၀)နှင့်အမြောက်(၂)လက်လိုအပ်ကြောင်းသုံးသပ် ခဲ့သည်။ မျိုးချစ်‘ဝ’တို့တွင်မူ ဒူးလေး၊ အဆိပ်လူးများမှုတ်ပြောင်း၊ ဓါးနှင့်လုံသာရှိကြ၏။ ကပ္ပတိန်အီးလျက်၏စစ်ကြောင်းကို မျိုးချစ် ‘ဝ’တို့က မန်လွန်းနယ်စပ်တွင် ဆီးကြိုတိုက်ခိုက် ခဲ့ကြသည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှစစ်ဗိုလ်(၃)ဦး ဦးစီးလာသည့် စစ်ပုလိပ်(၁၃၀)ပါစစ်ကြောင်းကို ‘ဝ’တို့၏ (၅) နယ်ပူးပေါင်းခုခံရေးအဖွဲ့များက တွန်းလှန်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ် သည်။ ‘ဝ’ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင် ရေးအင်အားတို့သည် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ စစ်ကြောင်းအား ကြိုတင်တည်ဆောက် ထားသည့် မဟာဗျူဟာရွာမတ်တက် (Matet) မှ သစ်တပ်၊ ခံကတုတ်များဆောက်ကာ၊ ပစ်ကွင်းမြင်ကွင်း ရှင်းထားပြီး (၆)ရက်တိုင်တိုင် ကြံ့ကြံ့ခံ ခုခံနိုင်ကြခဲ့သည်။ ကပ္ပတိန်အီးလျက်၏ စစ်ကြောင်း သည်အရန် ကျည်များကုန်သည့်အထိ ပစ်ခတ်ထိုးစစ်ဆင်ခဲ့သော်လည်း မျိုးချစ် ‘ဝ’တို့အား မချေမှုန်းနိုင်ခဲ့ပေ။

လားရှိုးမှ စစ်ကူနှင့်ခဲယမ်းမီးကျောက်များ ထပ်မံရောက်ရှိလာသောအခါတွင် ကပ္ပတိန်အီးလျက်သည် နှိပ်ကွပ်ရေးလုပ်ငန်းကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပြန်သည်။ ယခင် ကပ္ပတိန်ဒယ်လီ ခန့်ထားခဲ့သည့် မန်းလျမ်စော်ဘွား ကျောက်တင်းဆန်က မတ်တက်ကိုသိမ်းပိုက် နိုင်လျှင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏မဟာမိတ်အဖွဲ့လည်းပြိုကွဲသွားမည်။ ၎င်းတို့၏သိက္ခာလည်းကျဆင်းသွား မည်ဟုကပ္ပတိန်အီးလျက်ကို အကြံပေးသည်။ ၎င်း၏အကြံပေးချက်အတိုင်းလိုက်နာဆောင်ရွက် ကာ ၁၈၉၆ ဧပြီ(၃)ရက်တွင်အိမ်ခြေ(၈၅)အိမ်ရှိသောမတ်တက်နှစ်ရွာကိုဖျက်ဆီးခဲ့ပြီးစစ်ကြောင်း သည်မန်ဖန့်ရွာသို့ဧပြီ(၇)ရက်တွင်ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့သည်’ ဟုမှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတပ်များသည် ‘ဝ’နယ်ကို ဝင်ဝင်ချင်း ဆောက်နှင့်ထွင်းခဲ့ကြ လေပြီ။ ကပ္ပတိန်အီးလျက်၏ စစ်ကြောင်းပြန်လည်ဆုတ်ခွါသွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် ‘ဝ’တို့သည် ရွာကိုပြန်သိမ်းကာ ၎င်းတို့၏အိမ်များကို အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ကြသည်။ ကျယ်ပြန့်သော တောင်ကြောတစ်လျှောက်ရှိ နယ်စပ်ရွာများသည်လည်း ကျေးရွာခံတပ်များ တည်ဆောက်ကြသည်။ ‘ဝ’ခေါင်းဆောင်များသည် ၎င်းတို့၏နယ်တွင်းသို့ ဝင်လာသမျှသော

ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံချေမှုန်းကြရန်သွေးသောက်သစ္စာပြုကြကြောင်း၊ လူအင်အားဖြည့်တင်းကာ လက်နက်များ တပ်ဆင်ထားကြကြောင်း လားရှိုးသို့ ကောလာဟလသတင်း တစ်ရပ်ရောက် ရှိလာခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ ၂၊ ၁၈၉၇ တွင် မစ္စတာစကော့သည် လားရှိုးမှမိုင်းယော် ထိုမှတစ်ဆင့် မန်းလျမ်သို့ချီတက်ခဲ့သည်။ ဒေသခံစော်ဘွားမိသားစုအတွင်းတွင်ဗြိတိသျှနှင့်ပူးပေါင်းရေး မပူးပေါင်းရေးနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထား ကွဲလွဲနေသည်။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တုန်းကမစ္စတာစကော့ ခန့်ထားခဲ့သည့် လွယ်လွန်းစော်ဘွားနော်ဆိုင်း (ကျောက်နော်ရှန်)က၎င်း၏တူတော် နော်ခမ်းဦး (တာ့ရှေ့ TaxRex)အား မိမိ၏လမ်းစဉ်အတိုင်းလိုက်နာရန်တိုက်တွန်းသည်။ မစ္စတာစကော့က နော်ခမ်းဦးအားအကျပ်ကိုင်တောင်းဆိုသောအခါနော်ခမ်းဦးက မစ္စတာစကော့အား၎င်း၏နယ်သို့ လာရောက်ပါက ကောင်းမွန်စွာလက်ခံမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့သော် နော်ဆိုင်းကို ခေါ်မလာစေလို ကြောင်းပြောကြားသည်။ ‘ဤအဖြေစကားသည်ပင်လျှင်နော်ခမ်းဦးက ဗြိတိသျှလက်အောက် အဖြစ်ခံယူထားပြီးဖြစ်ကြောင်းဝန်ခံရာရောက်ပေသည်’ဟု မစ္စတာစကော့က မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ထိုယူဆချက်မှားယွင်းသည်။ မစ္စတာစကော့ လွယ်လင်းရွာသို့ရောက်သော် နော်ခမ်းဦးက အတွေ့မခံတိမ်းရှောင်သွားခဲ့သည်။ နော်ခမ်းဦးအိမ်မှ တွေ့ရှိသောစာရွက်စာတမ်း များအရ ဗြိတိသျှအာဏာကိုတွန်းလှန်ခုခံရန် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ မဟာမိတ်ဖွဲ့ထားပြီးဖြစ်ကြောင်းသိရှိ ရသည်။ ၁၈၉၃ နေ့စွဲပါစာတစ်စောင်အရ နော်ခမ်းဦးသည် စဝ်မဟာ၏မဟာမိတ်ဖြစ်ပြီး ဗြိတိသျှကိုတွန်းလှန်ရန်တရုတ်တို့ထံ အကူအညီတောင်းထားပြီး ဖြစ်ကြောင်းသိရှိရသည်။

ငက်လက် (Ngek lieh)၊ ကြွန် (Hsawng Long)မှ နော်ခမ်းဦး (Tax Rex-တာ့ရှေ့)သို့

‘ဘယ်လမ်းကလာလာကျွန်ုပ်တို့က ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတွန်းလှန်ရမည်။ မတ်တက် (Matet)က လာလျှင်လည်း ခုခံမည်။ ‘လွယ်လုံ’ကလာလျှင်လည်းကြံကြံခံမည်။ ကျွန်ုပ်တို့က စစ်ကူများပို့ပေးမည်။ ဒုတိယဈေးနေ့တွင်ရှမ်းလူမျိုးစုအားလုံး ကျွန်ုပ်တို့ဘက်က တိုက်ပေးအောင်လုပ်မည်။ စိတ်မပူပါနှင့်၊ တိုက်ပါ။ တိုက်ဖို့အရေးမှာဘယ်သူ့ကိုမှမတားပါနဲ့၊ ကျွန်ုပ်တို့ အားလုံးအတွက်တိုက်ပါ။ သင်မတိုက်ဘူးဆိုလျှင် သင်ကျွန်ုပ်တို့ကို စွန့်ခွာပြီးဗြိတိသျှတို့ မန်းလုံနှင့် ပေါင်းသွားရာရောက် တော့မှာဘဲ။ ကျွန်ုပ်တို့ကမတိုက်ဘူးဆိုရင်လည်း ကျွန်ုပ်တို့သည် သင့်ကို စွန့်ပြီး ဗြိတိသျှတို့ မန်းလုံတို့နှင့်ပေါင်းသွား ရာရောက်မည်။’ [(Woodman (1942)၊ ဦးစင်မောင်ရင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)၁၉၇၈၊ P-426)]

ဝန်တင်လားတစ်စီးစာမျှလောက်ရှိသော စာများကိုဖတ်ရှုရသည့်အခါ နော်ခမ်းဦးတွင် ဗြိတိသျှတို့ကို တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ရန် ဆန္ဒရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း မစ္စတာစကော့ တအံ့တဩနားလည်လိုက်သည်။ စောစောပိုင်းကမူ ‘ဝ’တို့တွင်မဟာမိတ်ရှိနေမည်ဟု မစ္စတာစကော့ လုံးဝမယုံကြည်ခဲ့ပေ။ နယ်ချဲ့ခုခံဆန့်ကျင်ရေး ‘ဝ’မျိုးချစ်ခေါင်းဆောင်များအတွင်း အပြန်အလှန် ပေးစာများကိုကြည့်လျှင် မစ္စတာစကော့အဘို့ စဝ်မဟာဦးဆောင်သည့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေး မဟာမိတ်အဖွဲ့တို့ကို ရင်ဆိုင်ရမည်မှာ သေချာနေပေသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မစ္စတာစကော့အနေဖြင့် နော်ခမ်းဦးအား ဗြိတိသျှဘက်သို့ ပါလာအောင် သွေးဆောင်ရန် (သို့မဟုတ်) ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန်မဖြစ်နိုင်။နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့အနေဖြင့်နော်ခမ်းဦး ကိုသိမ်းသွင်းရေးမျှော်လင့်ချက်သည်လည်း ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသည်။ ဤတွင် မစ္စတာစကော့သည် လွန်းနို (လွယ်လင်း)ရွာကို မီးတိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်တော့သည်။

ထိုအချိန်က စကော့၏စစ်သည်များတွင် ရိက္ခာများလျော့နည်းလာပြီဖြစ်သဖြင့် စစ်သားများအား ရွာအတွင်း(၃)နာရီတိုင်တိုင်ရသမျှပစ္စည်း၊ ကြက်၊ဝက်၊ဆန်စပါးပါမကျန် လုယက်ယူငင်ခွင့်ပြုပြီးနောက် ရွာကိုမီးတိုက်လိုက်တော့သည်။ ခြောက်သွေ့သော နွေရာသီ ဖြစ်နေသောကြောင့်ရည်လျားသောခံတပ်နှင့်တကွ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းပါမကျန် မီးသင့်လောင် ခဲ့သည်။ ဆက်တိုက်ပေါ်ပေါက်လာသော တိုက်ခိုက်မှုများသည် ရွာကိုမီးရှို့သည့်ကိစ္စနှင့် လုံးဝပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေပေသည်။ လွယ်လုံရွာကို မီးမရှို့မီစစ်သားများအား ရွာအတွင်း မွေနှောက်လုယက်ယူငင်ခွင့်ကို စကော့ကပင် အမိန့်ပေးခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ရွာကိုလုယက်မီးရှို့သည့် ညနေမှာပင် မစ္စတာစကော့သည်နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှန်)ကို ခေါ်ယူကာ၎င်း၏တူတော်မောင် နော်ခမ်းဦး၏ နေရာတွင်အကြီးအကဲအဖြစ်ခန့်အပ်လိုက်သည်။

ထိုအခါနော်ခမ်းဦးသည်စကော့၏စစ်ကြောင်းကိုခုခံတိုက်ခိုက်ရန်တစ်ရွာဝင် တစ်ရွာထွက်စည်းရုံးတော့သည်။ နော်ခမ်းဦးဝင်ရောက်စည်းရုံးသော ရွာမှန်သမျှအားလုံးကို စကော့ကမီးတိုက်ခဲ့ပြန်သည်။ ရက်ပိုင်းအတွင်းမှာပင်နော်ခမ်းဦးသည် ငက်လက် (Ngek liah) တွင်လူအင်အားအများအပြားကို စုစည်း စည်းရုံးမိပြီးဖြစ်သည်။ ဤသတင်းကို မစ္စတာစကော့ ကြားရလျှင် ကြားရခြင်းတိုက်ခိုက်ရန် စစ်ကြောင်းဖြင့်ချီတက်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’မျိုးချစ်အင်အားစု တို့ကလည်းမစ္စတာစကော့၏ စစ်ကြောင်းချီတက်လာခြင်းကို ကြိုတင်သတင်းရရှိပြီး ဖြစ်နေသည်။ ငက်လက်(Ngek liah)သို့မရောက်မီ တစ်မိုင်မရှိတရှိနေရာတွင် ခံတပ်ဆောက်အသင့် တပ်ချပုန်းအောင်း၍ စကော့စစ်ကြောင်းအဝင်ကို အလစ်အငိုက် ချုံခိုတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

စကော့စစ်ကြောင်း တောင်ပံတပ်ခွဲက ခံတပ်၏လက်ယာဖက်မှ တရကြမ်း ထိုးပေါက်ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ ‘ဝ’ မျိုးချစ်တို့ကလည်း ရွပ်ရွပ်ချွံချွံ ခုခံတွန်းလှန်ကြသည်။ တိုက်ပွဲအတွင်း ‘ဝ’မျိုးချစ်တပ်သား(၁၅)ယောက်မှ အယောက်(၂၀) ခန့်တို့ကို ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း အတွင်း ပြေးဝင်ချိန်တွင် ကုလားစစ်သားများ‘အပိုင်’ကျည်စု ပစ်ခတ်ခဲ့ကြသော်လည်း တစ်ယောက်ကိုမျှ မထိမှန်ခဲ့ပေ။ နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှန်)၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရငက်တက် (Ngek Tiah) ဝန်းကျင်ရှိ ရွာအားလုံးကို စကော့က မီးတိုက်သည်။ ထိုရွာများမရှိလျှင် နော်ခမ်းဦး နောက်ထပ်လူစုမရနိုင်။ ထိုသို့လူမစုနိုင်လျှင် နော်ခမ်းဦးဩဇာကျဆုံးပြီး မိမိလက်အောက်သို့ ဝင်ရောက်လာကြမည်ဟု နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှန်)ကယုံကြည်သည်။ နော်ခမ်းဦးမည်သည့်

အရပ်သို့ ပြေးသည်မသိ။ ၎င်း၏ လူများမှာမူ ခြုံလောင်၊ ‘ဆန်လောင်၊ ထောင်လောင်’ရွာများသို့ ပြန်ကျသွားသည်။ သို့သော် လမကုန်မီမှာပင်ကျွန်ုပ်တို့မန်ဖန်သို့ ရောက်ချိန်၌ နော်ခမ်းဦးသည် လူစုကာ ‘လွယ်လုံ’ကို ပြန်လည်သိမ်းယူခဲ့သည်။ နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှဲန်)လည်း၎င်း၏ရွာ ‘ဆီးဆော’သို့လက်လွှတ်ထွက်ပြေးရသည်။ နောက်ဆက်တွဲ မည်သို့ဖြစ်သည်ကို ကျွန်ုပ်မသိ၊ ရက်သတ္တပတ်များစွာအချိန်ကုန်အပင်ပန်းခံ၍ ‘လွယ်လုံ’ကိုနှိပ်ကွပ်ခဲ့သည်မှာလည်းအဟောသိကံ ဖြစ်ရလေတော့သည်။ ထိုတိုက်ပွဲစဉ်တွင် မျိုးချစ်‘ဝ’တို့၏ ခုခံဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ‘စကော့၏စစ်ကြောင်းမှ (၂၁)ဦး သေကြေဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။ (‘ဝ’နယ်မှတ်စုအကျဉ်း၊ (၁၈၉၈-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ)

ဤတွင် နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှဲန်)ကို စော်ဘွားခန့်မိခြင်းသည် မှားယွင်းကြောင်း နော်ဆိုင်း (ကျောက်နော်ရှဲန်)သည် လူပျော့၊ လူညံ့၊ သူရဲဘောနည်းသူဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းတွင် အရည်အချင်းတစ်ခုသာရှိကြောင်း၊ ထိုအရည်အချင်းမှာလည်း အရေးကြီးဆုံး ဖြစ်ကြောင်း ‘စကော့’က ပြောကြားခဲ့သည်။ စင်စစ် ထိုအရည်အချင်း ဆိုသည်မှာ ကိုယ့်လူမျိုးကို သစ္စာဖောက် ဗြိတိသျှနောက်လိုက်လုပ်လိုသည့် ဆန္ဒပင်ဖြစ်ပေသည်။

ငက်တက် (Ngek Tiah)ကျေးရွာများကို မီးတိုက်ပြီးနောက် ‘စကော့’သည် နားဖန်းရွာသို့ ရှေ့ရှုချီတက်လေသည်။ ယင်းဒေသကလည်း ၎င်းအားရန်မူမည်ကို ‘စကော့’ သိပြီးဖြစ်လေသည်။ ဧပြီ(၁၈) ၁၈၉၇-ခု တွင် ငက်လက် (Ngek Liah)က၊ ဖန်းမနင့် ကန်ဟိန်း စော်ဘွားတို့က ‘စကော့’ထံသို့ စာရေးသားပေးပို့ကြသည်။

‘သင်...ကျွန်ုပ်တို့နယ်သို့ မလာပါနှင့်လားလမ်းအတိုင်းပြန်ပါ ကျွန်ုပ်တို့နယ်ကို ပြဿနာယူမလာပါနှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာ လာမည်ဟုသင်ကပြောသော်လည်း ယခင်တစ်ကြိမ်လာစဉ်ကကဲ့သို့ကျွန်ုပ်တို့၏ကောက်ပဲသီးနှံများကို ဖျက်ဆီးမည်စိုးရိမ်ပါသည်။ ...မက်တက် (Matet)ကိုလည်းသင်တို့မီးတိုက်ပြီးပြီ ၊ နော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှဲန်) ကိုလည်း သင်တို့ ‘လွန်းနို (Lon no လွယ်လွန်း)စော်ဘွားခန့်ပြီးပြီ၊ လာလမ်း အတိုင်းသာပြန်ပါ။လူကြီးတွေကသင်တို့ကို ခုခံမှာစိုးရသည်’ ဟု ‘စကော့’ထံစာရေးပို့ခဲ့သည်။စကော့လည်း မသွားဖြစ်တော့ပေ။ သို့သော် မစ္စတာစကော့သည် ‘ဝ’လူမျိုးအကြီးအကဲနှင့် စာအဆက်အသွယ်လုပ်ရသည်ကို များစွာဂုဏ်ယူနေခဲ့သည်။ မစ္စတာစကော့သည် နားဖန်းမှတဆင့် မက်တက် (Matet) သို့ချီတက်လာရာ လေးဘက်လေးတန်မှ နေ၍ တိုက်ခိုက်ခြင်းခံရလေတော့သည်။ အခြေအနေမှာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချိန် လုံးဝမရတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ရွာကို အတင်းတိုက်၍ သိမ်းယူခဲ့ရာ ရွာသား(၂)ဦး ကျဆုံးလေသည်။ ‘စကော့’နှင့် အဖွဲ့သားများသည် မက်တက် (Matet)ရွာတွင် အတော် ကသီလင်တ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ‘စကော့’ တင်ခဲ့သည့် စော်ဘွားနော်ဆိုင်း(ကျောက်နော်ရှဲန်)မှာ လွယ်လုံကို မထိန်းသိမ်းနိုင်။ နော်ခမ်းဦးက ပြန်လည်သိမ်းယူခဲ့သည်။ လွယ်လုံအရေးတွင် လုံးဝမအောင်မြင်ခဲ့ကြောင်း ‘စကော့’ ကိုယ်တိုင်ဝန်ခံခဲ့သည်။ ရွှေထွက်သည်ဆိုသည့် ‘ဝ’နယ်ကို သိမ်းသွင်းလိုသည့် ဆန္ဒတစ်ခုတည်း

ဖြင့် မိမိချီတက်ခဲ့ရကြောင်းကိုလည်း ‘စကော့’က ဝန်ခံသည်။ ဗြိတိသျှများသည် မိမိတို့ကို ကြောက်ရွံ့ကြသည်ဟူသော ‘ဝ’တို့၏ယုံကြည်ချက်ကိုလည်း ဖျက်ပစ်ရန်လိုသည်ဟု ‘စကော့’ ကပင်ပြောကြားခဲ့သည်။ ‘စကော့’က ငက်လက် (Ngek Liah) ဖန်းမနှင့် ကန်ဟိန်း စော်ဘွား များတို့ထံ စာပြန်ရာတွင် ‘သင်တို့ခုခံ၍ အကျိုးမရှိ ‘ဝ’နယ်တစ်ခုလုံးသည်ပင်လျှင် ဗြိတိသျှစစ်သည်များကို ရက် သတ္တပတ် ခုခံနိုင်မည်မဟုတ်’ဟု ခြိမ်းခြောက်ကြိမ်းဝါးခဲ့သော်လည်း ကပ္ပတိန်အီးလျက်ဦးဆောင်သည့် ဗြိတိသျှ စစ်အရာရှိ(၃)ဦးပါသော စစ်ကြောင်းသည် မက်တက် (Matet) ၊ ဟိုနမ့်နောင် တိုက်ပွဲစဉ်တွင် ကျည်ကုန်ရေခမ်း(၆)ရက်ကြာ တိုက်ခိုက်ခဲ့သော်လည်း ‘ဝ’မျိုးချစ်တို့ကို မချေမှုန်းနိုင်ခဲ့ပေ။ ‘ဝ’မျိုးချစ်တို့၏ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ဓာတ်ကို မချိုးနှိမ်နိုင်ခဲ့ချေ။

နော်ခမ်းဦး(တၢ့ရှေ) ကွယ်လွန်ပြီးနောက် လွယ်လင်းစော်ဘွားအရိုက်အရာကို နော်ခမ်းဦး(တၢ့ရှေ)၏ သားကြီး ‘တၢ့ကြုံ’က ဆက်ခံခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ပန်ယန်းတွင် နယ်ချဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးဝန်ထောက် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေသူမှာ ‘ကျောက်ဝင်ယန်း’ ဖြစ်သည်။ ပန်ယန်းစော်ဘွား ‘ကျောက်တင်းဆန်’ က နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှလက်အောက်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ ‘သူ့လူနှင့်သူထိန်းချုပ် ခွဲခြားအုပ်ချုပ်’ဟူသော နယ်ချဲ့အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ကပြခဲ့သည်။ ဆီးဆောမြို့စား ကျောက်နော်ရှန်သည်လည်း စကော့လက်ထက် ကတည်းက နယ်ချဲ့တို့၏ သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရေးဇာတ်ကွက်တွင် ရုပ်သေးအဖြစ် ပါဝင်ကပြခဲ့ရာ ယခုကျောက်ဝင်ယန်း (အမေရိကန်လူမျိုး ဟောရီးယန်း (Harold Young) လက်ထက်တိုင် ပါဝင်အသုံးတော်ခံဆဲဖြစ်သည်။

လွယ်လွန်းစော်ဘွားနော်ခမ်းဦးသည် နယ်ချဲ့လက်အောက်သူ ကျွန်မခံ ၊ ရဲရဲတောက်တွန်းလှန်ခုခံခဲ့သူဖြစ်သည်။ နယ်ချဲ့တို့က လုံးဝမလိုလား၊ မနှစ်မြို့ခဲ့ပေ။ နယ်ချဲ့အလို ကျဆောင်ရွက်သူ ‘ဆီးဆောမြို့စားကျောက်နော်ရှန်’အား လွယ်လွန်းစော်ဘွားအရာပေး၍ ခန့်အပ် ခဲ့သော်လည်း ‘ကျောက်နော်ရှန်’ကိုယ်တိုင်က အရည်အချင်းမရှိ။ လွယ်လင်းဒေသသားများ ကိုယ်တိုင်က လက်မခံကြခြင်းတို့ကြောင့်လွယ်လွန်း စော်ဘွား နော်ခမ်းဦး၏သား တၢ့ကြုံက ပင်ဆက်လက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

လွယ်လွန်းစော်ဘွားတၢ့ကြုံအား ဖြုတ်ချဖမ်းဆီး၍ နယ်ချဲ့အလိုကျရုပ်သေး ကျောက်နော်ရှန် ကိုအစားထိုးစော်ဘွားခန့်နိုင်ရန် ကျောက်ဝင်ယန်းက ဆက်လက်ကြိုးစားသည်။ ပထမဦးစွာ ကျောက်ဝင်ယန်း သည်တောင်သူလူမျိုးများပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော တပ်ကိုဦးစီး၍ ‘ကျောက်နော်ရှန်’ နှင့်ပူးပေါင်းကာမန်လင်း(လွယ်လင်း)ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ လွယ်လင်းစော်ဘွား ‘တၢ့ကြုံ’က (လက်ရှိတရုတ်ပြည်) ရှိုးမုန်ဒေသ၊ ကျွန်တစ် ‘သို့တိမ်းရှောင်သွားခဲ့သည်။ ‘ကျောက်ဝင်ယန်း’နှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ပြန်ဆုတ်သွားပြီးနောက်တွင် လွယ်လင်းသို့ပြန်ဝင် ခဲ့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ကျောက်ဝင်ယန်းနှင့် ကျောက်နော်ရံ’တို့သည်လက်နက်ကိုင်တပ်အင်အား သုံး၍‘တၢကြ’အား ဖမ်းဆီးရန်ကြိုးစားသော်လည်း မအောင်မြင်သောကြောင့် ပရိယာယ်သုံး၍ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးရန်ဟုအကြောင်းပြကာ ပန်ယန်းသို့ခေါ်ယူဖမ်းချုပ်ပြန်သည်။ ‘ကျောက်နော်ရံ’ကလိမ်လည်တိုင်ကြားထားသောပြဿနာများကို ‘ကျောက်ဝင်ယန်း’က အမှန် ထင်မှတ်၍ မေးမြန်းစစ်ဆေးခဲ့သည်။ မမှန်မကန်လုပ်ကြံထားသော ပြဿနာများဖြစ်နေ၍ ‘တၢကြ’အားမည်သို့မျှ အရေးမယူနိုင်ခဲ့ပေ။ ‘တၢကြ’အားဖမ်းထားသည့်အချိန်ကနောက်ပိုင်း တွင် ကျန်ရှိသော လွယ်လင်းစော်ဘွား၏ ရွာသူကြီးများသည် စည်းလုံးညီညွတ်စွာဖြင့်လွယ်လင်း နယ်ကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ ပန်ယန်းသို့လည်း အပြစ်မရှိအပြစ်ရှာ ဖမ်းဆီးထားသော စော်ဘွား ‘တၢကြ’အား ပြန်လွှတ်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင်‘ကျောက်ဝင်ယန်း’ က ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ရလေသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့က ‘ဝ’နယ်ကိုနှိပ်ကွပ်ရေး စစ်ရေးစီမံချက်ချ၍ အခြေစိုက် ခြေကုတ်စခန်း(၃)ခုတွင်အခိုင်အမာတပ်စွဲခဲ့သည်။ ကျူးကျော်နယ်ချဲ့ရန်အတွက် ရွှေထွက်သည် ဆိုသည့်‘ဝ’နယ်ကို သိမ်းသွင်းလိုသည့်ဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှများသည် မိမိတို့ကို ကြောက်ရွံ့သည်ဟူသော ‘ဝ’တို့၏ယုံကြည်ချက်ကိုပါ ဖျက်ပစ်လိုသည့် ဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း ချီတက်တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်ဟုအကြောင်းပြခဲ့သည်။

အမှန်မှာမူ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှသည် ကမ္ဘာ့နယ်ချဲ့ထိပ်သီးနိုင်ငံကြီး တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတိုက်ကြီး(၆)တိုက်အတွင်း ကမ္ဘာအရှေ့ခြမ်းမှ အနောက်ခြမ်းသို့တိုင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ မကျူးကျော်ခဲ့သော နယ်မြေ၊ မသိမ်းပိုက်ခဲ့သော နိုင်ငံ(သို့မဟုတ်) ဒေသမရှိ ဟူသောဂုဏ်ကို ယူလိုသည်။ ကမ္ဘာနေရာအနှံ့တွင် ဗြိတိသျှ၏ လက်အောက်ခံနယ်မည်မျှများပြား ၍ ဗြိတိသျှပိုင်နယ်မြေ မည်မျှကျယ်ဝန်းကြောင်း ကြွားဝါလေလုံးထွားစွာ မိမိတို့ကိုယ် မိမိ ‘နေမဝင်အင်ပါယာ’ ကြီးဟုကြွေးကြော်ခဲ့လေသည်။ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံကို ကျူးကျော်စစ်ပွဲ (၃)ကြိမ်တိုက်၍ တစ်နိုင်ငံလုံးကို ၁၈၈၅ ခုနှစ် တွင် အပြီးသိမ်းခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင်ပင် ကမ္ဘာ့နယ်ချဲ့ လက်နက်နိုင်ငံကြီးများက တရုတ်ပြည်ကြီးအား‘ဖရဲသီး’ခွဲစိတ် သကဲ့သို့ အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာခွဲဝေနှိပ်ကွပ် သိမ်းပိုက်နေချိန်လည်း ဖြစ်သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ လက်အောက်ကျရောက်ခဲ့ရသော မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်ပြည်တို့သည် မိုင်ပေါင်းများစွာ နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေကြသောနိုင်ငံများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော တရုတ်ယူနန်ပြည်နယ်အတွင်းသို့ နယ်ချဲ့နိုင်ငံများ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပါက အထူးသဖြင့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ပြိုင်ဘက် နယ်ချဲ့ပြင်သစ်တို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပါက နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့နှင့် ထပ်မံရှုပ်ထွေးမှုများ မဖြစ်စေရန်ရှောင်ရှားလို

ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တရုတ်ပြည်မှမည်သည့်အင်အားစုဖြစ်စေ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်လိုပါက မလွဲမသွေ ဖြတ်သန်းဝင်ရောက်ရာ လမ်းကြောင်းကျရာစစ်ရေး အရ မဟာဗျူဟာဒေသအတွင်း ‘ဝ’နယ်သည်လည်း ပါဝင်နေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းသို့ တရုတ်တို့နယ်မြေတိုးချဲ့မလာနိုင်ရေး အတွက် ‘ဝ’နယ်နှင့်တရုတ်ပြည် (ယူနန်ပြည်နယ်)တို့ ထိစပ်နေသော နယ်နိမိတ်အား ‘ဝ’နယ်မြေအချို့ကို အဆုံးရှုံးခံ၍ မဖြစ်မနေ ရေးဆွဲရန်လုံးပမ်းခဲ့ခြင်းကသာ အဓိကဖြစ်ပေသည်။

နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှတို့၏ခွဲခြားအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်

ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့တွင် ကျူးကျော်နယ်ချဲ့လာခဲ့သော ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့အုပ်စိုးသူတို့ သည် မြန်မာပြည်အား မသိမ်းပိုက်မီကပင် ကျူးကျော်နယ်ချဲ့ခံနယ်မြေအား မည်ကဲ့သို့အုပ်ချုပ် ရမည်ဆိုသည့် နယ်ချဲ့အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ကျွမ်းကျင်လိမ္မာပြီး ဖြစ်ကြသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာတစ်ပြည်လုံးအား ကျူးကျော်စစ်ဆင် သိမ်းပိုက်ပြီး နောက် အုပ်ချုပ်ခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံသည် အိန္ဒိယတွင်ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့သော ပေါ်လစီနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် အခြေခံသည် အိန္ဒိယစော်ဘွားများ (Rajahs) နှင့် သူတို့၏ (သားတော်)မင်းသားများ၏ ပဒေသရာဇ်အာဏာအရိုက်အရာ (အမွေဆက်ခံမှု) အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးထား၏။ စော်ဘွားတို့၏အတွင်းရေးကို ဝင်ရောက်မစွက်ဖက်ပါဟု ကတိပြု၏။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ ဩဇာ အာဏာလွှမ်းမိုးမှု(နယ်မြေပိုင်စိုးမှု)နှင့်အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရန် ဖြစ်သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာတစ်ပြည်လုံးအား သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်တွင်လည်း မြေပြန့်ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးဟူ၍ ခွဲခွဲခြားခြား အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြ လေသည်။

မြေပြန့်နှင့်တောင်တန်းခွဲခြားအုပ်ချုပ်ရေး

ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကား ၁၈၅၃ ခု၊ မေလ တွင်ပြီးဆုံးခဲ့ပြီ။ တိုင်းသတင်းစာက ‘ရှက်ဖွယ်စစ်ပွဲ’ ဟုအမည်တပ်သည်။ မြန်မာတို့ထံမှ လျော်ကြေးငွေပေါင်တစ်ထောင် (၁၀၀၀) ရလိုမှုဖြင့် စတင်ခဲ့သောထိုစစ်ပွဲသည် ပဲခူးနယ်ကို ပေါင်တစ်သန်း(၁၀၀၀၀၀၀)အကုန်ခံကာ သိမ်းယူခြင်းဖြင့်အဆုံးသတ် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ ထိုစစ်ပွဲသည် လွတ်လပ်ရေးဆုံးရှုံးရန် လမ်းစဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် အင်္ဂလိပ်ကျေနပ်မှပင်လယ်သို့ ထွက်နိုင်တော့

မည်ဖြစ်သည်။ (မြန်မာ) မင်းနိုင်ငံ ကျန်သေးသမျှသော နှစ်များမှာသက်တမ်း မဆုံးမီ ကျန်သေးသမျှသာ ဖြစ်လေသည် ဟု မြန်မာတစ်ဦးက ရေးသားခဲ့သည်။

နှစ်ပေါင်းအစိတ်(၂၅)နှစ်သာသာအတွင်းမှာပင်၊ ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏အင်ပါယာအတွင်းသို့ အာသံ၊ မဏိပူရ၊ တနင်္သာရီ၊ မော်လမြိုင်၊ မုတ္တမနှင့် ရန်ကုန်တို့ကိုထည့်သွင်းနိုင်လိုက်သည်။ ‘ပါသျှန်ပင်လယ်အော်’ မှသည် ‘စူမတြ’ အထိ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်၌ ဗြိတိသျှသည် တစ်ဆူတည်းသော အရှင်သခင်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေတွင်ဘာသာရေးကို ကိုင်းရှိုင်းပြီးဆင်ဖြူတော်နှင့် ပိဋကတ်တော်တို့တွင်သာ စိတ်ဝင်စားကာ မန္တလေးမြို့တော်သစ်တွင် အေးချမ်းစွာနေလိုသည့် ဘုရင်တစ်ပါး အထက် ဗမာပြည် ကုန်းတွင်းပိုင်းတွင် ကျန်ရှိသေးသည့်ကိစ္စကို မည်သို့မျှ ပူစရာမလို တော့ပေ’ ဟု ဒေါ်တီမာ (Dautremer) က တင်ပြခဲ့သည်။ ဤကောက်ချက် သည်မင်းတုန်းမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မှန်ကန်သောအကဲဖြတ်ချက် မဟုတ်ပေ။ ဤကောက်ချက်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကိုလန်ကန်ရှိုင်းယား (Lancashire) နှင့် ရောရှိုင်းယား (Yorkshire) နယ်ထွက်ကုန်စည်များအတွက်ဈေးကွက်သစ် အဖြစ် သဘောထားကြသော အရင်းရှင်ကြီးများ၏အမြင်ကိုလည်းကောင်း၊ အထက်ဗမာပြည်ကို တရုတ်ပြည်သို့ နောက်ဖေးပေါက်မှ ဝင်ရန်အတွက် ဗဟိုလမ်းပေါက်ဖြစ်သည်ဟုယူဆခဲ့ကြသည့် အင်္ဂလိပ်အရင်းရှင် တို့၏အမြင် ကိုလည်းကောင်း ဥပက္ခာပြုခဲ့ကြသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ကျန်သေးသမျှသော ၎င်း၏ နယ်ပယ်၊ ၎င်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးလျှင် အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် မိတ်မပျက် ဆက်ဆံ လိုသည့်ဆန္ဒရှိသည်။ [Dorothy Woodman, ဦးစင်မောင်ရင်(မဟာဝိဇ္ဇာ) ၂၀၀၈၊ ၈-၁၄၈-၁၄၉]

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့အား စစ်ပွဲနှစ်ကြိမ်ရှုံးနိမ့်ပြီးနောက် ကျန်ရှိသေးသော အထက်မြန်မာပြည်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် သိပ္ပံပညာ၊ စက်မှုပညာထွန်းကား၍ စစ်လက်နက်အင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံတော်တည်ထောင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း မြန်မာတို့ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသဘော ပေါက်လာကြပြီဖြစ်သည်။ သို့အတွက် မြန်မာများ သိပ္ပံပညာနှင့် စက်မှုပညာထွန်းကားသော အနောက်နိုင်ငံများ၌နည်းပညာအကူအညီ ရယူသင်ကြားရေးကို နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရကအဖက်ဖက်မှ ပိတ်ဆို့ထားခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့သည်ပြင်သစ်နှင့် အီတလီနိုင်ငံတို့နှင့် ဆက်သွယ် နိုင်ရန်ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်သည် အရှေ့ပိုင်းအာရှဒေသအတွင်း ဗြိတိသျှနှင့်ပြင်သစ်တို့ နယ်မြေချဲ့ထွင်ရေး၊ ဈေးကွက်ရရှိရေးအတွက် အပြင်းအထန်ခြေပုန်းခုတ်နေကြသော အချိန်ဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်းအုပ်စိုး နေသည့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ လွှမ်းမိုးလာမည်ကို ဗြိတိသျှတို့ အလွန်စိုးရိမ်လာသည်။ ဗြိတိသျှကုန်သည်ကြီးများက ဗြိတိန်မှထုတ်လုပ်သော စက်မှုထွက်ကုန်များကို တရုတ်ပြည် ယူနန်ပြည်နယ်သို့ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းမှ တင်ပို့လိုသည်။ တရုတ်ပြည်ယူနန်နယ်စပ်မှ ကုန်ကြမ်းများကိုလည်း ဈေး ပေါ်ပေါ်ဖြင့် ဝယ်ယူလိုသည်။ ကုန်သွယ်မှုတွင် ပြင်သစ်အားအကြောမပေးနိုင်။ ပြင်သစ်က အဆိုပြုလာသည့် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသ၌ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိသျှတို့ နယ်ချဲ့နှစ်နိုင်ငံ ဩဇာခွဲဝေယူရေး ဆိုသည်ကိုလည်း လက်မခံနိုင်။ ကမ္ဘာ့အရှေ့ ခြမ်းနှင့်ကမ္ဘာ့ အနောက်ခြမ်း ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းတွင် ပထဝီအနေ အထားအရအရေးသာသောမြန်မာပြည်ကို လက်လွှတ်မခံလိုကြချေ။ ထိုစဉ်က ရန်ကုန်ရှိ ဗြိတိသျှကုန်သည်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်မှ ယူနန်နယ်သို့ ကုန်ပစ္စည်းများတင်ပို့ရေးနှင့်ယူနန်နယ်မှကုန်ပစ္စည်းများထုတ်ယူရေးလမ်းမှန် သမျှကို တရုတ်ပြည်သို့ ဦးတည်ဖောက်လုပ်ရန် စိတ်ကူးယဉ်အိပ်မက် အကြီးအကျယ်မက်နေကြသောကာလပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ရန်ကုန်ရှိဗြိတိသျှ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းက ကျန်ရှိနေသေးသော အထက်မြန်မာပြည်ကို အမြန်သိမ်းပိုက်ရန် ဗြိတိသျှအစိုးရကို အတင်းတိုက်တွန်းတော့သည်။ သိမ်းယူ ရေးလှုံ့ဆော်ပွဲကို အောက်တိုဘာ(၁၁)ရက် ၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့တော် ခန်းမ၌ ကျင်းပသည့် အစည်းအဝေးဖြင့် အင်တိုက်အား တိုက်စတင်ခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ရန်ကုန်မြို့နယ်စပါယ်ဥက္ကဋ္ဌက အင်းဝနိုင်ငံ (မြန်မာပြည် အထက်ပိုင်း)ကို သိမ်းယူရန် ထောက်ခံသည့်သဘောထား မပေးခဲ့သည့်ကြား မှပင် ဗြိတိသျှကုန်သည်များကြီးစိုးသော ထိုအစည်းအဝေးပွဲကြီးမှအထက် မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချခဲ့ကြလေသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များမှ တတိယအချက်တွင် -

- ၁။
- ၂။
- ၃။ အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင်ဖြစ်စေ သိမ်းယူသင့်သည် သို့မဟုတ် သီပေါမင်းနေရာတွင်မင်းသစ်တစ်ဦးကိုအစားထိုး ကာထိုနိုင်ငံကိုအစောင့်အရှောက်ခံနိုင်ငံအဖြစ်ထားသင့်ပါသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းမင်းကြီးချုပ် မစ္စတာဗားနပ်က အထက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်များကို အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့ ပေးပို့ခဲ့သည်။ သို့သော် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအနေဖြင့် မစ္စတာဗားနပ်ကအပြီးအပိုင်သိမ်းယူရေးအဆိုကို ကန့်ကွက်ခဲ့လေသည်။ [Dorothy Woodman. ဦးတင်မောင်ရင်(၂၀၀၈)စာ-၂၂၁]

မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင်လည်းကောင်း၊ သီပေါမင်းလက်ထက် တွင်လည်းကောင်း၊ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် လိမ္မာပါးနပ်စွာ ဆက်ဆံခဲ့ကြသည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ရာဇသံဖြင့် မတရားနိုင်ငံထက် စီးနင်းအပေါ်စီးမှ တောင်းဆိုချက်များကိုလည်း ချိုးကျူးလောက်အောင် ခံညားသည့်ပြန်စာများဖြင့် တရားနည်းလမ်းကျစွာပြန်ကြားနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်ကမြန်မာမင်းနှစ်ဆက်သည်ကျန်ရှိနေသေးသည့်မြန်မာနိုင်ငံ အချုပ်အခြာ အာဏာကိုဆက်လက်တည်တံ့အောင် ထိန်းသိမ်းရေးမှလွဲ၍ အမျိုးသားဂုဏ် သိက္ခာမထိပါးစေသည့် အခြေအနေမှ အားလုံးလိုလို လိုက်လျောခဲ့သည် ချည်းသာဖြစ်ခဲ့သည်။

မြန်မာပြည်အရေးကို နိုင်ငံတကာသံရုံးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအသင်း (The International Arbitration and Peace Association) မစ်ဒယ်ဗါရို မိတ်ဆွေဖြစ်အသင်း (Middlesbrough Society of Friends) တို့က လူသိရှင်ကြား ဝေဖန်ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ မည်သူများကမည်သို့ပင် ကန့်ကွက် ဝေဖန်ခဲ့သည်ဖြစ်စေ အင်္ဂလန်ကုန်သည်ကြီးများအသင်း၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် မေတ္တာရပ်ခံချက်ကို ထိုစဉ်က နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှနန်းရင်းဝန် ‘လော့ရင်ဒေါ့ချာချီ’ ဦးဆောင်သော ‘ကွန်ဆာဗေးတစ်’ အစိုးရက လက္ခံအတည်ပြု၍ ၁၈၈၅ ဒီဇင်ဘာလကုန်တွင် အပြီးအပိုင်သိမ်းပိုက်ခဲ့လေတော့သည်။

မူလက စဉ်းစားချက်ရှိခဲ့သောမိမိတို့ကအာဏာကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်ချုပ်ကိုင်ထားသော ရုပ်သေးမြန်မာဘုရင်တစ်ဦးအား ရုပ်ပြတင်မြှောက် ထားရေးသည်လည်း ရေစုန်မျောခဲ့သည်။ မြန်မာဘုရင်သီပေါမင်းအား

ဖမ်းဆီး၍ အိန္ဒိယသို့ ပို့ဆောင်အကျယ်ချုပ် ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး မြန်မာ့ထီးနန်း ပျောက်၊ မြန်မာမင်းဆက်ပြတ်ခဲ့သည်။ မြန်မာပဒေသရာဇ် ဘုရင်စနစ်ကို လုံးဝဖျက်သိမ်း၍ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လက်အောက်သို့ သွတ်သွင်းပြီး တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။

ထိုသို့ မြန်မာပြည်မ၊ မြေပြန့်ဒေသတွင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရက ပဒေသရာဇ်ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သော်လည်း မြန်မာပြည်တောင်တန်း ဒေသတွင်မူ ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားပြီး အဆင့်ဆင့် ခွဲထုတ်၍ သီးခြားအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။

ထိန်းသိမ်းထားသော ပဒေသရာဇ်စနစ်

၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် မြန်မာပြည်သည်ထီးကျိုး၊ စည်ပေါက်၊ ကျွန်သပေါက်ဘဝသို့ ကျရောက်ခဲ့ကြရပြီးနောက် မြန်မာပဒေသရာဇ်ဘုရင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို လုံးဝဖျက်သိမ်းခဲ့ကြသည်။ မြန်မာပဒေသရာဇ်ဘုရင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နေရာတွင် ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်က အစားထိုး ဝင်ရောက်လာသည်။ တောင်ရှည်ပုဆိုးများ နေရာတွင် ဘောင်းဘီဝတ်များ တက်ထိုင်လိုက်ကြသည်။

သို့သော်တောင်တန်းဒေသများတွင်ကား ထိုသို့မဟုတ်ပေ။ ‘တောင်တန်းဒေသရှိ လူမျိုးများသည် ခေတ်နောက်ကျသည်’ဟု သုံးသပ် အကြောင်းပြ၍ ပဒေသရာဇ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မဖျက်သိမ်း၊ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည်။ မြေပြန့်၊ ပြည်မဒေသနှင့် တောင်ပေါ်တောင်တန်း ဒေသကို အတူတွဲမထား၊ ခွဲခြား၍အဆင့်ဆင့် ခွဲထုတ်အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။

တောင်တန်းဒေသရှိ ပဒေသရာဇ်စော်ဘွား၊ ဇူဝါ၊ တောင်ပိုင်များကို အာဏာစွန့်ရန်မတောင်းဆို၊ ၎င်းတို့၏အဆောင်အယောင်များ၊ သားစဉ်မြေးဆက် အရှိက်အရာ (အာဏာအမွေဆက်ခံခွင့်)နှင့် အတွင်းရေးများကို မစွက်ဖက်ပါဟု အာမခံချက်ပေး၏။ စော်ဘွားများ၊ ဇူဝါများ၊ တောင်ပိုင်များကလည်း နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ နယ်မြေစိုးပိုင်မှု၊ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့အား အရှင်သခင် အဖြစ် လက်ခံရန်နှင့် နှစ်စဉ်ကျသင့်သော အခွန်တော်ကို နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရ အား ဆက်သသွားရန်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့၏မူဝါဒသည် ငြိမ်းချမ်းစွာသွေးခွဲစနစ် မှသည် စစ်အင်အားဖြင့်ခြိမ်းခြောက်၊ နှိပ်ကွပ်ရေးသို့ ပြောင်းလဲတတ်ကြသည်။ အမျိုးသားများအတွင်း မညီညွတ်လေလေ၊ သွေးကွဲလေလေ။ မစည်းရုံးကြ၊ မစည်းလုံးသမျှ နယ်ချဲ့များအတွက် အကျိုးရှိလေဖြစ်နေပေတော့သည်။ ဤအားနည်းချက်ကို ဆုပ်ကိုင်မိသော နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ တို့သည် တောင်ပေါ် တောင်တန်းဒေသရှိ အမျိုးသားအသီးသီးတို့အား ‘သူ့လူနှင့်သူထိန်းချုပ်၊ ခွဲခြားအုပ်ချုပ်’ ဟူသော ‘မူ’ ကို ကိုင်၍အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။

ထိုစဉ်က တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းမရှိ၊ တစ်သီးတစ်ခြား အကွဲကွဲအပြားပြား အုပ်ချုပ်နေကြသော ‘ဝ’စော်ဘွားများအချို့အတွင်း မညီညွတ်မှုကို အချက်ကောင်းယူ၊ အသုံးချရန် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ ကြိုးပမ်း ခဲ့ကြသေးသည်။

၁၈၈၇-၈၈ ခုနှစ်ခန့်က မိုင်းရယ်စော်ဘွားမှတစ်ဆင့် ဗြိတိသျှ အစိုးရက မော်ဖစော်ဘွားနှင့် မန်းလျံစော်ဘွားတို့ကို ဖိတ်ကြားခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ လက်ဖတင်နှင့်ဒယ်လီအား အတွေ့မခံ၊ ရှောင်နေခဲ့သော အနောက်မန်းလျံစော်ဘွား ‘စဝ်မဟာ’ဆိုသူသည် အရှေ့မန်းလျံစော်ဘွား ‘ကျောက်တင်းဆန်’နှင့် ညီအစ်ကိုတော်စပ်သူဖြစ်ကြောင်းသိကြသည်။ ထိုစော်ဘွားညီအစ်ကိုတော်သူတို့ မသင့်မြတ်ကြ၊ အချင်းချင်း တိုက်ခိုက်နေ ကြကြောင်းကိုလည်း သတင်းရရှိထားကြသည်။ အရှေ့မန်းလျံစော်ဘွား ‘ကျောက်တင်းဆန်’ကအနောက်မန်းလျံစော်ဘွား ‘စဝ်မဟာ’ကို စစ်ရေးအရ မယှဉ်နိုင်သဖြင့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ လက်အောက်သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ကလည်း လိမ်မာပါးနပ်စွာဖြင့် အရှေ့မန်းလျံ စော်ဘွား ‘ကျောက်တင်းဆန်’ကို ကောက်ယူမွေးစားအားပေး၍ အနောက်မန်းလျံစော်ဘွား အဖြစ်ပါ ခန့်အပ်အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည်။ သို့သော် ‘ကျောက်တင်းဆန်’သည် ထိုမျှနှင့် အားမရ၊ မတင်းတိမ်နိုင်ဘဲ မိုင်းလွန်းတစ်နယ်လုံးကို အုပ်စိုးလိုသည်။ ၁၈၉၆ ခု၊ ဧပြီလတွင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့နှင့်ပေါင်းကာ မတ်တက်၊ ငက်ထင်ရွာအုပ်စုကို အနိုင်တိုက်၍ လွယ်လွန်းစော်ဘွားအရာကို မှန်းခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့နှင့် ပူးပေါင်းရေးသမားတို့က စည်းလုံးညီညွတ်သော မျိုးချစ်‘ဝ’ တို့ကို ဦးမချိုးနိုင်ခဲ့ပေ။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့လည်း ‘ကျောက်တင်းဆန်’ အားမွေး၍၊ မျိုးချစ်‘ဝ’တို့အား နှိပ်ကွပ်ရေးစီမံကိန်း ပထမအကြိမ် ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။

၁၈၉၇ ခုဇန်နဝါရီလ(၂)ရက်တွင် ‘စကော့’လားရှိုးမှ ‘ဝ’နယ်သို့ စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းနှင့်အတူ ရောက်ရှိလာပြန်သည်။ ပထမအကြိမ် ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် လာစဉ်က နယ်ချဲ့တို့ကို ဆန့်ကျင်သည့်လွယ်လွန်း စော်ဘွား ‘နော်ခမ်းဦး’ (တုရှေ)အား ဖြုတ်ချ၍ ၎င်း၏ ဦးလေးတော်သူ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့အား ထောက်ခံသည့် ‘ဆီးဆောမြို့စား ‘တုနော်ရှန်’ကို လွယ်လင်းစော်ဘွား အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် အုပ်စု ခေါင်းဆောင်များ၊ ရွာသူကြီးများနှင့် ‘ဝ’လူထုက လက်မခံ အသိအမှတ်မပြုခဲ့ကြပေ။ ‘စကော့’သည် ‘ဆီးဆော’မြို့စား ‘တုနော်ရှန်’၏ အကြံပေးချက်ကို လက်ခံ၍ လွယ်လွန်း (Loi Lon) ငက်လက် (Ngek Liah) မတ်တက် (Ma Tet) မန်ဖန် (Man Phang) တို့ကို မီးတိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့လေသည်။ ယခင် အီးလျက် (Eliott) က ‘ဝ’ရွာ များကို မီးတိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း ‘စကော့’သိသောအခါ ‘အီးလျက်’ အားအပြင်းအထန် အပြစ်တင် ဝေဖန်ခဲ့ သည်။ ယခု ‘စကော့’သည် မိမိ အပြစ်တင် ဝေဖန်ခဲ့သည့်အမှုကို မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ကျူးလွန်ခဲ့လေပြီ။ ထိုကျူးလွန် ခဲ့သော လွယ်လွန်းအား စတင်မီးတိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်အကျိုးကို ‘စကော့’လှလှကြီးခံစားရတော့သည်။ ‘စကော့’သွားရာလမ်း ရောက်ရာအရပ်တို့တွင် မျိုးချစ် ‘ဝ’တို့၏ ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ဆန့်ကျင်ခြင်းကို ခံရသည်။ ‘ခွေးရူးလမ်းထွက် တုတ်နှင့်နှက်’ အဖြစ်ဆိုးနှင့်ကြုံရတော့သည်။

လွယ်လွန်းရွာမှ ‘စကော့’ထွက်ခွာလာပြီးနောက် မကြာမီပင် လွယ်လွန်းစော်ဘွား ‘နော်ခမ်းဦး’ (တုရှေ)ပြန်ရောက်လာသည်။ ‘စကော့’ခန့်အပ်ထားသော ‘ဆီးဆောမြို့စား တုနော်ရှန်လည်း လွယ်လွန်း တွင် နန်းမထိုင်နိုင်။ ‘ဆီးဆော’သို့ပြန်လစ်ပြေးတော့သည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ အင်ပါယာကြီး မည်မျှပင်ကြီးပါစေ မျိုးချစ် ‘ဝ’တို့၏ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓါတ်ကိုမူ မချိုးနှိမ်၊ မနှိပ်ကွပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ‘စကော့’ကိုယ်တိုင်ပင် အဆိုပြုအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သော ‘ဝ’နှိပ်ကွပ်ရေးစီမံကိန်းမအောင်မြင်ခဲ့ကြောင်းဝန်ခံသည်။ ‘ဝ’နယ်တွင်နယ်ချဲ့ကို ဆန့်ကျင်သော စော်ဘွားများကို ဖယ်၊ နယ်ချဲ့ကို ထောက်ခံသော စော်ဘွားများကို နန်းတင်ရန်ရည်ရွယ်သောစီမံကိန်း ဒုတိယအကြိမ် ပျက်ခြင်းပင် ဖြစ်တော့သည်။

‘စကော့’ပြီးနောက် နယ်ချဲ့၏ ပန်ယန်းဝန်ထောက် အမေရိကန်လူမျိုး ‘ကျောက်ဝင်ယန်း’ကလည်း လွယ်လွန်းစော်ဘွား ‘တုကြုံ’ လက်ထက်တွင်

ကြိုးစားကြည့်သေး၏။ နယ်ချဲ့နောက်လိုက် ‘ကျောက်နော်ရံ’ ကို လွယ်လွန်းစွာအဖြစ်တင်ရန်ဖြစ်၏။ ‘ဝ’လူထုက လက်မခံသောကြောင့် ပျက်ပြန်သည်။ နယ်ချဲ့နှင့်နယ်ချဲ့နောက်လိုက်တို့၏ တတိယနှင့်နောက်ဆုံး စီမံချက် ပျက်စီးခြင်းဖြစ်၏။

သို့ဖြင့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည် သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် သွတ်သွင်းလျက် အခြားတောင်တန်း ဒေသများကဲ့သို့ပင် ‘ဝ’နယ်တွင်လည်း ပဒေသရာဇ်စနစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခဲ့ကြသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ တိုးမဝင်နိုင်သော ‘ဝ’ဒေသ

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရမြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်ဆိုင်ရာ အရေးပိုင် လက်ဖတင်နှင့်ဒယ်လီ (Lieutenant H.Daly) သည် ၁၈၉၁ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ တွင် ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်၍ ‘ဝ’ဒေသသို့ သုံးလခန့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည်။ ဒယ်လီပြီးသည်နောက် ‘စကော့’ အော့ဒင်စသည့် ကိုလိုနီအရာရှိတို့ ‘ဝ’ဒေသသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့ကြပြန်သည်။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့သိမ်းယူစက ‘ဝ’နယ်ဒေသများ အနီးသို့ ရောက်ခဲ့ကြသောဗြိတိသျှနယ်လှည့်အဖွဲ့များသည် ‘ဝ’နယ်ဒေသမှ ဓါတ်သတ္တုများထွက်ရှိကြောင်းကို ကြားသိခဲ့သည်။ ရွှေ၊ ငွေနှင့် ခဲ အမြောက်အမြားထွက်သည်ဟု သတင်းကြီးသည်။ တူးဖော်နေကြသည် ကိုလည်း ထိုအဖွဲ့ကတွေ့ရှိခဲ့သည်။ မစ္စတာစကော့က ရွှေထွက်သည်ဆိုသည့် ‘ဝ’နယ်ကို သိမ်းသွင်းလိုသည့်ဆန္ဒတစ်ခုတည်းဖြင့် မိမိချီတက်ခဲ့ရကြောင်း၊ အင်္ဂလိပ်များသည် မိမိတို့ကိုကြောက်ရွံ့ကြသည် ဟူသော ‘ဝ’တို့၏ ယုံကြည်ချက်ကိုလည်း ဖျက်ပစ်ရန်လိုသည်ဟု ပြောကြားသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ပေ။ ဗြိတိသျှတို့၏အဓိကရည်မှန်းချက်မှာ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းသို့ တရုတ်တို့နယ်မြေတိုးချဲ့မလာနိုင်ရေးပင်ဖြစ်သည်။ ကျင်းဟုန်၊ မန်လင်း၊ ကိုးကန်နှင့်ဆိုးမူ ‘ဝ’နယ်တို့ကိုမူ လိုအပ်သလိုအပေးအယူလုပ်ရန် အရန်နယ်မြေ များအဖြစ်သာ သဘောထားခဲ့သည်။ **[ဦးစင်မောင်ရင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)ခေတ်မြန်မာတည်ဟန် စာ ၃၀၇]**

၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် အတွင်းဝန်ချုပ်က အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့အစီရင်ခံစာ ပေးပို့ခဲ့ရာတွင် ‘ဝ’နယ်သည်နှစ်လိုဖွယ်မရှိ။ သို့သော် ထိုနယ်တွင် ရွှေထွက်သည်ဖြစ်၍ ပန်လောင်းနယ် ပန်းသေးနယ်ကို ကျွန်ုပ်တို့ယူထားမည်။ ‘ဝ’နယ်ကို တစ်ပိုင်းစီပိုင်း၍ မဖြစ်နိုင်သဖြင့် ‘ဝ’နယ်အားလုံးကို ကျွန်ုပ်တို့

နယ်နိမိတ်အတွင်း ထည့်သွင်းရမည်။ ထိုသို့ဆိုလျှင် သံလွင်နှင့်မဲခေါင်အကြားရှိ ရေဝေကုန်းတန်းဖြစ်သည့် ကွန်မင်ရှန် (မွတ်နူး) တောင်တန်းကို ကျွန်ုပ်တို့၏ အရှေ့ဘက်နယ်နိမိတ်ကြောင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်။ မန်လွန်းနယ်၏ မြောက်ဘက် နယ်စပ်တစ်လျှောက်(မသတ်မှတ်ရသေး)ကို ကျွန်ုပ်တို့၏ တောင်ဘက်နယ်နိမိတ်ကြောင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်ဟု ပါရှိခဲ့သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှခေတ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် ‘ဝ’နယ်၌ ဓါတ်သတ္တု များရှိသည်။ ကောလာဟလ၊ ထိုနယ်ကို တရုတ်တို့ ခြိမ်းခြောက်လာပြီဟူသော ကောလာဟလ၊ စသည်စသည့်ကောလာဟလမျိုး ပေါ်ပေါက်ခါမှ အရေး တကြီးဖြစ်လေ့ရှိသည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ အရာရှိများက ‘ဝ’ နယ်အတွင်း နယ်ချဲ့အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သေသေသပ်သပ်ချမှတ်နိုင်ရေးကို အဓိကထား၍ စဉ်းစားကြသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ၁၈၉၈ တွင် အခြေခံပြဿနာမှာ ‘ဝ’ နယ်ကိုသိမ်းယူရေးပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မသိမ်းနိုင်ပါက ၁၈၉၄ နှင့် ၁၈၉၇ စာချုပ်များအရ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေး ကိစ္စဆောင်ရွက် နိုင်ဖွယ်မရှိပေ။ ထိုနယ်စပ်တစ်လျှောက် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်း မပြုနိုင်သည့် ဒေသ၏အလယ်ပိုင်းသည် ‘ဝ’ နယ်များတွင်တည်ရှိပြီး ယင်းဒေသအကြောင်းကို လုံးဝမသိသေးကြောင်း၊ ယင်းဒေသသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ ဝင်ရောက်သည်ကို လည်း ဒေသခံ ‘ဝ’ လူမျိုးတို့က လုံးဝမနှစ်မြို့ကြောင်း မြန်မာဗြိတိသျှအစိုးရက အိန္ဒိယဗြိတိသျှအစိုးရထံသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းခဲ့သည်။ ယင်းဒေသသို့ သွားရောက်၍ နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက ‘ဝ’ လူမျိုးတို့က ဧကန်မုချ ခုခံတိုက်ခိုက်ကြပေမည်။

ထိုစဉ်က ‘နော်ခမ်းဦး’ ခေါင်းဆောင်သည့် ‘ဝ’နယ် (၅)နယ်သည် ဗြိတိသျှတို့ကို တွန်းလှန်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ ခန့်သည့်စော်ဘွား ရှိသည့် အရှေ့မန်လွန်းနယ်နှင့် ရွှေမြေမှ ‘ဝ’တို့က မခုခံဦးတော့လည်းကန်စေး၊ ဆိုးမှုနှင့်ကြုံရမန်နယ်တို့က မုချဧကန် ခုခံတိုက်ခိုက်ကြမည်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့်စစ်ထောက်လှမ်းရေးဌာနက အနာဂတ် ‘ဝ’နယ်စစ်ဆင်ရေး အတွက် အဆိုပြုချက်များ ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်ဟုလည်း အစီရင်ခံစာတွင်ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းနယ်များကို ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းသို့ ဘယ်သောအခါကမှ သိမ်းသွင်းနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ထိုအခြေအနေတွင် သွေးထွက်သံယိုမှုကို ရှောင်ရှား လိုပါက နယ်နိမိတ်ကြောင်းကို တရုတ်ပြည်ဘက်မှနေ၍ သတ်မှတ်မှသာ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဖြစ်တော့မည်ဟု မစွတာစကော့က ယုံကြည်သည်။ ထိုအတောအတွင်းမှာပင် မြန်မာဗြိတိသျှ အစိုးရက မစွတာ စကော့ ထံသို့ အောက်ပါအတိုင်း မှာကြား ခဲ့သည်။

“ ‘ဝ’လူမျိုးတို့နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်သည်အထိ စွန့်စားဆောင်ရွက်ရမည် ဆိုပါက နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးကိစ္စကို လက်လျှော့လိုက်ပါရန် ကျွန်ုပ်က အထူးမှာကြားလိုသည်။ တရုတ်ကော်မရှင်နာများက အုပ်ချုပ်ခြင်းမပြုရ သေးသည့် ‘ဝ’နယ်တွင်းသို့ ဖြတ်၍ နယ်နိမိတ်ကြောင်းကို သတ်မှတ်ရန် တောင်းဆိုပါလျှင် ‘ဝ’လူမျိုးနှင့် ပြဿနာဖြစ်မည်မှာ ဧကန်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ‘ဝ’နယ်တွင်းသို့ နယ်နိမိတ်ကြောင်း ဖြတ်ဆွဲရန် တရုတ်တို့က အရေးဆို ပါက ‘ဝ’နယ်ကိုရှောင်၍ (‘ဝ’နယ်အားလုံး မြန်မာပြည်ဘက်ပါလာစေရန်) နယ်နိမိတ်ကြောင်းကို ရေးဆွဲရန် ကြိုးစားပါ။ နောက်ဆုံးအဆင့်အနေနှင့် တရုတ်တို့ ကျေနပ်အောင် တောင်ဘက်ပိုင်းမှနယ်မြေကို အစားပေးမည့် အကြောင်း ကမ်းလှမ်းပါ။ ဤသို့ တရုတ်တို့က မကျေနပ်လျှင် နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရေးလုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်ရန်လိုပေလိမ့်မည်။ နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရေး ကို တရုတ်ပြည်ဘက်မှနေ၍ ဆောင်ရွက်နေရသောကြောင့် ဗြိတိသျှအဖွဲ့ဝင် တို့၏ လုံခြုံရေးသည် တရုတ်အာဏာပိုင်တို့အပေါ်တွင် လုံးဝ တည်ရှိနေ ပေသည်။

အထက်ကညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်း လိုက်နာမည်ဆိုပါက သင်နှင့် ‘ဝ’တို့အကြား ပဋိပက္ခပေါ်ပေါက်စရာအကြောင်းမရှိတော့ပေ။ အကယ်၍ ပဋိပက္ခပေါ်ပေါက်ပါလျှင်လည်း ရှေ့သို့မတိုးပါနှင့် ပြန်ဆုတ်ခဲ့ပါ။ ဤအခြေ အနေတွင် ဟိုပန်မှအရန်တပ်ဖွဲ့ကို ခေါ်သင့်မခေါ်သင့် သင့်ဘာသာဆုံးဖြတ်ပါ” ဟု မှာကြားခဲ့သည်။ [ခေတ်မြန်မာတည်ဟန်စာ ၄၃၆]

မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မဆို ‘ဝ’လူမျိုးတို့နှင့် ပဋိပက္ခမဖြစ်ပါစေ နှင့်ဟု ညွှန်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။ မစွတာစကော့သည် ၎င်းကိုညွှန်ကြားသည်ထက် ကျော်လွန်၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့သူဖြစ်ကြောင်း အရာရှိပိုင်းက ဝေဖန်ကြသည်။ စကော့ကမူ ၎င်း၏ခရီးစဉ် တန်ဖိုးရှိသည်ဟု ယုံကြည်သည်။ ၎င်းသည် နယ်မြေသစ်ကို မြေပုံရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ တရုတ်နှင့်ပေါင်းတော့မည့် ‘ဝ’စော်ဘွား များကို မပေါင်းဖြစ်အောင် တားဆီးနိုင်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များရရှိခဲ့သည်။ ‘ဝ’ နယ်တွင် ရွှေထွက်ကြောင်း အခိုင်အမာ သိရှိလာသည်။ [ဦးစင်မောင်ရင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)ခေတ်မြန်မာ တည်ဟန်စာ ၄၂၉]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မစ္စတာစကော့သည် ‘ဝ’တို့ကို နှိပ်ကွပ်ခဲ့ရုံသာမက ယင်းဒေသမှ ‘ဝ’စော်ဘွားတို့ တရုတ်ဘက်ပါမသွားမီ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးကို ချမှတ်ရန် ကြိုးစားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

‘ဝ’နယ်အကြောင်း၊ ‘ဝ’နယ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ရှိသမျှသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို လေ့လာသုံးသပ်သိရှိပြီးနောက် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည် ‘ဝ’နယ်မြေအား ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်သို့ သိမ်းသွင်းရန် ချီတက်တိုက်ခိုက်လေသည်။ ‘ဝ’နယ်အတွင်းသို့ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ ဝင်ရောက်လာသောအခါ လက်ကမ်းကြိုဆိုသည့် ‘ဝ’နယ်စော်ဘွားအချို့ရှိခဲ့ကြသည်။ အချို့ကမနှစ်သက်သော်လည်း လက်နက်အင်အား မမျှ၍လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူထုကို ဘေးဒုက္ခမကြုံတွေ့စေလို၍ မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာနမ်းခဲ့ရသော ‘ဝ’နယ်အချို့လည်း ရှိခဲ့သည်။ အချို့စော်ဘွားများက လုံးဝမနှစ်သက်၍ ရှိရှိသမျှအင်အားကို စုစည်းပြီး ပြန်လည် တွန်းလှန်ခဲ့သော စော်ဘွား နယ်များလည်း ရှိသည်။ အချို့‘ဝ’နယ်ဒေသများ(‘ဝ’လင်း‘ဝ’မော်)တွင် နယ်ချဲ့တို့အား လုံးဝအဝင်မခံဘဲ မိမိတို့ထက် အင်အားကြီးမားသော၊ ခေတ်မီလက်နက်များတပ်ဆင်ထားသော နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှစစ်တပ်တို့ကိုမကြောက်မရွံ့သောစိတ်၊ မိမိနယ်မြေဒေသလူမျိုးကို ချစ်သောစိတ်၊ သူ့ကျွန် မခံလိုသောစိတ် ဓါတ်တို့ကို အရင်းခံကာ၊ မိမိတို့ရရာလက်နက်များဖြင့် ကာကွယ်တွန်းလှန်တိုက်ထုတ်ခဲ့ခဲ့ကြသည်။

ထိုနယ်မြေဒေသတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် လက်နက်အားကိုးဖြင့်အမျိုးမျိုးစမ်း၍ တိုးကြည့်ခဲ့ဖူးသော်လည်း တိုးမပေါက်ပေ။ ထို‘ဝ’တို့၏ဘူမိနက်သန်မြေကို နယ်ချဲ့တို့ထိုးဖောက်သမျှ ဂျမ်းပြန်ကျခဲ့ရသည် ချည်းဖြစ်၏။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့သည် ‘ဝ’နယ်ဒေသအားလုံး သိမ်းသွင်းရေးရည်မှန်းချက် မအောင်မြင်ခဲ့သောကြောင့်‘ဝ’နယ်မြေအားမလွှဲသာ၍ ဗြိတိသျှတို့အုပ်ချုပ်နိုင်သောဒေသ (Administered Area) နှင့် မအုပ်ချုပ်နိုင်သောဒေသ (Unadministered Area) ဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားပြီးစီမံဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့မအုပ်ချုပ်နိုင်သော ‘ဝ’နယ်ဒေသများရှေးကပင် ၎င်းဘာသာတည်ရှိကာ အစိုးရသုံးအသေးစိတ်ပြမြေပုံကြီးများ၌ ထိုနေရာကို ‘ဝ’ရိုင်းဒေသ (The Wild Wa) ဟူ၍မှင်နှိပ်ဖွင့်ဝိုင်းပြထားသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ အခြေမစိုက်နိုင်ခဲ့သော ထိုနယ်မြေ သည်စတုရန်းမိုင် (၄၀၀)ဝန်းကျင်ခန့် အကျယ်အဝန်းရှိသည်။ ထိုနယ်မြေ ၏အလယ်တွင်ရှိသော တောင်များသည် မိုးတိမ်များကို ဖြတ်သန်းကျော်လွန်၍ ထက်အာကာသသို့တိုင် ထိုးထွက် မြင့်မားနေပါသည်။ ထိုတောင်ပေါ်တွင် တည်ရှိသော ရေကန်သည် နောင်ငစ်(ခေါ်)နောင်ချို (ခေါ်) လုံထန်ဟုခေါ်တွင် သည့် သုံးမည်ရ ရေကန်ဖြစ်သည်။ ထိုကန်ကြီးမှ ရွှေသမင်ချောင်း(ခေါ်)နမ့် ခါချောင်း စတင်မြစ်ဖျားခံ စီးဆင်းရာ ကန်လည်းဖြစ်သည်။ ထိုချောင်းတွင် ရွှေမှန်များနှင့် ရွှေဆိုင်သတ္တုများ အခဲလိုက်အတုံးလိုက် ရှိသည်ဟုဆို၏။ ထိုချောင်းတစ်နေရာတွင် သမင်ရုပ်သဏ္ဌာန်ရှိသောကျောက်တုံးကြီးတစ်တုံး မှာချောင်းကို ခွ၍ထားသောကြောင့် ချောင်းရေသည် ထိုသမင်ရုပ်ဗိုက် အောက်မှစီးဆင်းလာရသည်ကို အစွဲပြု၍ ‘ရွှေသမင်ချောင်း’ ဟုလည်း ခေါ်ကြလေသည်။

‘ဝ’နယ်၏ ထိုနေရာသည် ခရီးလမ်းပန်း ကြမ်းတမ်း ခက်ခဲလွန်း သောကြောင့် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာစက်အောက် မသက်ရောက်ခဲ့ပေ။ ထိုနယ်မြေဒေသ၏ အကြောင်းကိုလည်း ယနေ့ထက်တိုင် ကမ္ဘာကအသေးစိတ် သိခွင့်မရခဲ့သေးချေ။ ‘ဝ’နယ်၏ထုံးကျောက်ဆောင်များ၊ တောင်ကတုံးများ သည် ‘လ’မျက်နှာပြင်ကဲ့သို့ပင်အသက်ကင်းမဲ့လျက်ရှိသည်။ ခေါင်းဖြတ်လှေ ရှိသည့်လူသားများသာ နေထိုင်ကြသည် ဟု တိုင်းသတင်းထောက်က ရေးသားခဲ့ သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးများထဲတွင် ခေါင်းဖြတ်သည့်အစုမှာ တစ်စုသာဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ‘ဝ’လူမျိုးများသည်၊ ‘ဝ’နယ်ဒေသ၏ ရှုခင်းနည်းတူ အပြင်လူများကို ရန်မူလျက်ရှိလေသည်။ ထိုရေးသားချက်သည် မမှန်။**[ဦးတင်မောင်ရင်ဖော်မြန်မာစာပေ]**

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ ကုန်သည်ကြီးများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒတို့အတွက် ရှေ့တန်းစခန်းအဖြစ် အကြိမ်ကြိမ်ရပ်တည်ခဲ့သော တိုင်းသတင်းစာကြီး၏မလိုတမာ ရေးသားချက်သာဖြစ်၏။ အမှန်မှာ နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှတို့ဖျားယောင်း သွေးဆောင်သော်လည်းမရ။ စစ်အင်အားသုံး နှိပ်ကွပ်သော်လည်း မရသောဒေသကို ‘မစားရသောစပျစ်သီးချဉ်သည်’ ဟူသော မြေခွေး၏ကောက်ချက်မျိုးသာ ဖြစ်လေသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အဆိပ်ပန်း

အဆိပ်ပန်း(ဘိန်း)သည် ကမ္ဘာလူသားအားလုံးကို ဒုက္ခပေး၍ လူညွန့်တုံးစေသည့် အဆိပ်ပင်၊ အဆိပ်ပန်းဖြစ်သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့နေထိုင်ရာ မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ဘက် သံလွင်မြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်း ရေဝေကုန်းတန်းဒေသသည် ရာသီဥတုအေးမြခြင်း၊ မိုးရွာ သွန်းခြင်း၊ မြင့်မားသော တောင်တန်းများရှိခြင်း၊ ကျောက်ဆောင်ချောက်ကမ်းပါး ပေါများခြင်း တို့သည် အဆိပ်ပန်း(ဘိန်း) စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းစေသည့် သဘာဝပင် ဖြစ်စေခဲ့သည်။

‘ဝ’နယ်ဒေသတွင် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ စံနစ်ကြောင့် နှစ်ပရိစ္ဆေဒ ကြာမြင့်လာ သည်နှင့်အမျှသစ်တောသစ်ပင်၊ မြေဩဇာများ ခန်းခြောက်ပြုန်းတီးလာသည်။ နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်၊ သုံးနှစ်တစ်ကြိမ်ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးကြရသည်။ နှစ်ကြာလာလျှင် တောင်ကတုံး၊ ကျောက်တောင်များပေါ်တွင် တောင်ယာစပါး စိုက်ခင်းမဖြစ်ထွန်းသော်လည်း အဆိပ်ပန်း(ဘိန်း) ကိုမူ ကောင်းစွာစိုက်ပျိုးနိုင်သည်။

‘ဝ’နယ်ဒေသတွင် အဆိပ်ပန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် အဘယ်သော အချိန်ကာလက စတင်စိုက်ပျိုးစေခဲ့ပါသနည်း။ အဆိပ်ပန်း(ဘိန်း)မျိုးစေ့ အဘယ်ဒေသက တင်သွင်းလာခဲ့ပါ သနည်း။ မြန်မာပြည်အတွင်းသို့ မည်သူများကတင်သွင်းခဲ့ပါသနည်း။ အဘယ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အဘယ်သောအဖွဲ့အစည်းများက ‘ဝ’နယ်ဒေသအတွင်းသို့ ယူဆောင်လာခဲ့ပါသနည်း။ အဘယ်သောကြောင့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ပါသနည်းဆိုသည့် ထိုအဘယ်သော မေးခွန်းများစွာကို စိစစ်လေ့လာနိုင်မှသာလျှင် ‘ဝ’နယ်အတွင်းအဆိပ်ပန်းစိုက်ပျိုးမှု၏ ဇာစ်မြစ်ကိုသိရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ကမ္ဘာတစ်လွှားနှင့်အာရှတစ်ခွင်တို့တွင် ရာသီဥတုနှင့်မြေအနေ အထားအရ ဘိန်းကောင်းစွာစိုက်ပျိုးနိုင်သည့်နေရာတိုင်း၌ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးနှင့်ကင်းခဲ့သော နိုင်ငံများမရှိပါ။

၁၈၃၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့်အင်္ဂလိပ်တို့ စစ်ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းရင်းသည် ကွမ်းတုန်မြို့၌ တရုတ်တို့ဖမ်းဆီးမီးရှို့ဖျက်ဆီးလိုက်သည့် နိုင်ငံခြားကုန်သည်တို့၏ဘိန်းသေတ္တာ ၂၀၀၀၀ (ပိဿချိန် ၇၂၀၀၀၀) တွင်အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်များပိုင်သော ဘိန်းအများဆုံးပါသွားသော ကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့က မကျေမနပ်ဖြစ်၍ဖြစ်ပွားခဲ့ရသော တရုတ်ပြည်သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည့် ပထမဘိန်းစစ်ပွဲဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က အနောက်နိုင်ငံသားတို့သည် တရုတ်ပြည်သို့ ဘိန်းအမြောက် အများ တင်သွင်းရောင်းချကြသည်။ နိုင်ငံခြားသားတို့နှင့် တရုတ်ကုန်သည်ကြီးများအတွက် အကျိုးအမြတ်များစွာ ရရှိခဲ့ကြသည်။ တရုတ်ပြည်နှင့်ကုန်ကူးသော အနောက်နိုင်ငံသားတို့သည် အနည်းနှင့်အများဘိန်းတင်သွင်းကြသည်။ ရှေးဦးစွာ ပေါ်တူဂီတို့က တရုတ်ပြည်သို့ ဘိန်း တင်သွင်းရာ အမြတ်အစွန်းများစွာရရှိသောကြောင့် ဒတ်(ချ်)၊ ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်

— ‘ဝ’သမိုင်း —

တို့ကပါ လိုက်ပြီး ဘိန်းကုန်ကူးကြတော့သည်။ ဆယ့်ကိုးရာစုအတွင်းမူကား အိန္ဒိယမှ ထွက်သော ဘိန်းများကို အင်္ဂလိပ်တို့က တရုတ်ပြည်သို့ အကြီးအကျယ် တင်သွင်းရောင်းချသောကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ဘိန်းအများဆုံးတင်သွင်းသော လူမျိုးများဖြစ်လာကြသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ခဲ့စဉ်က ၁၈၆၀ ခုနှစ်တွင် ဘုရင်ခံချုပ် ဒါလဟိုဇီ သည် မစ္စတာတဲမ်ပဲလ် နှင့် ကာနယ်ဗရူးတို့အား တိုင်းမင်းကြီးဖယ်ရာထံ စေလွှတ်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ဆွေးနွေးရာ၊ ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာကို အခြေခံ၍ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ပေါ်လစီကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာမှ အရေးပါသော အချက်ကိုထုတ်နုတ်ပါက—

အပိုဒ် ၂၀ ။ လောလောဆယ်တွင် ပဲခူး၌ ဘိန်းကိုလိုင်းစင်စီ လက်ဝယ်ရှိသူများ ကပင် ကန့်သတ်ချက်ဖြင့်လက်ဝါးကြီးအုပ်ရောင်းချကြသည်။ ဘိန်းကိုအင်းဝ နိုင်ငံတွင်းသို့ မသွင်းရန် ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့က ပိတ်ပင်ထားသည့် သဘော တော့ရှိသည်။ ထိုဘိန်းကို အင်းဝနိုင်ငံသားတို့မသုံးစွဲရဟု အင်းဝအစိုးရက ပိတ်ပင် ထားသည်။ သို့သော် အင်းဝနိုင်ငံသားတို့သည် တရုတ်၊ ကုလားတို့ကဲ့သို့ပင် ဘိန်း ကိုသုံးစွဲလိုသည့် ဆန္ဒရှိသည်။ ဤနေရာတွင် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် အင်းဝသို့ ဘိန်းတင်ပို့ခြင်းကို တားမြစ်ထားရန် လိုအပ်သေးသလား ဟူသောအမေး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အကယ်၍ထိုတားမြစ်ချက်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့ပါလျှင် အစိုးရအဖို့ ဝင်ငွေ အတော်အတန် တိုးလာဖွယ်ရာ အကြောင်းရှိပေသည်။ ဟူ၍ပါရှိပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာက မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ဘိန်းကို မည်သူတို့က တင်သွင်း ခဲ့ပါသနည်းဆိုသောမေးခွန်းကို တိကျစွာအဖြေပေး၏။ ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဆိပ်ပန်း (ဘိန်း) ပြဿနာသည် အတော်ရှုပ်ထွေးသည့် သမိုင်းမှ ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် ပြဿနာဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ရာကျော်ကာလကပင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့သည် လက်နက်အားကိုး ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကို ကိုလိုနီအဖြစ် သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြီးနောက် အမြတ်ကြီးကြီးရနိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုစတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုသည် တရုတ်ပြည်၊ ယူနန်နယ်မှ မြန်မာနိုင်ငံနယ်စပ်ဒေသများသို့ ရောက်ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ [မြန်မာ-ဗမာ့သမိုင်း၊ ၈-၁၁၃] ဗြိတိသျှတို့က အခွန်ကောက်ခံ၍ခွင့်ပြုခဲ့မှုကြောင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သုံးစွဲမှု ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။

အထက်ပါအချက်များက မြန်မာပြည် ‘ဝ’နယ်အတွင်း—

- * အဘယ်သော အချိန်ကာလက ဘိန်းကို စတင်စိုက်ပျိုးစေခဲ့ပါသနည်း။
- * ဘိန်းမျိုးစေ့ကို အဘယ်ဒေသက တင်ပို့လာခဲ့ပါသနည်း။
- * အဘယ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်းများက တင်ပို့လာခဲ့ပါသနည်း ဟူသော အဖြေကိုပေး၏။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မြန်မာ၊ လာအို နှင့် ယိုးဒယားတို့ ဆုံရာနေရာ၌ ကမ္ဘာကျော် ရွှေတြိဂံ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာဒေသဖြစ်လာရခြင်းသည် တရုတ်ဖြူ ကျူးကျော်သူများကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင်တရုတ်ပြည်၌ကွန်မြူနစ်တပ်နီတို့အား စစ်ရှုံးခဲ့သဖြင့် ကိုမင်တန် တရုတ်ဖြူ တို့သည် ရှမ်းပြည်နယ် ကျိုင်းတုံဒေသသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် ထွက်ပြေးဝင်ရောက် လာကြသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ကိုးကန့်ဒေသ၊ ‘ဝ’ ဒေသနှင့်ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း မိုင်းတုံ၊ မိုင်းဆတ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ် နှင့် မွန်ပြည်နယ်အထိ ကျူးကျော်ဝင်ရောက် ခဲ့သည်။ တရုတ်ဖြူတပ်များ စတင်ဝင်ရောက်လာချိန်မှစ၍ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဘိန်းရောင်းဝယ် မှုကို လက်ဝါးကြီးအုပ် ချုပ်ကိုင်ရုံသာမက ၎င်းတို့အခြေပြုရာဒေသများတွင် ဘိန်းကိုအကြီး အကျယ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။

၂၀ ရာစု နှစ်ဦးပိုင်းတွင် တရုတ်ဖြူကိုမင်တန်လက်ကျန်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်ပိုင်းနှင့်အရှေ့ပိုင်းတို့ကို ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ထိုအချိန်က ယိုးဒယားဘိန်းဈေးကွက်၏ လိုအပ်ချက်ကိုဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုကို အကြီးအကျယ်တိုးတက် ဖြစ်ထွန်းစေခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ် စစ်ပွဲကာလအတွင်း အမေရိကန်စစ်သား များ၏ လိုအပ်မှုကို ကိုမင်တန်အကြွင်းအကျန်တို့က ယိုးဒယားမှတစ်ဆင့် ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

ယိုးဒယားတို့သည် မူလကပင် ဘိန်း၊ ဘိန်းဖြူထုတ်လုပ်မှု အခြေခိုင်နေသော တရုတ်ဖြူလက်ကျန်များနှင့် ဆက်သွယ်၍ ယိုးဒယားနိုင်ငံမြောက်ဘက်ပိုင်း နယ်စပ်ဒေသ၌ စိတ်ကြွရူးသွပ်ဆေးပြား ထုတ်လုပ်မှု ပြုလုပ်ကြသည်။ စိတ်ကြွရူးသွပ်ဆေးပြား ထုတ်လုပ်သည့် ဓါတုဗေဒ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုံးဝထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ယင်းတို့ကို ပြည်ပနိုင်ငံတို့တွင်သာ ဝယ်ယူရရှိနိုင်သည်။ စိတ်ကြွ ရူးသွပ်ဆေးပြားများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ်ရောက်မှသာ နယ်စပ်၌ စတင်ရောက်ရှိဖမ်းဆီးရမိခဲ့သည်။

ယိုးဒယားတို့က ပြည်တွင်း၌ ကလေးငယ်များအထိပင် သုံးစွဲနေပြီး ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရ ဖြစ်နေသောစိတ်ကြွ ရူးသွပ်ဆေးပြားများ ထုတ်လုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ‘ဝ’ တို့အပေါ် အပြစ်ပုံချခဲ့သည်။ စင်စစ်၌ စိတ်ကြွရူးသွပ်ဆေးပြား ထုတ်လုပ်ရာတွင် လိုအပ်သော ငွေအရင်းအနှီး၊ဓါတုပစ္စည်းနှင့်စက်ကိရိယာများရရှိရေး၊ ပြည်တွင်းပြည်ပသို့ ဖြန့်ဖြူးရောင်းချရေး လုပ်ငန်းများကို အဓိက ထိန်းချုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသူများမှာ ယိုးဒယား မူးယစ်ရာဇာကြီးများနှင့် ဩဇာအာဏာကြီးမားသော နိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်းမှပုဂ္ဂိုလ်အချို့ပင်ဖြစ်သည်။

[မြန်မာယိုးဒယားသမိုင်း(၂၀၀၆)စာ-၁၁၄]

အထက်ပါအချက်များက-

* ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ကျယ်ပြန့်အောင် အဘယ်သူတို့က တွန်းဆော်ခဲ့ပါသနည်း။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

* အဘယ်သူတို့က ဘိန်းစီးပွားရေးထွန်းကားကြီးမားအောင် တည်ဆောက်
ခဲ့ပါသနည်းဆိုသောအဖြေကိုပေး၏။

‘ဝ’ များသည် ရိုးလွန်း၍ ‘အ’ နေသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဘိန်းကုန်သည်များအတွက်
တန်ဖိုးရှိ ဈေးကောင်း ရနေသောဘိန်းကို စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ပေးရသော ‘ဝ’ တို့မှာမူ အမည်သာ
‘ဝ’ ဖြစ်သော်လည်း ထမင်းမဝသည့်ဘဝ ဆင်းရဲတွင်းနက်နေကြ၏။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့တစ်ချိန်က
အစပြုသွတ်သွင်းလာခဲ့သည့် အဆိပ်ပန်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု မူးယစ်ဆေးဝါး အမွေဆိုးကြီးသည်
ရိုးသားဖြူစင်သော ‘ဝ’ ပြည်သူများအတွက် နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်အရှက်ရစေခဲ့လေတော့သည်။

‘ဝ’ နယ်ဒေသအတွင်းအချင်းချင်းတိုက်ပွဲများ

မူလက ‘ဝ’ လူမျိုးတို့သည် စကန်းလိဟု တင်စားခေါ်ဆိုသောနေရာမှ ခွဲခွါပြီး
ရေကြည်ရာ မြက်နုရာရွေ့လျား ရွှေ့ပြောင်းကြရာတွင် ဆွေမျိုးသားချင်း မိသားစု အသွင်ဖြင့်
တောတောင်သဘာဝက သတ်မှတ်ထားသောဒေသအတွင်း အခြေခံမိသားစုပုံစံကိုအစပျိုးကာ
စတင်ခဲ့ကြသည်ကို သမိုင်းအထောက်အထားများဖြင့် တွေ့ရသည်။ မိသားစုအချင်းချင်း၊
ဆွေမျိုးတော်စပ်သူများအချင်းချင်း စုပေါင်းဖွဲ့စည်းနေထိုင်လာခဲ့ကြရာမှ ကာလကြာလာသော
အခါလူဦးရေများပြားလာခြင်း၊ဝမ်းစာဖူလုံလာခြင်း၊အနီးအနားအခြားအုပ်စုများမှ ပစ္စည်းများကို
လိုချင်လာခြင်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခေါင်းဖြတ်အကျင့်ဆိုးပေါ်ပေါက်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်
တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ်ကလဲစားချေလိုခြင်း၊ပြိုင်ဆိုင်လိုခြင်းများကြောင့်
လည်းကောင်း မိမိတို့အုပ်စု နယ်အတွင်း တည်ငြိမ်မှု၊ တိုးတက်ကြွယ်ဝမှု၊ နယ်မြေကျယ်ပြန့်မှု၊
အတွက် ၊ အခြားသောအုပ်စု နယ်အတွင်းသို့ အခွန်အတုတ်များ တိုးချဲ့ကောက်ခံလာခြင်း၊
တောင်ယာမြေစိုက်ခင်းများ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခုတ်ထွင်ခြင်း၊ ကျွဲနွားတိရစ္ဆာန်များရောင်းဝယ်
လုယက်ခြင်းနှင့်လူမှုရေးကိစ္စများ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရာတွင်အဆင်မပြေမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာ
စေခဲ့သည်။

‘ဝ’ နယ်အတွင်းသို့ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့စတင်ဝင်ရောက်လာသောအချိန်၌လည်း
အုပ်စု ခေါင်းဆောင်အချင်းချင်း ၊စော်ဘွားများအချင်းချင်း ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ရန်ငြိုးရန်ဘက်ရှိမှု
များအပေါ် အခွင့်ကောင်းယူပြီး ‘ဝ’ လူမျိုးများ အတွင်းပဋိပက္ခကို အသုံးပြု၍ အုပ်စုအချင်းချင်း၊
စော်ဘွားအချင်းချင်းအကြားအငြင်းပွားမှုများနှင့်တိုက်ခိုက်မှုများမပြတ်ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်းတွင်လည်း ပါလီမန်ခေတ်၊
အိမ်စောင့်အစိုးရခေတ်၊ တော်လှန်ရေးကောင်စီ၊ မဆလခေတ်ကာလအထိ ‘ဝ’ နယ် ဒေသအတွင်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အုပ်စုခေါင်းဆောင်အချင်းချင်း၊ စော်ဘွားအချင်းချင်း တိုက်ခိုက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေကြဆဲရှိသည်။ ထိုဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ခိုက်မှုများတွင် ‘ဝ’လင်းနှင့် ‘ဝ’မော်တိုက်ခိုက်မှု၊ လုံခြုံနှင့်မွတ်ရိုက် တောင်ယာစိုက်ခင်းမြေကျူးကျော်မှုကြောင့် တိုက်ခိုက်မှု၊ မွတ်ရိုက်နှင့်ကောန်မိုင်တိုက်ခိုက်မှု၊ တောက်မယ်နှင့်မန်ရိုင်းတိုက်ခိုက်မှု၊ တောက်မယ်နှင့် ယောင်ရိုင်းလေးနှစ်ကြာတိုက်ခိုက်မှု၊ ယောင်ဗရေနှင့်ကြူရမန် တိုက်ခိုက်မှု၊ တောင်စိမ်းနှင့်လလောက် ယောင်လင်းတိုက်ခိုက်မှု၊ ဆောင်ဟင်နှင့်အိုက်ဆွဲတိုက်ခိုက်မှုနှင့်မန်ဆိုင်နှင့်ပန်လုံနယ်မြေလုယူတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တိုက်ခိုက်မှုများသည် ‘ဝ’ နယ်အတွင်း၌ အုပ်စုခေါင်းဆောင်များ၊ စော်ဘွားများ အချင်းချင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့သောတိုက်ပွဲများ ဖြစ်သည်။

တစ်ခါတရံတွင် ဤသို့လည်းဖြစ်တတ်၏။ ‘ဝ’လူမျိုးများအိမ်ရာထူထောင်ကြရာတွင် သတို့သားဘက်မှ သတို့သမီး၏မိဘများထံတွင် မင်္ဂလာကြေးတင်တောင်းရမ်းရခြင်းသည်လည်း ဓလေ့ထုံးစံတစ်ရပ်ဖြစ်၏။ အချို့ဒေသ၌ မင်္ဂလာကြေးကြီး၏။ အချို့ဒေသ၌ မင်္ဂလာကြေးနည်း၏။ ထိုအခါငွေကြေးရှားပါးသော ယောက်ျားပျိုလေးတစ်ဦးက မင်္ဂလာကြေးကြီးမြင့်သောအရပ်မှ မိန်းမပျိုလေးတစ်ဦးအား ချစ်ခင်နှစ်သက် အိမ်ထောင်ဖက်ရွေးမိသည့်အခါတွင် ဒုက္ခတွေ့ရတတ်ကြသည်လည်းရှိတတ်၏။ သတို့သမီးလောင်းဘက်မှသတို့သားလောင်းဘက်သို့ ကျွဲ(သို့) နွားအနည်းဆုံးနှစ်ကောင်မှ သုံးကောင်တောင်းတတ်ကြသည်။ နှစ်ဘက်မိဘဆွေမျိုးများဆွေးနွေးစေ့စပ်ကြပြီးနောက် မင်္ဂလာဦးကာလတွင်ကျွဲ(သို့) နွားတစ်ကောင်ကို မင်္ဂလာကြေးဦးစွာပေး၍အိမ်ထောင်ပြုခဲ့ကြသည်လည်းရှိတတ်၏။ ကျန်သောမင်္ဂလာကြေးကို ဆက်လက်ပေးသွားမည့်အကြောင်းကို နှစ်ဘက်မိဘများသဘောတူထားခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် သတို့သားဘက်မှ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်ပေးရန်ကျန်ရှိသေးသောမင်္ဂလာ ကြေးအားကာလရှည်ကြာသည့်တိုင်မပေး နိုင်ခဲ့ပါက သတို့သမီးဘက်မှသတို့သား၏ ရွာတွင်အကြွေးကျန်မင်္ဂလာကြေးကျွဲ (သို့) နွားကိုလာရောက်ခိုးယူတတ်ကြသည်။ ဤတွင်အထင်လွဲမှားမှုများဖြစ်ကာ ကျွဲ(သို့) နွားအခိုးခံရသောသတို့သားရွာနှင့် သတို့သမီးရွာတို့အချင်းများကြတော့သည်။ ပြေလည်စွာမဖြေရှင်းနိုင်ပါက တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စုတိုက်ခိုက်ကြလေတော့သည်။

ဤသို့သောအဖြစ်အပျက်မျိုးသည်အမှန်ပင်ရှိခဲ့၏။ သေးငယ်သည့်ကိစ္စကို ပြေလည်အောင်မဖြေရှင်းနိုင်ပါက ကြီးမားသည့်ပြဿနာအဖြစ်သို့ပြောင်းလဲသွားတတ်သည်။ ပြေလည်စွာမဖြေရှင်းနိုင်ပါကတစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စုစစ်တိုက်ကြလေတော့သည်။

‘ဝ’နယ်ဒေသအတွင်း ခရစ်ယာန်သာသနာပြုနိဗ္ဗာန်ခြင်းနှင့် ‘ဝ’စာပေ

ခရစ်ယာန်သာသနာပြုနိဗ္ဗာန်ခြင်း

၁၉၀၀-၁၉၀၁ ခုနှစ်ဝန်းကျင်တွင် အမေရိကန် ခရစ်ယာန်သာသနာပြု ဆရာကြီးဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်းသည် ‘ဝ’နယ်အရှေ့မြောက်ဘက်ရှိ ‘ဝ’စော်ဘွားများထံသို့ ‘ဝ’နယ်အတွင်းနှစ်ခြင်းသာသနာပြုရန် မိမိတို့လာရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း လက်ခံကြိုဆိုရန် စာရေးလာခဲ့သည်။ ‘ဝ’လူမျိုးတို့သည် နဂိုမူလကတည်းက သူစိမ်းမျက်နှာဖြူများကိုမလိုလား၍ မိမိတို့ကို လာရောက် တိုက်ခိုက်လိုသဖြင့် မုသားသုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် ခရစ်ယာန်သာသနာပြုအဖွဲ့တို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ‘ဝ’တို့ကခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။ ထိုအခါ ‘ဝ’နယ်အတွင်း ခရစ်ယာန်သာသနာပြုရန် မလွယ်ကူကြောင်း မှတ်ချက်ချကာ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာ သွားကြသည်။

အမေရိကန် ခရစ်ယာန်သာသနာပြု ဆရာကြီး ဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်းသည် ၁၉၀၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၂၆)ရက်နေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း သီပေါမြို့မှ ကျိုင်းတုံသို့ ရောက်ရှိသည်။ ကျိုင်းတုံမြို့ နောင်ဖါရပ်တွင်နေထိုင်ပြီး ငါးရက်တစ်ဈေး ဈေးနေ့များတွင် မြေပြန့်တောင်ပေါ်မှဈေးလာရောက် ရောင်းဝယ်ကြသော ‘ဝ’၊ ရှမ်း၊ လားဟူ၊ ပလန်း၊ မီးချ၊ အာခါ လူမျိုးတို့အား ခရစ်တော်အကြောင်းကယ်တင်ခြင်းသတင်းကောင်းဟောပြောသည်။ ဖျားနာသူများအားဆေးဝါးကုသပေးခြင်း၊ ကူညီမှုပြုခြင်းဖြင့် သာသနာပြုသည်။

ခရစ်ယာန် သာသနာပြု လုပ်ငန်းများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကျိုင်းတုံ စော်ဘွားထံခွင့်တောင်းသော်လည်း ခွင့်မပြုပေ။ တစ်နှစ်ခန့်အကြာတွင် စော်ဘွားနှင့် ဒေသခံ လူကြီးများအား ထပ်မံ၍ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသောအခါ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်သွားရန် လက်ခံခွင့်ပြုပေးသည်။

ခရစ်ယာန်သာသနာပြုအဖွဲ့၏ သာသနာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကျိုင်းတုံ ဒေသပတ်ဝန်းကျင်တွင်သာမက ‘ဝ’နယ်ဒေသများသို့ပါ သတင်းပျံ့နှံ့သွားသည်။ ၁၉၀၇ ခုနှစ်တွင် မန်တုံ၊ မန်တေး၊ အိုက်ဆွဲ၊ ရှားကိုင်းရှိဒေသမှ ‘ဝ’ပရောဖက်တစ်ဦးဖြစ်သူ တာပူကျောက်မိန်း (Tax Pu -Cao Meung) တစ်ချို့က တာပန်းနိုင် (Tax Pang Nai)ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်က ‘ဝ’၊ လားဟူ၊ ရှမ်းလူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်(၁၂)ဦးကို ရွေးချယ်ပြီး ကျိုင်းတုံရှိ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုဆရာကြီး ဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်း ထံသို့စေလွှတ်၍ ‘ဝ’နယ်မြေဒေသအတွင်း ခရစ်ယာန်သာသနာ လုပ်ငန်းလာရောက်ဆောင်ရွက်ရန် သွားရောက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ ယင်းသာသနာပြု အဖွဲ့ထံသို့ သွားရောက်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

(၁၂) ဦးထဲမှ တာအိုက်ရန်း(Tax Ai Rong)ဆိုသည့်စီရိုရွာကျောင်းထိုင်ဘုန်းတော်ကြီး တာဗာရန်း (Tax Vat Rong) က ဆရာကြီး၏ခရစ်တော်သတင်းစကား၊ ဧဝံဂေလိတရားဟောပြော သွန်သင်မှုကိုခံယူပြီး ယုံကြည်လက်ခံလာသောအခါ ၁၉၀၈ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၁၇) ရက်နေ့တွင် ဆရာကြီး ဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်း၏ လက်ထဲ၌ ‘ဝ’လူမျိုးထဲမှ အဦးဆုံး ရေနစ်ခြင်းမင်္ဂလာ ခံယူခဲ့ပါသည်။ တာအိုက်ရန်း(ခ)တာဗာရန်းရေနစ်ခြင်းခံယူသော ၁၉၀၈ ခု ဧပြီလ(၁၇)ရက်နေ့သည် ‘ဝ’လူမျိုးများအတွင်း နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်သာသနာ အစပြုသောနေ့ပင် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်(၁၂)ဦးသည် ခရစ်ယာန်သာသနာပြု ဆရာကြီး ဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်းထံတွင် ဧဝံဂေလိ လုပ်ငန်းများ၊ သမ္မာကျမ်းစာ၊ ဓမ္မသီချင်းနှင့် စာပေပညာများကို သင်ကြားတတ်မြောက် ပြီးနောက် မိမိတို့နေရပ်ဒေသများသို့ ပြန်သွားပြီးခရစ်တော်၏ အလင်းတရား၊ ခရစ်တော်၏ ဧဝံဂေလိသတင်းစကားများကို လိုက်လံဟောပြော သက်သေခံခဲ့ခြင်းဖြင့် ‘ဝ’နယ်ဒေသအတွင်းသို့ ခရစ်ယာန်သာသနာ ပြန့်ပွားစေခဲ့လေသည်။

‘ဝ’စာပေ

‘ဝ’လူမျိုးများထဲမှ ပထမဦးဆုံး ခရစ်တော်ကို ယုံကြည်လက်ခံသော တာအိုက်ရန်း (Tax Ai Rong)သည် ခရစ်ယာန် သာသနာပြုဆရာကြီး ဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်းတို့ အဖွဲ့ထံတွင် ရှမ်းစာပေဖြင့် ပညာများသင်ကြားတတ်မြောက်ပြီးနောက်၊ ၁၉၁၀ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းစာပေ အက္ခရာကို မှီငြမ်း၍ ‘ဝ’စာကို ကြိုးစားတီထွင် ခဲ့သော်လည်းရှမ်းစာပေ၏ အက္ခရာများသည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့၏ စကားပြော အသံနေအသံထား၊ လေယူလေသိမ်း၊အဖွင့်အပိတ်၊ အသံမှန်ကိုမရနိုင်သောကြောင့် မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု အဖွဲ့များသည် သာသနာပြု လုပ်ငန်းများ သွားရောက် ဆောင်ရွက်သော နေရာဒေသတိုင်းတွင် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် စကား အပြောအဆို၊ လေယူလေသိမ်းများကို လေ့လာမှတ်သားစုစည်းပြီး အသင့်လျော်ဆုံးနှင့် အနီးစပ်ဆုံး အသံမှန်ထွက်ရှိမှု ရရှိအောင် လက်တင်အက္ခရာကို အသုံးပြု၍ ‘ဝ’လူမျိုးများအတွက် ‘ဝ’စာပေကို ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင်တီထွင်ပြီးစီးခဲ့သည်။ ၁၉၃၃ ခုနှစ်တွင် ‘ဝ’သင်ပုန်းကြီးအခြေခံ ဖတ်စာအုပ်ကို ပြုစုပြီးစီးခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုဆရာကြီးဝီလ်လျံမားကပ်စ်ယန်း၏ သား ဖြစ်သူ ဗင်းဆင့်ယန်း နှင့် ‘ဝ’ခရစ်ယာန် သာသနာပြုဆရာများဖြစ်ကြသောဆရာကြီးယောရှုချင်း (ကျိုင်းတုံ) ဆရာကြီး ဆမ်ပလိပ်နပ် (ယောင်ရောက်)၊ ဆရာအိုက်ပေါင်း (နာဟတ်၊မန်တုံ)၊ ဆရာဦးမိန်း(ယောင်ဆွဲ)၊ဆရာညီစေး(ရိုးမောင့်ယောင်ဆွဲ) ဆရာကြီးဆမ်ပလိပ် (ကျိုင်းတုံ)တို့ စုပေါင်းပြုစုခဲ့သော ‘ဝ’စာပေတွင် ဗျည်း (၂၆)လုံးနှင့်သရ (၁၃) လုံးဖြင့် အခြေခံ၍ ပြုစုခဲ့သည်။

ဗျည်း (၂၆) လုံး

K	HK	NG	S	SH	NY
T	HT	N	P	HP	M
Y	R	L	V	W	H
C	CH	D	G	B	F
		J	Z		

သရ (၁၃) လုံး

A	E	EH	AW	OI
AO	AU	AI	I	O
	U	UI	EU	

‘ဝ’စာပေကို တီထွင်ပြုစုပြီးသည့်နောက် များသောအားဖြင့်ခရစ်ယာန်ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ စာအုပ်စာပေများ၊ ဓမ္မကျမ်းပုံပြင်များ၊ ခရစ်ယာန်ကျမ်းပိုဒ် ကောက်နှုတ်ချက်များ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၃၃ ခုနှစ်တွင်ပင် ဓမ္မသစ်ကျမ်းကို ‘ဝ’ ဘာသာဖြင့် စတင်ဘာသာပြန်ဆိုကာ ၁၉၃၈ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁၅)ရက်နေ့တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ‘ဝ’ ဘာသာစာပေဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့သော အခြားစာအုပ်စာပေများမှာ—

- (၁) အခြေခံသင်ပုန်းကြီးဖတ်စာအုပ်
- (၂) ဓမ္မသစ်ကျမ်း
- (၃) ဓမ္မသီချင်း
- (၄) ဓမ္မဟောင်းပုံပြင်
- (၅) ဝမ်းမြောက်ဘွယ်သတင်းကောင်း
- (၆) ဓမ္မသစ်ကျမ်းမှ ကယ်တင်ခြင်းအကြောင်း ကောက်နှုတ်ချက်များ
- (၇) ခရစ်ယာန်ကျမ်းစာ အမေးအဖြေစာအုပ် တို့ဖြစ်ကြသည်။

ဖက်ဆစ်ဂျပန်ခေတ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ အုပ်စိုးစဉ်က ဖက်ဆစ်ဝင်ရိုးတန်း နိုင်ငံများဖြစ်ကြသော ဂျာမနီ၊ အီတလီနှင့် ဂျပန်တို့တွင် ဖက်ဆစ်စနစ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၉ခုနှစ်တွင် ဥရောပ၌ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဂျာမနီနာဇီတို့သည် ဒတ်(ချ်)နှင့် ပြင်သစ်ပြည်တို့ကို ၁၉၄၀ ခုတွင်ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းယူပြီးဗြိတိန်နိုင်ငံကိုလည်း အပြင်းအထန် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်နေသည်။ အာရှတိုက်တွင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ခဲ့ကြသော နိုင်ငံများ ဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် ဒတ်(ချ်)တို့သည် ဥရောပတိုက်ရှိ မိမိတို့၏ နိုင်ငံများအား ဖက်ဆစ်ဝင်ရိုးတန်းနိုင်ငံများဖြစ်သော ဂျာမနီနာဇီနှင့် ဖက်ဆစ်အီတလီတို့၏ ဝင်ရောက် တိုက် ခြင်းကိုခံရသောကြောင့်အာရှတွင် ၄င်းတို့ သိမ်းပိုက်ထားသော လက်အောက်ခံ ကိုလိုနီနယ်များ ကို ကာကွယ်ရန် မတတ်နိုင်တော့ချေ။ ထိုကိုလိုနီနယ်များတွင် ရေနံ၊ ကြက်ပေါင်စေးစသော ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့အလိုရှိသည့်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများစွာရှိသောကြောင့် ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့သည် ထိုကိုလိုနီနယ်များကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူရန်ကြံစည်လေတော့သည်။

၁၉၄၁ ခု ဒီဇင်ဘာလ (၇) ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် ရေတပ်စခန်းကြီး ဖြစ်သော ပုလဲ ဆိပ်ကမ်းနှင့်လေယာဉ်ကွင်းကိုဂျပန်တို့က ရုတ်တရက်ဗုံးကြဲ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလိုက် လေသည်။ ထိုနေ့မှာပင် ဂူအမ်ကျွန်း၊ စင်္ကာပူမြို့နှင့် ဖိလစ်ပိုင်ရှိ မြို့ကြီးများကို ဂျပန်လေတပ် က ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ပြီး ဂျပန်ကြည်းတပ်များသည်လည်း အင်ဒိုချိုင်းနားမှ ယိုးဒယားနယ်အတွင်း သို့ချီတက်ကြသည်။ နောက်တနေ့ဒီဇင်ဘာလ(၈)ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်၊ အင်္ဂလိပ်နှင့် ဒတ်(ချ်) တို့က ဂျပန်ကိုစစ်ကြေညာ၍ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားတွင်ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မီးကူးလာတော့သည်။

ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့သည် မြန်မာပြည်ကို ၁၉၄၂ ခု မေလအတွင်း သိမ်းယူခဲ့ပြီး ဖက်ဆစ်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်လေသည်။ ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ မြန်မာပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသောအချိန် ကာလအတွင်း ချွေးတပ်ဆွဲခြင်း၊ အစားအသောက် အဓမ္မသိမ်းယူခြင်း၊ အာမခံချက်မရှိသော ငွေစက္ကူများထုတ်ခြင်း၊ အညဉ်းအဆဲ အမျိုးမျိုးဆင်းရဲဒုက္ခခံရခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် အဆင်မပြေခြင်း စသောကြောင်းများကြောင့်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဖက်ဆစ်ဂျပန်များကိုစက်ဆုပ်ရွံရှာကြသည်။ ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက် အုပ်စိုးစဉ် ကာလအတွင်း ‘ဝ’ နယ်ဒေသတောင်ပိုင်းတွင် ဖက်ဆစ်ဂျပန်တပ်များပန်ဆန်းသို့ရောက်ရှိလာကာ၊ လုံဟိုင်းတပ်စခန်းကို သွားရောက်စစ်ဆေးပြီးနောက်ကြုံလုံ လွယ်နန်းရှိ တရုတ်ဖြူကိုမင်တန်တပ် များကို သွားရောက်တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ကျင်ချန်း၊ ပန်ခွန် တပ်စခန်းသို့ ခေတ္တခဏဝင်ရောက် စခန်းချပြီးရက်ပိုင်းအတွင်း၌ပင်ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသွား ခဲ့ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

‘ဝ’ နယ်သားများသည် အမြဲတန်း အဖိနှိပ်ခံခဲ့ရသည်။ တစ်ခါတရံ ဂျပန်ခေတ်မှာ မီးရှို့ခံရပြီး အင်္ဂလိပ်ခေတ်မှာ ခြေဖြင့်အနင်းခံခဲ့ရသည်။ ဒီကြားထဲမှာ တရုတ်ဖြူများက တစ်ခါတရံဝင်ရောက်ဒုက္ခပေးခဲ့သည်။

လွတ်လပ်ရေး အကြံ့ကာလနှင့် ‘ဝ’

၁၉၁၄ ခုနှစ်မှ ၁၉၁၈ ခုနှစ်အထိ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးသည့်နောက်၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ခံနိုင်ငံအသီးသီးတို့သည် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့နိုင်ငံတို့၏ အားနည်းချက်များကို သိရှိလာကြသည်။ မြန်မာပြည်ကို နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှက ၎င်း၏ကိုလိုနီ နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သော အိန္ဒိယ၏လက်အောက် ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦး လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများ အရေးနိမ့်သွားပြီးနောက် ၎င်းလျှိုးသွားခဲ့သော မြန်မာတို့၏အမျိုးသားရေးစိတ်ဓါတ်သည် မကြာမီ ပြန်လည်နိုးကြားလာခဲ့သည်။ ၁၉၀၆ ခုတွင် အမျိုးဘာသာ၊ သာသနာ၊ ပညာရေးများ ဆောင်ရွက်ရန်အဓိကရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝအသင်းကြီး (Y.M.B.A) ပေါ်ထွက်လာသည်။ ၁၉၂၀ တွင် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ မြန်မာအသင်းချုပ်ကြီး (G.C.B.A) ဟူ၍ အမည်ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဂျီ၊စီ၊ဘီ၊အေ သည် မြန်မာ့အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုကို (၁၉၂၀ - ၁၉၃၀) အတွင်း ရှေ့ဆောင်လမ်းညွှန်ခဲ့သော အသင်းကြီးဖြစ်သည်။ **[မြန်မာသမိုင်း(၂၀၀၆)စာ ၃၄၅]**

၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် ကိုလိုနီ မြန်မာပြည် ရန်ကုန်၌ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကို ဖွင့်လှစ် ပေးခဲ့သည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၏ တက္ကသိုလ်ဥပဒေနှင့်ပညာရေး စနစ်ကိုလက်မခံနိုင်သော တိုးတက်သူကျောင်းသားများက ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြခဲ့ကြသည်။ ၁၉၂၀ ကျောင်းသားသပိတ်ကြီးသည် မြန်မာပြည်အား ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့လက်အောက်မှလွတ်မြောက်ရေးတိုက်ပွဲဝင်မည့် အမျိုးသားရေး စိတ်ဓါတ်များကိုနိုးကြားစေခဲ့သည့် တပ်လှန့်သံဖြစ်ခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ဖွင့်လှစ်ပေးသော ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဥပဒေကို ဆန့်ကျင်၍ မြန်မာပြည်အမျိုးသားပညာရေးရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အမျိုးသားကောလိပ်ကျောင်းတစ်ကျောင်းကို ရန်ကုန်မြို့၊ ဗဟန်း အရပ်တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းက ထိုအမျိုးသားကောလိပ်တွင် ကျောင်းအုပ်တာဝန်ယူခဲ့သည်။ ထို့အတူ ကိုလိုနီပညာရေးစနစ်ကို ဆန့်ကျင်၍မြန်မာပြည်အနှံ့ တွင် အမျိုးသားပညာရေး အထက်တန်းကျောင်းများကိုလည်း စိတ်အားထက်သန်စွာ ဖွင့်လှစ် သင်ကြားလာကြသည်။ ထိုမှစ၍ မြန်မာပြည်မကြီးတွင် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓါတ်များ တဟုန်ထိုးမြင့်မား လာကြပြီးနောက် တောင်တန်းဒေသများသို့တိုင် ကျယ်ပြန့်သွားတော့သည်။ ၁၉၂၀ ခု ကောလိပ်ကျောင်းသားသပိတ်ကြီးသည် မြန်မာပြည်အား ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့၏

လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေးလမ်းစာဖြစ် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓါတ်ကို တစ်ပြည်လုံးသို့ ပျံ့နှံ့စေခဲ့သည့်အတွက် ထိုသပိတ်ကြီးပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့်တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော်(၁၀)ရက် နေ့ကို ‘အမျိုးသားနေ့’ အဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေး မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင်လှုပ်ရှားမှုများသည် ကျောင်းသားများအတွင်း လှုပ်ရှားမှုဘောင်ကိုကျော်လွန်၍ တစ်ပြည်လုံး ရှိ လယ်သမားများ၊ အလုပ်သမားများသာမက ဗြိတိသျှကိုလိုနီဝန်ထမ်းများအထိပါ တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့်တိုးတက်ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာသောအခါမြန်မာ ပြည်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သောသခင်အောင်ဆန်းသည် မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင် ခေါင်းဆောင်များနှင့်ညှိနှိုင်း၍တရုတ်ပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် ဆက်သွယ်ရန် တရုတ်ပြည်သို့ထွက်ခွာသွားခဲ့သည်။ တရုတ်ပြည် ‘အမွိုင်’မြို့သို့ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ‘အမွိုင်’မြို့သည်ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေအတွင်းကျရောက်နေသောကြောင့် တရုတ်ပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် အဆက်အသွယ် မရရှိခဲ့ပေ။

တရုတ်ပြည်‘အမွိုင်’တွင် ဖက်ဆစ်ဂျပန်ဗိုလ်မှီးကြီး(ခေါ်) ဗိုလ်မှူးကြီး ဆူဇူကီး(Colonel Suzuki) နှင့်တွေ့ရှိပြီးနောက် မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးအတွက် မြန်မာ တပ်မတော်ကို ထူထောင်ပေးရန်နှင့်မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် အကူအညီပေးရန် သဘောတူ ညီချက်များရရှိခဲ့သည်။ ဂျပန်တို့၏ အကူအညီနှင့်မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် ရဲဘော်သုံး ကျိပ်ကိုစတင်ဖွဲ့စည်း၍ ဂျပန်တို့၏ အကူအညီဖြင့်ပင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ တိုက်ထုတ်ရေး မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် ယိုးဒယားမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာ ခဲ့သည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှက ၁၉၁၉ ခုနှစ်ကတည်းက မြန်မာပြည်တွင် ပြည်မနှင့် တောင်တန်းဒေသဟူ၍ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် ခွဲခြားအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ဖက်ဆစ်ဂျပန်များ မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပေးသော ဒေါက်တာဘမော် အစိုးရ၏ထိန်းချုပ်မှု အောက်သို့ရှမ်းပြည်နယ်၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော ‘ဝ’ပြည်နယ်နှင့် ကရင်ပြည်နယ်များကို ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ဖက်ဆစ်ဝင်ရိုးတန်းနိုင်ငံများက မဟာမိတ်တပ်များကို လက်နက်ချအရုံးပေးပြီးနောက် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးဆုံးသွားသောအချိန်တွင် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ အစိုးရသည်လည်း မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

ထိုအချိန်သည် ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး၊ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲကြီး အတွင်းရရှိခဲ့သော မြေပြန့်တောင်တန်းအနံ့ အမျိုးသားအသီးသီးတို့၏ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေး၊ တစ်ပြည်လုံး လုံးဝလွတ်လပ်ရေးရယူရန် နိုင်ငံရေးအသိနှင့်

တိုက်ပွဲဝင် စည်းလုံးညီညွတ်ရေးစိတ်ဓါတ်များ အမြင့်မားဆုံး ရောက်ရှိနေသော အချိန်ဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးကို ပြည်နယ်ပြည်မ၊မြေပြန့်နှင့်တောင်တန်းမခွဲခြားဘဲ တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းအရယူရေးအတွက် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင်ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းပင်လုံမြို့ ဌာန ပြည်မနှင့်တောင်တန်းများ သွေးစည်းညီညွတ်ရေးရယူရန် နှင့်လွတ်လပ်ရေးကို တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းတောင်းဆိုရန်အတွက် ပေါင်းစည်းရေး အကြံပင်လုံညီလာခံကိုကျင်းပခဲ့ကြသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ် မတ်လ (၂၀-၂၈)ရက် ပင်လုံတွင်ကျင်းပခဲ့သော အကြံပင်လုံညီလာခံကြီး၌ ပြည်မနှင့်တောင်တန်းဒေသ ကိုယ်စားလှယ်တို့သည် လွတ်လပ်ရေးကို တစ်လုံးတစ်စည်းတည်း ရယူသွားရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ အကြံပင်လုံညီလာခံ၏ သဘောတူညီချက်ကို ကိုင်စွဲ၍ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းခေါင်းဆောင်သောအဖွဲ့သည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇန္နဝါရီလ(၂၂)ရက်နေ့တွင်ဗြိတိသျှအစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် ဗြိတိသျှနိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့၌တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးရာ ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့အား မြန်မာနိုင်ငံကို တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းလွတ်လပ်ရေး ပေးရန် တောင်းဆိုတင်ပြခဲ့သည်။

“ဗမာပြည်သည် ပထဝီအနေအထားအရ တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်သည်။ ပထဝီအနေအထားအရ ပြည်မနှင့် တောင်တန်းတစ်ခုတည်းဖြစ်ရမည်။ ပြည်မနှင့်တောင်တန်းဒေသသည် သမိုင်းအစဉ်အလာ ကတည်းက ဆက်နွှယ်မှု ရှိခဲ့သည်။ တောင်တန်းဒေသနှင့် ပြည်မအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ရင်းနှီးသော အတွင်းပိုင်းဆက်နွှယ်မှုမရှိခဲ့လျှင်တောင်တန်းဒေသများသည် စီးပွားရေးအရလည်းမလွတ်လပ်နိုင်။ ထိုနည်းတူ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးဆိုသည်မှာလည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထိုမျှမက တောင်တန်းဒေသကို ဗြိတိသျှအစိုးရက တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်လျှင် မြန်မာပြည်ကို ပေးထားသော လွတ်လပ်ရေးသည် အဓိပ္ပါယ်မရှိတော့ဘဲ ပျက်ပြယ်သွားမည်။”

၁၉၁၉-ခုနှစ်တွင် [ဗြိတိသျှ ကွန်ဆာဗေးတစ်^၁ (ရှေးရိုးစွဲဝါဒီ)အစိုးရက] ပြည်မနှင့် တောင်တန်းဟူ၍ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် ခွဲခြားခဲ့သည်။ ဗမာတွေက ယခင်ကရော ယခုပါဒီလို ခွဲခြားခြင်း ကိုလက်မခံပါ။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ပင်လုံညီလာခံနှင့် အခြားညီလာခံများကို တက်ရောက်ခဲ့ ကြသော ကိုယ်စားလှယ်များမှ တောင်တန်းဒေသ ကိုယ်စားလှယ်တော်များသည် (လွတ်လပ်ရေး ကို တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းရယူရန်ဟူသော)ထိုအဆိုပြုချက်ကိုလက်ခံသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သောဗြိတိသျှမြန်မာအစိုးရ၏အမြင်နှင့်ပင်လုံညီလာခံတွင် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ကြသော ကိုယ်စားလှယ်ခေါင်းဆောင်များ၏ အမြင်များတူညီသည်။ထို့ကြောင့် လွတ်လပ်ရေးတောင်းဆို ကြသော ကိုယ်စားလှယ်ခေါင်းဆောင်ကြီးများသည် ပြည်မနှင့်တောင်တန်းနယ်စပ်ဒေသများ ပူးပေါင်း၍လွတ်လပ်ရေးကို တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ပူးပေါင်းမှုပြုသည်ဆိုရာ၌လည်း တောင်တန်း

၁။ Conservative.

ဒေသနယ်စပ်သည် (တောင်တန်းသားတို့၏ အမြင့်ဆုံးကောင်စီ) ဖြင့်ကိုယ်စားပြု၍ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေ (ပြည်နယ်) ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများနှင့် ဥပဒေများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။
 [Edited by HUGH TINKER , (Burma: From General Strike To Independence), P. 218]

ထိုသို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းခေါင်းဆောင်သော အဖွဲ့သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့တွင်ဗြိတိသျှ (လောဘာပါတီ)^၂ အစိုးရနှင့် မြန်မာတစ်ပြည်လုံး လွတ်လပ်ရေးရရှိရေး တောင်းဆိုဆွေးနွေးနေစဉ်မြန်မာပြည် ရှမ်းပြည်နယ်မှစော်ဘွားအချို့က ဗြိတိသျှအစိုးရထံတွင် မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးကို တောင်းဆိုနေသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်အဖွဲ့သည် တောင်တန်း ဒေသများကို ကိုယ်စားမပြုနိုင်ပါဟူသော ကြေးနန်းကိုပေးပို့ခဲ့သည်။ ထိုအခါ ရှမ်းပြည်နယ် ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်(ရပလဖ)က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း နှင့်အဖွဲ့သည် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ထပ်တူဖြစ်ကြောင်း ကြေးနန်းပေးပို့ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ် အက်တလီမှမြန်မာပြည် ဗြိတိသျှအစိုးရအတွင်းဝန်ထံ ၁၉၄၇ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီ(၃)ရက်နေ့တွင်ပေးပို့သော တောင်တန်း ဒေသဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်တွင် တောင်တန်းဒေသအရေး မြန်မာပြည်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံဥပဒေ သစ်မှာ တောင်တန်းဒေသက အကောင်းဆုံးပါဝင်နိုင်ရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့အမြန်ဖွဲ့စည်း ရမည်။

(၁) တောင်တန်းဒေသများသည် လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ချင်သောဆန္ဒရှိ/ မရှိ။

(၂) တောင်တန်းဒေသသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်ရပိုင်ခွင့်ရှိမှုကို ဗြိတိသျှအစိုးရမှ ကာကွယ်ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်၍၊ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဗြိတိသျှအစိုးရမှ ပြင်ဆင်ညွှန်ကြားလိုက်သည်။

ပင်လုံညီလာခံကြီးကို ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၁၂)ရက်နေ့တွင်ကျင်းပ ခဲ့ကြသည်။ ပင်လုံညီလာခံတွင် ရှမ်းစော်ဘွားကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရှမ်းလူထုကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကချင်ကိုယ်စားလှယ်များ(မြစ်ကြီးနား)၊ ကချင်ကိုယ်စားလှယ်များ(ဗန်းမော်)၊ ချင်းကိုယ်စားလှယ် များ၊ ဗမာပြည်အစိုးရအလုပ်အမှုဆောင်တို့ပေါင်းပြီးပါဝင်တက်ရောက်ကြသည်။ ပင်လုံညီလာခံ သဘောတူညီချက်(၉)ချက်ရှိသည့်အနက် နယ်စပ်ဒေသတိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်၊ ရပ်တည်ခွင့်၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ဝိသေသတို့နှင့်အကျုံးဝင်သော သဘောတူညီချက်(၃)ချက်ပါဝင် သည်။ (၁) ကောင်စစ်ဝန်သည် အစိုးရအလုပ်အမှုဆောင်ကောင်စီအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော်လည်း အလုပ်အမှုဆောင်ကောင်စီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ သဘောတူညီချက်အရ၊ ၎င်းသည်နယ်စပ်ဒေသများ၏ ကာကွယ်ရေးနှင့်နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စများတွင် ဝင်ရောက်ပက်သက်မှု

၁။ Supreme Council of United Hills People Area.

၂။ Labour Party.

မရှိရပါ။ (၂)အစိုးရအလုပ်အမှုဆောင်ကောင်စီ၏ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော သဘောတူညီချက်များကို ဆက်လက်ဖော်ဆောင်နိုင်သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ် (Autonomy)အားဖြင့် အသက်ဝင်နေပြီးသော နယ်စပ်ဒေသ၏နယ်ပယ်များနှင့် ပတ်သက်၍၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ဂုဏ်သိက္ခာကင်းမဲ့သွားစေမည့် စီမံမှုမျိုးကိုမဆောင်ရွက်နိုင်ပါ။ နယ်စပ်ဒေသ၏ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအပြည့်အဝ (Full-Autonomy)ကို ‘မူ’(Principle) အဖြစ်လက်ခံထားပြီးဖြစ်သည်။ (၃)စီမံခန့်ခွဲမှုများဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်မှာ စုစည်းရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ပတ်သက်သော ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေး စီမံခန့်ခွဲမှုများနှင့်မပတ်သက်ရ၊ တို့ဖြစ်ကြသည်။ ပင်လုံစာချုပ်တွင် သဘောတူလက်မှတ်ရေး ထိုးကြသူများမှာ—

ရှမ်းကော်မီတီ၊

- (၁) တောင်ပင်း စော်ဘွား (Tawn Peng)
- (၂) ညောင်ရွှေ စော်ဘွား (Yawng Hwei)
- (၃) မြောက်သီဇီစော်ဘွား (North Hsenwi)
- (၄) လဲချား စော်ဘွား (Lai Kha)
- (၅) မိုင်းပွန် စော်ဘွား (Mong Pawn)
- (၆) စဝ်မုန်းခမ်း (Hsamong Hkam) နှင့် ပင်လောင်းကိုယ်စားလှယ်

ရှမ်းလူထုကိုယ်စားလှယ်များ

- (၁) ဦးတင်အေး (Tin Aye)
- (၂) ဦးကြာဗူး (Kya Bu)
- (၃) ကျောက်ရပါဖ (Sao Ya Pa Hpa)
- (၄) ဦးထွန်းမြင့် (Htun Myint)
- (၅) ဦးခွန်စော (Hkun Saw)
- (၆) ဦးခွန်ထီး (Hkun Htee)

ကချင်ကော်မီတီ (မြစ်ကြီးနား)

- (၁) ဦးဆင်ဝါးနောင် (Sim Wa Nawn)
- (၂) ဦးဇော်ရစ် (Zaw Rip)
- (၃) ဦးဒိန်ရတန် (Dim Ra Tang)

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကချင်ကော်မီတီ (ဗန်းမော်)

- (၁) ဦးဇော်လ (Zaw La)
- (၂) ဦးဇော်လွန် (Zaw Lawn)
- (၃) ဦးလဗန်ဂရောင် (La Ban Graung)

ချင်းကော်မီတီ

- (၁) ဦးခါးမော် (U Hkar Maw)
- (၂) ဦးတောင်ဇါခုပ် (U Tawng Za Khup)
- (၃) ဦးကီးမန် (U Kio Mang)

ဗမာပြည် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်

- (၁) ဦးအောင်ဆန်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ (၁၂)ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော ပင်လုံညီလာခံကြီး မတိုင်မီ(၉)ရက်အလို ဖေဖော်ဝါရီလ (၃)ရက်နေ့တွင် ဗမာပြည် ဘုရင်ခံချုပ် ဆာဟူးဘတ်ရန် (Sir.Hubert Rance) ထံမှ ဗြိတိသျှအစိုးရထံသို့ ပေးပို့အစီရင်ခံသောကြေးနန်းစာတွင်-

“ကျွန်ုပ်၏ခံစားချက်မှာ ထိုသဘောတူညီချက်သည် ပြည်မအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တောင်တန်းဒေသ၏ အပြန်အလှန် သဘောတူညီချက်ဖြစ်သည်ဟု မြင်သည်။ နှစ်ဖက်စလုံးက ထိုသဘောတူညီချက်သည် ကြားကာလအတွက် ယာယီဆိုသည်ကို ကောင်းစွာနားလည်သည်။ ထို့အပြင် ၁၉၃၅ အက်ဥပဒေ (Act)၏ဘောင်အတွင်း၌ ထိုသဘောတူညီချက်ကို လုပ်ဆောင် ရမည့်ဦးအောင်ဆန်းနှင့်တောင်တန်းဒေသကိုယ်စားလှယ်များအား တစ်ဦးခြင်းအလွတ်သဘော ပြောဆိုကြရာတွင် ထိုအချက်(၂)ချက်ကိုလွယ်လွယ်ကူကူလက်ခံကြပါသည်။”

တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်သည့် လေဒန် (Ley Den) က “ပင်လုံညီလာခံကြီးတွင် လူမျိုးစုကြီး (၃) စုပါသည်။ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်း (ချင်းလူမျိုးတွင် တောင်ပိုင်းချင်းမပါ) ဖြစ်သည်။ အခြားနယ်စပ်တိုင်းရင်းသားများဖြစ်သော ကရင်၊ နာဂ နှင့် ‘ဝ’လူမျိုးများ သိသိသာသာမပါပါ။ သို့သော်သူတို့ကို ထိုသဘောတူညီချက်ထဲတွင်မပါရန် မည်သူကမျှ မတားဆီးထားပါ။ ရည်လည်စွာ မပြောဆိုတတ်သော၊ ၎င်းတို့အတွင်းတွင်လည်း မညီညွတ်ကြသောနာဂနှင့် ‘ဝ’တို့နှစ်စုကြောင့် ထိုသဘောတူညီချက်ကိုလက်ခံရန် တွန့်ဆုတ်စရာ အကြောင်းမရှိဟု အစီရင်ခံခဲ့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ပင်လုံညီလာခံအပြီး(၄)ရက်အကြာ(၁၉၄၇)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၁၆)ရက်နေ့၌ ဘုရင်ခံချုပ်ဆာဟူးဘတ်ရန် (Sir. Hubert Rance)ထံမှ လော့ပက်ထရစ်လော့ရင့်နှင့်ဘော့တွမ်လေတို့ထံသို့ပေးပို့သောကြေးနန်းတွင် “ပင်လုံသဘောတူညီမှုမှာ ကျယ်ပြန့်သည့်အကြောင်းအရာများကိုကိုင်တွယ်သည့် အစီအစဉ်ဖြစ်ပြီး ကြားကာလမှာ စီစဉ်ရမည့်အကြောင်းအရာများနှင့်ရှမ်း၊ ကချင်၊ချင်းတို့နှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ပေးသည်။ (ကြားကာလသာဖြစ်သည်)လူမျိုး (၃)မျိုးနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းများသာဖြစ်သည်။ ရေရှည်ရင်ဆိုင်ရဦးမည့်အကြောင်းအရာများကပို၍ ရှုပ်ထွေးဦးမည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော်.. ကရင်၊ နာဂနှင့် ‘ဝ’စသည်လူမျိုးစုငယ်များ၏ ကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ရမည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ ထိုသူများနှင့်ပတ်သက်၍ ပင်လုံသဘောတူညီမှုမှာ မပါခဲ့ပေ။

“ပင်လုံညီလာခံကြီးတွင်ပင်လုံစာချုပ် ချုပ်ဆိုရာ၌ တောင်တန်းနယ်စပ်ဒေသမှ ကိုယ်စားပြုသူများပါဝင်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း အောက်ဖော်ပြပါ ဒေသများ နှင့်ပြည်နယ်များ မပါဝင်ပါ။

- (၁) ကရင်နီပြည်နယ်များ (The Karenni State)
 - (၂) နာဂတောင်တန်းဒေသ များခရိုင် (The Naga Hills District)
 - (၃) ကန်ပက်လက်တိုင်း လက်အောက်ခံဖြစ်သော တောင်ပိုင်း ချင်းတောင်တန်းဒေသ (The Southern Chin Hills Subdivision of Kan Petlet)
 - (၄) ‘ဝ’ နယ်မြေများနှင့် ကိုးကန့် (Wa States and Ko Kang)
 - (၅) သံလွင်ခရိုင် (The Salween District)
 - (၆) ရခိုင်တောင်တန်း လွင်ပြင်ဒေသများ (The Arakan Hill Tracts)
- တို့ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ နာဂလူမျိုး ‘ဝ’လူမျိုးများနှင့် ရခိုင်တောင်တန်းတွင် နေထိုင်ကြသော ချင်းအမျိုးသားများမပါဝင်ခဲ့သဖြင့် ယင်းတို့၏သဘောထားကို မသိရသေးသောကြောင့် ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်း၍ စုံစမ်းရသည်။ [Report of Frontier Areas Committee of Enquiry (RFACE)](1947) p. 17- 18. ပင်လုံညီလာခံသမိုင်းစဉ်းစာ(၁၉၇၃)စာ .၂၂၇.၈] ဟုအကြောင်းခံကာ ‘အောင်ဆန်းအက်တလီစာချုပ်’ကိုညွှန်းဆိုလျက် ‘တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့’ ကိုဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်းအကြံပြုလာသဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ်မတ်လဆန်းတွင် ထိုအဖွဲ့ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါမှသာ ‘ဝ’ဒေသ၏နောင်ရေးကို တရားဝင်တင်ပြနိုင်လာခဲ့ပါသည်။ [ဦးကျော်ဝင်းနှင့်အဖွဲ့ (၁၉၉၀) စာ.၂၀၃.၂၀၄]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ လေဘာပါတီအမတ် ရီးဝီလျံ (Rees Williams)က ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။တောင်တန်းဒေသဘက်မှ မိုင်းပွန် စော်ဘွားစစ်ထွန်း၊ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်၊ ဦးဝမ်းကိုဟော ၊ စောစံကေး၊ မြန်မာပြည်မ ဘက်မှ ဝန်ကြီး ဦးတင်ထွဋ်၊သခင်နု(ဖဆပလဥက္ကဋ္ဌ)၊ ဗိုလ်ခင်မောင်ကလေး(ဖဆပလအဖွဲ့ဝင်) နှင့်ဝန်ကြီးဦးကျော်ငြိမ်းတို့ပါဝင်၏။ အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် လက်ဒဝစ်၊ တွဲဘက်အတွင်းရေးမှူး များအဖြစ် ဦးထွန်းဖေနှင့်ဗိုလ်မှူးရှမ်းလုံတို့ပါဝင်သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်ပင်လုံညီလာခံတွင် မပါဝင်ခဲ့ကြသောတောင်တန်းဒေသ ကိုယ်စားလှယ်များအား နှစ်နေရာခွဲ၍ တွေ့ဆုံကြသည်။

တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့သည် ၁၉၄၇ခုနှစ် ဧပြီလ(၁)ရက်နေ့မှ(၂၁) ရက်နေ့အထိမေမြို့တွင်ရုံးထိုင်၍ ကိုယ်စားလှယ်များ၏သဘောထားကိုကြားနာခဲ့ကြသည်။ ထိုကြားနာပွဲတွင် ‘ဝ’ တို့၏အကြောင်းကို ‘ဝ’တို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များက ဆွေးနွေးကြသည် သာမက ရှမ်းပြည်နယ်ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်ကိုယ်စား ဦးထွန်းမြင့်၏ ဆွေးနွေးချက် တွင်လည်း ‘ဝ’ အကြောင်းပါလာပေသည်။

(မေမြို့၊ ၁၁ ရက် ဧပြီလ ၁၉၄၇)

၇၇။	မိုင်းပွန်စော်ဘွား ။	‘ဝ’ပြည်နယ်ရဲ့အနာဂတ်အတွက် သင်ကဘယ်အရာများကို အဆိုပြု လိုပါသလဲ။
	ကိုထွန်းမြင့် ။	‘ဝ’ပြည်နယ်အတွက် အထူးတလည်တော့မစဉ်းစားထားသေး ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး စဉ်းစားတဲ့ အခါမှာတော့ အဲဒီကိစ္စကို(စဉ်းစားဖို့) ထည့်သွင်းထားပါတယ်။
၇၈။	ဥက္ကဋ္ဌ ။	သူတို့(‘ဝ’နယ်)ဟာ ရှမ်းပြည်နယ်ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်သင့်သလား။
	ကိုထွန်းမြင့် ။	တကယ်လို့သူတို့က ရှမ်းပြည်နယ်ထဲမှာဘဲနေလိုတယ်ဆိုရင် တော့အင်း...သူတို့(သဘောအတိုင်း) နေနိုင်ပါတယ်။
၇၉။	ဥက္ကဋ္ဌ ။	အဲဒီလိုမဟုတ်ဘူးဆိုရင်ကော။
	ကိုထွန်းမြင့် ။	ဒါဆိုရင်တော့ (ရှမ်းပြည်နယ်) အပြင်မှာနေဖို့သူတို့သဘော အတိုင်းရွေးနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ကိုလည်း ရှမ်းပြည်နယ်ကို လွတ်လပ်ရေးပေးတဲ့ တစ်ချိန်တည်းမှာဘဲ လွတ်လပ်ရေးပေးရမယ်။ [(RFACE)] (1947)P. 16]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဦးထွန်းမြင့်သည် ရှမ်းပြည်နယ် ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (ရပလဖ)၏ အတွင်းရေးမှူးဖြစ်ပြီး ၎င်းအဖွဲ့ချုပ်ကိုယ်စား ဖြေကြားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ရပလဖ)အဖွဲ့ဝင် ပေါင်း(၁၃၆၇၄၃)ပါဝင်သည့်အဖွဲ့ကြီးဖြစ်သောကြောင့် အထက်ပါဖြေကြားချက်များသည် ရှမ်းပြည်သူတို့ ၏ သဘောထားဟုဆိုနိုင်သဖြင့်သမိုင်းတန်ဖိုးရှိလှပါသည်။

‘ဝ’နယ်မြေမှကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် တောင်ပိုင်း ‘ဝ’ပြည်နယ်နှင့်မြောက်ပိုင်း ‘ဝ’ပြည်နယ် ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲပြီး ခေါ်ယူတွေ့ဆုံကြားနာခဲ့သည်။

(မေမြို့၊ ၁၁ ရက် ဧပြီလ ၁၉၄၇)

(ခ) မြောက်ပိုင်း ‘ဝ’ပြည်နယ်

(၁) ခွန်ဆိုင်း

(၂) စဝ်မဟာ

- ၃၀၈။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားတို့ကို တွေ့ရတာ ကျွန်တော်တို့က ဝမ်းသာပါတယ်။ ယခု လိုလာတဲ့အတွက်လည်း ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ ခင်ဗျားဟာ ‘ဝ’ပြည်နယ်ရဲ့လူမျိုးတွေကို ကိုယ်စားပြုသူ ကိုယ်စားလှယ်ပါလား။ ခင်ဗျားကို ဘယ်သူက ရွေးပြီးလွှတ်လိုက်ပါသလဲ။
- ခွန်ဆိုင်း။ မုန်းကွန်နယ် ခေါင်းဆောင်ရဲ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်လာပါတယ်။
- ၃၀၉။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ သူက ‘ဝ’ခေါင်းဆောင်လား။
- ခွန်ဆိုင်း။ ဟုတ်ကဲ့...သူက ‘ဝ’ခေါင်းဆောင်ပါ။
- ၃၁၀။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ‘ဝ’ပြည်နယ်ရဲ့အနာဂတ်အတွက်ခေါင်းဆောင်ကြီးက ဘယ်လိုစဉ်းစား ထားပါသလဲ။
- ခွန်ဆိုင်း။ ခေါင်းဆောင်ကြီးကပြောပါတယ် ...ဒီကော်မတီကပြောတာတွေကို နားထောင်ဖို့ ဒီကိုလာဖို့ အစိုးရထံမှခေါ်တဲ့အမိန့်ရတယ်တဲ့၊ လားရှိုး ရောက်တဲ့အခါမှာတော့ ကျွန်တော့်ကို အရေးပိုင်ကပြောပါတယ်။ ဒီကော်မတီက ဘာတွေပြောမယ်ဆိုတာကို ဒီကိုလာပြီးနားထောင်ဖို့ပါ။
- ၃၁၁။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီကော်မတီရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်တွေဟာ ဘာလဲဆိုတာ သိပါသလား။
- ခွန်ဆိုင်း။ ကျွန်တော်ဘာမှ မသိပါဘူး။
- ၃၁၂။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီကော်မတီရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်ကတော့ တောင်တန်းဒေသက လူမျိုးစု တွေဟာသူတို့ရဲ့ အနာဂတ်နိုင်ငံရေးအတွက် ဘာတွေလိုချင်တယ် ဆိုတာ ဖော်ထုတ်ဖို့ပါ။

- ခွန်ဆိုင်း ။ အနာဂတ်အတွက်ဆိုရင်တော့ အရင်ကအတိုင်းပဲရှိနေချင်ပါတယ်။
ဆိုလိုတာကတော့ တခြားသူတွေနဲ့မရောဘဲ လွတ်လွတ်လပ်လပ်
နေချင်ပါတယ်။
- ၃၁၃။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အခြားလူမျိုးတွေနဲ့ တနည်းနည်းဆက်စပ်ပူးပေါင်းမှုမျိုး လိုလားပါ
သလား။ ရှမ်းတွေနဲ့ဆိုရင်ကော သူတို့နဲ့ပူးပေါင်းလိုပါသလား။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်တို့ကတော့ ဘယ်သူနဲ့မှမပူးပေါင်းချင်ပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့
လည်းဆိုတော့ ရှေးကတည်းက (ကျွန်တော်တို့ဟာ)အလွန်
လွတ်လွတ်လပ်လပ်နေလာခဲ့ကြလို့ပါပဲ။
- ၃၁၄။ သခင်နု ။ ခင်ဗျားတို့အတွက် ပညာရေး၊ အဝတ်အစား၊ အစားအသောက်
ကောင်းကောင်း၊အိမ်ကောင်းကောင်း၊ ဆေးရုံ စတာတွေမလိုချင်
ဘူးလား။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်တို့က လူရှိုင်းတွေပါ။ ဒါတွေကို ကျွန်တော်တို့သိပ်ပြီး
အာသီသမထားပါဘူး။
- ၃၁၅။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ တခြားသူတွေနဲ့ အဆက်အသွယ်ရှိပါသလား။ ဥပမာ - ရှမ်းတွေ၊
တရုတ်တွေပေါ့။ ဒါမှမဟုတ် ခင်ဗျားတို့ချည်းပဲ လုံးလုံးကြီးတစ်သီး
တစ်ခြားနေတာလား။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်တို့ချည်းပဲ သီးခြားနေလေ့ရှိပါတယ်။
- ၃၁၆။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခေါင်းဆောင်ကြီးဟာ သူတစ်ဦးတည်းပဲ အုပ်ချုပ်ပါသလား။ ဒါမှ
မဟုတ်နယ်သားတွေမှာ ပြောရေးဆိုခွင့် ရှိပါသလား။ ဘယ်လို
ကောင်စီမျိုးတွေ ရှိပါသလဲ။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ဟုတ်ကဲ့ ...ကျွန်တော်တို့မှာ အသက်ကြီး ရွာမိရွာဖတွေ ရှိပါတယ်။
သူတို့က ကျွန်တော်တို့ခေါင်းဆောင်ကြီးကို အကြံပေးကြပါတယ်။
- ၃၁၇။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အဲဒီရွာမိရွာဖလူကြီးတွေကိုကော ခင်ဗျားတို့မျိုးတူလူစုတွေကပဲ
ရွေးချယ်ပါသလား။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်တို့ခေါင်းဆောင်ကြီးကရော၊ ကျန်လူတွေကပါ အဲဒီလူ
တွေဟာ ရွာမိရွာဖလူကြီးတွေဖြစ်သင့်ပါတယ်လို့သဘောတူကြပါတယ်။
- ၃၁၈။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ‘ဝ’ပြည်နယ်ကို ယခုအခါ(အင်္ဂလိပ်တို့ရဲ့) တောင်တန်းအုပ်ချုပ်ရေး
ဌာနက တစ်နည်းမဟုတ်တစ်နည်း အုပ်ချုပ်မှု ရှိနေပါသေးလား။
ဗြိတိသျှလူမျိုးအရာရှိတွေကော ရှိပါသလား။
- ခွန်ဆိုင်း ။ ရှိပါတယ်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၃၁၉။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အခုလိုအတိုင်း၊ အခုလိုမျိုးပဲဆက်လက်အုပ်ချုပ်တာကို လိုချင်ပါသလား။
 ခွန်ဆိုင်း ။ အနာဂတ်အတွက်ကိုတော့ ကျွန်တော်လည်း မပြောတတ်ဘူး၊ ဒါပေမယ့် အခုတော့ ကျွန်တော်တို့ဟာ အစိုးရနဲ့လက်တွဲပြီးလုပ်ကိုင်နေကြပါတယ်။
- ၃၂၀။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီလိုမျိုးဆက်ပြီးသွားလိုပါသလား။
 ခွန်ဆိုင်း ။ သွားလိုပါတယ် ... လောလောဆယ်မှာပေါ့။
- ၃၂၁။ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်။ ‘ဝ’ပြည်နယ်မှာ ကချင်တွေကော ရှိနေသလား။
 ခွန်ဆိုင်း ။ ရှိပါတယ်။
- ၃၂၂။ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်။ ဘယ်လောက်များပါသလဲ။
 ခွန်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်မသိပါဘူး။
- ၃၂၃။ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်။ ခင်ဗျားတို့ဒီကို သူတို့ရဲ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် လာရောက်ကြတယ်ဆိုတာ ‘ဝ’ပြည်နယ်က လူတွေကသိပါသလား။
 ခွန်ဆိုင်း ။ မသိပါ။
- ၃၂၄။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ စစ်မဟာ ... ဘယ်သူကခင်ဗျားကို ဒီကိုလွှတ်သလဲ။
 စစ်မဟာ။ လက်ထောက်အရေးပိုင်တစ်ယောက်က လွှတ်တာပါ။ သူ့နာမည်တော့မသိပါဘူး။ ကျွန်တော်က မိုင်းမွန်း (Mong mon)^၁ ကလာတာပါ။
- ၃၂၅။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အဲဒီဒေသက လူတွေက ခင်ဗျားဒီကိုလာတာကို သိပါသလား။
 စစ်မဟာ။ မသိပါ။
- ၃၂၆။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီကော်မတီဟာ ဒီမှာဘာတွေလာလုပ်တယ်ဆိုတာကော သိပါသလား။
 စစ်မဟာ။ ကျွန်တော်မသိပါ။ ကျွန်တော်၏နယ်ကနေ မိုင်းမွန်းကို ပို့ပေးပြီး အဲဒီမှာ(၁၀)ရက်နေခဲ့တယ်။ အဲဒီကနေလားရှိုးကိုပို့ပါတယ်။ လားရှိုးကနေမှဒီကိုပို့ပေးတာပါ။
- ၃၂၇။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားအနေနဲ့ ‘ဝ’နယ်ကိုအနာဂတ်မှာ ဘယ်လိုမျိုးဖြစ်စေလိုပါသလဲ။
 စစ်မဟာ။ ဒီအကြောင်းကို ကျွန်တော်တို့မတွေးခဲ့ဖူးပါ။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ကျွန်တော်တို့ဟာ လူရိုင်းတွေမို့ပါ။ အနာဂတ်မှာ ဘယ်လိုအုပ်ချုပ်သွားမယ်ဆိုတာ တစ်ခါမျှအတွေးမဝင်ခဲ့ဖူးပါ။ ကျွန်တော်တို့ဟာ

၁။ Mong Mon = ယခု တရုတ်ပြည်၊ ယူနန်ပြည်နယ်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၃၂၈။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ကိုယ့်အကြောင်းကိုပဲ တွေးတောနေသူတွေဖြစ်ပါတယ်။
 နောင်အနာဂတ်မှာ ‘ဝ’ပြည်နယ်ကို ဘယ်လိုမျိုးအုပ်ချုပ်သွားချင်တယ်
 ဆိုတာကော ခင်ဗျားမှာ စိတ်ကူးတစ်ခုခုရှိပါသလား။
- စဝ်မဟာ။ မသိပါ။
- ဥက္ကဋ္ဌ ။ အလွန်သွားလာရေး ခက်ခဲတဲ့အရပ်ကနေ ဒီကိုခရီးရှည်ကြီးနှင့်ပြီး
 ခင်ဗျားတို့ လာကြတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်သိပါတယ်။ မေမြို့ကို
 အခုလိုလာတာကို ကျွန်တော်တို့က အလွန်ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။
 ခင်ဗျားတို့နဲ့တွေ့ဆုံရတာ အလွန်ဝမ်းသာပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့
 နှုတ်ခွန်းဆက်စကားများကို ‘ဝ’ပြည်နယ်က လူတွေဆီကို သယ်ယူ
 သွားလိမ့်မယ်လို့ ကျွန်တော်တို့မျှော်လင့်ပါတယ်။ (ထို့နောက်
 တွေ့ဆုံထွက်ဆိုသူများ ပြန်လည်ထွက်ခွာသွားကြတယ်)။

(မေမြို့ ၁၂ ရက် ခြေလ ၁၉၄၇ ခု)

(က) တောင်ပိုင်း‘ဝ’ပြည်နယ်

(၁) နော်ခမ်းဦး^၁ မန်လွန်းနယ်

(၂) စဝ်နော်ဆိုင်း၊ ကျုံနုနယ်

- ၂၈၃။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ နော်ခမ်းဦး... ခင်ဗျားက မန်လွန်းနယ်ရဲ့ဝန်ကြီးဟုတ်ပါသလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ဟုတ်ပါတယ်ခင်ဗျား။
- ၂၈၄။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ မန်လွန်းဟာ ပဒေသရာဇ် ရှမ်းအုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ် (၃၃)ခုထဲက
 တစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်ပါသလား။
- နော်ခမ်းဦး။ ဟုတ်ပါတယ်ခင်ဗျား။
- ၂၈၅။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ မန်လွန်းနယ်က လူတွေအားလုံးဟာ ‘ဝ’လူမျိုးတွေလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ‘ဝ’တွေရှိနေသလို ရှမ်းတွေလည်းရှိနေပါတယ်။
- ၂၈၅(က)ဥက္ကဋ္ဌ ။ ရှမ်းထက် ‘ဝ’တွေက ပိုများသလား။ ဘယ်လောက်လောက်ရှိတယ်
 လို့ကော သိပါသလား။
- နော်ခမ်းဦး။ ရှမ်းထက် ‘ဝ’တွေကပိုများပါတယ်။
- ၂၈၆။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားနယ်ရဲ့စော်ဘွား ဒါမှမဟုတ်ခေါင်းဆောင်ဟာရှမ်းလား ‘ဝ’လား။
 နော်ခမ်းဦး။ တကယ်တော့သူ(ခေါင်းဆောင်)က‘ဝ’ပါ။ ဒါပေမယ့်သွေးတွေစပ်
 ကုန်တော့သူရှမ်းနီးပါးဖြစ်နေပါပြီ။

၁။ နော်ခမ်းဦး = မန်လွန်းနယ် လုံလပ်စင်မှ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်။ မန်လွန်းစော်ဘွားနော်ခမ်းဦး(တော့ရှေ့)မဟုတ်ပါ။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၂၈၇။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားကိုယ်တိုင်ကကော ဘာ(လူမျိုး)လဲ။
 နော်ခမ်းဦး။ ကျွန်တော်ကရှမ်းပါ။
- ၂၈၈။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ မန်လွန်းခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲမှာ ကောင်စီရှိသလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ရှိပါတယ်။
- ၂၈၉။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အဲဒီနယ်ကောင်စီဟာ နယ်သူနယ်သားတွေကို တစ်နည်းတစ်ဖုံ
 ကိုယ်စားပြုပါသလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ပြုပါတယ်။ အဲဒါဟာ ပြည်သူ့ကောင်စီပါ။
- ၂၉၀။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီစုံစမ်းရေးအဖွဲ့ရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်တွေအပေါ် အဲဒီကောင်စီက သုံးသပ်
 ဆင်ခြင်မှု ရှိပါသလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ရှိပါတယ်။
- ၂၉၁။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ မန်လွန်းရဲ့အနာဂတ်အတွက် ကောင်စီက ဘယ်လိုရည်မှန်းချက်တွေ
 ဆန္ဒတွေရှိပါသလဲ။
 နော်ခမ်းဦး။ ယခင်တုန်းက ကျွန်တော်တို့ဟာ ပဒေသရာဇ် ရှမ်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေး
 အတွင်းမှာ ရှိပါတယ်။ ယခုလည်းကျွန်တော်တို့ဟာ သူတို့ထဲမှာပဲ
 ဆက်ပြီးနေလိုပါတယ်။ ရှမ်းပြည်နယ်ကောင်စီရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း
 လိုက်နာသွားပါတယ်။
- ၂၉၂။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒါဟာ စော်ဘွားရဲ့အယူအဆပဲလား။
 နော်ခမ်းဦး။ ဟုတ်ပါတယ်။
- ၂၉၃။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ပဒေသရာဇ် ရှမ်းပြည်နယ်နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံတို့ရဲ့အကြား ဘယ်လိုပုံစံ
 မျိုးနဲ့ ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်သွားမယ်ဆိုတာကော ခင်ဗျားအနေနဲ့
 ဘယ်လိုထင်မြင်ထားပါသလဲ။
 နော်ခမ်းဦး။ ကျွန်တော်တို့ဟာ နိုင်ငံရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး ကောင်းစွာလေ့လာသင်ကြား
 ထားမှုမရှိသေးပါ။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ဟာ ပဒေသရာဇ်
 ရှမ်းပြည်နယ်ကောင်စီရဲ့ စီမံချက်တွေအတိုင်းလိုက်နာသွားပါမယ်။
- ၂၉၄။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ စဝ်နော်ဆန်း ... ကြုံန့် (Hsawng Long) နယ်ဟာ ‘ဝ’ပြည်နယ်ထဲက
 တစ်နယ်ပါလား။
 စဝ်နော်ဆန်း။ ဟုတ်ပါတယ်ခင်ဗျား။
- ၂၉၅။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ကြုံန့်နယ်ဟာ ပဒေသရာဇ် ရှမ်းပြည်နယ်ရဲ့(၃၃)နယ်ထဲက တစ်နယ်
 ဖြစ်ပါသလား။
 စဝ်နော်ဆန်း။ မဟုတ်ပါ။ သီးခြား‘ဝ’နယ်တစ်နယ်ပါ။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၂၉၆။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အဲဒီနယ်ဟာ တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှာလား
အဲဒီမှာ ဗြိတိသျှအရာရှိ ရှိပါသလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ဟုတ်ပါတယ်။ ဒီနယ်ကို မန်လွန်းက လက်ထောက်အရေးပိုင်
တစ်ယောက်ကအုပ်ချုပ်ပါတယ်။
- ၂၉၇။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားရဲ့စော်ဘွားက ဘယ်သူလဲ။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ကျွန်တော်က ဗင်းငင်းခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲရဲ့ ကိုယ်စားပြု
သူပါ။ ကျွန်တော်က ကြုံနဲ့ခေါင်းဆောင်ပါ။ (ကြုံနဲ့ဟာ)ဗင်းငင်းရဲ့
နယ်ခွဲတစ်ခုဆိုရင်ပါတယ်။
- ၂၉၈။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားကလည်း ခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲတစ်ဦးပဲလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ကျွန်တော်က အငယ်တန်းခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲပါ။
- ၂၉၉။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားရဲ့နယ်ခွဲမှာ နေသူတွေဟာ ‘ဝ’လား ရှမ်းလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ အားလုံး‘ဝ’တွေပါ။
- ၃၀၀။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ အဓိကနယ်က ‘ဝ’လား ရှမ်းလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ဒါဟာ ‘ဝ’နယ်ပါ။ ကျွန်တော်နယ်မှာ ရှမ်းရွာဆိုလို့တစ်ရွာပဲ
ရှိပါတယ်။
- ၃၀၁။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားကို ကူညီဖို့နယ်ကောင်စီ ဒါမှမဟုတ် ရွာမိရွာဖတွေရှိပါ
သလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ဟုတ်ကဲ့ ... နယ်ကောင်စီရှိပါတယ်။
- ၃၀၂။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒီစုံစမ်းရေးအဖွဲ့ရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်အကြောင်းတွေကို ခင်ဗျားရဲ့
နယ်ကောင်စီနဲ့ ဆွေးနွေးခဲ့ပါသေးသလား။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ဟုတ်ကဲ့ခင်ဗျား ဒါပေမယ့် နိုင်ငံရေးအကြောင်း ကျွန်တော်သိပ်
မသိပါဘူးကျွန်တော်အနေနဲ့ ရှမ်းလိုကောင်းကောင်းတောင်မပြော
တတ်ပါဘူး။ ဒီကိုလာဖို့ ဗင်းငင်း(အဓိကနယ်)ရဲ့ အကြီးအကဲ
ခေါင်းဆောင်က ကျွန်တော်ကိုစေလွှတ်လိုက်တာပါ။
- ၃၀၃။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားရဲ့နယ်ကို နိုင်ငံရေးအရ ဘယ်လိုမျိုးဖြစ်စေချင်ပါသလဲ။
စစ်နော်ဆိုင်း။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့နောင်ရေးအတွက် အစိုးရကစီစဉ်သလို ကျွန်တော်တို့
လိုက်နာသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ၃၀၄။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ဒါနဲ့ပတ်သက်ပြီးဗင်းငင်းနယ် အကြီးအကဲခေါင်းဆောင်ရဲ့သဘောထား
ကဘယ်လိုလဲ။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- စပ်နော်ဆိုင်း။ ကျွန်တော်ကသူ့ရဲ့ကိုယ်စားလှယ်ပါ။ သူကလည်းဒီအတိုင်းပြောမှာပါပဲ။
- ၃၀၅။ ဦးခင်မောင်ကလေး။ သင်ကကော ပဒေသရာဇ် ရှမ်းပြည်ထဲကို ဝင်လိုပါသလား။
စပ်နော်ဆိုင်း ။ မဝင်လိုပါ။ ‘ဝ’ဟာ‘ဝ’၊ ရှမ်းဟာရှမ်းပဲဖြစ်ပါတယ်။
ကျွန်တော်တို့ဟာ ပဒေသရာဇ်ရှမ်းပြည်ထဲကို မဝင်လိုပါ။
- ၃၀၆။ မိုင်းပွန်စော်ဘွာကြီး။ တကယ်လို့ ရှမ်းပြည်ဟာ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးချမ်းသာလာလို့
ရှိရင် ခင်ဗျားတို့ကကော (ရှမ်းပြည်နဲ့)လိုက်ပြီးမတိုးတက်၊
မချမ်းသာချင်ဘူးလား။
- စပ်နော်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော်မပြောတတ်ပါ။ ဒီကိစ္စအတွက် ကျွန်တော့်
အကြီးအကဲ ရဲ့လမ်းညွှန်ချက်ပါမလာပါဘူး။
- ၃၀၇။ ဥက္ကဋ္ဌ ။ ခင်ဗျားမှာ အခြားညွှန်ကြားချက်တွေကော ပါလာသေးလား။
စပ်နော်ဆိုင်း ။ ကျွန်တော့်မှာ ထပ်ပြောစရာမရှိတော့ပါ။

[ဥက္ကဋ္ဌသည် ကိုယ်စားလှယ်များအား ကျေးဇူးတင်စကားပြောကြားပြီး
အပြန်လမ်းဘေးရန် ကင်းရှင်းစေရန် ဆုမွန်ကောင်းတောင်းသည်။ စော်ဘွားထံသို့လည်း
ကော်မတီ၏ နှုတ်ခွန်းဆက်စကားများကို သယ်ယူသွားဖို့လည်းမှာကြားသည်။ ကိုယ်စားလှယ်
များပြန်ထွက်ခွာသွားသည်]။

အထက်ပါ ဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးချက်များကိုကြည့်ပါက
ရှမ်းပြည်နယ်ပြည်သူ့လွှတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ချုပ်မှဦးထွန်းမြင့်ကဲ့သို့ ‘ဝ’ကိုယ်စားလှယ်များသည်
စုံစမ်းရေးအဖွဲ့နှင့်တွေ့ဆုံရန်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုအပိုင်းတွင် အားနည်းနေကြောင်း
တွေ့ရသည်။ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့သည် မတ်လဆန်းလောက်မှ စတင်ဖွဲ့စည်းပြီး ဧပြီလ(၁၁)ရက်နေ့
တွင် မေမြို့တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းဖြစ်ပေရာ သွားလာရေးခက်ခဲသော ‘ဝ’နယ်အတွက်စီစဉ်ရန်
အချိန်အလွန်နည်းမည်ဟုလည်း တွက်ဆရပါသည်။ [ဦးကျော်ဝင်းနှင့်အဖွဲ့ (၁၉၉၀)စာ-၂၈၃၊၃၄၂]

‘ဝ’ ပြည်နယ်သားများသည် စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ အကြောင်းမသိကြပါ။ ‘ဝ’
ကိုယ်စားလှယ်များကိုယ်တိုင် သူတို့ကိုဘာအတွက် ခေါ်မှန်းရေရေလည်လည်သိဟန်မတူပါ။
စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ပြောသမျှနားထောင်ခဲ့ဟုလောက်သာ ‘ဝ’အကြီးအကဲများထံမှ လမ်းညွှန်မှုရခဲ့
ကြဟန်တူပါသည်။ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ထံရောက်လာသည့် ‘ဝ’ကိုယ်စားလှယ်(၄)ဦးအနက်
စပ်နော်ဆိုင်းတစ်ဦးသာ ‘ဝ’တို့၏ဆန္ဒကို အထိုက်အလျောက်ဖော်ပြနိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ထို့ကြောင့် တောင်တန်းဒေသ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့သည် ရှမ်းပြည်နယ် ပြည်သူ့
လွှတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်၏ ကိုယ်စားလှယ် ဦးထွန်းမြင့် ထွက်ဆိုထားသော ‘ဝ’နယ်သားများအား
လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးသင့်ကြောင်း ဟူ၍ အဆိုပြုချက်အရ ‘ဝ’ပြည်နယ်ဟာ သီးခြား

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

နယ်တစ်နယ်အဖြစ်ရပ်တည်ခဲ့ပြီး အကြောင်းအချက်တစ်ခုခုကြောင့် ခေတ္တခဏအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းပါဝင်ခဲ့ကြောင်းပေါ်လွင်ထင်းရှားစေပါသည်။ ‘ဝ’နယ်သားတို့၏ဆန္ဒကို ထိထိရောက်ရောက် ဖော်ထုတ်မှု မပြုနိုင်ခဲ့ကြောင်းသိသာ၏။

ဤတောင်တန်းဒေသ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့၏ အဓိကတာဝန်မှာ ‘၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် တောင်တန်းဒေသရှိ ပြည်သူလူထုပူးပေါင်း ပါဝင်နိုင်မည့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းကိုရရှိနိုင်ရန်’ စုံစမ်းအစီရင်ခံရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် စုံစမ်းရေး ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌရီးဝီလျံက အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်ထက်ကျော်ပြီး ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပုံကြမ်း သွန်းလောင်းပေးနိုင်ရန်အထိပင် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ တောင်တန်းဒေသစုံစမ်း ရေးအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာမှာ ပို၍ပင်အရေးပါလာသည်။ [ဦးကျော်ဝင်းနှင့်အဖွဲ့ (၁၉၉၉)စာ၊ ၃၃၂-၃၃၄]

ဤသို့အရေးပါလှသော ရီးဝီလျံ၏အစီရင်ခံစာတွင် ‘ဝ’နယ်အတွက်အရေးကြီး သော အဆိုပြုချက်နှစ်ချက်ကို ဖော်ပြခဲ့၏။

“ကျွန်ုပ်တို့သည် နာဂတောင်တန်းနှင့် ‘ဝ’နယ်မှ (ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးညီလာခံသို့တက်ရောက်နားထောင်မည့်) ကိုယ်စားလှယ်များခေါ်ယူရန် လက်တွေ့တွင်မဖြစ်နိုင်ကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်သို့ထိုဒေသများမှ တက်ရောက်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို အထူးတလည် ရှာဖွေရန်မလိုအပ် ဟု ကျွန်ုပ်တို့က တုံ့ဆိုင်းမှုမရှိဘဲ အကြံပြုပါသည်။ ထိုသို့အကြံပြုခြင်းမှာ ထိုသူတို့၏ ခေတ်နောက်ကျနေသော ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ထိုသူများထဲမှအနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ ရာတွင်ပါဝင် ကူညီနိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ရှာဖွေတွေ့ ရှိနိုင်မည်မဟုတ် ဟူသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

[(RFACE)] (1947)part-1 P23: [ဦးတင်မောင်ရင်း(မဟာဝိဇ္ဇာ)(၁၉၈၇)စာ-၅၁၆-၇၊ဦးကျော်ဝင်းနှင့်အဖွဲ့(၁၉၉၉)စာ-၃၃၅]

‘ဝ’ပြည်နယ် ထိုဒေသရှိ ပြည်နယ်သားများကိုယ်တိုင် ၎င်းတို့၏ပြည်နယ်ကို မြန်မာနိုင်ငံပြည်ထောင်စုပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် (သို့မဟုတ်) မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အဖြစ်ကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်နိုင်မှုရှိလာပြီး အုပ်ချုပ်ရေးကို လွှဲပြောင်းရယူနိုင်သည့် ကာလမရောက်မီ ထိုဒေသကြီးကို ပြည်ထောင်စုကောင်စီ (သို့မဟုတ်) စုစည်းရှမ်းပြည်နယ်က ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲ အုပ်ချုပ်သင့်ကြောင်းယခုအခါ ‘ဝ’ပြည်နယ်သည် မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ် ဆိုင်ရာ အရေးပိုင်၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိနေကြောင်း ခြုံငုံ၍ကြည့်ပြီး ရရှိထားသည့်ကျွန်ုပ်တို့အမြင်မှာ ‘ဝ’ပြည်နယ်ကို ပြည်ထောင်စုအာဏာပိုင်ထက် ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရက ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်သွားရန် အသင့်တော်ဆုံး ဖြစ်ပါကြောင်းတင်ပြသည်။ [(RFACE)] (1947)30-31, ဦးကျော်ဝင်းနှင့်အဖွဲ့ (၁၉၉၉) စာ၊ ၃၄၁-၂]

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အထက်ပါတောင်တန်းဒေသစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့၏ မှတ်ချက်အပေါ် သမိုင်းပညာရှင် ဒေါ်ရသီဝုဒ်မင်းက ‘မြန်မာ၊ရှမ်း၊ချင်း၊ကရင်၊ကချင်ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင် သည့်(တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့) ကော်မရှင်အနေဖြင့်(‘ဝ’တို့အပေါ်ချမှတ်သော) ဤမှတ်ချက်သည် အကောင်းဖက်မှ မြင်သောအမြော်အမြင်ရှိသော မှတ်ချက်မဟုတ်ပေ။’ ဟု သုံးသပ်ဝေဖန်ခဲ့သည်။ Woodman(1962),**ဦးတင်မောင်ရှင်(မဟာဝိဇ္ဇာ) (၁၉၈၇)စာ-၅၁၇)**

ရှေးယခင် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံခေတ်က ‘တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်’၊ ‘မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်’ဟုခေါ်ဝေါ်၍ ပြည်မမှခွဲခြားထားရှိခဲ့သောနယ်မြေတို့နှင့် ‘ဝ’နယ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ပြီးလျှင် ‘ရှမ်းပြည်နယ်’ဟူ၍လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတွင်ထည့်သွင်း ထား ရှိသည်။ **[ဒေါက်တာမောင်မောင်(၁၉၉၉)စာ-၉၈]**

‘ရိုးဝီလျံ’ အစီရင်ခံစာ၏ မှတ်ချက်များကြောင့် ၁၉၄၇ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ‘ဝ’ ကိုယ်စားလှယ်များ မပါခဲ့ရတော့ပေ။ ဤသို့ဖြင့် ‘ဝ’တို့၏ အနာဂတ်ရေးကိုအထူးထိခိုက်စေပြီး ‘ဝ’ပြည်နယ် **(Wa States)** ဟု ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းက ဆိုစမှတ်ပြုခဲ့ရသည့်ဒေသသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင်ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းသို့သွတ်သွင်းခံ ခဲ့ရကာ ‘ဝ’ပြည်နယ်ရရှိရေးအတွက်အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခံခဲ့ရတော့သည်။ **[ဒေါက်တာမောင်မောင်(၁၉၉၉)စာ-၉၈]**

ရာသီကာလ အခါသမယ မည်မျှပင် ကြာညောင်းခဲ့ပါစေ။ မင်းပြောင်း၊ စနစ်ပြောင်း မည်မျှပင်ပြောင်းခဲ့ပါစေ။ မပြောင်းသည်ကား ‘**ပင်လုံစိတ်ဓါတ်**’ ပင်ဖြစ်၏။ နယ်ချဲ့လက်အောက်မှ ရုန်းထွက်ခဲ့ကြရာတွင် တောင်ပေါ်မြေပြန့်မခွဲခြား စု ရုံးညီညာ ‘**ပေါင်းစည်း**’ ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ပင်လုံညီလာခံတွင် ‘**ပေါင်းစည်းရေး**’ သဘောထား ညီညွတ်မှုအား မမေ့မပျောက် အထိမ်းအမှတ်ပြုလျက်ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂)ရက်ကို ‘**ပြည်ထောင်စုနေ့**’ ဟုသတ်မှတ်ခဲ့ကြလေသည်။ ပြည်ထောင်စုဟုပေါင်းစည်းရာတွင် ‘**တန်းတူညီမျှ၊ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရမည်**’ ဟူသော သဘောတူညီချက်များပါဝင်နေပေသည်။

အခန်း(၁၀)

လွတ်လပ်ပြီးခေတ် (၁၉၄၈-၆၈)

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်နှင့် ‘ဝ’ (၁၉၄၈-၁၉၆၂)

တောင်တန်းနှင့်မြေပြန့်အမျိုးသားအသီးသီးတို့၏ စည်းစည်းလုံးလုံး ညီညီညွတ်ညွတ် တိုက်ပွဲဝင်မှု၊ အင်အားဖြင့် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ လက်အောက်မှ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ(၄)ရက်နေ့တွင် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံစည်းမျဉ်းဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ဟူသောအမည်ဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရယူခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရခဲ့သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် ၁၉၄၈ မှ ၁၉၅၈ အထိ ‘ဖ.ဆ.ပ.လ’ အဖွဲ့က ဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရအဖွဲ့များက အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသဖြင့်ထိုကာလကို ‘ဖ.ဆ.ပ.လ’ ခေတ်ဟုခေါ်ကြသည်။

လွတ်လပ်ရေးမရမီက နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ နိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရရှိရေး ဟု သည့် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက်ကြီးအောက်တွင် ဘုံရန်သူနယ်ချဲ့ကို စည်းလုံး ညီညွတ်စွာဖြင့် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့စဉ်က ဖဆပလအဖွဲ့သည် ကွန်မြူနစ်၊ ဆိုရှယ်လစ်၊ ပြည်သူ့ရဲဘော် အစရှိသော နိုင်ငံရေး ခံယူချက်မတူသည့် အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် တည်ဆောက်ထားခဲ့ရာ နောက်ပိုင်းလွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် စည်းလုံးမှု ပြိုကွဲလာသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီး တစ်နှစ်မပြည့်မီ ‘ဖဆပလ’ အစိုးရအဖွဲ့လက်ထက်တွင် ပြည်တွင်းတော်လှန်ပုန်ကန်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ပြည်တွင်းစစ်သည် မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေး၏ဖွားဘက်တော်ဖြစ်သည်ဟုဆိုကြ၏။ ရှေးဦးစွာတော်လှန်ပုန်ကန်သူများမှာ ကွန်မြူနစ်များဖြစ်ကြ၏။ ဒုတိယ ပြည်သူ့ရဲဘော်အဖွဲ့ (ရဲဘော်ဖြူ)၊ ထို့နောက် ကရင်အမျိုးသားယူနီယံ (KNU= Karen National Union)၊ ထို့နောက် တနင်္သာရီတိုင်းတွင် မွန်အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့ (M.N.D.O= Mon National Defence Organization)၊ ပအိုဝ်းတိုင်းရင်းသား အချို့လည်းပါဝင်ကြသေးသည်။ ရခိုင်တွင် မူဂျာဟစ် (Mujahid) တို့ကလည်း ထကြွကြ၏။ ဤသို့ လက်နက်ကိုင် ပုန်ကန်ကြရာ ၎င်းတို့ကို စုပေါင်း၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ‘ရောင်စုံသူပုန်’ ဟုအမည်သတ်မှတ်ခဲ့၏။ သို့သော် ၎င်းတို့မှာ တသီးတခြားစီ ပုန်ကန်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ထိုစဉ်က ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းပုန်ကန်မှုများအပြင် ပြည်ပမှ အန္တရာယ်လည်းရှိခဲ့သည်။ တရုတ်ဖြူ ကိုမင်တန် (K.M.T= Kuo Min Tang) တို့၏ ကျူးကျော်မှုပင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ ကွန်မြူနစ်ပါတီက အာဏာရရှိလာပြီး၊ ပြိုင်ဘက်ဖြစ်သော ‘ကိုမင်တန်’ အစိုးရသည် ထိုင်ဝမ်ကျွန်းသို့ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ ယူနန်နယ်၌ ရှိသော ‘ကိုမင်တန်’ တပ်များသည် ၁၉၅၀ တွင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းသို့ အရှေ့မြောက်ဖျားများမှ အရှေ့တောင်သို့တိုင် ဝင်ရောက်ကျူးကျော်လာကြ၏။ ကိုမင်တန် ကျူးကျော်မှုသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသော ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့၏။ ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့မြောက်ပိုင်းရှိ တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ် ကြူးကုတ်မြို့ကို ၁၉၅၀ ခုနှစ်၊ မေလတွင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ‘ကိုမင်တန်’ တပ်သားနှစ်သောင်း (၂၀၀၀၀)နီးပါး ကျိုင်းတုံနယ်သို့ ဝင်ရောက်လျက် ပြည်သူများကို ညှဉ်းပန်းခဲ့ကြ၏။ ၁၉၅၀-၁၉၅၁ ခုနှစ်များတွင် ‘ကိုမင်တန်’ များ ပို၍ပင် များပြားလာ၏။ ထိုင်ဝမ်ကျွန်းမှ လာရောက်၍ စစ်သင်တန်းပေးခြင်း၊ လက်နက်နှင့်ရိက္ခာဖြည့်တင်းပေးခြင်း ပြုလုပ်၏။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအစိုးရက ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသို့ ‘ကိုမင်တန်’ ကျူးကျော်မှု ပြဿနာကို တင်ပြခဲ့သည်။ ပြဿနာမှာ ပို၍ပင်ဆိုးရွားလာသဖြင့်၊ မြန်မာအစိုးရက ၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံသို့ ‘ကိုမင်တန်’ ကျူးကျော်မှုကို ရှုတ်ချ၍ ၎င်းကျူးကျော်မှုကို ရပ်ရန်အဆိုကို ထပ်မံတင်သွင်းပြန်သည်။ ဤအဆိုကို အမေရိကန်အစိုးရက အတိုက်အခံပြုသောကြောင့် နောက်ဆုံးတွင် ကိုမင်တန်ဟု အမည်မတပ်ဘဲ၊ နိုင်ငံခြားမှ လက်နက်ကိုင်တပ်များဟုသာ အမည်တပ်ခဲ့ရ၏။ ထိုင်ဝမ်ကျွန်းရှိ ကိုမင်တန်အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံမှ တပ်များရုပ်သိမ်းရန် ဆန္ဒမရှိသော်လည်း အမေရိကန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့က စစ်တပ်ရုပ်သိမ်းရန် တိုက်တွန်းသည့်အပြင် ဗမာ့တပ်မတော်ကလည်း ‘ကိုမင်တန်’ တို့အား ထိရောက်စွာထိုးစစ်ဆင်ခဲ့သည်။ [မြန်မာသမိုင်း(၂၀၀၅)စာ၈၈၊ ၈၉၊ ၉၂၊ ၈၃]

၁၉၅၃-ခုနှစ်မှ ၁၉၆၁-ခုနှစ်အထိ၊ ဗမာ့တပ်မတော်က မိုးကြိုး၊ မဟာ၊ နဂါးနိုင်၊ ကျော်ထွန်း၊ ကလူ၊ ကန်တော်ကြီး၊ မုန်းကျက်၊ သမိန်၊ ချယ်ရီ၊ လှိုင်းကာ၊ သင်္ဂီ၊ ဘုရင့်နောင်၊ ရန်ကြီးအောင်၊ မဲခေါင် စသော စစ်ဆင်ရေးကြီးများ ဆင်နွှဲခဲ့ရသည်။ [မြန်မာ-ယိုးဒယားသမိုင်း-(၂၀၀၆)စာ.၈၇]

ထိုသို့ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးတွင် မီးရှူးသန့်စင်ဖွားမြင်လာသော လွတ်လပ်ရေးသည် နုနယ်စဉ်ကာလကပင် လက်နက်ကိုင်ဆန့်ကျင်မှုများ၊ လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ပုန်ကန်မှုများ နှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ အမျိုးမျိုးသော ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်မှုများ အောက် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အာဏာသည် မြို့တော်တစ်ဝိုက်တွင်သာ အာဏာ သက်ရောက် တော့သည်။ ရန်ကုန်အစိုးရဘဝသို့ပင် ကျရောက်ခဲ့ရသည်။ နုနယ်သော လွတ်လပ်စ မြန်မာနိုင်ငံ

နုနယ်သောပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အရူး မီးပိုင်းခံထားရသောဘဝသို့ ကျရောက်ခဲ့ရသည်။

ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအခြေအနေ ရှုပ်ထွေးနေသောကာလ နိုင်ငံတော်၏ အရေးကြီးပြဿနာများကို အားသွန်ခွန်စိုက် ဖြေရှင်းနေရသော ကာလကြီးတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နယ်စပ်တောင်တန်းဒေသများ၏ အရေးကို ဂရုစိုက်နိုင်ရန် ပျက်ကွက်နေပေတော့သည်။ တရုတ်ပြည်မကြီးမှ ကွန်မြူနစ်တပ်နီတို့အား စစ်ရှုံး၍ ထွက်ပြေးလာခဲ့ကြသော ‘ကိုမင်တန်’ တပ်မှ အချို့သည် တရုတ်ပြည်မကြီးအား ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ရန်ဟူသောနိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ‘ဝ’နယ်မြေအား အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ‘ကိုမင်တန်’ တပ်မ(၉၅)သည် သံလွင်မြစ်အနောက်ခြမ်းတွင် တပ်မမှူး ‘ထွမ်ရှီးဝင် [Tuan Shi Wen] က ဦးဆောင်အခြေစိုက်၍ ‘ကိုမင်တန်’ တပ်မ(၉၃)သည် သံလွင်မြစ်အရှေ့ဘက်တွင် တပ်မမှူး လီးဝင်ဟွမ် [Lee Ven Huan] က ကွပ်ကဲ၍ အခြေစိုက်လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်ရောက် ကိုမင်တန်တပ်ကို အဓိကအုပ်ချုပ်သူမှာ လီးမင် [Lee Ming] ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်လီးမင်က ‘ကွန်မြူနစ်ကို ဆန့်ကျင်ဖို့၊ လက်နက်ရှိရမည်၊ လက်နက်ရှိဖို့ ငွေရှိရမည်။ ငွေရှိဖို့ စီးပွားရှာရမည်၊ စီးပွားရေးလုပ်ရင် ဘိန်းစီးပွားရေး ဘဲရှိသည်’ ဟု စီးပွားရေးမဟာဗျူဟာ သဘောထားချမှတ် ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအရ ကွန်မြူနစ်တို့ တိုက်ရန် ဘိန်းစီးပွားရေးကို အခြေခံခဲ့သည်။ လက်တွေ့တွင် တရုတ်ပြည်ကွန်မြူနစ် ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်တိုက်ခိုက်ရေး ဟူသောကြွေးကြော်သံသည် မှေးမှိန်ခဲ့ပြီး၊ ဘိန်းစီးပွားရေး လှုပ်ရှားမှုက လွှမ်းမိုးသွားခဲ့သည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊မေလတွင် လူအင်အား(၄၀၀၀)ခန့်ဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ သွားရောက်တိုက်ခိုက် သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ အမေရိကန်၏စစ်လက်နက် အကူအညီဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ သုံးကြိမ်သွားရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သော်လည်း အရှုံးနှင့်သာရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ တရုတ်ဖြူတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အခိုင်အမာ အခြေချရပ်တည်၍ ခြေကုတ်ယူရန်ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။

[မြန်မာ-ယိုးဒယားသမိုင်း-(၂၀၀၆)စာ-၇၇]၊ ‘ကိုမင်တန်’ တို့က ‘ဝ’နယ်တွင် အခြေစိုက်နိုင်ရန် ‘ဝ’နယ်ရှိ စော်ဘွားများကို အဆင်ပြေအောင် ပေါင်းခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့က ‘ဝ’နယ်တွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို သွတ်သွင်းပေးခဲ့ပြီး၊ ကိုမင်တန်တို့က ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး၊ဘိန်းစီးပွားရေးကို ကျယ်ပြန့်ထွန်းကားစေရန်အားပေးခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်စော်ဘွားအသီးသီးထံမှ အခွန်ကောက်ရရှိထားသော ဘိန်းများကို သိမ်းဝယ်သည်။ စော်ဘွားများလိုအပ်သော လက်နက်များကို ပြန်ဝယ်ပေးသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ‘ဝ’နယ်ဒေသခံ စော်ဘွားများနှင့် ပြည်ပကျူးကျော်သူ ‘ကိုမင်တန်’ အကြွင်းအကျန်တို့သည် အပြီးချင်းလိမ်ထားသည့် မြေခွေးနှစ်ကောင်ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ စော်ဘွားများထံမှ သိမ်းဝယ်ရရှိသော ဘိန်းပမာဏမှာ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မလုံလောက်သဖြင့် ‘ကိုမင်တန်’ တို့က ရွာသူရွာသားများအား ဘိန်းစိုက်ပျိုးရန် ကြိုတင်ငွေထုတ်ချေး၍ ‘ဝ’ လူထုအား ဘိန်းကို အကြီးအကျယ် စိုက်ပျိုးစေခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ‘ကိုမင်တန်’ တို့၏ ကောင်းမှုကြောင့် ‘ဝ’ နယ်တွင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဘိန်းစီးပွားရေးသည် ကျယ်ပြန့်ကြီးထွားလာခဲ့ရသည်။ ‘ဝ’ လူထုသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး၊ ဘိန်းစီးပွားရေးတွင်သာ နစ်မြုပ်ခဲ့ကြသည်မဟုတ်၊ ဘိန်းသုံးစွဲမှုများတွင်ပါ နစ်မြုပ်သွားခဲ့ကြရသည်။ ကိုမင်တန်တပ်တို့သည် ‘ဝ’ နယ်ရှိ စော်ဘွားများနှင့်အဆင်ပြေအောင် ပေါင်းနိုင်ခဲ့ကြသည် ဆိုသော်လည်း ပန်ခေါန် [Pang Khawn] စော်ဘွားနှင့်မူ မပူးပေါင်းနိုင်ခဲ့ကြပေ။ ပန်ခေါန်စော်ဘွားသည် မြန်မာအစိုးရနှင့် အဆင်ပြေသူ ဖြစ်ပြီး၊ ပန်ခေါန်စော်ဘွားကိုယ်တိုင်က ဘိန်းဖြင့် စီးပွားရှာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ နယ်အတွင်းသို့ ကိုမင်တန်တပ်မ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်သာမက တရုတ်ပြည်မကြီးဆန့်ကျင်ရေး၊ ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်အား တိုက်ထုတ်ရေး စီမံကိန်းရည်မှန်းချက်ဖြင့် ‘တလူ-ကုန်းဇော့ဇူ’(Da Lu Gong Zhuo Zu = ပြည်မကြီးအလုပ်အဖွဲ့) ဟုအမည်ရသည့် ထောက်လှမ်းရေး လုပ်ငန်းအဖွဲ့သည်လည်း ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့ကိုအမေရိကန်ဗဟိုထောက်လှမ်းရေး အဖွဲ့ [C.I.A.] က လမ်းညွှန်ကြိုးကိုင် လှုပ်ရှားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ တောင်တန်းကြီးအပိုင်းတွင် ခြေကုတ်ယူထားသော တရုတ်ပြည်မကြီးအလုပ်အဖွဲ့ (တလူ-ကုန်းဇော့ဇူ) နှင့် ကိုမင်တန်တပ်မ(၉၃)တို့က တရုတ်ပြည်ကို ဒုက္ခပေးခဲ့ကြသည်။ ‘ဝ’ တောင်ပေါ်မှ လူထုသည်လည်း မသက်သာခဲ့ကြပေ။ ‘ကိုမင်တန်’ တပ်အင်အား ဖြည့်တင်းရေးတွင် စစ်သားစုဆောင်းခြင်းခံရ၏။ ဘိန်းဈေးကွက်သို့ ဘိန်းထမ်းပို့ရ၏။ အရပ်သားများသည်ဘိန်းတောင်သူဘဝရောက်ကြရ၏။ ဘိန်းစားများဖြစ်ကြရ၏။ ဘိန်းစီးပွားရေးတွင် ချမ်းသာသူများမှာ ဘိန်းတောင်သူများမဟုတ်ကြ။ ဘိန်းကုန်သည် ‘ကိုမင်တန်’ တပ်မှူးများသာ ဖြစ်ကြလေ၏။

သို့ဖြင့် ကိုမင်တန်တို့၏ တွန်းပို့မှုအောက်တွင် ‘ဝ’ လူထုကြီးသည် ဘိန်းတောင်သူအလုပ်ကြောင့် ‘ကျောမွဲပြာစု၊ ခရုဆံကျွတ်’ ဘဝသို့ ရောက်ခဲ့ကြရလေသည်။

တော်လှန်ရေးကောင်စီ၊ မ.ဆ.လနှင့် ‘ဝ’

၁၉၅၈ ခုနှစ်သည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေး (၁၀)နှစ်မြောက်ကာလဖြစ်သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်က လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲဝင်ရန် စည်းလုံးညီညွတ်ပေါင်းစည်းရေးကို ရယူခဲ့ကြသည်။ ပင်လုံအစည်းအဝေးကြီးမှ ရရှိခဲ့သော တောင်တန်း - မြေပြန့် စည်းလုံးညီညွတ်ပေါင်းစည်းရေး သဘောတူစာချုပ်၏ (၁၁)နှစ်မြောက်ကာလလည်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီး ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် (၁၀)နှစ်သက်တမ်းပြည့်ခဲ့သည့်တိုင် ၁၉၄၇ ပင်လုံညီလာခံ၏ ပေါင်းစည်းရေးစိတ်ဓာတ်များ၊ ပေါင်းစည်းရေးသဘောတူညီချက်များ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကိုမူ လက်တွေ့အကောင်အထည် မဖော်နိုင်ခဲ့ကြပေ။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ အတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှု အကွဲကွဲအပြားပြား ဖြစ်လာကြသကဲ့သို့ တောင်တန်းဒေသများနှင့် မြေပြန့်ပေါင်းစည်းရေးဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှု များသည်လည်း ပျက်ကွက်လာသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး၏ ယိမ်းယိုင်လာသော အခြေအနေများကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ထိုစဉ်က ဖဆပလ အစိုးရဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက ဗမာ့တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း ဦးဆောင်သည့် အိမ်စောင့်အစိုးရ အဖွဲ့အား နိုင်ငံတော်အာဏာကို လွှဲပြောင်း ပေးအပ်ခဲ့ပေသည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အိမ်စောင့်အစိုးရက ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပ၍ ဧပြီလတွင် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရသော ပ.ထ.စ အစိုးရ (ပြည်ထောင်စုအစိုးရ) အား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးခဲ့၏။ အသစ်ဖွဲ့စည်းလာသော ပ.ထ.စ အစိုးရသည် မြန်မာပြည်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေများကိုကြိုးစားထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ ကချင်ပြည်နယ်မှအပ ကျန်ပြည်နယ်များသည် ၁၉၄၈ မှ(၁၀)နှစ်လွန်လျှင်ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံ ဥပဒေက သတ်မှတ်သည်။ **[မြန်မာ့သမိုင်း-(၂၀၀၅)စာ.၉၁]**

၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ရှမ်းပဒေသရာဇ်ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ကြသော စဝ်ရွှေသိုက်နှင့်စဝ်ခွန်ချိုတို့ ခေါင်းဆောင်လျက် တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော အစည်းအဝေးကို တောင်ကြီးမြို့တွင် ကျင်းပသည်။ ၎င်းအစည်းအဝေးတွင် ပြည်နယ်များ အချုပ်အခြာအာဏာကို အလိုရှိကြောင်း၊ မရခဲ့လျှင် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း စသောအမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိခိုက်စေသည့်စကားများ ပြောဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့လိုလားသောဖယ်ဒရယ် [Federal] မူမှာ ပြည်မကို ပြည်နယ်အဖြစ် သဘောထားလျက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကို အာဏာတူပေးရေး၊ လူမျိုးစု လွှတ်တော်သို့ ပြည်နယ်တိုင်းကကိုယ်စားလှယ် ဦးရေအညီအမျှ စေလွှတ်ရေး ပြည်နယ်များက မိမိဆန္ဒအလျောက် လွှဲအပ်သော အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဗဟိုအစိုးရသို့ ကန့်သတ်ပေး၍ ကျန်အာဏာများကို ပြည်နယ်များတွင် ထားရှိရေးတို့ဖြစ်၏။ ပ.ထ.စ အစိုးရသည် တောင်ကြီးအစည်းအဝေးကတင်ပြသော ဖယ်ဒရယ်မူကို တိတိကျကျ ဖြေကြားခြင်းမရှိပေ။ ပျော့ပျောင်းစွာကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်လျက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျကျတင်ပြလျှင် မေတ္တာရေ့ထား၍ စဉ်းစားမည်ဟူ၍ဖြေဆို၏။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ(၁)တွင် ဖယ်ဒရယ်မူကို စဉ်းစားရန် ရန်ကုန်မြို့တွင်နှီးနှောဖလှယ်ပွဲကြီးကို စတင်ကျင်းပသည်။ စတင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရှမ်းစော်ဘွားဟောင်းများက ၎င်းတို့လိုလား သော ဖယ်ဒရယ်မူကို မရလျှင် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်မည်ဟု အတိအလင်းကြေညာကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ အထူးယိုယွင်းလာသောအခြေအနေဆိုးကို ထိန်းသိမ်းရန် ဗမာ့တပ်မတော်မှ တာဝန်ယူစောင့်ရှောက်လိုက်ရသည်။ **[မြန်မာ့သမိုင်း-(၂၀၀၅) ၈.၈၉]**

၁၉၆၂ ခုနှစ်၊မတ်လ(၂)ရက်နေ့တွင် ဗမာ့တပ်မတော် တော်လှန်ရေးကောင်စီက နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းရယူခဲ့သည်။ ထိုကာလမတိုင်မီ ၁၉၅၈-၁၉၆၀ ခုနှစ်များ ကလည်း အိမ်စောင့်အစိုးရအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သေးသည်။ ထိုစဉ်က ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် တောင်တန်းဒေသမှ ပဒေသရာဇ်စနစ် ဆက်လက်ကျင့်သုံးနေသော စော်ဘွားများ၊ ဒူဝါများ၊ တောင်ပိုင်များကို အာဏာစွန့်လွှတ်၍ ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ‘ဝ’နယ်၊ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်ရှိ၊ ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး စော်ဘွားများကိုမူ ဆက်လက်ထားရှိစေခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ‘ဝ’နယ် လူထုကြီးသည် ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက် ခေတ်နောက်ကျသည့် ဒီမိုကရေစီ မရှိ၊ လူ့အခွင့်အရေးမရှိသော ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး ‘ဝ’ စော်ဘွားများလက်အောက်မှမလွတ်မြောက်ခဲ့ကြပေ။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှလက်အောက်မြန်မာပြည် တပြည်လုံး သူ့ကျွန်ဘဝကျရောက်ခဲ့သော်လည်း တိုးတက်တော်လှန်သည့် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် အပြည့်ရှိသော အနောက် မန်းလျပ်စော်ဘွား ‘စဝ်မဟာ’၊ လွယ်လင်းစော်ဘွား ‘နော်ခမ်းဦး’၊ မွတ်ရိုက်ရွာအကြီးအကဲ ‘တဒုခမ်းဟိန်း’နှင့် မွတ်လုံတပ်စခန်းကို ဦးဆောင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် ‘တဒုဟုန်း’တို့သည်ပဒေသရာဇ်အနွယ်များပင် ဖြစ်ကြသော်လည်းသူ့ကျွန်ဘဝမကျရောက်စေရန် နယ်ချဲ့ကို ခုခံတွန်းလှန်၍ ‘ဝ’ဒေသလူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးအားကြိုးစားကာကွယ် အကျိုးပြုနိုင်ခဲ့ ကြသည်။

သို့သော် နောက်ပိုင်းကာလများမှ စော်ဘွားများသည် အထူးသဖြင့် ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာခဲ့သော ‘ကိုမင်တန်’တပ်များက ‘ဝ’နယ်ကြီးကို ဆွဲချနစ်မွန်း စေခဲ့သော ဘိန်းစီးပွားရေးနယ်မြေ၊ ဘိန်းစိုက်တောင်သူဘဝအဖြစ်သို့ကျရောက်စေခဲ့ရမှုကို မကာကွယ်နိုင်ခဲ့ကြပေ။ ထိုစဉ်က ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး‘ဝ’စော်ဘွားတို့သည် ‘ကိုမင်တန်’ ဘိန်းစီးပွားရေးသမားတို့နှင့် ပူးပေါင်းလျက် မိမိတို့၏ ‘ဝ’နယ်မြေ ‘ဝ’လူထုအား ဆင်းရဲတွင်း နက်စေမည့် လူမွေးလူတောင် မပြောင်စေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး ဝဲဩဇာကြီးအတွင်းသို့ကျရောက် နစ်မြုပ်စေကြခဲ့သည်။

၁၉၆၄ ခုတွင် ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းဦးဆောင်၍ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီကို အမြဲတေပါတီအဖြစ်စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အမြဲတေပါတီဘဝဖြင့်(၁၀)နှစ်ကြာ စည်းရုံးရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်၍ ၁၉၇၃ ခုတွင် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီကို အမြဲတေပါတီ ဘဝမှ ပြည်သူ့ပါတီအဖြစ်သို့ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ ခုတွင် မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံ စည်းမျဉ်း

ဥပဒေအသစ်ကို ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ တစ်ပြည်လုံးဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်အရ နိုင်ငံတော်သည် **‘ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ’** ဖြစ်လာသကဲ့သို့ နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးစနစ်သည်လည်း ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ် ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၆၄ ခုဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်မကျင့်သုံးမီအထိ မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် စီးပွားရေးအရ ထိပ်တန်းစာရင်းဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ဆန်ရောင်းနိုင်ငံ နံပါတ်(၁)ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်၏ ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်ကျင့်သုံးသည့် အချိန်မှစ၍ တဖြည်းဖြည်းဖြင့် စီးပွားရေးချွတ်ခြုံကျလာပြီး ကမ္ဘာ့အဆင်းရဲဆုံး(၁၀)နိုင်ငံ စာရင်းဝင် အဆင့်သို့ကျဆင်းသွားခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂတွင် **‘လူမွဲစာရင်းဝင်’**^၁ အဖြစ်တောင်းဆိုခံယူခဲ့ရသည့်အထိစီးပွားရေးချွတ်ခြုံကျခဲ့ရသည်။

ဖဆပလ အစိုးရလက်ထက် နှင့် ပထမ အစိုးရ လက်ထက်တို့ထက် မဆလ အစိုးရလက်ထက်တွင် အမျိုးသားအသီးသီးသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်း၍ ပုန်ကန်လာကြသည်။ ၁၉၆၇ ခု၌ ကမ္ဘာပေါ်တွင်ဆန်တင်ပို့ရောင်းချသူ အဆင့်(၁)နိုင်ငံ မြန်မာပြည်တွင် ဆန်အငတ်ဘေးကျရောက်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ရခိုင်ပြည်နယ်ပြည်သူများ၏ ဆန်လုပွဲသည် မြန်မာပြည်သားများနေထိုင်စားသောက်မှုဘဝ အဆင့်အတန်း၏သက်သေ ဖြစ်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ မြန်မာတပြည်လုံး၊ ပြည်သူလူထုကြီးတရပ်လုံး အဆင်းရဲဆုံး၊ အခက်ခဲဆုံးကာလတွင်ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် တစ်ပြည်လုံးလွတ်မြောက်ရေးရည်မှန်း ချက်ဖြင့် မြန်မာပြည်အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသများသို့ စတင်ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

၁၉၆၆ ခုမှစ၍ မဆလ အစိုးရသည် ‘ဝ’နယ်တွင်လက်နက်ပုန်းများ ဖော်ထုတ်ရေး စီမံချက်ကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က‘ဝ’နယ်တွင် စော်ဘွား၏လက်နက် ကိုင်တပ်၊ ကိုမင်တန်တပ်၊ပြည်မကြီးအလုပ်အဖွဲ့၏ဒေသခံတပ် စသည်တို့ရှိကြသည်။ လက်နက်ပုန်းများကို ဖော်ထုတ်၍ နိုင်ငံတော်မှတရားဝင် ကာကွယ်ရေးတပ်များဖွဲ့စည်းပေးမည် ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးတပ်များ၏ ကာကွယ်ရမည့်အဓိကတာဝန်မှာ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာမှုကို ကာကွယ်ရန်ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၇ ခုတွင်ကာကွယ်ရေးတပ်များကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

- (၁) ဦးစောလှ ခေါင်းဆောင်သောပန်ပိုင်ကာကွယ်ရေးတပ်ကိုပထမဦးစွာဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ပန်ပိုင်ကာကွယ်ရေးတပ်သားတိုင်းအတွက် ရိက္ခာ၊ လက်နက်ခဲယမ်း ကို နိုင်ငံတော်က တာဝန်ယူသည်။ ပန်ပိုင်တွင်လက်နက်ပုန်းဖော်ထုတ်ရာ မှရရှိသောလက်နက်များမကောင်းသဖြင့်၊နိုင်ငံတော်မှ ကျည်နှင့် လက်နက် အကောင်း(၅၀၀)ထုတ်ပေးခဲ့သည်။

၁။ Bankruptcy

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- (၂) ဦးကျောက်တဲ ခေါင်းဆောင်သော ဆောင်ဟင်မှ လက်နက်(၁၀၀)ဖြင့် စာရင်း လာသွင်းပြီး ဆောင်ဟင်ကာကွယ်ရေးကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
- (၃) ဦးအိုက်ရှောက်စီ ခေါင်းဆောင်သော ယောင်ဗရေ ကာကွယ်ရေး။
- (၄) ဦးမဟာဆန်း ခေါင်းဆောင်သော ဗင်းငင်း ကာကွယ်ရေး။
- (၅) ဦးခွန်လင်း ခေါင်းဆောင်သော မန်ဆိုင် ကာကွယ်ရေး။
- (၆) ဦးခွန်ဆမ် ခေါင်းဆောင်သော ပန်လုံ ကာကွယ်ရေး။
- (၇) ဦးခွန်ချို(ဗိုလ်ကား) ခေါင်းဆောင်သော နားဝီး ကာကွယ်ရေး။
- (၈) ဦးညိုကျိုင်း ခေါင်းဆောင်သော ယောင်ရူ(အိုက်ဆွဲ) ကာကွယ်ရေး။
- (၉) ဗိုလ်လိုက်ဦး ခေါင်းဆောင်သော မန့်မန်းဆိုင် ကာကွယ်ရေး။
- (၁၀) ဦးဂျဆေးဘို ခေါင်းဆောင်သော ပန်ယန်း ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့တို့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ရှေးကျသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ပဒေသရာဇ် ‘ဝ’စော်ဘွားများခေတ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် အုပ်စုအချင်းချင်းတိုက်ပွဲများ နယ်မြေလုပွဲများကြောင့်၊ ‘ဝ’လူထုတစ်ရပ်လုံး သည် အိုးပျက်၊ အိမ်စွန့်၊ အသက်ဆုံးရှုံးမှုများ၊ မိသားစုကွဲပြားမှုများနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားတို့၏ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများအတွင်း ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြရသည်။ စီးပွားရေး ဘဝများ ပိုမိုချွတ်ခြုံကျခဲ့ကြရသည်။ ဒေသအချို့ အုပ်စုအချို့တွင်သာ ကျင့်သုံးသော ခေါင်းဖြတ် နတ်တင် အကျင့်ဆိုးကြီး၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကိုလည်းခံနေရသေး၏။

ဤကဲ့သို့သော ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦးစနစ်ဆိုးကြီးအောက်တွင် ‘ဝ’ဒေသ‘ဝ’လူအဖွဲ့ အစည်းကြီးတစ်ရပ်လုံးသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှုမဲ့ ‘တကွဲတပြား’ ‘သူတလူငါတမင်း’တည်ရှိနေခဲ့ကြ ပြီး၊ မိမိတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ဒေသတို့ တိုးတက်သွားခဲ့ကြသော်လည်းမိမိတို့မှာမူ ခေတ်နောက်ကျ မြဲဆင်းရဲမွဲတေမြဲဘဝမှမလွတ်မြောက်နိုင်၊ မရုန်းထွက်နိုင်ခဲ့ကြသေးပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း ဤကဲ့သို့သောအခြေအနေဆိုးကြီး၏ တောင်းဆိုမှုကြောင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုမဲ့နေသောဘဝ၊ တစ်သီးတစ်ခြားကွဲပြားနေသောအခြေအနေ၊ တစ်ဗိုလ်တစ်မင်း အုပ်ချုပ်နေကြသောကာလတို့ကို ကျော်လွန် လွတ်မြောက်၍ တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းရှိသောခေတ်မှီတိုးတက်သော ‘ဝ’လူအဖွဲ့အစည်း ကြီးအဖြစ်သို့ပြောင်းလဲတက်လှမ်း တည်ဆောက်ရန်မျှော်မှန်းနေကြသူများ၊မျှော်မှန်းမှုကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်လုံးပမ်းနေကြသူများ ပေါ်ထွက်လာကြပေတော့သည်။

_____ ‘ဝ’သမိုင်း _____

မန်ဆန်းမြို့ ငြိမ်းချမ်းရေး ရပ်ပြင်ရှိ ရှေး‘ဝ’တို့၏ ရုပ်ထူများ

အခန်း (၁၁)

အ ရှုဏ် ဦး

မြန်မာပြည်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲခဲ့သော်လည်း ‘ဝ’နယ်ကြီးတွင် ရှေးကျအုပ်ချုပ်ရေး ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး အခြေအနေမှာ တိုးတက်ပြောင်းလဲနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ နှစ်ဆယ်ရာစု၏ငါးဆယ်ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအရ အရှုပ်ထွေးဆုံးကာလ ဖြစ်ခဲ့သည်။ စစ်မီးတောက်များလည်း တစ်ထောင့်ထောင့်(သို့မဟုတ်)တစ်နေရာရာတွင် မကြာခဏ ထတောက်တတ်သည်။ ကွဲပြားနေသော ‘ဝ’နယ် စော်ဘွားတို့၏ အချင်းချင်းတိုက်ပွဲများသည်လည်းကောင်း၊ ၁၉၄၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း ‘ဝ’နယ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်ကျူးကျော်လာသော ကိုမင်တန်တပ်အကြွင်းအကျန်တို့နှင့် ဆက်နွယ်နေသော ကာကွယ်ရေးတပ်များအကြား မကြာခဏ အချင်းချင်းတိုက်ခိုက် သတ်ဖြတ်မှုများ သည်လည်းကောင်း၊ စစ်မီးတောက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက် ပြတ်စဲသည်ဟူ၍ မရှိခဲ့ပေ။ ‘ဝ’လူထုကြီးမှာ စစ်ပွဲများ ကြားညှပ်လျက် ရှောင်ပြေးရန် နေရာလည်းမရှိ၊ ရှောင်ပြေးရန် နေရာလည်းမသိ၊ စစ်အတွင်း ပိတ်မိနေကြသည်။ ဤအတွင်းတွင် စော်ဘွား၏လက်နက်ကိုင်တပ်မှ လည်းကောင်း၊ ကိုမင်တန်တပ်မှလည်းကောင်း၊ ကာကွယ်ရေးတပ်မှ လည်းကောင်း၊ စစ်သားအဖြစ် စုဆောင်းခေါ်သိမ်းခြင်း ခံကြရခြင်းများလည်း ရှိတတ်၏။

၁၉၄၉ ခုနှစ် တရုတ်ပြည် ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် အောင်ပွဲခံပြီးနောက် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော ကိုမင်တန် တပ်အကြွင်းအကျန်များ ပျံ့နှံ့ ရောက်ရှိရာ ‘ဝ’ နယ်သည် သမားရိုးကျ စပါးနှင့်အခြားသီးနှံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာဒေသမှ မူးယစ်ဘိန်းစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်ရာဒေသအဖြစ်သို့လည်း တစ်စတစ်စ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ကိုမင်တန် ဘိန်းကုန်သည်ကြီးအတွက် လိုအပ်သော ဘိန်းသီးနှံ စိုက်ပျိုးပေးရသော ဘိန်းတောင်သူများ ဘဝသို့ ကျရောက်ခဲ့ရသည်။ ဘိန်းစားဘဝသို့ ကျရောက်သွားခဲ့သူလည်း တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ပိုများလာရသည်။ ‘ဝ’နယ်ပြည်သူလူထုကြီး တစ်ရပ်လုံးမှာ ဒုက္ခပင်လယ်ဝေခဲ့ ကြရသည်။ အမှောင်ကမ္ဘာကြီးအောက်မှ အမှိုက်တွင်းနက်ကြီးထဲသို့ ကျရောက်သွားကြတော့သည်။

ဘဝကအသိကိုပေးသည်။ လက်ရှိအခြေအနေအတိုင်း သမားရိုးကျဆက်လက် အသက်ရှင် နေထိုင်သွားရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။ စိုက်ပျိုးသူများက ထမင်းဝအောင် မစားကြရ။ အဝတ်လုံအောင် မဝတ်ကြရတဲ့ဘဝ။ အညွန့်ခူးစားသူများက စား၍မကုန် သောက်၍မခန်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အလျှံပယ်ပေါကြွယ်ဝလှသည်။ မိုးမြင့်နှင့်မြေပြင်ကဲ့သို့ ကွာချင်တိုင်း ကွာလှမ်းလှသော အနေအထားကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် ‘ဝ’လူထုကြီးကို ဒုက္ခဝေဒနာ ပင်လယ်တွင်းနက်ကြီးမှ ကယ်တင်နိုင်ရန်အတွက် လူထုကြီးအား ဒုက္ခအဖုံဖုံပေးနေသော ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး စနစ်ဆိုးကို တွန်းလှန်ရမည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိမြင်လာကြသည်။ ဖောက်ပြန်သော စနစ်ကိုတွန်းလှန် ရန် တော်လှန်သည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းကို ဖွဲ့စည်းရန် လိုအပ်လာကြောင်း ကောင်းစွာ သဘောပေါက်လာကြသည်။

ထိုစဉ်က ဒုက္ခပင်လယ်ကြီး တစ်ခုတည်းအတွင်း မတူသောဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော်လည်း ရရှိခံစားခဲ့ကြရသောဘဝအသိကား တူညီကြ၏။ ‘ဝ’ပြည်နယ် ဒေသကြီးတစ်ခုလုံး စစ်မီးငြိမ်းအေးစေ၍ တစ်စည်းတစ်လုံးတည်းဖြစ်လာရန် ကြိုးစားရမည် ဟူသော ရည်မှန်းချက်များ ရှိကြလျက် ကိုယ့်ဒေသနှင့်ကိုယ့် လူထုကို စည်းရုံး၍ ပြောက်ကျား တပ်ဖွဲ့များ တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင်လာကြသည်။

- ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ပေါက်ယိုချမ်း၊ ပေါက်စန်ပန်းတို့ ဦးစီး၍ ‘ခွင်းမား’ ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
- ၁၉၆၇ ခုနှစ် မေလတွင် အိုက်ခိန်း၊ အိုက်ခလုံးတို့ဦးစီး၍ အိုက်ချိန်ပျောက်ကြား တပ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
- ၁၉၆၈ ခုနှစ် လူရှင်းကော့ ဦးစီးသည့် ‘ဟိုစွမ်’ ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။
- ၁၉၆၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကျောက်ညီလှိုင်း ဦးစီးသည့် ‘ပန်ဝိုင်’ ပြောက်ကျားတပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

‘ဝ’ လူမျိုးတို့ ပဒေသရာဇ်စနစ်၏ ဖိနှိပ်မှုအောက် ပြားပြားမှောက်ရသည့် ဘဝမှ ရုန်းထခဲ့ကြပြီ။ ပဒေသရာဇ်အုပ်စိုးသူများကို တော်လှန်ကြသည်။ လက်နက်ကိုင် ဗိုလ်ကျသူများကို ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်ကြသည်။ ပြည်သူလူထု၏ ဂုတ်ပေါ်ခွစီး ဗိုလ်ကျအနိုင်ကျင့် နေသူများကို ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်တော်လှန်နေကြသူများသည် ‘မိုးကျရွှေကိုယ်’ များမဟုတ် ကြပေ။ ဘဝတူ အဖိနှိပ်ခံ လူထုကြီးအတွင်းမှ ပြည်သူများသာဖြစ်သည်။ တော်လှန်ရေး တပ်ဖွဲ့များသည် လူထုကြီးကြားမှ ထွက်လာသည့် အလျောက် ပြည်သူလူထုကြီး တစ်ရပ်လုံး၏ အနှောင်အဖွဲ့များမှ လွတ်မြောက်လိုမှုဆန္ဒ ‘ဝ’ နယ်ဒေသကြီး တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ဖြစ်လိုမှု မျှော်မှန်းချက်သည် တော်လှန်သူများ၏ ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သည်။ တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့၏ ရည်မှန်းချက်သည် ပြည်သူလူထုကြီး၏ မျှော်မှန်းချက် ဆန္ဒနှင့် တစ်ထပ်တည်းကျနေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တော်လှန် ရေးတပ်ဖွဲ့အား ပြည်သူလူထုကြီးက တက်တက်ကြွကြွ ထောက်ခံကြသည်။ ပြည်သူလူထုကြီး တစ်ရပ်လုံး၏ ကြိုဆိုချစ်ခင်မှုကို ခံခဲ့ရသည်။ ပြည်သူလူထုကြီး၏ သားကောင်း သမီးကောင်းများ တပ်တွင်းဝင်ကြ တိုက်ပွဲအတွင်း ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့၏ ကောင်းသတင်းကို လက်ဆင့်ကမ်းခြင်း တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့အတွက်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

သတင်းထောက်လှမ်းပေးပို့ကြခြင်း၊ ရိက္ခာကူညီပံ့ပိုးခြင်းတို့ဖြင့် တပ်ဖွဲ့သည် အားနှင့်မာန်နှင့် လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားလာခဲ့သည်။

သို့သော် တော်လှန်သော ပြောက်ကျားအဖွဲ့အစည်းများသည် ‘ဖိနှိပ်မှုရှိလျှင် အုံကြွမှု ဖြစ်ပေါ်သည်’ဟူသော သဘာဝသိပ္ပံတရားအတိုင်း ဖြစ်ပွားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လယ်သမား၊ ယာသမားတို့၏ စုစည်းမှု ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒေသအလိုက် သီးခြားစီမံစည်း ဖြစ်ပေါ်မှုကြောင့်လည်းကောင်း ပြန့်ကြဲမှု ရှိနေသည်။ ထိုသို့ သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အုံကြွမှုနှင့်ပြန့်ကြဲသော ဖွဲ့စည်းမှုတို့သည် ‘ဝ’ပြည်နယ် လွတ်မြောက်ရေးနှင့် တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ဖြစ်စေရေးတို့အတွက် ကန့်သတ်မှုနှင့် တားဆီးမှုများ ဖြစ်နေခဲ့သည်။

ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့တို့၏ ခေါင်းဆောင်များသည် ကြိုတင်ဆွေးနွေးမှုများ မပြုကြသော်လည်း ယူဆချက်များ ထပ်တူထပ်မျှ သဘောပေါက် သိရှိခံယူလာကြသည်မှာ—

- တစ်ခုတည်းသောတပ် ဖွဲ့စည်းမှု
- တစ်စုတစ်စည်းတည်းသော ခေါင်းဆောင်မှု
- တစ်ညီတည်းသော အမိန့်ပေးမှုများကို မဖြစ်မနေ တည်ဆောက်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် -
- ကျောက်ညီလိုင်း
- ပေါက်ယိုချမ်
- လူရှင်းကော့
- အိုင်ခိန်းတို့သည် ယခင်ကထက် ပိုမိုဆက်သွယ် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။

တော်လှန်ရေးဖြစ်စဉ်ကြီး၏ သဘာဝအတိုင်း ကြမ်းတမ်းခက်ခဲ ကွေ့ကောက်မှုတို့ကို ကျော်နင်း ဖြတ်သန်းခဲ့ကြပြီးနောက် ‘ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ’ကို ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ရှာတွေ့ဆက်သွယ် နိုင်ခဲ့ကြတော့သည်။

- စေတနာသန့်သန့်ဖြင့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ကြသည်။
- ရိုးသားဖြောင့်မတ်စွာဖြင့် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့များကို ဦးစီးဦးဆောင်ရန် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ထံအပ်နှံခဲ့ကြသည်။ မြေရှင် ပဒေသရာဇ်စနစ် အုပ်စိုးမှုအောက်မှလွတ်မြောက်ရေး အုံကြွပုန်ကန် တော်လှန်မှုအရေးတော်ပုံ ကြီးအောင်မြင်စွာ ဆင်နွှဲနိုင်ရန် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တိုက်ရိုက်နှင့် အကြွင်းမဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုကို ခံယူလိုက်ကြသည်။

၁၉၃၉-၁၉၄၅ခု၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း အရင်းရှင်လက်ျာဝါဒီ နယ်ချဲ့ နိုင်ငံများနှင့်ကွန်မြူနစ်ဝါဒကျင့်သုံးသည့် လက်ဝဲဝါဒီ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့ ပူးပေါင်း

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မဟာမိတ် ဖွဲ့စည်း၍ ဖက်ဆစ်ဝင်ရိုးတန်း နိုင်ငံတို့ကို အနိုင်တိုက်နိုင် ချေမှုန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် အရင်းရှင်နယ်ချဲ့တို့ အင်အားချိနဲ့လာသည်ကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ နယ်ချဲ့လက်အောက်မှ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲဝင်ကာ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများ များစွာ ပေါ်ထွန်းလာသည်။

ထို့အတူ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အနောက်အုပ်စု လက်ျာဂိုဏ်းနှင့် အရှေ့အုပ်စု လက်ဝဲဂိုဏ်းဟူ၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဂိုဏ်းကြီး (၂)ဂိုဏ်းလည်း ပေါ်ထွန်းလာသည်။ အနောက်အုပ်စု လက်ျာဂိုဏ်းတွင် ခေတ်ဟောင်း ကိုလိုနီနယ်ချဲ့နိုင်ငံတို့၏ ဓနအင်အားနှင့် စစ်အင်အားတို့ ကျဆင်းသွားသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးအတွင်းသို့ နောက်ဆုံးမှဝင်လာသော အမေရိကန်၏ ဓနအင်အား နှင့် စစ်အင်အားတို့ တဟုန်ထိုး တိုးတက်လာသည်။ လက်ျာဂိုဏ်း၏ ဦးဆောင်သူဖြစ်လာသည်။ အာရှတိုက် နိုင်ငံများသည် အရင်းရှင်နယ်ချဲ့လက်အောက် မကျမရောက်မီက ပဒေသရာဇ်စနစ် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်အုပ်ချုပ် သော နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည်။ နယ်ချဲ့ လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေး အမျိုးသားတော်လှန်ရေး တိုက်ပွဲများအတွင်း လက်ျာနိုင်ငံရေးဝါဒီများနှင့် လက်ဝဲနိုင်ငံရေးဝါဒီများ ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့ကြသော် လည်း လက်ဝဲနိုင်ငံရေးသည် ပြည်သူလူထုအတွင်း ရေပန်းစား လူကြိုက်များခဲ့သည်။

အာရှအရှေ့ဖျား ပစ္စိဖိတ်အနောက်ဖက် ကမ်းခြေတလျှောက် မြောက်ဖျားရှိ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုမှ တောင်ဖျား ဗီယက်နမ်နိုင်ငံအထိ ကွန်မြူနစ်ပါတီများ အောင်ပွဲခံ၍ ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများချည်းသာ ဖြစ်နေသောကြောင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး ပထဝီဆရာတို့နှင့် သတင်း သမားတို့က ‘အရှေ့ဖျားကမ်းရိုးတန်းနီ’ ဟုသုံးနှုန်းခဲ့ကြရသည်။

‘အရှေ့ဖျားကမ်းရိုးတန်းနီ’တွင်ပါဝင်သော တရုတ်ပြည်သစ် အရှေ့ပင်လယ်မှ ရိုက်ခတ်လာသော ‘လှိုင်းတံပိုးနီကြီး’သည်တရုတ်ပြည်မကြီးကို လွှမ်းခြုံသွားရုံသာမက တရုတ်ပြည်မှ ‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်သို့ပင် ရိုက်ခတ်လာခဲ့ချေပြီ။

အမှောင်ကမ္ဘာကြီးအတွင်းမှအမှိုက်တွင်းနက်ကြီးအတွင်းသို့ ကျဆင်းခဲ့ရသော ‘ဝ’တောင်တန်းမိုးကောင်းကင်တွင် ‘မိုးသောက်ကြယ်နီ’ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပြီ။ မကြာမီအမှောင်ကို ခွင်း၍ အရုဏ်ဦးလင်းရောင်ခြည်သန်းလာတော့မည်မှာ အမှန်မလွဲပါ။

အခန်း (၁၂)

ကွဲပြားခြင်းမှပေါင်းစည်းခြင်းသို့

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တိုက်ရိုက်နှင့် အကြွင်းမဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုကို ခံယူပြီးနောက် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်သည် ၁၉၆၉ခု မတ်လတွင် ပန်ပိုင်နှင့်ဟိုစွမ် ဒေသသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၉ခု ဇူလိုင်လတွင် ခွင်းမာနှင့်အိုက်ချိန် ဒေသသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပြောက်ကျားခေါင်းဆောင်များ သည် တော်လှန်ရေး အကျိုးစီးပွားအတွက် အပြန်ပြန်အလှန်လှန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြရာတွင် တော်လှန်ရေးအကျိုးအတွက်ဟူသည့် တူညီသောရည်မှန်းချက်၊ ပြည်သူ့အကျိုးအတွက်ဟူသည့် တူညီသောရပ်တည်ချက်များကြောင့် ပိုမိုရင်းနှီးလာကြသကဲ့သို့ ပိုမိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည်ကိုလည်း လေးနက်စွာယုံကြည်လာကြသည်။ သို့ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော တပ်ဖွဲ့စည်းရေးကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်လာနိုင်ကြသည်။

ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော် အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသဌာနချုပ် လက်အောက်ခံ တပ်ရင်းများအဖြစ် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ အသီးသီးကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်၏ တပ်ရင်း၊ တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် စည်းရုံးရေးအရ ဖွဲ့စည်းလာနိုင်သကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးနှင့်စစ်ရေးအရပါ ပြည်သူ့တပ်မတော် တရပ်၏ဂုဏ်အင်္ဂါရပ်နှင့် ညီညွတ်ရန် တည်ဆောက်လာနိုင်ခဲ့ကြသည်။

—ဟိုစွမ် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို အခြေပြု၍ ‘၄၀၄၈’ တပ်ရင်း

—ပန်ပိုင် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို အခြေပြု၍ ‘၄၀၄၉’ တပ်ရင်း

—ခွင်းမာ ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို အခြေပြု၍ ‘၄၂၄၃’ တပ်ရင်း

—အိုက်ချိန် ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့ကို အခြေပြု၍ ‘၅၀၁’ တပ်ရင်း

တပ်ရင်း(၄)ရင်းကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ တစ်ခုတည်းသော တပ်ဖွဲ့အဖြစ် စုစည်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသ ၏အမြဲတေ တပ်ရင်းများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များ ကို ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် ‘မြစ်အရှေ့ပိုင်း ဦးစီးကွပ်ကဲမှုအဖွဲ့’ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ တစ်ခုတည်းသော အမိန့်ပေးအဖွဲ့ကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ကျိုးခွင်းရှိ (ရဲဘော်စိုးတင်)
- ကော့ဇစ်မင် (ရဲဘော်မြသောင်း)
- ရန်ဖုခန်း
- လူရှင်းကော့
- ကော့ဇစ်
- ကျောက်ညီလိုင်း
- ပေါက်ယိုချမ် တို့ပါဝင်သော (၇)ဦးက မြစ်အရှေ့ပိုင်း ဦးစီးကွပ်ကဲမှု အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကွပ်ကဲခဲ့ကြသည်။

မြစ်အရှေ့ပိုင်း ဦးစီးကွပ်ကဲမှု အဖွဲ့ဝင်(၇)ဦး၏ ဦးစီးခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသ၏ အရင်းခံတပ်ရင်းများသည် ခြေလှမ်းညီညီ သွက်သွက်လက်လက် ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် တက်တက်ကြွကြွဖြင့် စစ်ရေးတာဝန်များကို ဦးလည်မသုန် ရုပ်ရုပ်ချွံချွံ အောင်အောင်မြင်မြင် ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ် ဧပြီလ(၃၀)ရက်နေ့တွင် မိုင်းမောကို လွတ်မြောက်စေနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၊ ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်၏ အောင်ပွဲများကို ပဒေသရာဇ်စနစ်ဆိုးအောက်တွင် ပြားပြားမှောက်ခဲ့ကြရသော ပြည်သူလူထု တစ်ရပ်လုံးက လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ သောင်းသောင်းဖြဖြ ကြိုဆိုကြသည်။ ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်အား လမ်းပြသတင်းထောက် ရိက္ခာကောက် အစစအရာရာ ကူညီကြသည်။ ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်၏ အောင်ပွဲသည် ပြည်သူ့အောင်ပွဲဖြစ်သည်။ မိမိတို့၏ အောင်ပွဲဖြစ်သည်ဟု ပြည်သူလူထုကြီးက ယုံကြည်ကြလေပြီ။ ခံယူလိုက်ကြလေပြီ။

မြစ်အရှေ့ပိုင်း ဦးစီးကွပ်ကဲမှု အဖွဲ့၏ ထက်မြက်ပြတ်သားသော ဦးစီးကွပ်ကဲမှု၊ တစ်သံတည်းသော ညွှန်ကြားအမိန့်ပေးမှုအောက်တွင် ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်၏ ရဲရင့်သွက်လက်သည့် စစ်ရေးစွမ်းရည်ဖြင့် ပန်ပိုင်ဒေသ၊ ခွင်းမားဒေသ၊ ရင်းဖန်ဒေသ၊ ပန်ယောင်ဒေသ၊ ကျင်ချန်းဒေသတို့ကိုလည်း ရှေ့စဉ်နောက်ဆက် လွတ်မြောက်စေခဲ့လေသည်။

ပြည်သူ့အားမာန်၊ ပြည်သူ့တော်လှန်ရေး လှိုင်းလုံးကြီးရှေ့တွင် ရင်ဆိုင်ဆန့်ကျင် မရပ်တည်နိုင်ကြောင်း ပြည်သူ့ဂုတ်ပေါ် တစ်သက်လုံးခွစီးခဲ့ကြသော ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားနှင့် အနွယ်များ၊ ပြည်သူ့လုပ်အားကို သွေးစုပ်အမြတ်ထုတ်ခဲ့ကြသော ကိုမင်တန်နှင့် ကာကွယ်ရေးတပ်တို့ မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့မြင်ကြရလေပြီ။ ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားများ၊ ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် ပြည်ပကျူးကျော်သူ ကိုမင်တန်တို့သည် ၎င်းတို့၏ လက်များတွင် စွန်းထင်းကျန်ရစ်လျက် ရှိသော ပြည်သူတို့၏ သွေးကြေး၊ ချွေးကြေးများ ပြည်လည်ပေးဆပ်ရမည်ကို ကြောက်ရွံ့လာကြ၏။

ကိုယ်ကျူးလွန်ခဲ့သော အပြစ် ကိုယ်မလုံ အိပ်ယာဝင်တိုင်း အတိတ်တစ္ဆေ အခြောက်ခံနေကြ ရလေတော့၏။ ဤတွင်ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားများသည်လည်းကောင်း၊ ကာကွယ်ရေးများသည် လည်းကောင်း မိမိတို့၏ မွေးရပ်ဌာနေကို စွန့်ခွာ၊ သံလွင်မြစ်ကြီးကို ဖြတ်ကျော်၍ အနောက်သံလွင် အရပ်များသို့ပြောင်းရွှေ့သွားကြတော့သည်။ ထိုသူများအတွင်း ရောယောင်ပါသွားကြသော သူများသည် သံလွင်အရှေ့ခြမ်းသို့ ပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့ကာ အခြေစိုက်ကြသည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်ရှိ ဗမာပြည် ပြည်သူ့ တပ်မတော်သည် တိုက်ပွဲဆင်လေ အင်အားကြီးလေ ဖြစ်လာနေသည်။ အောင်ပွဲကြီးလေ လူထု ထောက်ခံမှုရလေ ဖြစ်လာနေသည်။ စစ်တိုက်ရင်း စစ်တပ်ကို တည်ဆောက်လာခဲ့ကြသည်။ ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်သည် ပြည်သူလူထုကို အလုပ်အကျွေးပြုသည့် တပ်မတော် ဖြစ်သည်နှင့်အညီ စည်းကမ်းကြီး(၃)ရပ်နှင့် သတိပြုရန် (၈)ချက်ကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လိုက်နာကျင့်သုံးကြရသည်။

- (၁) ဘာပဲလုပ်လုပ် အမိန့်ကို နာခံရမည်။
- (၂) လူထုဆီက အပ်တစ်ချောင်း၊ ချည်တစ်မျှင်မျှ မယူရ။
- (၃) သိမ်းပိုက်ရရှိသမျှ ပစ္စည်းများကို အများပိုင်ပစ္စည်းအဖြစ် အပ်ရမည်ဟူသည့် စည်းကမ်းကြီး(၃) ရပ်တို့ကို တင်းကျပ် စွာ လိုက်နာကြရသည်။
- (၁) စကားပြောလျှင် ချိုချိုသာသာ ပြောဆိုရမည်။
- (၂) ပစ္စည်းဝယ်သည့်အခါ တန်ရာတန်ဖိုး ပေးရမည်။
- (၃) ငှားယူသော ပစ္စည်းများ ပြန်အပ်ရမည်။
- (၄) ပစ္စည်းပျောက်ပျက်ပါက တန်ဖိုးအတိုင်း ပေးလျော်ရမည်။
- (၅) အရက်မူးယစ် ရမ်းကားခြင်းမပြုရ။
- (၆) အမျိုးသားဓလေ့ထုံးစံများကို လေးစားရမည်။
- (၇) အမျိုးသမီးများအပေါ် သဘောထားမှန်ကန်ရမည်။
- (၈) ဖမ်းမိသော သုံးပန်းများကို မညှဉ်းဆဲရ ဟူသည် သတိပြုရန် (၈) ချက်ကိုလည်း တိကျစွာ လိုက်နာရန် ပညာပေး လေ့ကျင့်ခဲ့ကြသည်။

ပြည်သူ့အကျိုးဆောင်သော တပ်ဖြစ်သောကြောင့်ပြည်သူ့တပ်မတော် သားများသည် ‘ပျိုတိုင်းကြိုက်တဲ့နှင်းဆီခိုင်’များဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်က ပြည်သူလူထု ကြီးကို သံမဏိတံတိုင်းကြီးအဖြစ် သဘောထားသည်။ တပ်မတော်က ပြည်သူ့ရန်သူများကို တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းသည်။ ပြည်သူများက ရန်သူ၏နှောင့်ယှက်မှုမှ ကာကွယ်ပေးခဲ့ ကြသည်။ ပြည်သူနှင့်တပ်မတော်သည် ‘ရေနံငါး’ပမာ တစ်သားတည်း ရှိခဲ့ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လွတ်မြောက်နယ်အောင်မြေကို တဟုန်ထိုး တိုးချဲ့နေသော ရှေ့တန်းတိုက်ခိုက်ရေး တပ်များအား အနီးကပ်ကွပ်ကဲရန် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသဌာနချုပ် သည် ၁၉၇၂ ခုနှစ် မတ်လတွင် မိုင်းမော၌ အခြေစိုက်ခဲ့သည်။

တစ်ချိန်တည်းပင် ၄၀၄၅၊ ၄၀၄၆၊ ၄၀၄၇၊ ၃၀၃၅၊ ၅၀၂ တိုက်ခိုက်ရေး တပ်ရင်း (၅)ရင်းနှင့်အမြောက်တပ်ရင်း (၁)ရင်းတို့လည်း ‘ဝ’နယ်သို့ အင်အားဖြည့် ဝင်ရောက်လာကြသည်။ မှန်ကန်သော ခေါင်းဆောင်မှု၏ အနီးကပ်ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော် သည် ပြည်သူများနှင့် တစ်သားတည်းပေါင်းစပ် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်။ သန္နိဋ္ဌာန်ချ၊ အသက်စွန့် ရန်မကြောက်၊ အခက်အခဲကိုဖယ်ရှား၊ အောင်ပွဲကိုအရယူခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ‘ဝ’နယ်ရှိ တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များ၊ ပြည်သူများနှင့် ပြည်သူ့စစ်များတို့သည် ‘ကွန်းလုံတိုက်ပွဲ စဉ်’ ကြီးကို တိုက်ကွက်ဖော် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာပြည်၊ ပြည်တွင်းစစ်သမိုင်းတွင် အရှည်ကြာဆုံးတိုက်ပွဲစဉ်ကြီး ‘ရက် ၄၀ ကြာ တိုက်ပွဲဟု သမိုင်းတွင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင် ‘ဝ’ပြည်နယ် အများပိုင်းကို လွတ်မြောက်စေ နိုင်ခဲ့ကြသည်။ မည်သည့်အခါကမျှ တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းမရှိခဲ့ဘူးသော ‘ဝ’ဒေသ၊ ယခုတစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းပေါင်းစည်း မိခဲ့ကြလေပြီ။ ‘ဝ’ ဒေသတောင်ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းတို့ အပိုင်းအခြားမရှိ၊ အကန့်အသတ်မရှိ၊ တစ်ဆက်တည်း တစ်စပ်တည်းသွားချင်တိုင်းသွား၊ လာချင်တိုင်းလာ၊ လွတ်လပ်ကြလေပြီ။ ယခင်က ဗိုလ်ကျမင်းမှုဆူချင်တိုင်းဆူခဲ့ကြသော ‘ဝ’တောင်တန်း၊ ယခုကြောက်စရာမလို၊ ပူစရာမရှိလွတ်မြောက်ခဲ့ကြလေပြီ။

မိုင်းပေါက်ဒေသ၊ မိုင်းယန်းဒေသ အများပိုင်းနှင့်မိုင်းညှ င်းဒေသတို့ကို ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် လွတ်မြောက် စေခဲ့သည်။ လွတ်မြောက်နယ်မြေရှေ့သို့ တိုးချဲ့သွားလေရာ အနီးကပ်ကွပ်ကဲနိုင်ရန် စစ်ရေး လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန် စစ်ဌာနချုပ်သည်လည်း လိုက်ပါ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခု ဧပြီလတွင် အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသဌာနချုပ်သည် ပန်ဆန်း သို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ လွတ်မြောက်ရေး အခြေခံဒေသများကို တနင်္သာရီတိုင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ လွတ်မြောက်ရေး အခြေခံဒေသအများဆုံးနှင့် အကျယ်ပြန့်ဆုံး ဖွင့်နိုင်ခဲ့သော ပြည်နယ်မှာ ရှမ်းပြည်နယ်ဖြစ်သည်။ ကချင် ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ မြန်မာ-တရုတ် နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက်တွင် လွတ်မြောက်နယ်မြေများကို ခိုင်ခိုင်မာမာ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသ၏နယ်မြေသည် နယ်မြေအကျယ်ဝန်းဆုံး၊ လူဦးရေအများဆုံး၊ တပ်အင်အား အတောင့်တင်းဆုံး၊ အခိုင်မာဆုံးနယ်မြေဖြစ်ခဲ့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ထိုထိုသော‘ဆုံး’ များဆုံစည်းရာ အရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသနယ်မြေ ပန်ဆန်းသို့ ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ပါတီဗဟိုဌာနချုပ်သည်လည်း ၁၉၇၈ခု ဇွန်လတွင် ရောက်ရှိအခြေစိုက် ခဲ့သည်။

‘ဝ’နယ်အများစုကို တစ်စည်းတစ်လုံးတည်း ဖြစ်စေပြီးနောက်တွင် ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများကို စနစ်တကျ ထူထောင်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ် မြောက်ပိုင်း ခရိုင်(‘ဝ’မြောက်ခရိုင်)ကို မိုင်းမောမြို့တွင်လည်းကောင်း၊ ‘ဝ’နယ်တောင်ပိုင်းခရိုင်(‘ဝ’တောင်ခရိုင်) ကို ဝိန်းကောင်မြို့တွင်လည်းကောင်း၊ ကျိုင်းတုံမြောက်ပိုင်းခရိုင် (ကျိုင်းမြောက်ခရိုင်)ကို ဟိုတောင်းမြို့တွင်လည်းကောင်း ခရိုင်ကော်မတီရုံးများ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၊ပါတီဗဟိုဌာနချုပ်နှင့် ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော် အရှေ့မြောက်ပိုင်းစစ်ဒေသဌာနချုပ်တို့တည်ရာ ပန်ဆန်းမြို့နှင့် ဝန်းကျင်ဒေသကို ပန်ဆန်း အထူးမြို့နယ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်း၍ အထူးမြို့နယ်ကော်မတီရုံးကို ပန်ဆန်းမြို့တွင်ပင် အခြေစိုက် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

နယ်မြေလုံခြုံရေးနှင့် လူတန်းစားရန်သူတို့၏ နှောင့်ယှက်မှုမှ ကာကွယ်ရန် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့(၃)မျိုး(၃)စား ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဒေသများတွင် ပြည်သူ့စစ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စည်းရုံးဖွဲ့စည်းထား သည်။ ခရိုင်အသီးသီးတွင်လည်း ခရိုင်တပ်များကို ဖွဲ့စည်းသည်။ လွတ်မြောက်နယ်မြေတိုးချဲ့ရေးနှင့် လှုပ်ရှားတိုက်ခိုက် ရေးအတွက် တပ်မဟာ(၂)၊ တပ်မဟာ(၅)၊တပ်မဟာ(၈)၊တပ်မဟာ(၁၂)နှင့် အမြောက်တပ်(၁)ရင်း၊ကင်းတပ်ရင်း(၁)ရင်း တို့ကို စည်းရုံးဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုမှတဆင့်တပ်အင်အားတိုးလာမှု အခြေခံပေါ်မှ တပ်မဟာ(၅) ကို တပ်မဟာ(၆၈၃)နှင့် တပ်မဟာ (၆၈၅)အဖြစ်သို့လည်းကောင်း တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ တပ်မဟာ(၈)ကို တပ်မ(၄၈)အဖြစ်သို့လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်း နိုင်ခဲ့သည်သာမက တပ်မ(၆၈)နှင့် တပ်မဟာ(၈၅၉)တို့ကိုလည်း တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်အထိ ပြည်သူ့တပ်မတော် အင်အား တိုးပွားတောင့်တင်းနိုင်ခဲ့သည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် ပြည်သူလူထုကြီး တစ်ရပ်လုံးကို စည်းရုံး လှုံ့ဆော်၍ ပြည်သူ့တပ်မတော် တစ်ရပ်ကို တည်ဆောက်ကာ ပြည်သူလူထု၏ အဖိနှိပ်ခံ၊ အချိုးနှိမ်ခံ နင်းပြားဘဝမှ လွတ်မြောက်ရေးစစ်ပွဲကို ဆင်နွှဲ ရင်း လွတ်မြောက်ရေးအခြေခံဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိုလည်း အခြေအနေ၏ ခွင့်ပြုမှုအောက်တွင် စည်းရုံးဆောင် ရွက်ခဲ့သည်။

‘ဝ’နယ်တွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ အခြေစိုက်ခဲ့သည် အနှစ်(၂၀)အတွင်း မြန်မာ၊ ‘ဝ’၊ ရှမ်း၊ တရုတ်ဘာသာစာသင်ကျောင်းပေါင်း(၂၀) ကျော် တည်ဆောက် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ ‘ဝ’ တို့သမိုင်း တစ်ခေတ်အနှောင်းတွင် စာပေသင်ကြားမှုမရခဲ့သည့် ဘဝမှ စာပေပညာသင်ကြားမှု အခွင့်အရေးကို ပြန်လည်ရရှိခဲ့ကြသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မလွတ်မြောက်မီက ဆေးရုံမရှိ။ ခေတ်မီဆေးဝါးမရှိသဖြင့် ရောဂါဝေဒနာ ခံစားရမှုမှ သက်သာရာရစေရန် ဘိန်းကိုသာ မှီဝဲသုံးစွဲခဲ့ကြရသည်။ ထိုမှ ဘိန်းစားဘဝသို့ ကျဆင်းရသည်။ ‘ဝ’နယ်ခရိုင်အသီးသီးတွင် ခရိုင်ဆေးရုံ (၄)ရုံနှင့် စစ်ဒေသဌာနချုပ်တွင် စစ်ဒေသဆေးရုံကြီး (၁)ရုံတို့အား ခေတ်မီဆရာဝန်များ ခေတ်မီဆေးဝါးအပြည့်အစုံနှင့် စစ်ဒေသဆေးရုံကြီးတွင်ရောဂါရှာဖွေရေး ဓါတ်ခွဲခန်းနှင့် ခွဲစိတ်ကုသခန်းတို့ကိုပါ ထည့်သွင်းတည်ဆောက် ကုသပေးနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်ဒေသဆေးကျောင်းနှင့်ဗဟိုဆေးကျောင်းတို့ကို ဖွင့်လှစ်၍ မိမိတပ်တွင်း ဆေးလုပ်သားများ၊ သူနာပြုများ၊ လက်ထောက်ဆရာဝန် များကို မွေးမြူသင်ကြားပေးခဲ့သည်။ ညီနောင်တပ်ဖွဲ့မှ တပ်မတော်သားများကိုပါ ကူညီသင်ကြား မွေးမြူပေးနိုင်ခဲ့သည်။

မလွတ်မြောက်မီက တောင်ကြောတစ်လျှောက် လူသွားလမ်းနှင့် ဝန်တင် တိရစ္ဆာန် သွားလမ်းသာရှိခဲ့သည်။ ဤသည်ပင် ‘ဝ’နယ်တောင်ပိုင်း မိုင်းလင်းဒေသကြီးအတွင်းသာ လွတ်လပ်စွာသွားလာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ‘ဝ’နယ်မြောက်ပိုင်းတွင်မူ အချင်းချင်း တိုက်ခိုက်မှုများ၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းများ၊ ခေါင်းဖြတ်အကျင့်ဆိုးများ ရှိနေခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်စွာ မသွားလာနိုင်ကြပေ။ ထိုစဉ်က အန္တရာယ်ကင်းစွာသွားလာနိုင်ရန်အတွက် အချို့စော်ဘွားများတွင်ရှိသော ငြိမ်းချမ်းရေး အလံဖြူကို ကိုင်ဆောင်သွားပါက အန္တရာယ်ကင်းသည်။ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု တစ်နယ်နှင့် တစ်နယ် ဆက်သွယ်ထားသည့် လူသွားလမ်းမရှိပေ။ မိမိ ‘ဝ’နယ်ကြီး အတွင်း၌ပင် တစ်နယ်မှတစ်နယ်သို့ မသွားနိုင်ခဲ့ကြ။ မပေါက်ရောက်ခဲ့ကြပေ။

လွတ်မြောက်ပြီးနောက် နွေရာသီသွား ကားလမ်းအဖြစ် လူထုကြီး၏ စုပေါင်းအားဖြင့် ဖောက်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပန်ဆန်းမှ လွယ်လွန်း၊ ရင်းဖန်၊ အိုက်ချိန်၊ ဝမ်လင်း၊ ဆောင်ဖါ အထိလည်းကောင်း၊ ဆောင်ဖါမှ မိုင်းမောသို့ လည်းကောင်း ဝမ်လင်းမှ လုံထန် ခွင်းမားသို့လည်းကောင်း၊ လုံထန်မှ လုံထန်သတ္တုတွင်းသို့လည်းကောင်း၊ ပန်ဆန်းမှ ပန်ပွဲသို့လည်းကောင်း၊ နွေရာသီသွား ကားလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ခဲ့ကြသည်။ နွေရာသီသွား ကားလမ်းစုစုပေါင်း ကီလိုမီတာ (၃၀၀)ကျော်ရှည်လျားသည်။

တောင်ပေါ်ဒေသလည်းဖြစ် တောင်ယာအဓိက စိုက်ပျိုးရာဒေသလည်းဖြစ် ဘိန်းတောင်သူနှင့် ဘိန်းစီး ပွားရေးဒေသလည်းဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ‘ဝ’နယ်ကြီးတွင် ဝမ်းစာစပါး ဖူလုံသူနည်းပါးလှသည်။ သို့အတွက် ဝမ်းစာဖူလုံရေး ရည်မှန်းချက်ချ၍ စိုက်ပျိုးမြေတိုးချဲ့ခြင်း၊ အထွက်တိုးစပါး စိုက်ခြင်းနှင့် ဖြစ်နိုင်သောဒေသတွင် စပါးနှစ်သီးစိုက် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ဝမ်းစာဖူလုံရေး လုံးပမ်းခဲ့သည်။ လှေခါးထစ် လယ်ယာဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဆည်မြောင်း ဖောက်လုပ်ရေးတို့ကိုလည်း အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၇၇ ခုနှစ် ပန်ဆန်းမြို့တွင် ကီလိုဝပ် (၄၀)အားရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက် (၂)လုံးဖြင့် ရေအားလျှပ်စစ်စက်ရုံ (၁)ရုံကိုလည်းကောင်း၊ ရေဒီယို အသံလွှင့်ရုံမှ “ဗမာပြည်၊ ပြည်သူ့အသံ” အသံလွှင့်ချက်များကို နေ့စဉ် နံနက်တစ်ကြိမ် ညနေတစ်ကြိမ် တစ်ရက်နှစ်ကြိမ် မြန်မာ၊ ‘ဝ’၊ ရှမ်း၊ ကရင်၊ တရုတ် ဘာသာ(၅)မျိုးဖြင့် အသံလွှင့် နိုင်ခဲ့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် ‘ဝ’ နယ်ဒေသကြီး အများပိုင်း တစ်ပေါင်းတစ်စည်း တည်း ပြန်လည်ပေါင်းစည်း စည်းရုံးစွာနေထိုင်လာရသည့်ဘဝ ပဒေသရာဇ် ခေတ်ဦး စော်ဘွားများ၊ အုပ်စုခေါင်းဆောင်များ ကိုမင်တန်နှင့် ကာကွယ်ရေးတပ်တို့၏ သွေးစုပ်ခံ အဖိနှိပ်ခံနင်းပြားဘဝမှ လွတ်မြောက်ရသည့် ဘဝအရသာကို ‘ဝ’ လူမျိုးတို့ ခံစားရသည်။

ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦးထက် ပိုမိုမြင့်မားသော ပြည်သူ့ဒီမိုကရေစီ တော်လှန်ရေး ခေတ်ကို ရောက်စေသည့်လုပ်ရပ်ကို ‘ဝ’ ပြည်သူတို့ မေ့ပျောက်ကြမည် မဟုတ်ပါပေ။

အခန်း(၁၃)

‘ဝ’ လူမျိုး “အတွင်းပဋိပက္ခ” တို့၏ အဆုံး

‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းသည်အနိမ့်အမြင့်၊ အတက်အကျ၊ အကွေ့အကောက်ပေါင်းများစွာကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ သမိုင်းမှတ်တမ်း ခိုင်ခိုင်မာမာ ရှိသော မွန်တို့ပြည် သထုံတွင် ‘ဝ’များစုစည်း အခြေတကျ ရှိခဲ့သော်လည်း ပုဂံအနော်ရထာမင်း ‘ပိဋကတ်သုံးပုံ’ ရယူရေးစစ်ပွဲ၏ ရိုက်ခတ်မှုကြောင့် နေရာရွှေ့ခဲ့ကြရသည်။ ၁၀၅၇ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်၏။ ‘ဝ’တို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်အတန်းကို သမိုင်း တွင် ကျန်ရစ်အောင် တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သော ‘ဝ’တို့ ဘုရင်နန်းစိုက်ရာ နန်းမြို့ ကျိုင်းတုံကိုလည်း ‘ဝ’လူမျိုး ယွန်းဘုရင်၏ ပရိယာယ်သုံး တိုက်ခိုက်မှုကြောင့်အခြေပျက် ခဲ့ရပြန်၏။ ၁၂၄၃ ခုနှစ်က ဖြစ်၏။ ဤသည်တို့မှာ အပြင်ပဋိပက္ခများက ‘ဝ’လူမျိုးတို့အား ရိုက်ခတ်ချက်များသာ ဖြစ်သည်။

‘ဝ’တို့၏နန်းမြို့ကျိုင်းတုံ ယွန်းဘုရင် လက်တွင်းကျရောက်ခဲ့လေပြီးနောက် ရွှေ့ပြောင်းရောက်ရှိ အခြေချရာ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်တွင်မူ ‘ဝ’တို့ချည်းသက်သက်၊ မည်သူတို့နှင့်မျှ မရောမယှက်တသီးတသန့်နေထိုင်ခဲ့ကြ၏။ ထိုသို့ ‘ဝ’လူမျိုးတို့ ပြင်ပကမ္ဘာ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးနှင့် အဆက်အသွယ်ပြတ်ခဲ့ရသော ကိုယ့်ကိုကိုယ် စည်းရုံးကာ၊ တံခါးပိတ်၊ အမှောင်ချ နေထိုင်ခဲ့ကြခြင်း၏ တွေးခေါ်မှုဇာစ်မြစ် အခြေခံသည် ‘အစိုးရိမ် လွန်ခြင်း’ တွင်မြစ် ဖျားခံသည်။ အကျိုးဆက်သည် ‘ဝ’လူမျိုးတို့ဘာသာ၊ စာဟောင်းကွယ်ပျောက်။ အသိပညာ၊ အတတ်ပညာများဆုံးရှုံး။ နောက်ဆုံးဘာဆိုဘာမျှ မသိတော့သော လူလုံးမလှတော့သည့် ဘဝ ကိုသာ နှောင်း‘ဝ’တို့ အမွေအဖြစ် ဆက်ခံခဲ့ကြရသည်။

‘ဝ’တောင်တန်းပေါ်တွင် လာရောက် အခြေချကြပြီးနှစ်ပေါင်းရာအချို့ကြာလာ သည့်နောက် ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ‘သမိုင်းဦးဘုံမြေစနစ်နှောင်းပိုင်း’ အဆင့်သို့တိုင် ကျဆင်း သွားခဲ့သည်။ သမိုင်းဦးဘုံမြေစနစ် နှောင်းပိုင်းကာလ၊ လူသားများ၏အသိ၊ ပညာမျှသာ ကျန်ရစ် တော့သည်။ ဤတွင် မျိုးစပါးအရှာထွက်ခဲ့ကြရာမှ ...မျိုးစပါးနှင့်အတူ ‘ခေါင်းဖြတ်နတ်တင် အကျင့်ဆိုး’ကိုပါ လက်ခံမိလျက်သားဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ စပါးရှင်သန် အထွက်နှုန်း ကောင်းစေရန် ခေါင်းဖြတ်နတ်တင်နိုင်ရေး ‘ဝ’တို့အတွင်း အချင်းချင်း ခေါင်းဖြတ်ကြရာမှ သွေးစည်းညီညွတ်ရေး ပျက်ပြားလာရသည်။ ‘ဝ’တို့အတွင်း အချင်းချင်း ရန်ငြိုးဖွဲ့လာကြသည်။ ကလဲ့စားချေ တိုက်ပွဲ များ ပေါ်လာသည်။ အပြန်အလှန် ရန်ငြိုးဖွဲ့ကြ၊ အပြန်ပြန်အလှန်လှန် ကလဲ့စားချေကြ၊

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အဆုံးမသတ်နိုင်ကြတော့။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ၊ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု၊ တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ၊ အဆက်အဆံ မရှိကြတော့။ အသွားအလာ ဆက်သွယ်မှု ပြတ်တောက်ကုန်ကြသည်။ တစ်အုပ်စု နှင့်တစ်အုပ်စု ဆက်ဆံသွားလာမှု မရှိကြတော့သလို၊ တစ်အုပ်စုနှင့်တစ်အုပ်စု ဆက်သွယ်ရေး လူသွားလမ်းမျှပင် မရှိတော့ချေ။ ထိုစဉ်ကာလ(ယူဝမ်လင်မြို့နယ်အတွင်းရှိ) ယောင်ဗရေ ရွာသား ‘တုတန်း’ သည် သူ၏သက်တမ်း(၅၀)နှစ်အတွင်း လူခေါင်းပေါင်း (၅၇)ခေါင်းကို နတ်တင်ပူဇော်ရန် ဖြတ်ခဲ့သည်။ တစ်နှစ်တွင် အနည်းဆုံး တစ်ခေါင်းဖြတ်၍ အချို့သောနှစ် များတွင် တစ်ခေါင်းထက်ပိုပေသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ‘တုတန်း’သည် ခေါင်းဖြတ်သူရဲကောင်း ကြီးပေတည်း။ ရပ်ရွာဒေသ၏ ခေါင်းဆောင်အကြီးအကဲလည်း ဖြစ်ပေ၏။ သို့သော် ‘တုတန်း’ ခေါင်းဖြတ်ခဲ့သော လူ၏ရွာ၊ အုပ်စု၊ ဆွေမျိုးတို့အဖို့ကား ကမ္ဘာမကြေ ရန်သူကြီး ဖြစ်သွားပေသည်။

‘ဝ’နယ်ခေါင်းဖြတ် အကျင့်ဆိုးရှိရာဒေသတွင် ‘တုတန်း’ပေါင်း မည်မျှရှိခဲ့သနည်း။ လူခေါင်း(၅၇)လုံးထက်ပိုဖြတ်နိုင်သူ မည်မျှရှိနေသေးသနည်း။ မသိနိုင်ပြီ။ သိနိုင်သည်ကား လူခေါင်းဖြတ် နတ်တင်သည့် အကျင့်ဆိုးကြောင့် ‘ဝ’တို့အတွင်း သွေးကွဲ ကလဲ့ စားချေ တိုက်ပွဲများ အဆုံးမသတ်နိုင်တော့ ခြင်းပေတည်း။

ဤသို့သော အခြေအနေမျိုးသည် ခေါင်းဖြတ်နတ်တင် အကျင့်ဆိုးကို လက်ခံကျင့်သုံးမိ၍ ‘ဝ’နယ် မြောက်ပိုင်းဒေသ အချို့တွင် ဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်သည်။

‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် သမိုင်းဦးဘုံမြေစနစ် နှောင်းပိုင်းကာလ အခြေအနေမှ ပဒေသရာဇ် စနစ်အစောပိုင်း ကာလသို့ တိုးတက်ပြောင်းလဲ သွားသောအခါ အုပ်ချုပ်သူအဆင့် သည် ကျေးရွာအုပ်စုကိုသာ အုပ်ချုပ်သောကျေးရွာသူကြီးမဟုတ်တော့ပေ။ ကျေးရွာအုပ်စုအများ ပါဝင်သော နယ်မြေဒေသကို အုပ်ချုပ်သည့် စော်ဘွားဖြစ်လာသည်။ စော်ဘွား၏အုပ်ချုပ်ရသော နယ်မြေသည် ကျယ်ပြောသကဲ့သို့လူဦးရေသည်လည်း အဆပေါင်းများစွာ များလာသည်။

စော်ဘွား(သို့)အုပ်စုခေါင်းဆောင်တစ်ဦးချင်းစီသည် ပုံစံမျိုးစုံဖြင့်ဖွဲ့စည်းတည် ထောင်ထားသော လူအင်အား၊လက်နက်အင်အားတို့ဖြင့် မိမိအုပ်ချုပ်ရာနယ်မြေရှိ လူထု၏ အသက်၊ အိုးအိမ်၊ စည်းစိမ်တို့ကို ကာကွယ်ခဲ့ကြသည်။ စပ်မဟာ၊ တာရှေ(နော်ခမ်းဦး)တို့သည် ‘ဝ’နယ်(၅)နယ်ကို စည်းရုံးခေါင်းဆောင်၍ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ၏ ကျူးကျော်မှုကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန် ခဲ့ကြ၏။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ ‘ဝ’နယ်နှိပ်ကွပ်ရေး စစ်ရေးစီမံကိန်းကို ရိုးရာလက်နက်ကိုင်ဆွဲ ၍ တိုက်ဖျက်နိုင်ခဲ့၏။

ကိုယ့်အုပ်စုခေါင်းဆောင်နှင့်ကိုယ့်ဒေသ၊ ကိုယ့်စော်ဘွားနှင့်ကိုယ်နယ်မြေ အကွဲကွဲအပြားပြားတို့သည် တည်ငြိမ်အေးချမ်းသည့်အချိန်တွင် ဝမ်းစာစိုက်ပျိုးရေးကို စောက်ချ လုပ်ကိုင်နိုင်သဖြင့် လူထုအများဝမ်းစာရိက္ခာ ပိုမိုရိတ်သိမ်းလာနိုင်ကြသည်။ အုပ်ချုပ်သူတစ်ဦး

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ချင်းစီ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသတိုးတက်မှု ခြင်းမညီညာသော်လည်း ယခင်ကထက်ဖွံ့ဖြိုးစည်ပင်လာခဲ့သည်။ အူမ တောင့်သဖြင့်သီလ စောင့်လာနိုင်ကြသည်။ စေတီဘုရားများတည်ခြင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများဆောက်လုပ်လှူဒါန်း လာနိုင်ခြင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသည်လည်း ပြန်လည်ထွန်းကားလာခဲ့သည်။ ၁၉၀၈ ခုနှစ် ဧပြီလ (၁၇)ရက်နေ့တွင် ‘ဝ’အမျိုးသားတစ်ဦးအိုင်ရှန်း(ခ)တော့ဗုရုန်းက ရေနစ်ခြင်းမင်္ဂလာကို စဦးပထမ ခံယူခြင်းဖြင့် ‘ဝ’နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်သာသနာ အစပြုထွန်းကားလာခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်ကြီး၏ အချို့သောဒေသတွင် စော်ဘွားကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ သက်ဆိုင်ရာဘာသာရေး သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်များကသော်လည်းကောင်း၊ ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးအတွင်း တရားဓမ္မလွှမ်းမိုး သော လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး ဖြစ်တည်လာစေရန်လည်း လုံးပမ်းခဲ့ကြ၏။ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်မှုများမှ နူးညံ့သိမ်မွေ့မှုအလေ့အကျင့်များရလာစေရန် သွန်သင်ဆုံးမ နည်းလမ်းပြပေးခဲ့ကြ၏။

သို့သော် စော်ဘွားတစ်ဦးချင်းစီ၊ အုပ်စုတစ်ခုချင်းစီ ကိုယ့်ဒေသကိုယ့်နယ်မြေ တွင် အကွဲကွဲအပြားပြား ဆောင်ရွက်နေကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ‘ဝ’တောင်တန်းကြီးပေါ်တွင် ‘ဝ’အမျိုးသားချင်းတူပါလျက် စော်ဘွားအသီးသီး၊ အုပ်စုခေါင်းဆောင်အသီးသီးတို့သည် တစ်စု တစ်စည်းတည်းသော ‘ဝ’နယ်မြေကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းသော ‘ဝ’အမျိုး သားသွေးစည်းရေးကိုသော်လည်းကောင်း စည်းရုံးစုစည်း အကောင်အထည်မဖော်နိုင်ခဲ့ကြပေ။ ထိုအချိန်က ‘ဝ’လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်၊ လူဦးရေအချိုးအစားနှင့် စိုက်ပျိုးမြေ လိုအပ်မှု အချိုးအစား တို့၏ ပြောင်းလဲမှု၊ အာဏာနယ်မြေ တိုးချဲ့လိုမှု၊ နယ်မြေဖြတ်သန်း ကုန်သွယ်စီးပွားခွန် ကောက်ယူရလိုမှု တို့ကို အခြေခံ၍ ‘ဝ’လူမျိုးအတွင်းပဋိပက္ခ’ များပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

စွန်ရှည်ခေါင်းဆောင်သော လုံခွာနှင့်ခွန်ဆိုင်ခေါင်းဆောင်သောမွတ်ရိုက် တိုက်ခိုက်မှုသည်လည်းကောင်း၊ ‘ဝ’နယ်မြောက်ပိုင်း မန်ရှန်နှင့် ပန်လုံမြေယာလု တိုက်ခိုက်မှု သည်လည်းကောင်း၊ တိုးပွားလာသော လူဦးရေနှင့် စိုက်ပျိုးမြေ အချိုးအစားမညီမျှ၊ မလုံလောက် ရာမှ စိုက်ပျိုးမြေ တိုးချဲ့ရာတွင်၊ နယ်မြေခြားနား၊ အုပ်ချုပ်သူကွဲပြားနေသောကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာ သော အငြင်းပွားမှုကို အေးချမ်းပြေလည်စွာ မဖြေရှင်းနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ‘ဝ’နယ်၊ ‘ဝ’ဒေသကြီးတစ်ရပ်လုံးအား၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်းသော အုပ်ချုပ်မှု၊ ဗဟိုအစိုးရ မရှိသေး သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တရားမျှတ ကြေလည်စွာ မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အုပ်စုခေါင်းဆောင်အချင်းချင်း၊ စော်ဘွားအချင်းချင်း၊ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ရန်ငြိုးရန် ဘက်များရှိမှုအပေါ် အခွင့်ကောင်းယူ ‘ဝ’လူမျိုး အတွင်းပဋိပက္ခကို အသုံးပြု၍ ‘အိမ်ကြက်ခြင်းအိုးမဲသုတ်’ အခွပ်ခိုင်းခဲ့သော နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ၏ သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရေး စနစ် အောက်တွင်လည်း ‘ဝ’တို့အချင်းချင်း တိုက်ခွဲကြ၏။ စော်ဘွားတို့၏ အာဏာနယ်မြေ တိုးချဲ့

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လိုမှုကြောင့် ‘ဝ’ လူမျိုး ပြည်သူများ အသက်၊ အိုးအိမ်၊ စီးပွားတို့ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ ကိုယ့်မိသားစု စားဝတ်နေရေးအတွက် လုံးပမ်းရန်ပင်အချိန်မရ။ တိုက်ပွဲများအတွင်း နှစ်နေကြရ၏။ ကြာသော် စစ်ပမ်းလာကြ၏။ ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို စိတ်ပျက်လာကြတော့သည်။

ထိုအချိန်က ‘ဝ’နယ်ကြီးအတွင်း တစ်ဒေသမှတစ်ဒေသသို့ ကျွဲ၊ နွားများ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဘိန်းကုန်ကူးမှု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ထွန်းကား ခဲ့၏။ ရောင်းကုန်များကို နယ်မြေကျော်ဖြတ်သန်းသည့် လမ်းကြောင်းကျရာ ဒေသများက ဖြတ်သန်းခွန် ကောက်ခံလိုကြ၏။ ညှိနှိုင်း၍ အဆင်မပြေသော် တိုက်ပွဲဖြစ်ကြပြန်၏။

ထို့ကြောင့် ‘ဝ’လူမျိုးတို့အတွင်း အချင်းချင်းတိုက်ခိုက်နေကြမှုများသည် အကြောင်းအရင်းခံခြင်း ခြားနားကြသော်လည်း စစ်ပွဲဖြစ်ပွားမှုကား မနားခဲ့ပေ။ စစ်ဖြစ်ပွားမှု ရပ်စဲသည်ဟူ၍ မရှိတော့ပေ။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ခေါင်းဆောင်သော ဗမာပြည် ပြည်သူ့တပ်မတော်မှ စော်ဘွားများ၊ အုပ်စု ခေါင်းဆောင်များကို တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်ပြည်သူလူထုများကို ဒုက္ခပင်လယ်နက်ကြီးအတွင်းမှ လွတ်မြောက်စေခဲ့သည်။ စော်ဘွားနှင့် အုပ်စုခေါင်းဆောင်တို့၏ အာဏာများ ပြိုကွဲသွားသည်။ ကိုမင်တန်တပ်နှင့် အဖွဲ့အစည်းတို့ကို မောင်းထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေးတပ်များလည်း ထွက်ပြေးကုန်ကြသည်။ အကွဲကွဲအပြားပြား ဖြစ်နေခဲ့သော ‘ဝ’နယ်ကြီးတစ်စုတစ်စည်းတည်း စုစည်းမိခဲ့သည်။ တစ်ဗိုလ်တစ်မင်း အုပ်ချုပ်မှုမှ တစ်စုတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်မှု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လွတ်မြောက်ရာဒေသအတွင်း ‘လူခေါင်းဖြတ် နတ်တင်’ သည့်အကျင့်ဆိုးအား တရားဥပဒေ အရ ‘လူသတ်မှု’အဖြစ် သတ်မှတ်အရေးယူရန် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ဆုံးဖြတ် အမိန့်ထုတ်ပြန်၍ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။

အုပ်စိုးမှုအမျိုးမျိုး၊ အုပ်စုအမျိုးမျိုးတို့ ပြိုကွဲပြီးနောက် ပဒေသရာဇ်စနစ်ပြိုလဲ သွားသည်။ ၎င်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပွားလာခဲ့ရသော ‘ဝ’ လူမျိုး ‘အတွင်းပဋိပက္ခ’ တို့သည်လည်း အဆုံးသတ်သွားလေတော့သည်။

အခန်း(၁၄)

မအောင်မြင်ခဲ့သော စီမံကိန်း

‘ဝ’နယ်၊ ‘ဝ’တောင်တန်းတို့ပေါ်တွင် နေထိုင်ကြသော ‘ဝ’ဘိန်းတောင်သူများသည် ‘ကြာကြာဝါးလေ၊ခါးမှန်းသီလေ’ဖြစ်လာသော ဘိန်းတောင်သူဘဝနှင့် ဘိန်းစားဘဝသို့ ကျဆင်းရမှုများကို စက်ဆုပ်လာကြသည်။ ရွံ့မှန်းလာ ကြသည်။ တနေထွက်မှတနေဝင် ခါးမဆန့်ရ၊ ပင်ပမ်းလှသော်လည်း တစ်နှစ်စာ ဝမ်းစာစပါး ဝယ်မထည့်နိုင်ခဲ့ကြပေ။ ဘိန်းကုန်သည်များသာ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ချမ်းသာသည်ထက် ချမ်းသာလာကြသည်။ ဘိန်းတောင်သူတို့၏ဘဝမှာ အလုပ်နှင့်လက် မပြတ်ရသော်လည်း ထမင်းငတ်နေကြရသည်။ ‘လှော်ရင်းနစ်’နေသော မိမိတို့၏ ဆင်းရဲတွင်း နက်လှသည့်ဘဝမှ ရုန်းထွက်လိုကြသည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီက ‘ဝ’နယ်လူထုအတွက်လည်း အကျိုးမရှိ အရာမထင်၊ ကမ္ဘာ့လူသားများအတွက် ကျန်းမာရေးဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုမှတစ်ပါး အခြားလုံးဝ ကောင်းကျိုးမရှိ၊ ဆိုးကျိုးသာရှိသော ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး ကို ဖျက်သိမ်းလိုသည်။ သို့အတွက် ၁၉၇၃ ခုနှစ် ‘ဝ’နယ်အများပိုင်း လွှတ်မြောက်ပြီးနောက် စည်းရုံးရေး အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်၊ အရပ်ရပ်စည်းရုံးရေးစနစ် ပုံပေါ်လာသောအချိန် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် ‘ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ဖျက်သိမ်းရေး၊ ဝမ်းစာဖူလုံရေး’ စီမံကိန်းကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။

သို့သော် ‘ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှု ဖျက်သိမ်းရေး၊ ဝမ်းစာဖူလုံရေး’ စီမံကိန်းချမှတ် စတင်အကောင်အထည်ဖော်သည့်နှစ်တွင် ‘ဝ’နယ် တောင်ပိုင်းခရိုင်တွင် ဝါးပင်များအပွင့်၊ ပွင့်သည့်နှစ်နှင့် တည့်တည့်ကြီးကြိုကြိုခံခဲ့ရသည်။ ဝါးပွင့်ပွင့်လာသည့်နောက်ပိုင်း ကြွက်များ အသောင်းအသိန်း ပေါက်ဖွား ပွားများလာတော့သည်။ ‘ဝ’နယ် တောင်ပိုင်းဝိန်းကောင်ခရိုင် တွင်‘ကြွက်ကပ်ဘေး’ကျရောက်ခဲ့သည်။ အဆိုးဝါးဆုံးဒေသမှ သံလွင်မြစ်အနီး မော်ဖဒေသ ရောင်အော်ဒေသ၊ ပန်ယန်းဒေသတို့ဖြစ်ကြသည်။

‘ဆောင်ရွက်လိုသည်က ဘိန်းဖျက်သိမ်းရေး၊ ကျရောက်လာသည်က ကြွက်ကပ်ဘေး’နှင့်ကြုံခဲ့ကြရသည်။ အထောင် အသောင်းချီ များပြားသော ကြွက်များက ကျေးရွာတိုင်း တောင်ယာတိုင်းသို့ ဝင်ရောက်စားသောက် ဖျက်ဆီးကြသဖြင့် လူထုစိုက်ပျိုးထား သော တောင်ယာစပါးခင်းများမှာ တံစဉ်လွတ် သွားကြတော့သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်၌ စားရမဲ့သောက် ရမဲ့ဘဝရောက်ကုန်ကြရသော လူထုကြီးသည်အသက် ဆက်လက်ရှင်သန်ရေးအတွက် တောတွင်း သို့ဝင်ကြပြန်သည်။ တောအတွင်းရောအရွက်များအသီးများကို ခူးယူစားကြသည်။ မြေကိုတူး၍ သစ်ဥများကို ဖော်ယူစားကြသည်။ အစာလည်းပြတ် ရေလည်းငတ်နေကြသောသူများသည်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ခူး၍ရသမျှ တူး၍ရသမျှ မည်သည့်အစာကိုမျှမရှောင်နိုင် စားရသမျှစားကြရသဖြင့် အစားမှား၍ အစာအဆိပ်သင့်သေဆုံးကြရသည်လည်းရှိ၏။ ကြွက်ကပ်ဘေးမကျရောက်မီက တောတွင်း တောင်ပေါ်တွင် လူများသည် တိရစ္ဆာန်များနှင့် ရောထွေးခြင်းမရှိ။ သူ့နေရာနှင့် သူ ကိုယ့်နေရာနှင့်ကိုယ် အစာရှာဖွေစားသောက်ကြစမြဲဖြစ်၏။ ယခုမူလူများကလည်း တိရစ္ဆာန်များကို မရှောင်နိုင်။ တိရစ္ဆာန်များကလည်းလူများကို မကြောက်ကြ။ စားစရာရရှိရေး တိရစ္ဆာန်နှင့်လူ ခွေးရောယှက်တင် အစာ လုနေကြရတော့သည်။ အစားအစာရှာရရန် တောအတွင်းဝင်ရာမှတော ကောင်ကျား၊သစ် တို့နှင့်ပက်ပင်းတိုး၍ အန္တရာယ်မှ လွတ်မြောက်ရာသို့ထွက်ပြေးရန်လည်း အားမရှိ။ ခုခံကာကွယ်ရန်လည်း မစွမ်းသာတော့သဖြင့် ‘အစာရှာ’ရာမှ မိမိကိုယ်တိုင် ‘အစာဘဝ’သို့ ကျရောက် ကျား၊သစ်တို့၏ အစားခံရသည်လည်းရှိ၏။ ဝက်ဝံအကုတ်ခံရသည်လည်းရှိ၏။ တောဝက်အပက်ခံရသည်လည်းမနည်းလှပေ။

အချို့သောမိသားစုတွင် လူရုပ်ပင်မပေါ် မျောက်ရုပ်ပေါက်နေသော ဇနီးမယား နှင့်သမီးသားတို့ ငတ်မွတ်ရသည်ကို မမြင်ရက်သဖြင့် ရှာရသမျှအစာကို မိသားစုအားကျွေး၍ ကိုယ်ကိုယ်တိုင်က အငတ်ခံသေဆုံးရသော အိမ်ဦးနတ် ဖခင်ကောင်းများရှိ၏။ မိခင်တို့တွင်လည်း သားတို့ သမီးတို့ ဆာလောင်ငိုကြွေး နေကြပုံကို မကြည့်ရက်နိုင်၊ ရှာရသမျှ ကလေးများအတွက် ပုံလို့သာ ပေးခဲ့သည်။ မိမိအတွက် ဘာမျှမချန်၊ သားတို့ သမီးတို့ကို ကယ်တင်ရင်း မိမိအသက် ဆုံးပါးခဲ့ရသော မာတာမိခင်များလည်းရှိ၏။ အချို့သောသားသည်မိခင်တို့မှာ သားကို ရင်ခွင်တွင်ပိုက်လျက် ထမင်းကလေးတစ်လှတ်တစ်ဆုပ် ရလိုရငြား ရှာရင်းဖွေရင်းလမ်းလျှောက် ရင်းကြုံလိုသေးကွေး နို့မျက်ကလေးကိုဖက်လျက် လဲကျသေဆုံးနေသော မာတာမိခင်တို့ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ မိမိ ဖမဲ့ မှီတွယ်ရာမဲ့ ဥကွဲသိုက်ပျက် လေလွင့်ရွက်ဝါပမာ ခြေဦးနဲ့ဒူးတည့်ရာသို့ သွားနေကြသူ ကြီးကြီး ငယ်ငယ်၊ ရွယ်ရွယ် လတ်လတ်တို့ကိုလည်းတွေ့ရ၏။ အနိဌာရုံမြင်ကွင်း အဖုံဖုံတွင် ဇာတ်လမ်းအစုံစုံကို ရောထွေးယှက်တင် ဆိုနှင့်ကြေကွဲ ရင်ထဲခံစားခဲ့ကြရပေသည်။ ရှာလို့မတွေ့၊ နေလို့မရ ခရီးကြမ်းနှင့် အနောက်သံလွင်သို့ ထွက်ကြ၏။ တရုတ်ပြည်သို့လည်း ရောက်ကြ၏။ ယိုးဒယားသို့လည်းပေါက်ကြ၏။

ဤတွင် ‘ကြွက်ကပ်ဘေး’ သင့်၍ အငတ်ဘေးကျရောက်လာသော ပြည်သူ လူထုအား ‘ကြွက်ကပ်ဘေး’ ကယ်ဆယ်ရေးအတွက် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ စီမံကိန်းချ ဆောင်ရွက်ရတော့သည်။ တရုတ်ပြည်မှလည်း ဆန်နှင့်ဆေးဝါးများ များစွာကူညီခဲ့သည်။ ‘ဝ’နယ်တောင်ပိုင်းဝိန်းကောင်ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်တိုင်းတွင်လည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အတွင်းရှိ ဒိုင်နယ်တိုင်းကိုလည်းကောင်း ကယ်ဆယ်ရေးဆန်များဝေငှပေးခဲ့သည်။ အိုးခွက်ပန်းကန်၊ အဝတ်အထည်နှင့်စောင်များ၊ ထုတ်လုပ်ရေးကိရိယာများကိုလည်း ကူညီဝေငှခဲ့သည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကြွက်များသယ်ဆောင်လာနိုင်သည့် ‘ပုလိပ်ရောဂါ’ ကာကွယ်ရေးနှင့် ဖျားနာလူနာ များအား ကုသရေးအတွက် ‘ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်း အလုပ်အဖွဲ့များ’ ဖွဲ့စည်း၍ ကျေးရွာများအရောက်၊ ကာကွယ်ရေး နှင့် ကုသရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ‘ပုလိပ်ရောဂါ’ ကျရောက်မှု လုံးဝမဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပေ။

ထူးဆန်းသည်မှာ ဝါးပင်များအပွင့် ပွင့်သည့်နှစ်တိုင်း အဆမတန် အံ့ဩစရာနန်း အလျှိုလျှိုပေါက်ပွား ပေါ်ထွက်လာသော ကြွက်များသည် လူရိက္ခာမှန်သမျှ စားရသမျှအားလုံး အကုန်စားကြပြီးနောက် ထိုနှစ်တွင်မှာပင် အလျှိုအလျှို ပျောက်ကုန်ကြ၏။ မည်သို့ပျောက်သွား သည်မသိ၊ အခြားအရပ်သို့ ပြောင်းသွားသည်ဟုလည်း မကြားကြရ။ အစုလိုက် အပြုံလိုက် သေဆုံးသည်ကိုလည်း မတွေ့ရချေ။ ဤအဖြစ်မျိုးသည် နှစ် ဆယ်အချို့တွင် တစ်ကြိမ်ပေါ်လာတတ် သည်ဟု ဆိုကြ၏။

‘ကြွက်ကပ်ဘေး’ ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်း ပြီးဆုံးသည့်နောက် ‘ကြွက်ကပ်ဘေး’ ကြောင့် ပျက်စီး ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော လူထု၏ နေထိုင်မှုဘဝ ပုံမှန် မှန်တမ်းကျလာရေး ဆက်လက် လုံးပမ်းရပြန်၏။ ကြွက်များစားသုံး၍ တံစဉ်လွတ်သွားခဲ့ရသည့် တောင်ယာကွက်များမှ ဝမ်းစာစပါး ဆုံးရှုံးသွားရုံမျှမက မျိုးစပါးသည်လည်း မကျန်ရှိတော့ပေ။ မျိုးစပါးပါမကျန် ဖြစ်ရသည့် အဖြစ်ဆိုးမှာလည်း တစ်ရွာစ နှစ်ရွာစမဟုတ်၊ ‘ဝ’ တောင်ခရိုင်တစ်ခု တပြင်လုံး ဖြစ်သည်။ ကြွက်ကပ်ဘေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းကို ‘ဝ’ တောင်ခရိုင်တစ်ခု တပြင်လုံး ဆောင်ရွက်ရမည့် အခြေအနေတွင် အဖွဲ့အစည်း ‘အား’ တစ်ခုတည်းဖြင့် မထူထောင်နိုင်တော့၊ လူထုအားလုံးပါဝင်စုရုံး ‘မ’ တင်မှသာ ဖြစ်မည်ဟု ‘ဝ’ တောင်ခရိုင် ခေါင်းဆောင်များကသုံးသပ် ခဲ့ကြသည်။ ခရိုင်ခေါင်းဆောင်များ၏ အခြေအနေသုံးသပ်ချက်ကို စစ်ဒေသ ခေါင်းဆောင်များက လက်ခံလိုက်ကြပြီးနောက် ‘လယ်ယာသမဝါယမ စနစ်’ ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းကို ချမှတ်ကျင့် သုံးသွားရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ‘လယ်ယာသမဝါယမ စနစ်’ သည် ‘ဝ’ နယ်လူထုအတွင်း လုံးဝမကျင့်သုံး၊ မဆောင်ရွက်ခဲ့ဘူးသေးသော စနစ်သစ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ မူလကတောင်ယာ လုပ်ကိုင်သူများသည်ကိုယ့်ယာကိုယ်ခုတ်၊ ကိုယ်ယာကိုယ်စိုက်ခဲ့ကြသည်။ မိရိုးဖလာလေ့အရ အပြန်အလှန်ကူညီရေး လက်စားလိုက်ခြင်းမျှသာရှိခဲ့ကြသည်။ နှစ်ပေါက်ဝမ်းစာမဖူလုံကြသေး သော်လည်း မပြတ်မငတ်ခဲ့ကြပေ။

ဤ ‘လယ်ယာသမဝါယမစနစ်’ ကျင့်သုံးရေး ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ‘ဝ’ တောင် ခရိုင် လူထုတစ်ရပ်လုံးအား ပိုမို၍ နစ်မြွန်းစေခဲ့သည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီအဖို့လည်း ကိုယ့်သေတွင်းကိုယ် တူးမိလျက်သားဖြစ်စေတော့သည်။

‘ဝ’ နယ်တောင်ပိုင်းတွင် အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သော ‘လယ်ယာသမဝါယမ စနစ်’ စီမံကိန်း၏ ရည်မှန်းချက်သည် ကြွက်ကပ်ဘေးကြောင့် ဆုံးရှုံးပြီးလဲသွားရသော

လူထု၏ နေထိုင်မှုဘဝကို ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမတည်မှုကို ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ တာဝန်ယူခဲ့ပြီး၊ မျိုးစပါးနှင့် ပြောင်းမျိုးတို့ကို ဖြန့်ဝေပေး ခဲ့သည်။ မြို့နယ်အသီး သီးရှိ ဒိုင်နယ်များက ကျေးရွာလူထုအား စည်းရုံးစုစည်း၍ ကျေးရွာအကြီးအငယ်အလိုက် သမဝါယမ အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းပြီး စပါးနှင့်ပြောင်းတို့ကို အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းအောင် စိုက်ပျိုးကြရန် ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ သမဝါယမအဖွဲ့တွင် အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်း ထွက်ရှိလာသည့် စပါးနှင့်ပြောင်းတို့ကို သမဝါယမ အဖွဲ့ဝင် မိသားစုအလိုက် ပါဝင်စိုက်ထုတ်ခဲ့သော လုပ်အားအချိုး အစားအရ ခွဲဝေစားသုံးရန်ဖြစ်သည်။

မှန်းချက်အတိုင်း နှမ်းထွက်ခဲ့ပါက လယ်ယာ သမဝါယမ စီမံကိန်းကြီး အောင်မြင်သွားပေလိမ့်မည်။ သို့သော် မှန်းချက်နှင့် နှမ်းထွက်ကား လွဲချော်ခဲ့ပေသည်။ ‘လုပ်နိုင်သလောက်လုပ်၊ လုပ်သလောက်ယူ’ ဟူသည့် ဆိုရှယ်လစ် ခွဲဝေစားသုံးမှု အသိနှင့်စိတ်ဓါတ်နှင့် ကျောက်ခေတ်သစ်အလွန် ပဒေသရာဇ်ခေတ်ဦး အသိနှင့်စိတ်ဓါတ် တို့သည် သမိုင်းအဆင့် ဝေးကွာလွန်းလှသည်။ လယ်ယာသမဝါယမစနစ် အကြောင်းကို လူထုနှင့် အနီးကပ် စည်းရုံး ဦးဆောင်သွားရမည့် ကျေးလက်ကေဒါတို့ကိုပင် ကောင်းမွန်စွာ အသိပညာပေးရန် အချိန်မရခဲ့ကြ။ ထို့ကြောင့် ကျေးလက် ကေဒါများကလည်း လယ်ယာသမဝါယမအဖွဲ့ဝင် ယာတောင်သူတို့ကို နားဝင်ရှင်းလင်းအောင် အသိပေး ပညာပေးခြင်း လိုအပ်မှုများကို မဆောင်ရွက်နိုင်ကြတော့ပေ။ အဆိုးဝါးဆုံးမှာ ကျေးလက်ကေဒါ မှအစ ရွာသားများအထိ လူအများစု ကြီးသည် စာမတတ်ကြ၊ အရေအတွက်၊ အပေါင်းအနုတ် ဆိုသည်ကို မသိကြ။ စာမတတ်၊ သင်္ချာမတတ်ကြ၍ မည်သည့်မိသားစုက နေ့ရက်အလိုက် လုပ်အားပါဝင် စိုက်ထုတ်ထားမှုကို မမှတ်သားနိုင်ကြပေ။ ထိုသို့ မိသားစုတစ်စု ချင်းအလိုက် လုပ်အား စိုက်ထုတ်ပါဝင်မှု တစ်နည်းအားဖြင့် ‘လုပ်အားအမှတ်’ များကို မမှတ်သားနိုင်မှုကြောင့် သီးနှံ ထွက်ရှိလာပြီးနောက် ခွဲဝေမှုသည်လည်း ‘လုပ်အားအမှတ်’ အပေါ်မူတည်၍ ခွဲဝေမှုမဟုတ်တော့ချေ။ မိသားစုရှိ လူဦးရေအလိုက် ခွဲဝေမှုဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ ဆိုရှယ်လစ် ခွဲဝေစားသုံးမှုစနစ် ဖြစ်သော လုပ်နိုင်သလောက်လုပ် လုပ်သလောက်ယူ ဟူသည့် ‘မူ’ ကို ချိုးဖောက်မိလျက်သား ဖြစ်နေတော့သည်။ လက်တွေ့တွင် အလုပ်အား နည်းနည်းစိုက်ထုတ်သူနှင့် လုပ်အား များများစိုက်ထုတ်သူ မခွဲခြားတော့သဖြင့် အလုပ်ကြိုးစားသူများ၏ တက်ကြွမှုများကို ရိုက်ချိုးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သွားသည်။ သို့ဖြင့် သမဝါယမအဖွဲ့ဝင်များအတွင်း တက်ကြွမှုများ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကျဆင်းလာပြီး သီးနှံအထွက်သည်လည်း သိသိသာသာ လျော့ပါးကျဆင်းလာသည်။ သီးနှံအထွက် ကျဆင်းလာသည်နှင့်အမျှ လယ်ယာသမဝါယမ အဖွဲ့ဝင်တို့တွင် သားလည်းမဝ၊ မယားလည်းမဝ၊ ကိုယ်ကိုယ်တိုင်လည်း စားမဝဖြစ်လာကြတော့သည်။ ဤတွင် လယ်ယာသမဝါယမ စီမံကိန်းသည်လည်း မအောင်မြင် ဖျက်သိမ်းခဲ့ရတော့သည်။

တစ်ဆက်တည်းမှာပင် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သော ‘ဘိန်းဖျက်သိမ်းရေး ရိက္ခာမူလုံရေး’ စီမံကိန်း သည်လည်း ရိက္ခာမူလုံတော့သဖြင့် စီမံကိန်းကို ဆက်လက်အကောင်အထည် မဖော်နိုင်တော့ပေ။ မှန်ကန်သော ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် မှန်ကန်သော စည်းစနစ်တို့သည် လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများ အောင်မြင်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်လှပေသည်။

၂၂ ၂၂ ၂၂

အခန်း(၁၅)

မှားယွင်းသော ခေါင်းဆောင်မှု

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ပါတီဗဟိုဌာနချုပ်သည် ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ပန်ဆန်း သို့ ပြောင်းရွှေ့ အခြေစိုက်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပါတီဗဟိုကော်မတီ၏ လမ်းစဉ်ချမှတ်ရေး၊ ဗဟိုကော်မတီ အစည်းအဝေးကို ပန်ဆန်းတွင် ၁၉၇၈ ခုနှစ် တွင် စတင်ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၇၉ ခု တွင် ပြီးဆုံးခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဗဟိုကော်မတီ၏ ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဗဟိုကော်မတီ အစည်းအဝေး ကျင်းပချိန်တွင် ဗဟိုကော်မတီဝင်များ၏ ပျမ်းမျှအသက်သည် (၅၅)နှစ်အထက်သို့ ရောက်ရှိနေကြပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်က ‘၇၅ ဗဟိုကော်မတီဝင်’ အများစုကြီးသည် ပြောင်းလဲသွားပြီးဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ အခြေအနေနှင့် မြန်မာပြည်အခြေအနေတို့ကို အမှီမလိုက်နိုင်ခဲ့ကြတော့ပေ။ ခေတ်နောက်ကျ ကျန်ခဲ့သော အခြေအနေအဟောင်းတို့အပေါ်မှ ရေးဆွဲခဲ့သော ပါတီလမ်းစဉ်သည်လည်း ပကတိလက်ရှိ အခြေအနေနှင့် မကိုက်ညီနိုင်တော့ပေ။

၁၉၈၅ ခု စက်တင်ဘာလ (၉)ရက်နေ့တွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တတိယအကြိမ်မြောက် ပြည်လုံးကျွတ် ကွန်ဂရက်ကို ပန်ဆန်းမြို့တွင် ခေါ်ယူကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ‘၇၅ ဗဟိုကော်မတီ’ ဥက္ကဋ္ဌသခင်ဗသိန်းတင်က ‘ တစ်ပါတီလုံး သွေးစည်းညီညွတ်ပြီး တည်တည်ငြိမ်ငြိမ် ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင်ဖြင့် တော်လှန်ရေးကို အဆုံးတိုင် ဆင်နွှဲကြ ’ ဟူသည့် ကြွေးကြော်သံဖြင့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ‘၁၉၈၅လမ်းစဉ်’ကို ပါတီကွန်ဂရက်တွင် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ပါတီတွင်းဒီမိုကရေစီအရ ကွန်ဂရက်သို့တက်ရောက်သူ အများစုကြီး၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် တင်သွင်း သောလမ်းစဉ်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ပြည်လုံးကျွတ် ကွန်ဂရက်တွင် ဗဟိုကော်မတီ အသစ်ကို ပြန်လည်ရွေးကောက်ခဲ့သည်။ ၇၅ ဗဟိုကော်မတီ မှ အရန်ဗဟိုကော်မတီ ဝင် (၂)ဦး ပြန်လည်ရွေးကောက်ခြင်း မခံခဲ့ရပေ။ ၈၅ ဗဟိုကော်မတီ အသစ်ကိုလည်း တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခဲ့ ကြသည်။ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းမှုတွင် ရဲဘော်ကျောက်ညီလိုင်း၊ ရဲဘော်ပေါက်ယိုချမ်း၊ ရဲဘော်လီကြည်လူ တို့သည် အရန်ဗဟိုကော်မတီဝင်များအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံကြရသူများတွင် ပါဝင် ခဲ့ကြသည်။

သို့သော် ‘ တတိယအကြိမ်ပြည်လုံးကျွတ်ပါတီကွန်ဂရက် ’ ပြီးဆုံးပြီးနောက် ပါတီတွင်း၊ တပ်တွင်း တွင် ပြဿနာ အများအပြား ပေါ်လာခဲ့သည်။ ဗဟိုအဓိကခေါင်းဆောင်များ အသက်အိုမင်းလာခြင်းကြောင့် ပြည်တွင်း ပြည်ပမျက်မှောက်အခြေအနေ ပြောင်းလဲမှုများကို

အမှီမလိုက်နိုင် ဖြစ်လာသည်။ အဟောင်းထဲမှ ရုန်းမထွက်နိုင် ဖြစ်နေကာ အယူသည်းလာကြသည်။ တယူသန်လာကြသည်။ ‘**၆၄လမ်းစဉ်၏ လက်ဝဲ တရားသေဝါဒအမှားကို ဝေဖန် ဆန့်ကျင်ရင်း၊ ကိုယ်ကိုယ်တိုင်က လက်ယာဂိုဏ်း ၊ လူကြီးနာရောဂါစွဲကပ်လာကြသည်**’။ လူမျိုးကြီးဝါဒ၊ ဂိုဏ်းဂဏဝါဒ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ သိသာထင်ရှားလာသည်။ ဆရာမွေး၊ တပည့်မွေး အုပ်စုဖွဲ့ခြင်း လုပ်ဟန်များလည်း တဖြည်းဖြည်း ထွန်းကားကြီးထွားလာသည်။

ရေရှည်လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး လမ်းစဉ်ချထားသော်လည်း ရေရှည်စစ်ကို ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးရေး စိတ်ဓါတ်ဖြင့် ပေါင်းစပ်ရေး အမှန်တကယ် မကျင့်သုံး မစိုက်ထူခဲ့သော ကြောင့် နိုင်ငံတကာ အကူအညီမဲ့သွားသောအခါ တပ်တွင်းထောက်ပံ့မှုသည်လည်း ကျဆင်းလာ သည်။ တပ်တွင်း၊ ပါတီတွင်းသို့ ပစ္စည်းမဲ့နိုင်ငံတကာစိတ်ဓါတ်ဖြင့် ဝင်ရောက်လာကြသူ အများစုကြီး ပြည်တော်ပြန်ကုန်ကြသည်။ တိုင်တစ်လုံးတည်းဖြင့် အိမ်ဆောက်ခဲ့သောကြောင့် ထိုတစ်လုံးတည်းသောတိုင်၏ ‘**အနှစ်**’ကို ခြံ စားသောအခါ တစ်လုံးတည်းသောတိုင်အပေါ် အမှီပြု ဆောက်လုပ်ခဲ့သောအိမ်သည်လည်း ယိုင်နဲ့ခွဲလေသည်။ ရှည်ကြာလာသော စစ်ပွဲကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ နေထိုင်မှုဘဝလည်း နိမ့်ပါးလာသည်။ ထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းလာသောကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ ရှေ့တန်းကူညီရေးစိတ်ဓါတ်သည်လည်း ကျဆင်းလာသည်။

ပါတီ၏တော်လှန်ရေးလမ်းစဉ် လက်တွေ့ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်မှု ပါတီတွင်း တပ်တွင်းနှင့် ပြည်သူလူထုအတွင်း တည်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော ဖြစ်ရပ်မှန် အခြေအနေ မှန်များကို မနည်းလှသော အလယ်အလတ်အဆင့် ကေဒါများက တင်ပြအစီရင်ခံခဲ့ကြသည်။ ညီညာပုံ ချက်၊ ဝေဖန်ချက်များကို အကြံပေး တင်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဗဟိုအဓိကခေါင်းဆောင်များက ရဲဘော်ကေဒါများ၏ တင်ပြအကြံပြု ချက်များကို စူးစမ်းလေ့လာ အမှန်အမှား ခွဲခြားခြင်းမျှကိုပင်မပြု၊ တင်ပြအကြံပြုလာသူများအား ‘**ပါတီဆန့်ကျင်ရေး**’ ဟူသည့်ဦးထုပ်ကိုသာ တွင်တွင်သုံး ပြန်ဆောင်းပေးလာကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် တော်လှန်ရေး၏ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ကေဒါများ ရဲဘော်များအကြား ကွာဟမှုသည် အချိန်ကြာလေ ကြီးမားလေ ဖြစ်လာတော့သည်။ အကျိုးဆက်မှာ -

‘လူတန်းစားတိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲလေ ပြင်းထန်လေ’ ဖြစ်လာသည်။

‘တော်လှန်စစ် ဆင်နွှဲလေ အခြေခံစခန်း သေးကျုံ့လာလေ’ ဖြစ်လာလေသည်။

‘ပါတီလမ်းစဉ်မှန်ရင် တော်လှန်ရေးတက်တယ်။ မရှိရာမှရှိရာသို့ ဖြစ်လာတယ်။ အခြေခံစခန်း သေးကျုံ့ရာမှ ကျယ်ပြန့်လာ တယ်’ဟူသည့် သဘောတရား မှန်ကန်ကြောင်းသက်သေပြ နေပေသည်။

ထိုထိုသောပြဿနာများကို မဖြေရှင်းနိုင်တော့သော ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်မှုကို ယုံကြည်မှု ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ **ရဲဘော်များသွေးဖြင့် ရင်းခဲသည်တို့ကို ခေါင်းဆောင်များက ခြေဖြင့်နင်းကြလေပြီ** ဟုခံစားလာကြသည်။ ဤအခြေအနေများကြောင့် ၁၉၈၉ ခု မတ်လ(၁၁)ရက်နေ့တွင် မူလအရှေ့မြောက်ပိုင်း စစ်ဒေသဌာနချုပ် ဒုတိယတပ်မှူးကြီး ဖုန်ကြားရှင်းက ကိုးကန့်ဒေသသည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှုကို ဆက်လက်မခံယူတော့ကြောင်း ကြေငြာချက်ထုတ်ပြန်၍ **‘ကိုးကန့်အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီ မဟာမိတ်တပ်မတော်’** ကို ခွဲထွက်တည်ထောင်လေသည်။ ဤသည်ပင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ **‘စစ်အနိုင်တိုက် အာဏာသိမ်းရေး’** လမ်းစဉ် စစ်ရေးစီမံကိန်းကျဆုံးခန်း၏အစ ဖြစ်တော့သည်။

ဤတွင် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီဝင်တို့ ခေါင်းခံကြတော့သည်။ ခြေမကိုင်မိ လက်မကိုင်မိ ဖြစ်ကြတော့သည်။ စောစွာကတည်းက အောက်ခြေမှ တင်ပြလာသော အခြေအနေများ ထင်မြင်ချက်များ အကြံပြုချက်များ ကို လစ်လျူရှုခဲ့သည့် အကျိုးဆက်ပင် ဖြစ်သည်။

ကိုးကန့်ဒေသ ခွဲထွက်မှုပြဿနာကို ပန်ဆန်းရှိ ဗဟိုကော်မတီဝင်များ စုရုံးအစည်းအဝေးထိုင် ဖြေရှင်းနည်း ကို ရှာကြသည်။ ဗဟိုကော်မတီအတွင်း ဖြေရှင်းနည်း(၂)မျိုး ပေါ်လာသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းနည်းနှင့် စစ်အင်အားသုံး နှိပ်ကွပ်နည်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ စစ်အင်အားသုံး နှိပ်ကွပ်ဖြေရှင်းနည်းက အများစုဖြင့် အသာရခဲ့သည်။ ဖြေရှင်းရန် ကွပ်ကဲညွှန်ကြားရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ‘ဝ’မြောက်ခရိုင် ခရိုင်မှူးတာဝန်နှင့် တပ်မဟာ (၁၂) တပ်မဟာမှူးတာဝန် ထမ်းဆောင်နေသူ ရဲဘော်ကျောက်ညီလိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း ဗျူရို၏ ဒုတိယ တပ်မှူးကြီး ရဲဘော်ပေါက်ယိုချမ်တို့အား တပ်ကို ဦးစီး၍ သွားရောက်နှိပ်ကွပ်ရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ထိုနှစ်ဦးတို့သည် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းရေးနည်းကို လက်ခံထား သူများဖြစ်ကြသည်။

ယခုကဲ့သို့ တော်လှန်ရေး ညီနောင်အချင်းချင်း အပြန်အလှန် တိုက်ခိုက်သတ်ဖြတ်ရတော့မည့် အခြေသို့ ရောက်လာသောအခါ ရဲဘော်ကျောက်ညီလိုင်းနှင့်ရဲဘော်ပေါက်ယိုချမ်တို့အတွက် အကြပ်တွေ့ကြလေသည်။ တပ်မတော်သား တစ်ယောက်အနေဖြင့် အထက်ခေါင်းဆောင်၏ အမိန့်ကိုနာခံရမည်။ နာခံခဲ့ပါက လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း(၂၀) ကျော်ကတည်းက ကတုတ်ကျင်း တစ်ခုတည်းတွင် အတူတိုက်လာခဲ့ကြသည့် တိုက်ဖော်တိုက်ဖက်တို့ အချင်းချင်း ပြန်တိုက်ကြရတော့မည်။

ဤတွင် ငြင်းဆန်မည်လော။ နာခံမည်လော။ လမ်းနှစ်ခွအကြားရောက်၍ အကြပ်ရိုက်နေသူများက နောက်ဆုံးတွင် မှားယွင်းသော ခေါင်းဆောင်မှု အမိန့်ကို မနာခံလို

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ကြတော့။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ မှားယွင်းသော ခေါင်းဆောင်မှုနောက် ဆက်မလိုက်၊
ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် လမ်းခွဲထွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသည် ပြည်တွင်းပြည်ပကို
တုန်လှုပ်စေခဲ့သည့် ၁၉၈၉ ခု ဧပြီ (၁၇)ရက် အရေးအခင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဦးဆောင်ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှု မှားယွင်းနေပါလျက် အောင်ပွဲခံနိုင်ခဲ့သော
တော်လှန်ရေးတစ်ရပ် ဤကမ္ဘာတွင် ရှိခဲ့ပါသလော။

အခန်း(၁၆)

ထွန်းတောက်ရောင်ခြည်

နှစ်၊ လ၊ ရက်များပြောင်းလဲနေသကဲ့သို့ ကမ္ဘာလောကကြီး အခြေအနေသည် လည်း အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပြောင်းလဲနေသည်။ အချို့သော ပြောင်းလဲမှုများသည် မြန်ဆန်သိသာ၏။ အချို့သော ပြောင်းလဲမှုများမှာ နှေး၍ သိပ်မသိသာပါ။ အဆိုးမှအကောင်းသို့ ပြောင်းလဲမှုများ ရှိနေသလို အကောင်းဘက်မှ အဆိုးဘက်သို့ ပြောင်းလဲမှုများ ကိုလည်းတွေ့နိုင်သည်။ ပြောင်းလဲမှုကို ကြိုက်နှစ်သက်သူများ ရှိနေသကဲ့သို့ ထိုပြောင်းလဲမှုကို မလိုလားဘဲ စိုးရိမ် ကြောက်ရွံ့နေသူများလည်း ရှိပေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြောင်းလဲမှုကို ရှောင်တိမ်း၍ မရပါ။ အမှန် တွေ့ဆုံ ရင်ဆိုင်ရမည်သာဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့အခြေအနေ၏ ပြောင်းလဲမှုအမျိုးမျိုးထဲ၌ အထူးသဖြင့် ကွန်မြူနစ်စနစ် လက်ခံကျင့်သုံးနေသောနိုင်ငံအချို့တွင် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ပြိုကွဲလျက် ပြောင်းလဲမှု လှိုင်းဂယက်နှင့်အတူ မျောပါသွားကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ဘက်ဒေသတွင် ထိန်းချုပ်နေသော ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီ ဗဟိုခေါင်းဆောင်များ၏ တရားသေဝါဒ အလွန်တယူသန် အယူသည်းမှု၊ လူမျိုးကြီးဝါဒ၊ ဂိုဏ်းဂဏဝါဒ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ကျင့်သုံး လာမှု၊ ဆရာတပည့်မွေးမှု၊ အုပ်စုဖွဲ့မှု၊ နှစ်ရှည်လများ စစ်ပွဲရေရှည် ဆင်နွှဲစေမှုတို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထု ကြီး၏ လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်း အလွန်ချွတ်ခြုံ နိမ့်ကျလာစေခဲ့သည်။

ထိုအခြေအနေအောက်တွင် ဗမာ့အရှေ့မြောက်စစ်ဒေသ ဒုတိယတပ်မှူးကြီး ဖုန်ကြားရှင်သည် ကိုးကန့်ဒေသတွင်ဗမာပမု ခွဲထွက်ကြောင်း ၁၉၈၉ ခုနှစ် မတ်လ(၁၁)ရက် နေ့တွင် ကြေညာ၍ ကိုးကန့်အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ မဟာမိတ်တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် လိုက်သည်။

၁၉၈၉ ခုနှစ် ဧပြီလ(၁၇)ရက်နေ့တွင် ကျောက်ညီလိုင်းနှင့် ပေါက်ယူချမ်တို့မှ ဦးဆောင်၍ ‘ဝ’ပြည်နယ်သည် ဗမာပ၏မှားယွင်းသော ခေါင်းဆောင်မှုကို စွန့်ခွာပြီး ‘ဝ’ပြည်နယ် အတွင်း ဗမာပလှုပ်ရှားမှုမှန်သမျှကို ရပ်တန့်လိုက်သည်။ ဗမာပများသည်လည်း ‘ဝ’ပြည်နယ်၏ သမိုင်းဇာတ်ခုံပေါ်မှ ဆင်းသွားရတော့သည်။

ထို့နောက် ‘ဝ’ပြည်နယ်အတွင်း တရားသောအလံကို လွှင့်ထူပြီး ‘ဝ’ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ၊ ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်

လိုက်သည်။ ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်သည် ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ၏တိုက်ရိုက်နှင့် အကြွင်းမဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုကို ခံယူသောတပ်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့အကျိုးဆောင်သော၊ ကာကွယ်သော လက်နက်ကိုင်တပ်လည်း ဖြစ်သည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ခေါင်းဆောင်မှုအောက်မှ ခွဲထွက်ပြီးနောက် ‘ဝ’ပြည်နယ်သည် မည်သည့်အလံကို ထူရမည်နည်း။ မည်သည့်လမ်းကိုလျှောက်ရမည်နည်း ဆိုသည်ကို ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီတစ်ရပ်လုံးနှင့် ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်တစ်ရပ်လုံး ရှေ့မှောက်တွင် တင်ပြလာပေတော့သည်။ ထိုစဉ်က ကမ္ဘာကြီး၏အခြေအနေသည်လည်းပြဿနာများကိုလက်နက်ကိုင်ဖြေရှင်းခြင်းမှ တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းသို့ လည်းကောင်း၊စစ်ပွဲမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့လည်းကောင်း ပြောင်းလဲလာသောကာလဖြစ်သည်။ ထိုသို့ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးမျက်နှာသွင်ပြင် ပြောင်းလဲလာမှုနှင့် ‘ဝ’ပြည်နယ်တွင် နှစ်ပေါင်းဆယ်အချို့ စစ်ပွဲများကြောင့် ပြည်သူ့အများဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေရခြင်းတို့ကြောင့် ‘ဝ’ ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီသည် ဗ.က.ပ လမ်းဟောင်းကို စွန့်၍လမ်းသစ်ရှာလျှောက်ခဲ့သည်။ အချိန်မီထိန်းသိမ်းရန် တစ်ဖက်မှငြိမ်းချမ်းရေးဒီမိုကရေစီအလံတော်ကို လွှင့်ထူပြီး တစ်ဖက်တွင် လက်နက်ကိုင်၍ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ကာကွယ်သည့် အလံတော်ကို စိုက်ထူကာ အမျိုးသားကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး အခွင့်အာဏာရရှိရေးနှင့် စီးပွားရေးတည်ဆောက်မှုကို ဗဟိုပြုကာ စစ်အင်အားဖြင့် ကျောထောက်နောက်ခံပြုရေးများကို ချမှတ်ခဲ့သည်။

ယင်းမှုများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ဒေသတည်ငြိမ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများအား နိုင်ငံတော်နှင့်အတူတကွ လုပ်ကိုင်သွားရန် စစ်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုကို ၁၉၈၉ ခုနှစ် မေလ(၁၈)ရက်နေ့တွင် သဘောတူညီမှုရခဲ့သည်။

ထိုသို့ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုရပြီးနောက် ‘ဝ’ပြည်နယ်အတွင်း ပြည်သူများ၏ ဒုက္ခဆင်းရဲမှု၊ စီးပွားရေးချွတ်ခြုံကျမှု၊ လူမှုရေးဘဝနိမ့်ကျမှုတို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်အတူ ပူးပေါင်းပါဝင် လုပ်ဆောင်ရန် ဦးကျောက်ညီလိုင်း ဦးဆောင်သည့် ‘ဝ’ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၁၂)ရက်နေ့တွင် လားရှိုးမြို့၊ အရှေ့မြောက်တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်၊ စစ်ဆင်ရေးခန်းမ၌ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ အတွင်းရေးမှူး(၁) ခေါင်းဆောင်သည့် အစိုးရအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

ထိုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်မှ ပြောကြားရာ၌...တပ်မတော်မှ ဦးစီး၍ (၁၈-၉-၈၈)ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်အာဏာကို

ရယူထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်း၊ တပ်မတော်သည် ကြားဖြတ်အစိုးရ(စစ်အစိုးရ) ဖြစ်ကြောင်း မိမိတို့သည် ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် တက်လာသည့် အစိုးရမဟုတ်ပါ။ တပ်မတော်၏ စေတနာသည် တိုင်းပြည်တစ်ခုလုံး ငြိမ်းချမ်းသာယာ၍ နယ်မြေဖွံ့ဖြိုးမှုကို မိမိတို့အာဏာရရှိနေသည့် အချိန်အတွင်း အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်သွားရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ခေတ်အဆက်ဆက်က နယ်မြေဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဇောက်ချဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိသော နယ်စပ်ဒေသများတွင် စစ်အစိုးရမှ နယ်စပ်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သွားရန် နယ်စပ်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်ကြောင်း ... နယ်စပ်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သည်မှာ (၄)လမျှရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ‘ဝ’အဖွဲ့နှင့် ယခုအချိန်မှ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရသဖြင့် များစွာနောက်ကျနေပါကြောင်း၊ နောက်ကျသော်လည်း ကျန်ရှိသည့် အချိန်ကာလအတွင်း လုပ်နိုင်သမျှ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ... ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့အဖွဲ့မှ သဘောတူလက်ခံမည်ဆိုပါက ‘ဝ’နယ်မြေဖွံ့ဖြိုးရေးကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆောင်ရွက် သွားလိုကြောင်း မိမိသည် နိုင်ငံရေးသမား မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံရေးစကားလည်း မပြောတတ်ပါ။ ဤအစည်းအဝေးတွင် နိုင်ငံရေးစကား မပြောပါ။ နိုင်ငံရေးလည်း မလုပ်ပါ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးစကားပြောရမည့် အစား နယ်မြေဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိစ္စများကိုသာ အဓိကထား၍ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းစေလိုပါကြောင်း သို့ဖြစ်ပါ၍ ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ဘက်မှ လိုအပ်သည်များ၊ တပ်မတော်မှဆောင်ရွက်ပေးစေလိုသည့် ကိစ္စရပ်များကို ညီရင်းအစ်ကိုပမာ ရင်းရင်းနှီးနှီး၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း တင်ပြဆွေးနွေးစေလိုကြောင်း ယင်းဆွေးနွေးချက်များအပေါ် ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ အဖွဲ့မှ လက်ခံမည်ဆိုလျှင် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို အတူလက်တွဲ၍ ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်း အကျယ်တဝင့် ပြောကြားသွားသည်။

‘ဝ’ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဦးကျောက်ညီလိုင်းက ပြောကြားရာတွင် ... မိမိတို့သည် ‘ဝ’နယ်ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်စား၊ ကေဒါများ၏ ကိုယ်စား၊ ဗဟိုကော်မတီ၏ ကိုယ်စား လာရောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ...ကျွန်တော်လည်း နိုင်ငံရေးစကား မပြောတတ်ပါ။ တည့်တည့်မတ်မတ်သာ ပြောတတ်ပါကြောင်း အချို့ပြဿနာများကို ဆွေးနွေးရာမှ နိုင်ငံရေးပါလာတတ်ပါကြောင်း ...နိုင်ငံတော်အစိုးရအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံတုန်း ပြောချင်တာတွေ၊ ပြောလိုတာတွေကို အားလုံးပြောကြားလိုကြောင်း ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာပြည်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများထဲတွင် ပါဝင်သော လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီ ‘ဝ’နယ်ကိုရောက်ပြီးနောက် တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် တိုက်ခိုက်ကြခြင်းကြောင့်တိုင်းပြည်နစ်နာခဲ့ရ၊ အမျိုးသားနယ်မြေနှင့် လူထုတွေ များစွာ နစ်နာသေကြေခဲ့ရကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ပြည်သူလူထုကို ကယ်ဖို့ မိမိတို့က ဗကပကို

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

တွန်းလှန်ခဲ့ရကြောင်း ပြည်သူတွေရဲ့ဘဝ တည်မြဲရေး၊ ရှင်သန်ရေးနှင့် တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဒီငြိမ်းချမ်းသည့်နည်းနှင့် သွားဖို့၊ ဒီလမ်းစဉ်ကို မိမိတို့ ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊... ဗကပကို တွန်းလှန်ပြီးသည့်နောက် မိမိတို့တပ်တည်မြဲရေး၊ ကြီးပွားရေးအတွက် များစွာပူပင်ခဲ့ရပါကြောင်း၊ ...အခြေအနေ တစ်ရပ်လုံးသည် သုညအဆင့်အထိ ရောက်ခဲ့ရကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြည်၏ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ အေးချမ်းသာယာရေး၊ လူနေမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားရေး ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ...အစိုးရနှင့် မဆွေးနွေးခင်မှာ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အကြိမ်ကြိမ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ရကြောင်း အဲဒီလို လာရောက်ဆက်သွယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို မိမိတို့၏ဆန္ဒ၊ တောင်းဆိုချက်တွေကို ပြောကြားခဲ့ပေါင်း များပြီဖြစ်ကြောင်း၊...မိမိတို့ ‘ဝ’ နယ်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများ မည်ကဲ့သို့ ဆက်လက်တည်မြဲမည်၊ မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက် လာမည်ဆိုသည့် အချက်အလက် အချို့ကိုလည်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြောင်း ဒီအချက်တွေကို ဘယ်အခြေအနေပေါ်မှာ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုသည့် အချက်တွေကို မိမိတို့နှင့်အတူ ယူဆောင်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း။

ဒီအချက်အလက်များကို တင်ပြခြင်းသည် ပြဿနာဖြေရှင်းရန်အတွက် အစိုးရကို အကျပ်ကိုင်ခြင်း မဟုတ်ပါ။ အစိုးရကို တန်းတူရည်တူထားပြီး ပြောခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံတော်ကို ဦးဆောင်နေသည့် အစိုးရ ဖြစ်တာကြောင့်မိမိတို့၏ လိုအပ်ချက်ကို တောင်းဆိုခြင်းမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ‘ဝ’ ပြည်နယ် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ရေး၊ ခေတ်နောက်ကျနေသည့်ဘဝမှ ခေတ်မီတိုးတက်လာစေရေး ကိစ္စနှင့် ‘ဝ’ နယ်တည်ဆောက်ရေး၊ ကုန်သွယ်ရေး ကိစ္စများ သည် မိမိတို့မျှော်မှန်းချက်၊ မျှော်လင့်ချက်များ ဖြစ်ကြောင်း အစိုးရက သဘောတူညီပြီး လုပ်ပေးရမည်ဟု အကျပ်ကိုင်ခြင်းမဟုတ်၊ မိမိတို့ ဆန္ဒကိုသာ တင်ပြခြင်းဖြစ်ကြောင်း ...။

နောက်ထပ်တင်ပြလိုသည်မှာ ဒေသလုံခြုံရေးကို နိုင်ငံတော်၏ အောက်မှာ ဆောင်ရွက်သွားဖို့ မိမိတို့စစ်တပ်ကို အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုပေးပါ။ ပြည်တွင်းစစ်ကို ဆက်တိုက်ရန်မဟုတ်၊ နယ်မြေလုံခြုံရေးအတွက် နိုင်ငံခြားက ကျူးကျော်လာလျှင် တွန်းလှန်ကာကွယ်ရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒီပြဿနာအတွက် မိမိတို့တပ်ရဲဘော်များ စိတ်ဓါတ် အလွန်ပြင်းထန်လျက် ရှိကြောင်း...ထို့အပြင် ‘ဝ’လူမျိုးများသည် မြန်မာပြည်ထဲက တိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်မျိုး ဖြစ်ပါလျက် အခြားလူမျိုးများအတွက် ပြည်နယ်တွေပေးပြီး ‘ဝ’တွေကိုကျတော့ ဘာကြောင့် ‘ဝ’ပြည်နယ်ကို မပေးသလဲ၊ ဘာကြောင့်ကြောင့်ဖျက်ပစ်ရတာလဲ ဆိုတာကို သိလိုပါကြောင်း၊

မြန်မာပြည်သည် လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်သည့် နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း၊ အမျိုးသားရေး ပြဿနာများကို မဖြေရှင်းပေးနိုင်လျှင် ပုန်ကန်ဆူပူမှုများ ပျောက်ကွယ်သွားမည် မဟုတ်ကြောင်း။

‘အမျိုးသားရေးပြဿနာ၏ အဓိကအချက်သည် မိမိဒေသကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအခွင့်အရေး ပေးရန်ဖြစ်ကြောင်း။’ မိမိတို့သည် အမျိုးသားတစ်ရပ် ဖြစ်နေ၍ အမျိုးသားနယ်မြေကို သတ်မှတ်ပေးဖို့လိုကြောင်း အိမ်ထောင်စုတစ်ခုတွင် မိဘက သားသမီးများ လုပ်ကိုင် စားသောက်နိုင်အောင် တောင်ယာ၊ လယ်ယာများ နေရာချပေးရပါကြောင်း ဒါမှ သားသမီးများက ကျေနပ်မှာ ဖြစ်ကြောင်း အဲဒီလို နေရာချထားမှုမရှိလျှင် သို့မဟုတ် နေရာချထားမှု မခံရလျှင် သားသမီးတွေက မိဘကို ကျေနပ်မည် မဟုတ်ကြောင်း ထို့ကြောင့်နိုင်ငံတော်က လူမျိုးအသီးသီးကို နေရာချထားပေးရန် လိုအပ် နေကြောင်း ...။

မြန်မာပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်မည်ဆိုလျှင် စစ်ရပ်စဲရေးကို အရင်ဆုံးစရမည်။ တပ်များ ပြန်ကျစွာတည်ရှိနေ၍ စစ်ရပ်စဲရေးကို ပြုလုပ်ရမည်။ စစ်ရပ်စဲရေးသည်လည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မဟုတ်ဘဲ တပ်ရှိသည့် နေရာအားလုံး လုပ်ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ...။

မိမိတို့ တပ်ဖွဲ့များသည် ရှမ်းပြည်နယ် အလယ်ပိုင်း ယိုးဒယား နယ်စပ်အထိ ရှိနေပါကြောင်း ဗမာပုကို တွန်းလှန် တိုက်ထုတ်ပြီးသည့်နောက် ပြန်လည်မစုစည်းနိုင်သေး ကြောင်း၊ ပြန်လည်စုစည်း ဖွဲ့စည်းရန် လိုအပ်ကြောင်း။ အခြားအမျိုးသား လက်နက်ကိုင်များက မိမိတို့ထံ ရောက်လာကြပါသည်။ အစိုးရအနေနှင့် သံသယ ရှိစရာမလိုပါ။ အစိုးရနှင့်လုပ်ထား သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို မထိခိုက်စေရပါ။ ယခင်က မိမိတို့ လွယ်မော်ကို မတိုက်ခဲ့ပါ။ အမျိုးသား ပဋိပက္ခ ပြဿနာလည်း မရှိပါ။ အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို တိုးတက်ရန် အစဉ်တစိုက် ကြိုးစားခဲ့ပါသည်။ လွယ်မော်နှင့် စစ်ဖြစ်လာရတာက လွယ်မော်အဖွဲ့သည် နယ်မြေကျူးကျော် လာခြင်းဖြစ်သည်။ ရှမ်းအဖွဲ့ဖြစ်သည့် မိုးဟိန်းနှင့်ပေါင်းပြီး ‘ဝ’ နယ်ထဲ ရှမ်းအလံ ထူလာခြင်း ဖြစ်သည်။ သံလွင်မြစ်ကိုကျော်ပြီး နည်းအမျိုးမျိုးနှင့် ‘ဝ’ နယ်အထိ ထိုးဖောက် ဝင်ရောက် လာသည်။ ခွန်ဆာက မိမိတို့ကို လူပျော့လူညံ့ အထင်ရှိသည်။ ‘ဝ’ နယ်အထိ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ဖို့ ကြိုးစားနေသည်။ အခု မိမိတို့ ပြန်တိုက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရမှ နားလည်ထားစေ လိုပါသည်။ လွယ်မော်အဖွဲ့၏ အချို့တပ်စခန်းကို တိုက်ခိုက်သည့်အခါ အစိုးရတပ်တွေက ဝင်လာတာတွေ့ရပါသည်။ ဒါကြောင့် မိမိတို့တပ်နှင့် အစိုးရတပ်များ မကြာခဏ ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲ ဖြစ်လာရသည်။ ရန်သူကို တပ်က တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ကူညီပေးနေသည်ဟု ထင်မြင်ရပါသည်။ အဲဒီကိစ္စမျိုး အစိုးရက ဘယ်လိုဖြေရှင်းမလဲဆိုတာ သိလိုပါသည်။ လွယ်မော်ကို ကျွန်ုပ်တို့တိုက် သည့်အခါ အစိုးရက လာကူညီသည့်အတွက် မိမိတို့ နစ်နာပါသည်။ ဒါကြောင့် ဒီကိစ္စမှာ— အစိုးရကို ကြားနေစေလို ပါသည်။

တပ်ဖွဲ့စည်းရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မိမိတို့တပ်များကို ဘယ်နေရာတွင် ချထားမည်။ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့၊ လူမျိုးစုတပ်ဖွဲ့၊ ပုံစံနှင့် ဖွဲ့စည်းပေးရန် ဖြစ်နိုင်မဖြစ်နိုင်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

လောလောဆယ် စဉ်းစားရန်လိုကြောင်း နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်များမှ အဖြေရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပေးစေလိုပါသည်။ မိမိတို့ ‘ဝ’ နယ်တွင်ရှိသော စစ်တပ်များကို ချက်ချင်း ဖျက်သိမ်းပါက မိမိတို့ ရဲဘော်များ ကျေနပ်မည် မဟုတ်ကြောင်း လူထုလည်း လုံးဝကျေနပ်မည် မဟုတ်ကြောင်း ‘ဝ’အမျိုးသားများ၏ ကိစ္စများကို ဖြေရှင်းရင်း အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်လာနိုင် ကြောင်း မိမိတို့အတွက် အမျိုးသား အခွင့်အရေး၊ ပြည်နယ်မသတ်မှတ်ပေးပါက ပြဿနာ များစွာ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ကြောင်း ဘဝတူတပ်များ ရှင်သန်ရေး၊ ရိက္ခာရရှိရေး၊ တပ်စာရင်းဝင် တစ်သောင်းကျော် စာရင်းသွင်းလိုကြောင်း မိမိတို့ နယ်မြေတွင် တပ်များ ရှင်သန်တည်ရှိရေး၊ ရိက္ခာရရှိရေး၊ လိုအပ်သည့် အခြားပစ္စည်းများ ရရှိရေး၊ တောင်ယာလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်နိုင်ရေး၊ အစိုးရစစ်တပ် တပ်စွဲရာ နေရာအချို့ ဆုတ်ပေးစေလိုကြောင်း ယခုကဲ့သို့ တင်ပြရခြင်းသည် သီးခြားခွဲထွက်ရန် စဉ်းစား ထားခြင်း မဟုတ်ပါကြောင်း ဗဟိုအစိုးရလက်အောက်တွင် နေလိုသော ဆန္ဒဖြစ်ကြောင်း ထို့ကြောင့် မလိုအပ်သည့် နေရာအချို့တွင် မိမိတို့လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားလုပ်ကိုင် စားသောက်ရန် အစိုးရတပ်အချို့ကို ဆုတ်ပေးရန် တင်ပြပါကြောင်း ပြောကြားပြီး နယ်မြေဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေး၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အသေးစိတ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ကြသည်။

‘ဝ’ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဦးကျောက်ညီလိုင်း၏ ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များအပေါ် နိုင်ငံတော်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်မှ ပြန်လည်ဖြေကြားရာတွင်... ‘တပ်ကိစ္စ၊ တပ်တည်ဆောက်ရေး၊ ဖွဲ့စည်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်တွင် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် တပ်မတော်နှင့် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့သာရှိသည်။ အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ နိုင်ငံတော်တွင် မရှိရပါ။ ဒါကြောင့် ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့အဖွဲ့အား အခြားအဖွဲ့အစည်းများနည်းတူ ပြည်သူ့ရဲအသွင် ဖွဲ့စည်းပေး ပါမည်။ ကိုးကန့်အဖွဲ့ (၁၀၀၀)၊ အခါအဖွဲ့ (၁၀၀၀)၊ ရှမ်းအဖွဲ့ (၁၀၀၀) ဖွဲ့စည်းခွင့် ပေးထားသည်။ ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့အဖွဲ့ များနေတော့ (၁၅၀၀)ဖွဲ့စည်းခွင့် ပေးမည်။ ဒါဟာလည်း နိုင်ငံတော်က ထောက်ပံ့လို၍ တရားဝင်ကူညီလို၍ စီမံ/ဘဏ္ဍာမှာ စာရင်းဝင်သွားအောင် လုပ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ဆုံးဖြတ်ပြီးသားဖြစ်ကြောင်း၊ ပြည်သူ့ရဲ ဖွဲ့စည်းပုံလည်းပေး လိုက်ပါမည်။ ထို့ကြောင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ (၂)ခုဖွဲ့စည်းပြီး နိုင်ငံတော်မှ တရားဝင် ကူညီပေးသွားမည် ...။ ရဲအဖွဲ့တွင် ရဲမင်းကြီးမှနေ၍ အောက်ခြေအထိ အဆင့်ဆင့် စာရင်းပြုစုစေလိုပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင် တိုင်းမင်းကြီး၊ ခရိုင်ဝန်၊ နယ်ပိုင်၊ မြို့ပိုင်အဆင့် ဖြင့် အဆင့်ဆင့်ခွဲ၍ ပြုစုပေးပါ။ ယခု ဖွဲ့စည်းပေးလိုက်သော အင်အားမှာ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း

ဆုံးဖြတ်ချက်၊ ရန်ကုန်မှပါလာသော ဆုံးဖြတ်ချက်၊ အတည်ပြုချက် ဖြစ်သောကြောင့် အင်အားတိုးပေး၍ မရသေးကြောင်း ... လောလောဆယ် သတ်မှတ်ထားသော အင်အားနှင့်သာ ဖွဲ့စည်းပြီး ပထမဦးစွာ ဆောင်ရွက်သွားစေလိုကြောင်း နောက်မှတိုးပေးနိုင်သည့်အရေအတွက် မိမိတို့ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပြန်လည်တင်ပြပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ...။

ယခုအင်အား(၁၅၀၀)နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အား ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ကို နိုင်ငံတော်မှ အထူးထောက်ပံ့ကူညီလို၍ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ကျန်သည့်တပ်များ ကို ဖျက်သိမ်းပေးရန် တောင်းဆိုခြင်း မဟုတ်ပါ။ ကျန်သည့်တပ်များကို ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်သွားပါ။ တပ်များကို ဆက်ထား နိုင်သည့် အတိုင်းအတာရှိပါက ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ ဆန္ဒသဘောအတိုင်း ထားရန်ကိုသာ ပြောကြားလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း ‘ဝ’ပြည်နယ်သတ်မှတ်ရေး ကိစ္စတွင် မိမိအစိုးရသည် စစ်အစိုးရဖြစ်သည်။ ကြားဖြတ်အစိုးရ လည်းဖြစ်သည်။ အာဏာရ အစိုးရ မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’ပြည်နယ် သတ်မှတ်ပေးရန် တင်ပြသည်ကို လက်ခံပါသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေအရ ပြည်နယ်သတ်မှတ်ပေးသည့် အာဏာ မိမိစစ်အစိုးရတွင် မရှိပါ။ ယခုအစည်းအဝေးတွင် မည်သည့်အာမခံ ချက်မျှ မပေးဟု ဦးကျောက်ညီလိုင်း မေးနိုင်သည်။ တစ်ခုကိုတော့ ပြောလိုပါသည်။ နောက်အစိုးရသည် မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်ကို မသိပါ။ နောက်အစိုးရ တက်လာပါက မိမိတို့သည် ကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းတစ်ခုကိုသာ ဆောင် ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရအဖွဲ့မှ ခိုင်းသမျှကို လုပ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ မိမိအနေနှင့် အာမခံချက် (၂)ခုသာပေးသွား လိုသည်။

(၁) ‘ဝ’လူမျိုးများ ‘ဝ’နယ်မြေရှိကြောင်းကို မိမိတို့စစ်အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

(၂) ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့က တပ်မတော်နှင့်အစဉ်သဖြင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါကအကောင်းဆုံးရလဒ် ရရှိသွားမည်ဖြစ်သည်။

မည်သည့်အစိုးရပဲ တက်တက် တပ်မတော်သည် အစဉ်အမြဲတည်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်နှင့်လက်တွဲဆောင်ရွက်ပါက နစ်နာစရာအကြောင်းမရှိကြောင်း အဲဒီ အာမခံချက်ကို ပေးနိုင်ပါသည်။

ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့အဖွဲ့မှ ‘ဝ’ပြည်နယ်ရရှိရေးတောင်းဆိုမှုကို စနစ်တကျမှတ်တမ်းတင်ပြီး နောင်အစိုးရကို တိတိကျကျ လွှဲအပ်ပေးသွားပါမည်။

စစ်ရပ်စဲရေး ကိစ္စတွင် ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ရပြီးဖြစ်၍ စစ်တိုက်ရန် မလိုတော့ပါ။ နယ်မြေဖွံ့ဖြိုးရေး ဇောက်ချလုပ်တော့မည်။ ‘ဝ’နယ်မြေရှိ အစိုးရတပ်သည် ‘ဝ’အဖွဲ့ကို တိုက်ရန်မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံစည်းမျဉ်း အရ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးအတွက် ဖြန့်ထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အစိုးရတပ်ရှိနေ၍ ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့၏ သွားလာလှုပ်ရှားမှု

အတွက် အနှောင့်အယှက် အတားအဆီး မဖြစ်စေရပါ။ ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ တပ်ရှိသည့် နေရာတိုင်း စစ်ရပ်စဲထားမည်။

ဗကပများကို ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ မောင်းထုတ်ပြီးနောက် နယ်မြေအေးချမ်းစ ပြုနေပြီးဖြစ်သည်။ အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့ နှင့် လာဆက်သွယ်ကောင်း ဆက်သွယ်မည်။ သတိထားစေလိုပါသည်။ ‘ဝ’ နယ်အတွင်း အခြားအဖွဲ့အစည်းများ ဝင်နှောင့်ယှက်တာကို မလိုလားပါ။ ပူးပေါင်းကာကွယ်ဖို့ လိုမည်။ ‘ဝ’ နယ်သို့ တပ်ကိုယ်စားလှယ်များလာပါက လက်နက်ပါမည်မဟုတ်ပါ။ လုံခြုံရေးတာဝန် ယူရမည်။ အလားတူ မိမိနယ်မြေသို့ ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့လာပါက မိမိတပ်မှလုံခြုံရေး ပေးမည်။

ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စ နဝတအစိုးရသည် ရွေးကောက်ပွဲကို တရားမျှတစွာ ဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ပြီး ဖြစ်သည်။ရွေးကောက်ပွဲသည် တရားမျှတမှု ရှိပါသည်ဟု ပြောလိုပါသည်။ နဝတမှ သတ်မှတ်ထားသည်မှာ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဝန်ထမ်းအဖွဲ့အစည်းများ နိုင်ငံရေးလုပ်လိုပါက၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်လိုပါက လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း၊ ဝန်ထမ်းဘဝမှ နှုတ်ထွက်ရပါမည်။ နဝတအစိုးရလည်း ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် မရည်ရွယ်ပါ။

တပ်ဖွဲ့စည်းရေးကိစ္စအနေနှင့် နိုင်ငံတော်တွင် တပ်အဖွဲ့၊ ရဲအဖွဲ့ဟူ၍သာ ရှိပါသည်။ လူမျိုးစုတပ်ဖွဲ့ ပုံစံနှင့်ဖွဲ့စည်း သွားရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သမိုင်းအတွေ့အကြုံအရ သင်ခန်းစာရရှိပြီး ဖြစ်သည်။

လွယ်မော်ကိစ္စ လွယ်မော်အဖွဲ့ကို လိုက်လံတိုက်ခိုက်သောအခါ မိမိတို့ အချင်းချင်း နားလည်မှု မရသေး၍ ထိတွေ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ အစိုးရတပ်အနေနှင့် လွယ်မော်ကို ကူညီသည်ဆိုသည်မှာ လုံးဝမဟုတ်ပါ။ သူပုန်ကို အစိုးရမှ ကူညီသည့်ထုံးစံမရှိပါ။ မည်သည့် သူပုန်အဖွဲ့အစည်းကိုမဆို တပ်မတော်က တိုက်ခိုက်ရမည်ဖြစ်သည်။ လွယ်မော် ကိစ္စအတွက် အစိုးရတပ်ကို သံသယမရှိ ယုံကြည်စေလိုပါသည်။

‘ဝ’ နယ်ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းကို နောက်ကျစွာ လုပ်ကိုင်ရသော်လည်း အခြားဒေသကဲ့သို့ တန်းတူရည်တူ ဆောင်ရွက်ပေးပါမည်။ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှုရေး ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးများကို ဦးကျောက်ညီလိုင်းတို့အဖွဲ့မှ သဘောတူညီပြီးဖြစ်၍ ထိရောက်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတော်မှ ဇောက်ချ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးသွားမည်’ဟူ၍ အသေးစိတ် ပြန်လည်ရှင်းလင်း ဖြေကြားပေးခဲ့လေသည်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်ရာတွင် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားစေမည့် အကြောင်းရင်းခံများ ဖြေရှင်းပေးခြင်း၊ အပြစ်မဲ့ ပြည်သူများအား ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်ကင်းစေခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး စေ့စပ် ဆွေးနွေးမှုမှရရှိထားသော သဘောတူညီချက် များကို အချိန်အခါအခြေအနေများအပေါ်မူတည်၍ ဦးဆောင်မှု၊ အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်းမှု၊ အပြန်အလှန် နားလည်မှု၊ အပြန်အလှန် ယုံကြည်မှု ရှိခြင်းတို့ဖြင့် ပူးပေါင်းပါဝင် အကောင်အထည် ဖော် ဆောင်ရွက် သွားကြမည်ဆိုလျှင် ‘ဝ’ ပြည်နယ်သည်သာယာ ငြိမ်းချမ်းသော ‘ဝ’ ပြည်နယ် အဖြစ် ဧကန်မုချရောက်ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။

အခန်း(၁၇)

ဖွံ့ဖြိုးရေးတည်ဆောက်မှုလှုပ်ငန်း

၁၉၈၉ ခုနှစ် ဧပြီလ(၁၇)ရက်နေ့တွင် ဗကပ၏ မှားယွင်းသော ခေါင်းဆောင်မှုကို ဖယ်ရှားပြီးနောက် ‘ဝ’ ပြည်နယ်တွင် တရားသောအလံကို လွှင့်ထူကာ၊ ‘ဝ’ ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ၊ ‘ဝ’ ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်လိုက်သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် မေလ(၁၈)ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော် အစိုးရ(တပ်မတော်) နှင့် တွေ့ဆုံကာ ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ပြီး အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး လမ်းစဉ်ပေါ်သို့ ပြောင်းလဲချီတက် ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် လျှောက်လှမ်းလာခဲ့သည်။

‘ဝ’ နယ်ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု သမိုင်းရေးစီး ကြောင်းကိုစုန်၍ ‘ဝ’ နယ်ဒေသအတွင်း ‘**ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုကိုရပ်ဆိုင်းပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးကိုအရယူ**’ ဆိုသည့်ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို ချမှတ်ကျင့်သုံးကြရာ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားပြည်သူ ပေါင်းစုံတို့၏ ထောက်ခံမှုနှင့် ကြိုဆိုမှုကို ရရှိလာသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိပြီးနောက် မိမိတို့ ရှေ့မှောက်တွင် စစ်တလင်းက အမွေဆိုးများ ဖြစ်သည့် အနိဋ္ဌာရုံ မြင်ကွင်းများနှင့် လူမှုဘဝတည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်း၊ ပြည်သူများ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့်တွေ့ကြုံနေရခြင်း၊ ဒေသစီးပွားရေး ချွတ်ခြုံ ကျဆင်းနေခြင်းတို့ကို မြင်တွေ့နေရပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဆင်းရဲနောက်ကျခြင်းမှလွတ်မြောက်နိုင်ရန်အတွက် ‘စီးပွားရေးတည်ဆောက်မှု ကိုဗဟိုပြု၊ ထုတ်လုပ်မှုကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်၊ ထောက်ပံ့မှုကို အာမခံ၊ ပြည်သူများ၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး လျော့နည်းအောင် ကြိုးစား၊ နိုင်ငံခြားအရင်းအနှီး အတတ်ပညာ၊ နည်းပညာများကို တင်သွင်း ဖိတ်ခေါ်၊ တံခါးဖွင့်ဝါဒကို ကျင့်သုံး’ ဆိုသည့် လမ်းညွှန်ပေါ်လစီများ ချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ‘ဝ’ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်များ၏ဦးဆောင်မှုအောက်၌ ‘ဝ’ နယ်ဒေသတိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏ပါဝင်ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် ‘ဝ’ နယ်ဒေသတိုင်းရင်းသား ပြည်သူများအား စစ်ဘေးဒုက္ခအောက်မှ လွတ်မြောက်စေခဲ့ပြီး ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ခေတ်နောက်ကျခြင်းတို့ကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ခဲ့စေသည်။

စီးပွားရေးတည်ဆောက်မှုနှင့် ကုန်သွယ်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား ဖိတ်ခေါ်ယူရေး၊ အတတ်ပညာ၊ နည်းပညာများအား ဖိတ်ခေါ်သွင်းယူရေး၊ အတတ်ပညာရှင်များအား ဖိတ်ခေါ်သွင်းယူရေးဆိုသည့် တံခါးဖွင့်ပေါ်လစီများ၊ ပကတိအခြေ

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အနေအရ ‘ဝ’ ပြည်နယ်အတွင်း၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးကြီး၊ လူမျိုးငယ်မခွဲ တန်းတူညီမျှရေး၊ သွေးစည်းသင့်မြတ်ရေး၊ အပြန်အလှန် လေ့လာရေး၊ အတူယှဉ်တွဲ တိုးတက်ရေး၊ အမျိုးသားကြီး ဝါဒကို ဆန့်ကျင်ရုံမက ကျဉ်းမြောင်းသော ဒေသန္တရ အမျိုးသားရေးဝါဒကိုလည်း ဆန့်ကျင်သည် ဟူသော အမျိုးသားရေးပေါ်လစီများ၊ နိုင်ငံတော်မပြိုကွဲရေး၊ ‘ဝ’ ပြည်နယ် မခွဲခြားရေး၊ နိုင်ငံရေး အာဏာမထိပါးသောမူအောက်မှာ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်နိုင်ရေး ပေါ်လစီများ၊ စည်းလုံး သင့်မြတ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေး၊ အတွင်းရေးကို မစွက်ဖက်ရေး ဆိုသည့် ပြင်ပဆက်ဆံရေး ပေါ်လစီများကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ ဦးဆောင်မှု၊ နိုင်ငံတကာ လူမှုရေး အသင်းအဖွဲ့များ၏ ဂရုစိုက်၊ ကူညီမှုနှင့်အားပေးထောက်ခံမှု၊ ‘ဝ’ ပြည်နယ် ခေါင်းဆောင် များ၏ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုနှင့် ‘ဝ’ ပြည်နယ် ပြည်သူပြည်သားများ၏ ပါဝင်မှုတို့ကြောင့် လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ မြို့ရွာတည်ဆောက်ရေး၊ ဆည်မြောင်းတူးဖော်ရေး၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ ရေအားလျှပ်စစ် စွမ်းအင် ထုတ်ယူသုံးစွဲရေး၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးရေး၊ ဘိန်းအစားထိုး လုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရေး စသည့် လုပ်ငန်း ကိစ္စများ စီမံဆောင်ရွက်လာခဲ့ရာ မကြာမီသော တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။

အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ အသိအမြင် ဗဟုသုတ ပွင့်လင်းလာ စေရန်၊ ချစ်ကြည်သွေး စည်းမှု ပိုမိုတိုးပွား ခိုင်မြဲလာစေရန် အသိပညာများ ထွန်းကားပြန့်ပွား လာစေရန် ရုပ်မြင်သံကြားထပ်ဆင့်လွှင့်ရုံများ၊ တယ်လီဖုန်း ဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ အပါအဝင် လူထုဆက်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အတွက်ပါ ဘက်ပေါင်းစုံက ကြိုးပမ်းတည်ဆောက် ပေးလျက်ရှိသည်။

ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာ တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုများနှင့်အတူ ‘ဝ’ ပြည်နယ် ခေါင်းဆောင်များ၊ ‘ဝ’ ပြည်နယ် ဒေသခံ တာဝန်ခံများ၊ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုနှင့် သန္နိဋ္ဌာန် စိတ်ဓာတ် တို့ကြောင့် နယ်မြေဒေသ တစ်ခုလုံး အေးချမ်းသာယာပြီး စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့် အပြင် ဒေသခံပြည်သူများ၏ လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်းသည်လည်း သိသိသာသာ၊ ထူးထူး ခြားခြား မြင့်မားတိုးတက်လာစေနိုင်သည်။

မြို့ပြတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း

‘ဝ’ ပြည်နယ်အတွင်း တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏ အသက်အိုအိမ်၊ စည်းစိမ်များနှင့် စိတ်ချမ်းမြေ့စွာဖြင့် နေထိုင်သွားလာ လုပ်ကိုင်စားသောက်နိုင်ရေးအတွက် မြို့ပြတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများကို ပုံသဏ္ဌာန်ဖော်ထုတ်ကာ စနစ်တကျတည်ဆောက်လျက်

ရှိသည်။ ‘ဝ’ ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ပန်ခမ်း၊ မိုင်းပေါက်၊ မိုင်းမော၊ နမ့်တစ်နှင့် တောင်ပိုင်းတွင် ဝမ်ဟုန်၊ မိုင်းယွန်း စသည့်မြို့များ၊ ခရိုင်မြို့များနှင့် အထူးအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ရုံးစိုက်ရာ မြို့များတွင် ခေတ်မီတိုက်တာ အဆောက်အဦများ မြို့တွင်းလမ်းများကို ကွန်ကရစ်ခင်း(သို့မဟုတ်) ကတ္တရာခင်းလမ်းများ ဖောက်လုပ်တည်ဆောက်လျက်ရှိသည်။ ရေပေးဝေရေးလုပ်ငန်းနှင့် ရေအားလျှပ်စစ်ဖြန့်ဖြူးရေးလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဒိုင်နယ်၊ အုပ်စု၊ ကျေးရွာအချို့အထိ သွယ်တန်းပေးနိုင်ပြီးဖြစ်သည်။ (၂၀)ရာခိုင်နှုန်းသော တောင်သူလယ်သမားများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး အထိုက်အလျောက် တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ မြေခံတိုက်တာအိမ်များ၊ သွပ်မိုး(သို့) မီးခံပြားများဖြင့် ဆောက်လုပ်နေထိုင်နိုင်ပြီးဖြစ်သည်။ မြို့နေပြည်သူများသည် ခေတ်မီအသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ၊ တယ်လီဖုန်းနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားစက်များ ဝယ်ယူအသုံးပြုနေကြပြီးဖြစ်သည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍ

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အဆင်ပြေချောမွေ့မှုသည် ပြည်သူများ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကို တိုးတက်လာ စေသော အသက်သွေးကြော ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော ကာလများတွင် ‘လူထမ်းပိုး-မြင်းကုန်တင်’ဆိုသောခေတ် နောက်ကျသည့် ဆက်သွယ်ရေး မျိုးများသာရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’ နယ်ဒေသရှိ ပြည်သူများသည် ပြင်ပလောကနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် အဟန့်အတား ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ယခင်က ခြောက်သွေ့သောရာသီတွင် သွားလာနိုင်သော ကားလမ်း ကီလိုမီတာ(၃၀၀) ကျော်သာရှိခဲ့ရာမှ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ရာသီမရွေး သွားလာနိုင်သော ကားလမ်း ကီလိုမီတာ (၃၀၀၀)ကျော် ဖောက်လုပ်ဆက်သွယ်နိုင်ပြီး ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ နယ်ဒေသခေါင်းဆောင်များ၏ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ ဒိုင်နယ်အထိ မြေသားလမ်း၊ ကျောက်ခင်းလမ်းများ ပေါက်ရောက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ပန်ခမ်းမှ မိုင်းမော၊ ခွင်းမား၊ လုံထန်၊ မိုင်းပေါက်၊ မိုင်းဖျင် ကျောက်ခင်းလမ်းများ၊ ပန်ခမ်းမှ ဝိန်းကောင်၊ မန်မန်းဆိုင်သို့ (၁၀၆)ကီလိုမီတာရှိ ကတ္တရာခင်းလမ်းများ ဖြစ်နေပြီ။ ပန်ခမ်းမှ မုံးအာ(၁၃၄)မီတာရှည်သော နမ့်ခါမြစ် မြစ်ကူး ကွန်ကရစ်တံတား၊ နမ့်တစ်မှ ချင်းရွှေဟော် နမ့်တင်းမြစ်ကူး ညီနောင်တံတား၊ တံတားကြီး တံတားငယ်များ တည်ဆောက်ပြီး ခရီးသွားပြည်သူများနှင့် ကုန်စည်ဖလှယ် ပို့ဆောင်ရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူလာစေပါသည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကောင်းမွန်လာသဖြင့် အဓိကကျသောမြို့များတွင် ခရီးသည်ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်း၊ ကုန်စည်ပို့ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းယာဉ်များ နေရာဒေသအနှံ့သို့

လွယ်ကူစွာ ပေါက်ရောက်လာစေသည်။ ပြည်သူ လူထု ခရီးသွားလာမှု လွယ်ကူချောမွေ့စေသည်။ ပြည်သူများ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ပြင်ပလောကနှင့် ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေ တိုးတက်လာ စေခဲ့သည်။

ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ

‘ဝ’နယ်ဒေသ၏ကျန်းမာရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် ရှေးယခင်ကာလက ဆေးကုသရေး ဌာန မရှိခဲ့သောကြောင့် ပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေး အလွန်နိမ့်ကျခဲ့သည်။ ရှေးဘိုးစဉ် ဘောင်ဆက် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး အယူသည်းမှု ကြောင့် ကလေးသူငယ်များ၏ ဖိတ်စင်မှုနှုန်း (၈၀)ရာနှုန်း အထိ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ (၁၉၆၈-၁၉၆၉) ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ် ပါတီ ‘ဝ’နယ် ကို စတင်ထိန်းချုပ်လာသော အချိန်အခါတွင် ပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေး ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေး လုပ်ငန်း အတွက် ဆေးရုံ (၄)ရုံ၊ ဆေးပေးခန်း (၈)ခန်းနှင့်ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်း (၁၇၅)တို့ဖြင့် ဆေးဝါးကုသရေး လုပ်ငန်းများ ကိုဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ကြသည်။

ယခုအချိန်ကာလ၌ ‘ဝ’ပြည်နယ်တွင် ‘ဝ’ခေါင်းဆောင်များ၏ အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲ မှုအောက်တွင်-တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် နိုင်ငံတော်မှ ပံ့ပိုးကူညီပေးသည့် ဆေးရုံ (၈)ရုံ အပါအဝင် ဆေးရုံပေါင်း(၂၀)၊ ဆေးပေးခန်း (၁၇၅)ခန်း တိုးချဲ့တည်ဆောက်နိုင်သည့် အပြင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်း များဖြစ်သည့် ကုလသမဂ္ဂမူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် မှုခင်းဆိုင်ရာရုံးအဖွဲ့နှင့် ယူနီဆက်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆေးကုသရေးအဖွဲ့ (ဂျာမဏီ)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆေးဝါးကူညီထောက် ပံ့ရေးအဖွဲ့ (ပြင်သစ်)၊ နယ်ခြားမဲ့ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအဖွဲ့ (အင်္ဂလန်)၊ T.D.H(အီတလီ)၊ စသည့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတို့၏ စာနာမှု၊ ဂရုစိုက်မှု၊ ပါဝင်ကူညီပံ့ပိုးမှုများကြောင့် ပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ မိခင်နှင့်ကလေး ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ ဆေးဝါးကုသမှု အရှိန်အဟုန် မြှင့်တက်လာစေနိုင်ခဲ့သည်။

ပညာရေးကဏ္ဍ

တိုင်းနိုင်ငံတစ်ခု ကြီးပွားတိုးတက်ရန် အကြောင်းများစွာ ရှိသည့်အနက်စာပေ ပညာရေးကဏ္ဍသည် ထိပ်တန်းမှာပါဝင်၏။ နိုင်ငံတော်၏ ပထမဦးဆုံးသော ရည်မှန်းချက်သည် ပြည်သူများ၏ ပညာသင်ကြားရေးပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဆင်းရဲမှုကို ပြောင်းလဲလိုလျှင် ဦးစွာ ထိုင်းမှိုင်းမှုကို ပြုပြင်’ဆိုသကဲ့သို့ ‘ဝ’ပြည်နယ် ပြည်သူများ၏ လူနေမှုဘဝတိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးအောင် ပြောင်းလဲလိုလျှင် အထူးဦးစားပေး၍ လုပ်အပ်သည်မှာ စာပေပညာရေး ကဏ္ဍပင် ဖြစ်၏။ စာပေသည် အသည်းနှလုံးနှင့်တူ၍ စာပေမှတစ်ပါး အခြားသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများမှာ သွေးကြော နှင့်တူ၏။

နှစ်ကာလထောင်ကျော် ‘ဝ’ပြည်သူများ၏ ဆင်းရဲနောက်ကျသော အကြောင်းရင်းတစ်ခုသည် စာပေ ပညာနောက်ကျခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူများ၏ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု အရည်အချင်း မြှင့်တင်ရန် ပညာရေးကဏ္ဍကို အလေးထား လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ စာပေအားဖြင့် ‘ဝ’ပြည်နယ်တိုးတက်ရေး ပေါ်လစီကို ချမှတ်ပြီး ပြည်သူတရပ်လုံး စာပေပညာရေး တည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းထဲတွင် ပါဝင်လာစေရန် လှုံ့ဆော် ခဲ့သည်။ ‘ဝ’ပြည်နယ်ပညာရေးကဏ္ဍ အနေဖြင့် နိုင်ငံတော် အစိုးရမှ ပါဝင်ကူညီ ထောက်ပံ့ တည်ဆောက် ဖွင့်လှစ်ပေးသော ကျောင်းများ၊ ‘ဝ’ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် တည်ဆောက် ဖွင့်လှစ်ပေးသောကျောင်းများ၊ လူမှုရေး အသင်းအဖွဲ့များမှ ပါဝင်ကူညီ ထောက်ပံ့တည်ဆောက်ပေးသော ကျောင်းများနှင့် ပြည်သူလူထု၊ ပုဂ္ဂလိကကိုယ်ထူ ကိုယ်ထ စနစ်ဖြင့် တည်ဆောက် ဖွင့်လှစ်ထားသောကျောင်းများ စသည့် ပြည်သူအပါအဝင် ကလေးသူငယ်များ ပညာသင်ကြားနိုင်ရေးအတွက် စာသင်ကျောင်းများ တိုးချဲ့တည်ဆောက် ဖွင့်လှစ်ပေးလျက်ရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် ‘ဝ’ပြည်နယ် ပညာရေး ခြေလှမ်းတိုးတက်တည်ငြိမ်လာ သဖြင့် ကောင်းမွန်သောလူမှုရေးအကျိုးတရားများ ရရှိခံစားလာပြီးဖြစ်သည်။

၁၉၈၉ ခုနှစ် မတိုင်မီ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီခေတ်ကာလတွင် ‘ဝ’ပြည်နယ် တစ်ခုလုံးတွင် စာသင်ကျောင်း (၂၀)ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စာသင်ကျောင်း (၃၆၀)ကျောင်း တိုးပွားလာသည်။ ယခင်ကာလက-ပညာရည်နို့ဖို့ နိုင်ငံသူ(၅၀၀)နီးပါးမှ ယခုအခါ ‘ဝ’ပြည်နယ် တစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ပညာသင်ကြားနိုင်သော ကျောင်းသား/သူ(၃၆၀၀၀) ကျော်တိုးတက်များပြား လာသည်။ ကျောင်းနေအရွယ်ရောက် ကလေးသူငယ် (၄၅)ရာခိုင်နှုန်း ကျောင်းတက်နိုင်ပြီးဖြစ်သည်။

စွမ်းအင်ကဏ္ဍ

စွမ်းအင်ဖွံ့ဖြိုးခြင်းသည် စက်မှုလက်မှု၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းအတွက် တိုးပွားလာစေသော အခြေခံ အဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ ရေစွမ်းအား အရင်းအမြစ်ကို အသုံးပြုကာ လျှပ်စစ်စွမ်းအင် တည်ဆောက်ထုတ်ယူသုံးစွဲပြီး အသေးစား စက်မှုလုပ်ငန်းများ၊ အိမ်တွင်း စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများကို တိုးတက်ဖြစ်ထွန်း လာစေခဲ့သည်။ ယခင်ကာလ၌ ‘ဝ’နယ်အတွင်း ကီလိုဝပ် (၄၀)ရှိသော ရေအားလျှပ်စစ်စက်ရုံ(၁)ရုံ တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ ‘ဝ’ပြည်နယ် တွင် ရေအားလျှပ်စစ်စက်ရုံ (၈)ရုံတည်ဆောက်နိုင်ပြီး ကီလိုဝပ်ပေါင်း (၁၃၅၉၀) လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ပြည်သူများ၏ လူနေမှုဘဝ၊ လူမှုစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ တိုးတက်လာစေခဲ့သည်။

စိုက်ပျိုးရေး

‘ဝ’ ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထု၏ (၈၀)ရာခိုင်နှုန်းကျော်တို့ သည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများဖြင့် လုပ်ကိုင်စားသောက် နေကြသူများဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းတွင် လယ်စိုက်ပျိုးရေးနှင့် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား လုပ်ကိုင်စားသောက်ကြသည်။ ‘ဝ’ ပြည်နယ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးပိတ်ပင် တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးသည့်နောက် တောင်သူလယ်သမားများ၏ ဝမ်းစာဖြေရှင်းရေးသည် ‘ဝ’ ခေါင်းဆောင်များအတွက် ကြီးမားသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ပိလာကြသည်။ ယင်းပြဿနာ ဖြေရှင်းရေးအတွက် ‘ဝ’ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများထဲမှ အလေးထား ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တာဝန်ဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရန် နှစ်စဉ် အရင်းအနှီးမြှောက်များစွာ ထုတ်ပေး သည်။ ပြည်သူလူထုကိုလည်း လှုံ့ဆော်ပြီး ဆည်မြောင်းများ၊ ရေသွယ်မြောင်းများ တူးဖော်ခြင်း၊ လယ်စပါးစိုက် ဧရိယာ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ မြေလွတ်မြေရိုင်းများ ပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းများ တွန်းဆော်ပေးသည်။ ထို့အပြင် တောင်သူလယ် သမားများအား စိုက်ပျိုးရေး နည်းပညာများ လေ့လာခြင်း၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ ရွေးချယ်စိုက်ပျိုးစေခြင်း၊ ဓါတ်မြေ သြဇာများ စနစ်တကျ အသုံးပြုတတ်ရန် ပိုးသတ်ဆေးများ စနစ်တကျ သုံးစွဲတတ်ရန်နှင့် သိပ္ပံနည်းကျ စိုက်ပျိုးရေးစနစ် ကျင့်သုံးလာတတ်စေရန် ပညာပေး စည်းရုံးရန်လည်း လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ်၊ W.H.H (ဂျာမဏီ) နှင့်ကရိမြန်မာ (ဩစတြေးလျ) တို့၏ကူညီမှုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာ တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ အခြားသော ပညာရပ်များ လည်း တိုးတက်လာမည် ဖြစ်သည်။ ယခင်က နှစ်စဉ်ထွက်ရှိသော စပါးသီးနှံများသည် ‘ဝ’ ပြည်နယ် လူဦးရေ၏ ပျမ်းမျှ(၃)လစာသာ ရရှိရာမှ ယခုအခါ (၈)လစာခန့် ဖူလုံလာစေသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်ပိုင်းဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသော တောင်သူများအတွက် ဝမ်းစာစပါး ဖူလုံလာကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးတိုက်ဖျက်ရေး

‘ဝ’ ပြည်နယ် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုလမ်းကြောင်းပေါ် လျှောက်လှမ်း ပြီးနောက် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများ စတင်အကောင်အထည် ဖော်သွားသည်နှင့် တစ်ပြိုင်တည်း မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးတိုက် ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းကိုလည်း အဓိက လုပ်ငန်းကြီး တစ်ရပ်အဖြစ်ထားရှိကာ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် အရှိန်အဟုန်မပြတ် ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ‘ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး နှစ်စဉ်လျှော့ချပြီး ၁၅-၂၀နှစ်အတွင်း ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေး

ပပျောက်မှုကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်၍ ၂၀၀၅ ဇွန်လတွင် ‘ဝ’ပြည်နယ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းမဲ့ဒေသအဖြစ် ကမ္ဘာသို့ ကြေညာနိုင်ရန်’ ဟူသော စီမံကိန်းကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးသည် ‘ဝ’ပြည်နယ် ပြည်သူများ၏ ထုတ်လုပ်မှု စွမ်းအားကို ဟန့်တားသော အကြောင်းအရင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြည်သူ များ အသက်ရှင်သန် ရေးနှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာလည်းဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ပြည်သူများရှေ့မှောက်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါး ပပျောက်ရေးကို လုံးဝကုန်စင်အောင် မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည် ဆိုသည့် ပြဿနာပင်ဖြစ်သည်။ ဘိန်းစိုက်ပျိုးရေးကို အမြစ်ပါမကျန် နှုတ်ပစ်ရန် ‘ဝ’ပြည်နယ် ခေါင်းဆောင်များနှင့် ပြည်သူများ အမျိုးမျိုးသော ကြိုးစားမှုဖြင့် အဆက်မပြတ် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

‘ဝ’ နယ်ဒေသအတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးတိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းကြီး အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက် နိုင်ရန် နယ်မြေအတွင်း အေးချမ်းတည်ငြိမ်မှုရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဦးဆောင်မှုနှင့် အခြားညီနောင် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ် မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မတီ၊ လင်ချန်းမြို့ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးကော်မတီ၊ ဖူအော်မြို့ မူးယစ်ဆေးဝါး တိုက်ဖျက်ရေးကော်မတီ နှင့် အလွှာအသီးသီး မိတ်ဆွေတို့၏ စာနာမှု၊ နားလည်မှုနှင့် ကူညီမှုများ၊ အိမ်နီးချင်းထိုင်းနိုင်ငံ၏ ကူညီမှုများ၊ ကုလသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးဌာန၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန၊ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ်၊ ဂျာမနီ မာလ်တေဆာ ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမခွဲ ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံမခွဲ ဆေးကုသရေးအဖွဲ့၊ ဂျာမနီ လယ်ယာစိုက်ပျိုး မှုတိုက်တွန်းရေးအဖွဲ့၊ အမေရိကန် ဖူလင်ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့၊ အီတလီ အိုးအိမ်မြတ်နိုးရေးအဖွဲ့၊ ဩစတြေးလျနိုင်ငံတကာ ချစ်မြတ်နိုးအဖွဲ့၊ ဂျပန်နိုင်ငံ စသော နိုင်ငံတကာ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း တို့၏ စာနာမှု၊ နားလည်မှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှုတို့ဖြင့် ‘ဝ’ပြည်နယ် တစ်ဝှမ်းလုံးတွင် လူမှုရေး တည်ငြိမ်လာသည်။ စီးပွားရေး တိုးတက်လာသည်။ စည်းလုံးမှု ခိုင်မြဲလာသည်။ ပြည်သူများ အေးချမ်းစွာ လုပ်ကိုင်နေထိုင် စားသောက်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝ’ ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေး ပါတီ ဗဟိုကော်မတီသည် ကမ္ဘာ့ကို လေးနက်တည်ကြည်စွာ ကတိပြု ခဲ့သည့် ၂၀၀၅ခုနှစ် ‘ဝ’ပြည်နယ် မူးယစ်ဆေးဝါး ကင်းမဲ့ဒေသဖြစ်ရေး ရည်မှန်းချက်အတိုင်း ‘၂၀၀၅ ခုနှစ် ဇွန်လ၂၆ ရက်နေ့တွင် ‘ဝ’ ပြည်နယ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါး ကင်းမဲ့ဒေသ’ အဖြစ်ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းသို့ ဝင့်ကြွားစွာ ကြေညာနိုင်ခဲ့သည်။

‘ဝ’ ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး မူးယစ်ဆေးဝါးကင်းမဲ့ဒေသအဖြစ် အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆက်တွဲ ရင်ဆိုင်ရမည့်

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

အခက်အခဲ ပြဿနာများမှာ ဘိန်းမစိုက်ရတော့သည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ စားဝတ်နေရေးနှင့် လူမှုဘဝ မြှင့်တင်ရေးပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းပြဿနာများ ဖြေရှင်းရေးအတွက် ‘ဝ’ပြည်နယ် ခေါင်းဆောင်များသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ သဘောတူညီမှုနှင့် ဂရုစိုက်မှုအောက်တွင် ဘိန်းမစိုက်ရတော့သည့် ဘိန်းစိုက်တောင်သူ ရှစ်သောင်းကျော်ကို လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်သော တောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်း မြေပြန့်ဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထား၍ ဘိန်းမစိုက်သည့်တောင်သူများ၏ ဝမ်းစာပြဿနာ၊ စားဝတ်နေရေး ပြဿနာ လူမှုဘဝမြှင့်တင် ရေး ပြဿနာများကို အခြေခံအားဖြင့် အချိန်မီ အကောင်အထည်ဖော် ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။

တဆက်တည်းမှာပင် ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့သော တောင်သူများ အချို့ ရာဘာစိုက်ခင်း များ၊ လိမ္မော်၊ လိုင်ချီးစ်၊ နှင်းသီး၊ လွှက် စသည့်စိုက်ခင်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်စေပြီး ၎င်းတို့၏ စားဝတ်နေရေး ပြဿနာကို တစ်ဖက် တစ်လမ်းမှ ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။

ယခင်က ဘိန်းစိုက်တောင်သူများ ဘိန်းမစိုက်ရတော့သဖြင့် ၎င်းတို့၏ လူနေမှုဘဝ၊ စားဝတ်နေရေး အဆင်ပြေ ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် လုံနီခဲမဖြူ တူးဖော်ရေး၊ ကျင်ချန်း သွပ်သတ္တု တူးဖော်ရေး၊ မိုင်းဖျင် မဂ္ဂနီသတ္တု တူးဖော်ရေး၊ နမ့်ခမ်းဦး နမ့်ဆန် ရွှေသတ္တု တူးဖော်ရေး၊ တိန်အော် သတ္တုရွေးလုပ်ငန်းများအပြင် ရာဘာစိုက်ခင်း မိုပေါင်း(၅၀၀၀၀၀)ကျော်၊ လိမ္မော်၊ လိုင်ချီးစ်၊ နှင်းသီး၊ လွှက်စိုက်ခင်း မိုပေါင်း(၂.၄)သိန်းကျော်နှင့် နမ့်တစ် ရှန်လင် ရာဘာ ကုမ္ပဏီ၊ ပန်ခမ်း နမ့်ခါမြစ် ရာဘာကုမ္ပဏီ၊ သံလွင်မြစ် ရာဘာဖွံ့ဖြိုးရေး ကုမ္ပဏီနှင့် မိုင်းမောခရိုင် ကုန်းမင်တောင် လွှက်စိုက်ခင်း စသည့်အတိုင်းအတာကြီးသော ဘိန်းအစားထိုး လုပ်ငန်းခွင်များသို့ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်စေခဲ့သည်။

‘ဝ’ ပြည်နယ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ပံ့ပိုးကူညီမှု ‘ဝ’ပြည်နယ် ခေါင်းဆောင်များ၏ မှန်ကန်သော ဦးဆောင်မှု ပြည်နယ်သူ ပြည်နယ်သားများ၏ အားမာန်ပြည့် ပါဝင်ကြိုးစား တည်ဆောက်ခဲ့မှု များကြောင့် ‘ဝ’ပြည်နယ်တစ်ဝှမ်းလုံး အေးချမ်းသာယာလျက် ရှိနေပါသည်။

အခန်း(၁၈)

ပထဝီအနေအထား

တည်နေရာနှင့်အကျယ်အဝန်း

‘ဝ’ပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်အတွင်း ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ တောင်ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းဟူ၍ ဒေသ(၂)ခု ပိုင်းခြားဖွဲ့စည်းထားသည်။ မြောက်ပိုင်းဒေသသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ဘက် မြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၂°-၂၃°၊ အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၈°-၁၀၀° အကြားတွင် တည်ရှိသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ ယူနန်ပြည်နယ် ကိန်းမခရိုင်၊ ချန်းယွင်ခရိုင်၊ လန်ချန်းခရိုင်၊ စီးမုန်ခရိုင်၊ မုန်းလင်ခရိုင်၊ ဆစ်ဆောင်းပန်းနား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပြည်နယ်ခွဲ မုန်းဟိုင်းခရိုင်၊ မြောက်ဘက်တွင် နမ့်တင်းချောင်းခြား ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းအထူးဒေသ(၁)ကိုးကန့်နယ်၊ တောင်ဘက်တွင် ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း အထူးဒေသ(၄)၊ အနောက်ဘက်တွင် သံလွင်မြစ်ခြား ရှမ်းပြည်နယ်တို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ဧရိယာအကျယ်အဝန်း (၁၇၀၀၀) စတုရန်းကီလိုမီတာ ကျယ်ဝန်းသည်။ တောင်ပိုင်းဒေသသည် မြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၀°-၂၂° အကြားနှင့် အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၈°-၁၀၀° အကြားတွင် တည်ရှိ၍ ယိုးဒယား၊ လာအိုတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ဧရိယာအကျယ်အဝန်း(၁၃၀၀၀) စတုရန်းကီလိုမီတာရှိပြီး ‘ဝ’ပြည်နယ် တောင်ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းတို့၏ စုစုပေါင်းဧရိယာ အကျယ်အဝန်းမှာ (၃၅၀၀၀)စတုရန်းကီလိုမီတာ ကျယ်ဝန်းသည်။

မြေမျက်နှာပြင်နှင့်ရာသီဥတု

‘ဝ’ ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ဒေသတွင် ပါဝင်သည်။ ယင်းဒေသသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း သန်း(၄၅၀၀) (ကမ်ဘရီယမ်ခေတ်) မတိုင်မီကပင် ကုန်းမြေစိုင်ဖြစ်သည်ဟု သိရသည်။ [ဒေါ်စင်ဂျီပါမောက္ခ (မနုဿဗေဒ) ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်]

‘ဝ’ပြည်နယ်တွင် မြေပြန့်လွင်ပြင် မရှိသလောက် နည်းပါးပြီး တောင်ကုန်း တောင်တန်းများ၊ လျှိုမြောင်များ ထူထပ်သော ဒေသများဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက် နယ်နိမိတ် သဖွယ် မြောက်မှတောင်သို့ ဖြတ်၍စီးဆင်းသော အထင်ရှားဆုံးမြစ်မှာ သံလွင်မြစ်ပင်ဖြစ်သည်။ သံလွင်မြစ်သည် တောင်ကုန်းထူထပ်သော အပိုင်းကို တိုက်စားစီးဆင်းလာ၍ မြစ်ဝှမ်းမှာ ကျဉ်းမြောင်းပြီး အချို့နေရာများတွင် နက်ရှိုင်းသော ချောက်ကမ်းပါးများကို တွေ့နိုင်သည်။

‘ဝ’ပြည်နယ်သည် လတ္တီတွဒ်အားဖြင့် အပူပိုင်းဇုန်တွင် အများဆုံးကျရောက်သော်လည်း တောရိပ် တောင်ရိပ် ကုန်းမြေဖြစ်သောကြောင့် အပူလျော့နည်းပြီး အေးမြသော ရာသီဥတုရှိသည်။ အအေးဆုံးလမှာ ဒီဇင်ဘာနှင့် ဇန်နဝါရီလများဖြစ်၍ အပူဆုံးလမှာ မေလနှင့်ဇွန်လဖြစ်သော်လည်း တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သဖြင့် အပူချိန် လျော့နည်းသည်။

ပျမ်းမျှမိုးရေချိန်မှာ (၅၀)လက်မနှင့် (၆၀)လက်မအတွင်း ရှိသည်။ မိုးဥတုသည် မေလမှအောက်တိုဘာလအထိဖြစ်ပြီး မိုးသည်းထန်သည်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း မိုးသည် တစ်မိမိမိမိစွာ ရွာတတ်သည်။ မိုးဥတု မဟုတ်ဘဲ အခြားခြောက်သွေ့သော ရာသီဥတု များတွင်ပင် မိုး လုံးဝပြတ်သွားခြင်း မရှိဘဲ ရံဖန်ရံခါ ရွာသွန်းလေ့ရှိသည်။

လူမျိုးများနှင့်လူဦးရေ

‘ဝ’ပြည်နယ်သည် အမျိုးသားပေါင်းစုံ အတူတကွ နေထိုင်ကြသော ဒေသဖြစ်သည်။ ‘ဝ’ ၊ လားဟူ၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကိုးကန့်၊ လီရှော၊ မြောင်၊ ပလောင်၊ ဟွေ၊ (‘ဝ’)ပိင်၊ (‘ဝ’)ပုလန်၊အခါ(အိုက်နီ)၊ လော်မယ်၊ယွီ၊ မြန်၊အခဲ၊ ဟန် စသည့် စသည့် အမျိုးသားများ နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ ယခု‘ဝ’ပြည်နယ်ကြီးတွင် အေးချမ်းသာယာ ဖွံ့ဖြိုးလာသောကြောင့် အခြားအမျိုးသားများလည်း တစ်စတစ်စ ဝင်ရောက်နေထိုင်လာကြသည်။ ၎င်းတို့အနက် ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားများမှာ(၇၀%)ခန့်ရှိပြီး အခြားလူမျိုးစုတို့မှာ လားဟူနှင့်ရှမ်း တို့အများစု ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းအမျိုးသား အပေါင်းတို့သည် ‘ဝ’ပြည်နယ် မိသားစုကြီးအတွင်းမှာ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ အတူတကွ နေထိုင်ကြပြီး ‘ဝ’ပြည်နယ်၏ စည်ပင်သာယာ တောင့်တင်း ခိုင်မာရေးအတွက် အတူတကွ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်။

နိဂုံး

၁၂၄၃ ခုနှစ်တွင် ကျိုင်းတုံစစ်ပွဲရှုံးခဲ့ပြီးနောက် ‘ဝ’တို့အမျိုးဂုဏ်သိက္ခာညှိုးနွမ်းခဲ့ရသည်။ လူတွေမခံရဲကြ။ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် လူမရှိ သူမသိ တောနက်လိုဏ်ခေါင်းအတွင်း ပုန်းအောင်း နေထိုင်ခဲ့ကြရသည်။ တောနက်လိုဏ်ခေါင်းအတွင်းမှထွက်လာခဲ့ကြပြီးနောက်လည်း လူမျိုး ခြားများ၏ အထင်သေးခံရ၊ အမြင်သေးခံရ၊ လူအရာမဝင်ဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ ခေါင်းမော်ဖို့ဝေးစွ၊ ခေါင်းပင်မဖော်နိုင်ခဲ့ကြပေ။

၁၉၈၉ ခုနှစ် ဧပြီ(၁၇)ရက် အရေးအခင်းကြီးပြီးနောက် ‘ဝ’တို့သည် ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် မတ်မတ်ထရပ်လာနိုင်ကြပြီ။ ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးကျောက်ညီလိုင်း၊ ‘ဝ’ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ် တပ်မှူးချုပ် ဦးပေါက်ယိုချမ်တို့၏ မှန်ကန်သော စည်းရုံးခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် ‘ဝ’တို့သည် သိပ်သိပ် သည်းသည်း သွေးစည်းလာကြသည်။ မည်သည့်အချိန်ကာလကနှင့်မျှ မတူ ညီညွတ်လာကြသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းရေး နှစ်(၂၀)ပြည့်ကာလတွင် ‘ဝ’တို့ ‘ရွှေခေတ်’ကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ဦးကိုမော့၍ ရင်ကိုကော့နိုင်ခဲ့ကြပြီ။ ‘ဝ’တို့ကို မြန်မာကသာမက ကမ္ဘာကပင်သိကြလေပြီ။ ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူများ

အမည်	အလုပ်အကိုင်
၁။ တာ့ထေ (၆၀)နှစ်	-တောင်သူ၊ ကြံနံရွာ၊ တင်အော်ဒိုင်နယ်။
၂။ တာ့နပ် (၅၉)နှစ်	- ။ ။ ။
၃။ တာ့လူ (၆၃)နှစ်	- ။ ။ ။
၄။ ယေဖျော်(၆၂)နှစ်	- ။ ။ ။
၅။ တာ့ဆမ်လီ	-နိုင်ငံရေးအတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့။
၆။ တာ့ဆမ်လူ	-‘ဝ’ပြည်နယ် တရားစီရင်ရေးကော်မတီအတွင်းရေးမှူး။
၇။ တာ့စောလှ	-နိုင်ငံရေးအတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့။
၈။ တာ့ခွန်လူမဟာ	-UNODC
၉။ တာ့အိုက်တောင်း(၅၈)နှစ်	-ကုန်သည်၊ တန့်ယန်းမြို့။
၁၀။ တာ့ဗိုလ်လိုင်ခမ်း	-ဥက္ကဋ္ဌ၊ နိုင်ငံရေးအတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့။
၁၁။ တာ့ငိုကတ်	-‘ဝ’စာပေ အကြံပေး။
၁၂။ တာ့စင်းကုံး(၇၆)နှစ်	-မြို့နယ်မှူးဟောင်း၊ လွယ်လင်းမြို့နယ်။
၁၃။ တာ့ထမ်းယောတုံ(၆၈)နှစ်	-ဒုမြို့နယ်မှူးဟောင်း။
၁၄။ တာ့လမ် (၆၂)	-တောင်သူ၊ လွယ်လင်းမြို့နယ်။
၁၅။ တာ့အိုက်ခမ်း(၅၉)နှစ်	-ဒုမြို့နယ်မှူး၊ ဟိုဖါးရွာ။
၁၆။ တာ့အိုက်အောင်(၄၃)နှစ်	-ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌ၊ ဟိုဖါးရွာ။
၁၇။ တာ့အိုက်ဆန်လူ(၄၃)နှစ်	-ဆက်ဆံရေးနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဌာန၊ လွယ်လင်းမြို့နယ်။
၁၈။ တာ့အိုက်ချဲ့	-ကပ်ကင်းရွာ။
၁၉။ တာ့အိုက်ပလိပ်	-ကပ်ကင်းရွာ။
၂၀။ တာ့ညီခွန်း	-သစ်တော၊ လယ်ယာနှင့်ဆည်မြောင်းဌာန။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာ

- ၁။ ဦးကျော်ဝင်း၊ ဦးမြဟန်နှင့်ဦးသိန်းလှိုင်(၁၉၉၀) ‘တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့် ၁၉၄၇ အခြေခံဥပဒေ’ ပ-ဒုတွဲ၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ၂။ ခင်လေး (၁၉၉၆) ‘ဖီမော်၊ ဂေါ်လန်၊ ကန်ဖန်’ ရှာရှာဖွေဖွေမြန်မာသမိုင်းအတွဲ(၂)၊ အင်းဝစာပေ၊ ရန်ကုန် ။
- ၃။ ဦးငြိမ်းမောင် (၁၉၇၂) ‘ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ’ ပထမတွဲ၊ ရှေးဟောင်း သုတေသန ဦးစီးဌာန၊ ရန်ကုန်။
- ၄။ ဦးငြိမ်းမောင် (၁၉၈၂) ‘ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ’ ဒုတိယတွဲ၊ ရှေးဟောင်း သုတေသန ဦးစီးဌာန၊ ရန်ကုန်။
- ၅။ ဦးဆွဲ(၂၀၀၁) ‘နှစ်အမည်မပါသော ရှေးဟောင်းမင်္ဂလာများ’ တက္ကသိုလ်များသမိုင်း သုတေသနဦးစီးဌာန၊ ရန်ကုန်။
- ၆။ ဦးတင်မောင်ရင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)(၁၉၇၈) ‘ခေတ်မြန်မာတည်ဟန်’ ခေါင်းဆောင်ကြီးစာပေ ဂန္ထဝင်တိုက်၊ ရန်ကုန်(Dorothy Woodmen "The Making of Burma"ကို ဘာသာ ပြန်သည်။)
- ၇။ ပါမောက္ခဒေါ်တင်ရီနှင့်အဖွဲ့(၁၉၉၉) ‘ ‘ဝ’တိုင်းရင်းသားများ၏ လူမှုစီးပွားရေးဘဝ’ အမျိုးသားလူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုဌာန၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊ ဇူလိုင်။
- ၈။ မဟာစည်သူဦးထွန်းညို(၁၉၉၈) ‘တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်(တောင်ငူဆက်)’ ဒုတိယတွဲ၊ ဦးကျော်ဝင်းတည်းဖြတ်၊ မြတ်မီခင်၊ ရန်ကုန်။
- ၉။ ၎င်း (၁၉၉၇)၊ ‘တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ် (ညောင်ရမ်းဆက်)’ တတိယတွဲ၊ ဦးသိန်းလှိုင် တည်းဖြတ်၊ မြတ်မီခင်၊ ရန်ကုန်။
- ၁၀။ ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၁) ‘ " The Major Role of the Mons in Southeast Asia" JSS 74 (1)
- ၁၁။ ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ (၁၉၉၈) ‘ လော့ဗူရီမွန်ကျောက်စာ’ သုတေသနစာပေများ၊ မွေးစာပေ၊ ရန်ကုန်။ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ အတွဲ(၂)အမှတ်(၅)(၁၉၅၆)။
- ၁၂။ ဗိုလ်မှူးဘရှင် (၁၉၅၉) ‘ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သမိုင်း’ တတိယအကြိမ်၊ ပြည်သူ့အလင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ၁၃။ ဒေါက်တာမောင်မောင် (၁၉၅၉) ‘တို့-ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ’ တက္ကသိုလ်စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

- ၁၄။ ဦးမြတ်ကျော်(မြန်မာစာအဖွဲ့) (၂၀၀၀) ‘ပုဂံခေတ်ကျောက်စာအဘိဓာန်’ စာပေဗိမာန်၊ ရန်ကုန်။
- ၁၅။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း (၂၀၀၂) ‘ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်’ တတိယအကြိမ်၊ အင်းဝ စာအုပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ၁၆။ ဒေါက်တာသန်းထွန်း(၂၀၀၃) ‘နယ်လှည့်ရာဇဝင်’(သုံးတွဲပေါင်း)ပြည့်စုံစာအုပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- ၁၇။ ဦးဘဖေ၊ မြန်မာ့သမိုင်းအကျဉ်းချုပ်။
- ၁၈။ ဦးဘသန်း (၁၉၅၀) ကျောင်းသုံး မြန်မာရာဇဝင်။
- ၁၉။ ဦးဖိုးကျား(အမျိုးသားပညာဝန်) (၁၉၂၉) ခေတ်မီမြန်မာရာဇဝင်အကျဉ်း။
- ၂၀။ ပင်လုံညီလာခံသမိုင်းစဉ်အကျဉ်း (၁၉၇၃)။
- ၂၁။ မြန်မာ့သမိုင်း (၂၀၀၆)။
- ၂၂။ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၊ ‘တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများ’ (၁၉၆၈) ပထမ ပုံနှိပ်ခြင်း။
- ၂၃။ ဦးကြည် (ရာဇဝင် ဂုဏ်ထူး) (၁၉၅၉)ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားရာဇဝင်သိမှတ်ဘွယ်ရာအဖြာဖြာ ရွှေပြည်တန် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ၂၄။ မှန်နန်း မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး (သုံးတွဲပေါင်း)ပထမအကြိမ်။
- ၂၅။ ဗန်းမော်တင်အောင်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်သမိုင်း။
- ၂၆။ ဒေါက်တာကျော်သက်၊ပါမောက္ခ သမိုင်းဌာန၊ ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံတက္ကသိုလ်၏ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း။
- ၂၇။ ဦးပေါလု၊ ပထဝီဌာန (၁၉၈၂-၈၄)သုတေသနစာတမ်း။
- ၂၈။ ‘ဝ’နှစ်ခြင်း သာသနာသမိုင်း (၂၀၀၈)။
- ၂၉။ ဦးအေးမောင် (E. Maung, Professor) (1958) B Selection from the Inscriptions of Pagan. ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်

အင်္ဂလိပ် ဘာသာ။

1. Barton's 1929 Wa Diary.
2. Griswold. A.B. and Nagara, Prasert na (1972) " King Lodoiya of Sukhodaya and His Contemporarie". JSS 60 (1).
3. Hallet, Holt S.(1890) " A Thousand miles on an elephant in the Shan States" Edinburgh and London.
4. Harvey', G.E.(1933) "Wa Precis-a precis made in Burma Secretariat of all traceable records relating to the Wa States" Gov. Printing and Stationery, Rangoon.
5. Heylyn (1669) "Cosmographie in Four Books" London.
6. Dr. Htin Aung (1967) "A History of Burma" Columbia Univ.Pr., New York.
7. Luce. G.H.. "Note on the peoples of Burma in the 12th 13th Century AD. "JBRS, XLII (1) (1959).
8. Luce. G.H. "Old Burma-Early Pagan"JJ. Augustin Pub. Locust Valley. New York. Vol.I, (1969).
9. Dr.Maung Maung (1961)"Burma-China Boundary Settlement" The Guardian. Vol. VIII. No. 3. March.
10. Mcleod and Richardson's Journeys 1937 "(publ by order of House of Commons Londons (1869).
11. Pe Maung Tin and Luce. G.H. (1960)"Inscription of Burma-Portfolio 1" Bulletin of Burma Historical Commission (BBHC)Vol. 1,Part II.
12. RFACE(1947)"Report of Frontier Areas Committee of Enquiry" Superintendent Government Printing Rangoon.
13. Scott.J.G.(1901)"Gazetteer of Upper Burma and the Shan States"(GUBSS)\ Part II.Vo. 1. Superintendent Government Printing, Rangoon.
14. Scott.J.G.(1924)"Burma-From the Earliest Times to the Present Day" T. Fisher Unwin, London, Alfred A. Knopf, New York.
15. Woodman, Dorothy(1962)"The Making of Burma" Cresset Press, London.
16. The slaves of the Cool Mountains, by Alan Winington (1962).
17. Reports of Wa States, by British officers during the Colonial period II.
18. 1932 Wa Precis, by G.E. Harvey, I.C.S. Office of the Supdt., Govt; Printing and stationery Burma 1933.
19. "From General Strike to Independence"(Volume II), Edited by HUGH TINKER.
20. Textiles of the Highland People of Burma. (Volume II) by Michael C. Howard. (2005)

ထိုင်းဘာသာ နှိုင်း ခွဲ(ရှင်း)ဘာသာ။

1. ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ နှိုင်း
 -ပုံစံအမျိုးမျိုး-ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ
 -ပုံစံအမျိုးမျိုး ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ
 -ပုံစံအမျိုးမျိုး ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ
2. ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 -ဗုဒ္ဓ နှိုင်း
 -ဗုဒ္ဓ နှိုင်း
3. ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ
 -ဗုဒ္ဓ နှိုင်း
4. ဓမ္မနိကာယသီလဝါဒီ
 -ဗုဒ္ဓ နှိုင်း
5. ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 -ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 -ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
6. ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ နှိုင်း
 (21.10.2002)

— ‘ဝ’ဆမိုင်း —

အက္ခရာဝလံ အညွှန်း

က

ကလောင်းပါး	စာ-၁၂၅	ကန်ဟိန်း	စာ-၁၄၉
ကရိုက်ဂရစ်	စာ-၄၂	ကွန်ရွှမ်း	စာ-၁၂၂
ကလုံ	စာ-၄၂	ကျင်ချန်း	စာ-၁၄၅၊ ၁၇၂၊ ၂၀၄
ကမ္ဘောဒီးယား	စာ-၅၊ ၇၊ ၉၊ ၁၀၊ ၁၄၊ ၆၂	ကျင်းဟုန်	စာ-၁၅၉
ကာကွယ်ရေးတပ်	စာ-၁၉၆၊ ၂၀၉	ကျောထောက်နောက်ခံ	စာ-၂၂၃
ကောန်ဆပ်ဂိုဏ်း	စာ-၁၃၁	ကျောက်ညီလိုင်း	စာ-၂၀၀၊ ၂၀၁၊ ၂၀၄
ကောန်ညှလှလိုင်း	စာ-၂၇၊ ၂၈၊ ၁၁၁		၂၁၉၊ ၂၂၃၊ ၂၂၄၊ ၂၂၅၊
ကောန်ပရောဂိုဏ်း	စာ- ၁၃၁		၂၂၈၊ ၂၂၉၊ ၂၃၀၊ ၂၄၂၊
ကောန်ဖါး	စာ-၇၀	ကြူးကော်လျန်	စာ-၁၂၈၊ ၁၂၉
ကောန်မိုင်	စာ-၃၆၊ ၁၁၆၊ ၁၂၂၊ ၁၆၈	ကြုံရမန်	စာ-၁၂၂၊ ၁၂၄၊ ၁၆၀၊ ၁၆၈
ကောန်ရောင်	စာ-၇၉၊ ၈၁	ကြုံနံ	စာ-၁၄၅၊ ၁၈၄၊
ကောန်လင်းဂိုဏ်း	စာ-၁၃၁	ကွေ့လဝ	စာ-၂၉၊ ၁၃၇
ကော်မရှင်	စာ-၁၇၉၊ ၁၈၈	ကျွန်တစ်	စာ-၁၅၀
ကေလာသတောင်	စာ- ၈	ကျွမ်	စာ-၁၁၄
ကိုမင်တန်	စာ-၁၆၆၊ ၁၉၁၊ ၁၉၂၊		
	၁၉၃၊ ၁၉၅၊ ၁၉၆၊		
	၁၉၉၊ ၂၀၄၊ ၂၁၃		
ကိုးကန့်	စာ-၁၅၉၊ ၁၆၆၊ ၂၂၁၊		
	၂၁၅၊		
ကတ်တောင်	စာ- ၁၇		
ကတ်ထိုင်	စာ-၁၇		
ကန်စေး	စာ-၁၂၄၊ ၁၄၂၊ ၁၆၀		
ကန်ဆူ	စာ-၁၃		

ခ

ခလိုင်း	စာ-၉၆
ခါကာဘိုရာဇီ	စာ-၄
ခွင်းမား	စာ-၁၃၁၊ ၁၉၉၊ ၂၀၃၊ ၂၀၈၊
	၂၃၄
ခွမ်း	စာ-၄၂
ချာ	စာ-၁၂၂

J9C

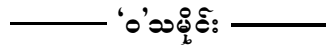
— ‘ဝ’ဆမိုင်း —

နန်ကျောင်	စာ-၂၁	ပန်ဝိုင်	စာ-၁၉၆၊၂၀၀၊၂၀၃
နန်ချောင်	စာ-၁၃	ပန်းသေး	စာ-၁၅၉
နမ့်ခါ	စာ-၁၂၇၊၁၃၁၊၁၆၃	ပန်ဟုန်	စာ-၁၃၁
နမ့်လွေ	စာ-၂၆	ပျက်ကန့်	စာ-၁၂၅၊
နောင်ချိုကန်	စာ-၁၂၇၊၁၆၃	ပျူ	စာ-၈၊၉၊၁၃၊၁၅၊၂၁၊၂၉
နောင်ငစ်	စာ-၁၆၃		
နောင်ရှဲန်	စာ-၂၅		ဗ
	ဗ	ဖါတ	စာ-၁၉၊၂၉၊
ပလင်း	စာ-၁၂၄	ဖက်ဆစ်	စာ-၁၇၂၊၁၇၄၊
ပတေ့	စာ-၁၂၅	ဖန်းမ	စာ-၁၄၉
ပိဋကတ်တော်	စာ-၁၃		ဗ
ပေါက်ယိုချမ်	စာ-၂၀၀၊၂၀၁၊၂၀၄၊ ၂၀၉၊၂၂၃၊၂၄၂၊	ဗင်းငင်း	စာ-၁၁၆၊၁၂၂၊၁၈၆၊၁၉၇
ပင်လုံညီလာခံ	စာ-၁၇၅၊၁၇၆၊၁၇၈၊ ၁၇၉၊၁၈၉၊	ဗိုလ်မိုးကြိုး	စာ-၁၇၄
ပတ်ကတဲ	စာ-၂၈၊၃၆၊၁၁၆		ဘ
ပန်ဆန်း	စာ-၁၂၅၊၁၇၂၊၂၀၆၊ ၂၀၇၊၂၀၈၊၂၁၉၊၂၂၁	ဘာသာစကား	စာ-၆၊၄၅၊၄၆၊ ၁၄၂
ပန်ခေါန်	စာ-၁၂၂၊၁၂၄၊၁၄၂၊၁၄၄၊ ၁၉၃	မဏိပူရ	စာ-၁၄၂၊၁
ပန်ခွန်	စာ-၁၄၅၊၁၇၂	မနုဟာမင်း	စာ-၉၊၁၂၊၃၅
ပန်းပွေး	စာ-၅၉	မလေး	စာ-၇၊၁၁၊၁၂၊၁၅၊၃၉
ပန်ယန်း	စာ-၁၂၄၊၁၄၅၊၁၅၀၊၁၅၁၊ ၁၅၈၊၁၉၇၊၂၁၄	မာဂတ	စာ-၄
ပန်ယောင်	စာ-၂၀၄	မား	စာ-၃၉
ပန်လောင်	စာ-၁၃၁၊၁၅၉	မူဆေး	စာ-၁၃၀
ပန်လုံ	စာ-၁၂၄၊၁၃၁၊၁၄၅၊၁၆၈၊ ၁၉၇	မဲခေါင်မြစ်	စာ-၇၊၁၆၀
		မဲနံမြစ်	စာ-၇၊၁၀၊၁၆
		မော်ဖ	စာ-၁၂၄၊၁၅၇၊၂၁၄
		မတ်တက်	စာ-၁၂၅၊၁၄၅၊၁၄၆၊၁၄၇၊ ၁၄၉၊၁၅၀၊၁၅၇၊၁၅၈

———— ‘ဝ’သမိုင်း ————

မန်ဆိုင်	စာ-၁၆၈၊၁၉၇	ယောင်ရွန်း	စာ-၈၁
မန်ဖန်	စာ-၁၄၆၊၁၄၉၊၁၅၈	ယောင်လင်း	စာ-၁၆၈
မန်မန်းဆိုင်	စာ-၁၉၇၊၂၃၄	ယောင်လောင်	စာ-၁၂၅
မန်ယွဲ	စာ-၂၂၊၂၃၊၂၄၊၂၅	ယွန်းဘုရင်	စာ-၂၂၊၂၃၊၂၄၊၂၅၊၂၆၊ ၂၁၀
မန်ရှဲန်	စာ-၁၂၅၊၂၁၂		
မန်ရိုင်း	စာ-၂၂၊၂၃၊၂၄၊၂၅၊၂၆၊၁၆၈		
မန်လင်း	စာ-၁၅၀၊၁၅၉		
မန်လျှံကျောက်မိန်း	စာ-၁၄၄	ရဟမ်း	စာ-၅၄၊၆၄
မိုးသောက်ကြယ်နီ	စာ-၂၀၂	ရင်းဖန်	စာ-၂၈၊၁၁၆၊
မိုင်းကျင်း	စာ-၁၇	ရောင်စုံသူပုန်	စာ-၁၉၀
မိုင်းမော	စာ-၁၂၂၊၁၃၁၊၂၀၄၊ ၂၀၆၊၂၀၇၊၂၀၈၊၂၃၃၊ ၂၃၄၊၂၃၉၊	ရွှေခေတ်	စာ-၂၁၊၂၇၊၂၄၂
မိုင်းလွန်း	စာ-၁၅၇၊	ရွှေစာရံဘုရား	စာ-၉၊၃၅
မြစ်ဝါမြစ်	စာ-၃၅၊၆၊	ရွှေသမင်	စာ-၂၅၊၂၆၊၁၆၃
မွတ်ရိုက်	စာ-၁၂၂၊၁၆၈၊၁၉၅၊ ၂၁၁	ရွှေသရဖူ	စာ-၂၄
မွတ်လက်	စာ-၁၂၅	ရွှေကြိတ်	စာ-၁၆၆
မွတ်ဟိုင်း	စာ-၁၂၅		
မွိတ်	စာ-၃၂		
	ယ		
ယူနန်နယ်(ပြည်)	စာ-၄၂၊၁၁၅၊၁၁၅၄	လဗို	စာ-၈၁၀၊၁၁၁၊၁၂၁၆၊၁၉
ယန်စီမြစ်	စာ-၃၅၊၆၊၇၊၂၁၊၁၂၉	လလောက်	စာ-၁၆၈
ယောင်ကိုင်	စာ-၈၁	လဝပူရ	စာ-၈၁၀၊၁၁၁၊၁၅၊၁၆၊ ၃၄၊၃၉၊၆၂
ယောင်ဒင်း	စာ-၁၂၅	လဝအိန်	စာ-၁၃၇
ယောင်ဗရေ	စာ-၁၆၈၊၁၉၇၊၂၁၁	လူရှင်းကော့	စာ-၂၀၀၊၂၀၁၊၂၀၄
ယောင်ဗာ	စာ-၁၂၅	လော့ပူရီ	စာ-၁၀
ယောင်ရာ	စာ-၁၂၅	လန်ပုန်	စာ-၁၁
ယောင်ရိုင်း	စာ-၁၆၈	လန်နား	စာ-၂၂၊၂၃
		လုံခွါ	စာ-၁၂၅၊၁၆၈၊၂၃၄
		လုံထန်	စာ-၁၆၃၊၂၀၈၊၂၃၄
		လုံဟိုင်း	စာ-၁၇၂
		လွတ်မြောက်နယ်မြေ	စာ-၂၀၆

၂၅၂